

RATIFICATIONS

de Sa Majesté le ROI des BULGARES sur le Traité de Paix conclu le 27 Novembre 1919 à Neuilly-sur-Seine entre la Bulgarie et les Etats-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie, le Japon, la Belgique, la Chine, le Cuba, la Grèce, le Hedjaz, la Pologne, le Portugal, la Roumanie, l'Etat Serbe-Croate-Slovène, le Siam et la Tchéco-Slovaquie.

BORIS III
ROI DES BULGARES

A tous présents et à venir, Salut.

Après que le Sobranié Bulgare, dans sa XVIIIème Session Ordinaire, l'a voté et accepté, ayant vu, examiné, sanctionné et fait promulguer le Traité de Paix conclu le 27 Novembre 1919 à Neuilly-sur-Seine entre la Bulgarie et les Etats-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie, le Japon, la Belgique, la Chine, le Cuba, la Grèce, le Hedjaz, la Pologne, le Portugal, la Roumanie, l'Etat Serbe-Croate-Slovène, le Siam et la Tchéco-Slovaquie par notre plénipotentiaire, muni de pleins pouvoirs spéciaux, avec les plénipotentiaires, également munis de pleins pouvoirs en bonne et due forme, de la part de leurs Etats respectifs, Traité dont la teneur suit:

Договоръ за миръ. — Traité de Paix.

Американскитѣ Съединени Щати, Британската империя, Франция, Италия и Япония, означени въ настоящия договоръ като главни съюзни и сдружени сили;

Белгия, Китай, Куба, Гърция, Хеджазъ, Полша, Португалия, Ромжния, Сръбско-Хърватско-Словенската държава, Сиямъ и Чехо-Словашко,

съставляващи съ горѣозначенитѣ главни сили съюзнитѣ и сдружени сили

отъ една страна;

и България

отъ друга страна,

вземайки прѣдъ видъ, че по искането на Царското Българско правителство, главнитѣ съюзни и сдружени сили се съгласиха да сключатъ на 29 септемврий 1918 год. примирие съ България, съ цѣль да се сключи единъ договоръ за миръ;

Че съюзнитѣ и сдружени сили еднакво желаятъ, щото войната, въ която нѣкои отъ тѣхъ бидоха послѣдователно ввлѣчени прѣко или непрѣко и която води своето начало отъ обявяването на война, отправено на 28 юлий 1914 год. отъ Австро-Унгария до Сърбия и отъ неприятелскитѣ дѣйствия, започнати отъ България срѣщу Сърбия на 11 октомврий 1915 год., и водени отъ Германия, съюзница на Австро-Унгария, Турция и България, — да отстѣпи мѣсто на единъ траенъ и справедливъ миръ;

За тази цѣль високитѣ договорящи Сили назначаха за свои пълномощници, а именно:

Прѣдседателтъ на Американскитѣ Съединени Щати:

Уважаемия Франкъ Лайонъ Полкъ, държавенъ подсекретаръ;

Уважаемия Хенри Хуайтъ, бившъ извънреденъ посланикъ и пълномощникъ на Съединенитѣ Щати въ Римъ и Парижъ;

Генералъ Таскеръ Х. Блисъ, воененъ прѣдставителъ на Съединенитѣ Щати при Върховния Воененъ съвѣтъ;

Les États-Unis d'Amérique, l'Empire Britannique, la France, l'Italie et le Japon,

Puissances désignées dans le présent Traité comme les Principales Puissances alliées et associées;

La Belgique, la Chine, Cuba, la Grèce, le Hedjaz, la Pologne, le Portugal, la Roumanie, l'État Serbe-Croate-Slovène, le Siam et la Tchéco-Slovaquie.

Constituant, avec les Principales Puissances ci-dessus, les Puissances alliées et associées,

d'une part;

Et la Bulgarie,

d'autre part;

Considérant qu'à la demande du Gouvernement Royal de Bulgarie, un armistice a été accordé à la Bulgarie le 29 septembre 1918 par les Principales Puissances alliées et associées afin qu'un Traité de Paix puisse être conclu;

Que les Puissances alliées et associées sont également désireuses que la guerre, dans laquelle certaines d'entre elles ont été successivement entraînées directement ou indirectement contre la Bulgarie, et qui a son origine dans la déclaration de guerre adressée le 28 juillet 1914 par l'Autriche-Hongrie à la Serbie et dans les hostilités ouvertes par la Bulgarie contre la Serbie le 11 octobre 1915 et conduites par l'Allemagne, alliée de l'Autriche-Hongrie, de la Turquie et de la Bulgarie, fasse place à une paix solide, juste et durable;

A cet effet, les Hautes Puissances Contractantes ont désigné pour leurs plénipotentiaires, savoir:

Le Président des États-Unis d'Amérique,

L'Honorable Frank Lyon Polk, Sous-secrétaire d'Etat;

L'Honorable Henri White, ancien Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire des États-Unis à Rome et à Paris;

Le Général Tasker H. Bliss, Représentant militaire des États-Unis au Conseil supérieur de Guerre;

Негово Величество Кралът на Съединеното Кралство Велико-Британия и Ирландия и на британските територии отвъд моретата, Императорът на Индия:

Г. Сесил Харисуртъ, М. Р., държавен под-секретарь за външните работи;

Съръ Ери Кроу, К. С. В., К. С. М. Г., пълномощен министър, помощник държавен под-секретарь за външните работи;

И:

За Доминиона Канада:

Уважаемия Съръ Джорж Халси Парли, К. С. М. Г., висш комисарь за Канада въ Съединеното Кралство.

За Австралия:

Многоуважаемия Андрю Фишеръ, висш комисарь за Австралия въ Англия;

За Южно-африканския съюзъ:

Г. Реджиналдъ Андрю Бланкенбергъ, О. В. Е. изпълняющъ длъжността на висш комисарь за Южно-африканския съюзъ въ Съединеното Кралство;

За Доминиона Нова-Зеландия:

Уважаемия Съръ Томасъ Макензи, К. С. М. Г., висш комисарь за Нова-Зеландия въ Съединеното Кралство;

За Индия:

Съръ Ери Кроу, К. С. В., К. С. М. Г.;

Прѣседателът на Француската република:

Г. Жоржъ Клемансо, прѣседател на министерския съветъ, министър на войната;

Г. Стефенъ Пишонъ, министър на външните работи;

Г. Луи-Люсиенъ Клоцъ, министър на финансите;

Г. Андре Тардию, главен комисарь за френско-американските военни работи;

Г. Жюль Камбонъ, французки посланикъ;

Негово Величество Кралът на Италия:

Уважаемия Маджиорино Ферарисъ, сенаторъ;

Уважаемия Гулиелмо Маркони, сенаторъ;

Г. Джакомо де Мартино, извънреден пратеникъ и пълномощен министър;

Негово Величество Императорът на Япония:

Г. К. Матсуи, извънреден посланикъ и пълномощник на Негово Величество Японския Императоръ въ Парижъ;

Негово Величество Кралът на Белгийците:

Г. Жюль ван ден Хювелъ, извънреден пратеникъ и пълномощен министър, държавен министър;

Г. Ролень-Жакеминъ, член на института за международно частно право, главен секретарь на белгийската делегация;

Sa Majesté le Roi du Royaume-Uni de Grande-Bretagne et d'Irlande et des territoires britanniques au delà des mers, Empereur des Indes:

M. Cecil Harmsworth, M. P., Sous-Secrétaire d'Etat pour les Affaires étrangères;

Sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G., Ministre plénipotentiaire, Sous-Secrétaire d'Etat adjoint pour les Affaires étrangères;

Et:

Pour le Dominion du Canada:

L'Honorable Sir George Halsey Perley, K. C. M. G., Haut Commissaire pour le Canada dans le Royaume-Uni;

Pour le Commonwealth d'Australie:

Le Très Honorable Andrew Fisher, Haut Commissaire pour l'Australie dans le Royaume-Uni;

Pour l'Union Sud-Africaine:

M. Reginald Andrew Blankenberg, O. B. E., faisant fonctions de Haut Commissaire pour l'Union Sud-Africaine dans le Royaume-Uni;

Pour le Dominion de la Nouvelle-Zélande:

L'Honorable Sir Thomas Mackenzie, K. C. M. G., Haut Commissaire pour la Nouvelle-Zélande dans le Royaume-Uni;

Pour l'Inde:

Sir Eyre Crowe, K. C. B., K. C. M. G.;

Le Président de la République Française:

M. Georges Clemenceau, Président du Conseil, Ministre de la Guerre;

M. Stephen Pichon, Ministre des Affaires étrangères;

M. Louis-Lucien Klotz, Ministre des Finances;

M. André Tardieu, Commissaire général aux Affaires de guerre franco-américaines;

M. Jules Cambon, Ambassadeur de France;

Sa Majesté le Roi d'Italie:

L'Honorable Maggiorino Ferraris, Sénateur du Royaume;

L'Honorable Guglielmo Marconi, Sénateur du Royaume;

M. Giacomo de Martino, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire;

Sa Majesté l'Empereur du Japon:

M. K. Matsui, Ambassadeur extraordinaire et plénipotentiaire de S. M. l'Empereur du Japon à Paris;

Sa Majesté le Roi des Belges:

M. Jules van den Heuvel, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire, Ministre d'Etat;

M. Rolin-Jaequemyns, Membre de l'Institut de droit international privé, Secrétaire Général de la Délégation belge;

- Прѣдседателъ на Китайската република:
Г. Викиуингъ Уелингтонъ Коо;
Г. Сао-Ке Алфредъ Ше;
- Прѣдседателъ на републиката Куба:
Д-ръ Рафаель Мартинецъ Ортицъ, извънреденъ пратеникъ, пълномощенъ министръ на републиката Куба въ Парижъ;
- Негово Величество Кралъ на Единитѣ:
Г. Елефтериосъ Венизелосъ, прѣдседателъ на министерския съвѣтъ;
Г. Никола Политисъ, министръ на външнитѣ работи;
- Негово Величество Кралъ на Хеджазъ:
Г. Рустемъ Хайдаръ,
Г. Абдулъ Хади Ауни;
- Прѣдседателъ на Полската република:
Г. Владиславъ Грабски,
Г. Станиславъ Патекъ, пълномощенъ министръ;
- Прѣдседателъ на Португалската република:
Д-ръ Афонзо да Коста, бившъ прѣдседателъ на министерския съвѣтъ;
Г. Хайме Батала Рейсъ, пълномощенъ министръ;
- Негово Величество Кралъ на Ромжния:
Г. Викторъ Антонеско, извънреденъ пратеникъ и пълномощенъ министръ на Негово Величество Ромжния Кралъ въ Парижъ;
Генералъ Константинъ Коанда, корпусенъ генералъ, кралски флигель-адютантъ, бившъ прѣдседателъ на министерския съвѣтъ;
- Негово Величество Кралъ на Сърбитѣ, Хърватитѣ и Словенитѣ:
Г. Никола П. Пашичъ, бившъ прѣдседателъ на министерския съвѣтъ;
Г. Анте Трубичъ, министръ на външнитѣ работи;
Г. Иванъ Солгеръ, д-ръ по правото;
- Негово Величество Кралъ на Сиямъ:
Негово Височество Принцъ Шароонъ, извънреденъ пратеникъ и пълномощенъ министръ на Сиямския Кралъ въ Парижъ;
- Прѣдседателъ на Чехо-Словашката република:
Г. Едуардъ Бенешъ, министръ на външнитѣ работи;
Г. Стефенъ Осуски, извънреденъ пратеникъ и пълномощенъ министръ на Чехо-словашката република въ Лондонъ;
- България:
Г. Александъръ Стамболийски, прѣдседателъ на министерския съвѣтъ, министръ на войната; които, слѣдъ като размѣниха пълномощията си, намѣрени за редовни, се споразумѣха върху слѣднитѣ постановления:
- Le Président de la République Chinoise:
M. Vikiuin Wellington Koo;
M. Sao-ke Alfred Sze;
- Le Président de la République Cubaine:
Le Docteur Rafael Martinez Ortiz, Envoyé extraordinaire, Ministre plénipotentiaire de la République cubaine, à Paris;
- Sa Majesté le Roi des Hellènes:
M. Elefthérios Venisélos, Président du Conseil des Ministres;
M. Nicolas Politis, Ministre des Affaires étrangères;
- Sa Majesté le Roi du Hedjaz:
M. Rustem Haïdar;
M. Abdul Hadî Aouni;
- Le Président de la République Polonaise:
M. Ladislas Grabski;
M. Stanislas Patek, Ministre plénipotentiaire;
- Le Président de la République Portugaise:
Le Docteur Affonso da Costa, ancien Président du Conseil des Ministres;
M. Jayme Batalha Reis, Ministre plénipotentiaire;
- Sa Majesté le Roi de Roumanie:
M. Victor Antonesco, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Roumanie à Paris;
Le Général Constantin Coanda, Général de corps d'Armée, Aide de Camp Royal, ancien Président du Conseil des Ministres;
- Sa Majesté le Roi des Serbes, des Croates et des Slovènes:
M. Nicolas P. Pachitch, ancien Président du Conseil des Ministres;
M. Ante Trumbié, Ministre des Affaires étrangères;
- M. Ivan Zolger, Docteur en droit;
- Sa Majesté le Roi de Siam:
Son Altesse le Prince Charoon, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de S. M. le Roi de Siam à Paris;
- Le Président de la République Tchéco-Slovaque:
M. Eduard Beneš, Ministre des Affaires étrangères;
M. Stephen Osusky, Envoyé extraordinaire et Ministre plénipotentiaire de la République tchécoslovaque à Londres;
- La Bulgarie:
M. Alexandre Stamboliiski, Président du Conseil des Ministres, Ministre de la Guerre;
Lesquels, après avoir échangé leurs pleins pouvoirs reconnus en bonne et due forme, ont convenu des dispositions suivantes:

Отъ деньтъ на влизането въ сила на настоящия договоръ, положението на война ще прѣстане.

Отъ този моментъ, и подъ резерва на постановленията на настоящия договоръ, ще започнатъ официалнитѣ сношения на съюзнитѣ и сдружени сили съ България.

ЧАСТЬ I.

Уставъ на обществото на народитѣ.

Високитѣ договорящи страни,

Като считатъ, че за да се развие сътрудничеството между народитѣ и за да имъ се гарантира миръ и сигурностъ, трѣбва да се възприематъ извѣстни задължения да не се прибѣгва до война, да се поддържатъ открито международни сношения, основани върху справедливостта и честта, да се спазватъ строго прѣдписанията на международното право, признати за напредъ като дѣйствително правило за поведението на Правителствата, да възтържествува правдата и да се зачитатъ точно всичкитѣ задължения по договоритѣ въ взаимнитѣ отношения на организираниитѣ народи,

възприематъ настоящия уставъ, който учрѣжда Обществото на Народитѣ.

Членъ 1.

Първоначални членове на Обществото на Народитѣ сж тия отъ подписавшитѣ, имената на които личатъ въ приложението къмъ настоящия уставъ, както и държавитѣ, сжщо поименовани въ приложението, които би се присъединили къмъ настоящия уставъ, безъ никаква резерва, чрезъ една декларация, връчена на Секретарията до два мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на Устава и която декларация ще бжде съобщена на другитѣ членове на Обществото.

Всѣка държава, доминионъ или колония, която се управлява свободно и не е посочена въ приложението, може да стане членъ на Обществото, ако нейното приемане се провъзгласи отъ двѣ трети на събранието, стига тя да даде дѣйствителни гаранции за искреното си намерение да спазва международнитѣ си задължения и да приеме правилата, установени отъ Обществото, относително нейнитѣ сили и нейнитѣ сухопътни, морски и въздушни въоръжения.

Всѣки членъ на Обществото може, слѣдъ прѣдварително увѣдомление отъ двѣ години, да се оттегли отъ Обществото, при условие, че е изпълнилъ въ тоя моментъ всичкитѣ си международни задължения, включително и тия, произтичащи отъ устава.

Членъ 2.

Дѣйността на Обществото, така както тя е опредѣлена въ настоящия уставъ, се упражнява отъ едно събрание и отъ единъ сѣдѣтъ, подпомогани отъ единъ постоянненъ секретариятъ.

Членъ 3.

Събранието се състои отъ прѣдставители на членоветѣ на Обществото.

То се събира въ опредѣлено врѣме и всѣкога, когато обстоятелствата го изискватъ, въ сѣдалището на Обществото или въ друго мѣсто, което би се опредѣлило.

A dater de la mise en vigueur du présent Traité, l'état de guerre prendra fin. Dès ce moment et sous réserve des dispositions du présent Traité, il y aura relations officielles des Puissances alliées et associées avec la Bulgarie.

PARTIE I.

Pacte de la Société des Nations.

Les Hautes Parties Contractantes,

Considérant que, pour développer la coopération entre les Nations et pour leur garantir la paix et la sûreté, il importe d'accepter certaines obligations de ne pas recourir à la guerre, d'entretenir au grand jour des relations internationales fondées sur la justice et l'honneur, d'observer rigoureusement les prescriptions du Droit international, reconnues désormais comme règle de conduite effective des Gouvernements, de faire régner la justice et de respecter scrupuleusement toutes les obligations des Traités dans les rapports mutuels des peuples organisés,

Adoptent le présent Pacte qui institue la Société des Nations.

Article 1.

Sont Membres originaires de la Société des Nations ceux des Signataires dont les noms figurent dans l'annexe au présent Pacte, ainsi que les États, également nommés dans l'annexe, qui auront accédé au présent Pacte sans aucune réserve par une déclaration déposée au Secrétariat dans les deux mois de l'entrée en vigueur du Pacte et dont notification sera faite aux autres Membres de la Société.

Tout État, Dominion ou Colonie qui se gouverne librement et qui n'est pas désigné dans l'annexe, peut devenir Membre de la Société si son admission est prononcée par les deux tiers de l'Assemblée, pourvu qu'il donne des garanties effectives de son intention sincère d'observer ses engagements internationaux et qu'il accepte le règlement établi par la Société en ce qui concerne ses forces et ses armements militaires, navals et aériens.

Tout Membre de la Société peut, après un préavis de deux ans, se retirer de la Société, à la condition d'avoir rempli à ce moment toutes ses obligations internationales, y compris celles du Pacte.

Article 2.

L'action de la Société, telle qu'elle est définie dans le présent Pacte, s'exerce par une Assemblée et par un Conseil assistés d'un Secrétariat permanent.

Article 3.

L'Assemblée se compose de Représentants des Membres de la Société.

Elle se réunit à des époques fixées et à tout autre moment, si les circonstances le demandent, au siège de la Société ou en tel autre lieu qui pourra être désigné.

Съборието се занимава съ всички въпроси, които влизат въ кръга на дѣйствието на Обществото или засѣгатъ свѣтовния миръ.

Всѣки членъ на Обществото не може да има повече отъ трима прѣдставители въ съборието и разполага само съ единъ гласъ.

Членъ 4.

Свѣтътъ се състои отъ прѣдставители на главнитѣ съюзи и сдружени сили, а също и отъ прѣдставители на други четири члена на Обществото. Тия четири члена на Обществото се посочватъ свободно отъ съборието и тогава, когато то намѣри за нужно да ги избере. До първото посочване отъ съборието, ще бждатъ членове на Свѣтъ прѣдставителитѣ на Белгия, Бразилия, Испания и Гърция.

Съ одобрението на болшинството въ съборието, Свѣтътъ може да посочи и други членове на Обществото, прѣдставителството на които въ Свѣтъта отъ тогава става постоянно. Съ същото одобрение, той може да увеличи числото на членоветѣ на Обществото, които ще бждатъ избрани отъ съборието за прѣдставители въ Свѣтъта.

Свѣтътъ се събира, когато обстоятелствата изискватъ това и най-малко единъ пѣтъ на година въ сѣдалището на Обществото или въ друго мѣсто, което би се опредѣлило.

Свѣтътъ се занимава съ всички въпроси, които влизатъ въ кръга на дѣйствието на Обществото или засѣгатъ свѣтовния миръ.

Всѣки членъ на Обществото, който не е прѣдставенъ въ Свѣтъта, се поканва да прати, за да засѣдава въ него, единъ прѣдставителъ, винаги, щомъ нѣкой въпросъ, който специално го интересува, се постави на дневенъ редъ прѣдъ Свѣтъта.

Всѣки членъ на Обществото, прѣдставенъ въ Свѣтъта, разполага само съ единъ гласъ и има само единъ прѣдставителъ.

Членъ 5.

Рѣшенята на Съборието и на Свѣтъта се взиматъ съ единодушие отъ членоветѣ на Обществото, прѣдставени въ Съборието, освѣнъ при изрично противнитѣ разпорѣждания на настоящия уставъ или клаузитѣ на настоящия договоръ.

Всички въпроси, отнасящи се до процедурата, които се поставятъ въ заседанията на Съборието или на Свѣтъта, включително и избирането на комисии за анкетиране на специални случаи, се уреждатъ отъ Съборието или отъ Свѣтъта и се разрѣшаватъ съ болшинство отъ прѣдставителитѣ въ заседанието членове на Свѣтъта.

Първото заседание на Съборието и първото заседание на Свѣтъта ще бждатъ свикани отъ Прѣседателя на Американскитѣ Съединени Щати.

Членъ 6.

Постоянниятъ секретариятъ се установява при сѣдалището на Обществото. Той се състои отъ единъ Главенъ секретаръ и отъ нужното число секретари и персоналъ.

Първиятъ Главенъ секретаръ е посоченъ въ приложението. Въ послѣдствие Главниятъ секретаръ ще бжде назначенъ отъ Свѣтъта съ одобрението на болшинството на Свѣтъта.

Секретаритѣ и персоналотъ на секретарията се назначаватъ отъ Главния секретаръ съ одобрението на Свѣтъта.

L'Assemblée connaît de toute question qui rentre dans la sphère d'activité de la Société ou qui affecte la paix du monde.

Chaque Membre de la Société ne peut compter plus de trois Représentants dans l'Assemblée et ne dispose que d'une voix.

Article 4.

Le Conseil se compose de Représentants des Principales Puissances alliées et associées, ainsi que des Représentants de quatre autres Membres de la Société. Ces quatre Membres de la Société sont désignés librement par l'Assemblée et aux époques qu'il lui plaît de choisir. Jusqu'à la première désignation par l'Assemblée, les Représentants de la Belgique, du Brésil, de l'Espagne et de la Grèce sont Membres du Conseil.

Avec l'approbation de la majorité de l'Assemblée, le Conseil peut désigner d'autres Membres de la Société dont la représentation sera désormais permanente au Conseil. Il peut, avec la même approbation, augmenter le nombre des Membres de la Société qui seront choisis par l'Assemblée pour être représentés au Conseil.

Le Conseil se réunit quand les circonstances le demandent, et au moins une fois par an, au siège de la Société ou en tel autre lieu qui pourra être désigné.

Le Conseil connaît de toute question rentrant dans la sphère d'activité de la Société ou affectant la paix du monde.

Tout Membre de la Société qui n'est pas représenté au Conseil est invité à y envoyer siéger un Représentant lorsqu'une question qui l'intéresse particulièrement est portée devant le Conseil.

Chaque Membre de la Société représenté au Conseil ne dispose que d'une voix et n'a qu'un Représentant.

Article 5.

Sauf disposition expressément contraire du présent Pacte ou des clauses du présent Traité, les décisions de l'Assemblée ou du Conseil sont prises à l'unanimité des Membres de la Société représentée à la réunion.

Toutes questions de procédure qui se posent aux réunions de l'Assemblée ou du Conseil, y compris la désignation des Commissions chargées d'enquêter sur des points particuliers, sont réglées par l'Assemblée ou par le Conseil et décidées à la majorité des Membres de la Société représentés à la réunion.

La première réunion de l'Assemblée et la première réunion du Conseil auront lieu sur la convocation du Président des États-Unis d'Amérique.

Article 6.

Le Secrétariat permanent est établi au siège de la Société. Il comprend un Secrétaire général, ainsi que les secrétaires et le personnel nécessaires.

Le premier Secrétaire général est désigné dans l'annexe. Par la suite, le Secrétaire général sera nommé par le Conseil avec l'approbation de la majorité de l'Assemblée.

Les secrétaires et le personnel du Secrétariat sont nommés par le Secrétaire général avec l'approbation du Conseil.

Главният секретарь на Обществото е по право Главен секретарь на Събраниято и на Съвета.

Разходите за секретариата се поемат от членовете на Обществото въ размеръ, установенъ за бюрото на всемирния пощенски съюзъ.

Членъ 7.

Съданието на Обществото се установява въ Женева.

Съветътъ може винаги да вземе рѣшение за неговото установяване на всѣко друго мѣсто.

Всички длѣжности при Обществото или службитѣ, прибавени къмъ него, включително и секретариата, сж еднакво достъпни за мъжете и за женитѣ.

Прѣдставителитѣ на Членоветѣ на Обществото и неговитѣ органи се ползуватъ, при изпълнението на тѣхнитѣ длѣжности, съ дипломатическитѣ привилегии и имунитети.

Помѣщенята и мѣстата, заети отъ Обществото, отъ неговитѣ служби или събрания, сж неприкосновени.

Членъ 8.

Членоветѣ на Обществото признаватъ, че поддржането на мира изисква намаление на народнитѣ въоръжения до единъ минимумъ, съвмѣстимъ съ народната безопасност и съ изпълнението на международнитѣ задължения, наложени отъ едно съвмѣстно дѣйствиe.

Като държи сметка за географическото положение и специалнитѣ условия за всѣка държава, Съветътъ приготвя планове за това намаление, за да бъдатъ проучени отъ различнитѣ правителства, които ще взематъ рѣшение по тѣхъ.

Тия планове трѣбва да бъдатъ на ново проучвани и, ако трѣбва, ревизирани най-малко всѣки десетъ години.

Слѣдъ тѣхното приемане отъ различнитѣ правителства, така опредѣлениятъ размѣръ на въоръжение не може да бъде надминатъ безъ съгласието на Съвета.

Като иматъ прѣдъ видъ, че частната фабрикация на муниции и на воененъ материялъ повдига сериозни възражения, Членоветѣ на Обществото натоварватъ Съвета да вземе нуждитѣ мѣрки за избѣгване на пакостнитѣ послѣдци отъ това, като държи сметка за нуждитѣ на ония членове на Обществото, които не могатъ да фабрикуватъ необходимитѣ за тѣхната сигурностъ муниции и военни материяли.

Членоветѣ на Обществото се задължаватъ да размѣнятъ по най-откровенъ и най-пълнеъ начинъ всички свѣдѣния относително размѣра на тѣхнитѣ въоръжения, тѣхнитѣ военни, морски и въздушни програми и състоянието на ония тѣхни индустрии, които могатъ да се използватъ за войната.

Членъ 9.

Една постоянна комисия ще бъде образувана, за да дава на Съвета мнѣние по изпълнението на разпорѣданията на членове 1 и 8 и изобщо върху военнитѣ, морски и въздушни въпроси.

Членъ 10.

Членоветѣ на Обществото се задължаватъ да защитатъ и да поддръжатъ срѣщу всѣко външно нападение териториалната цѣлостъ и настоящата политическа независимостъ на всички Членове на Обществото. Въ случай на нападение, на заплашване или опасностъ отъ нападение, Съветътъ взима нуждитѣ мѣрки, за да осигури изпълнението на това задължение.

Le Secrétaire général de la Société est de droit Secrétaire général de l'Assemblée et du Conseil.

Les dépenses du Secrétariat sont supportées par les Membres de la Société dans la proportion établie pour le Bureau de l'Union postale universelle.

Article 7.

Le siège de la Société est établi à Genève.

Le Conseil peut à tout moment décider de l'établir en tout autre lieu.

Toutes les fonctions de la Société ou des services qui s'y rattachent, y compris le Secrétariat, sont également accessibles aux hommes et aux femmes.

Les Représentants des Membres de la Société et ses agents jouissent dans l'exercice de leurs fonctions des privilèges et immunités diplomatiques.

Les bâtiments et terrains occupés par la Société, par ses services ou ses réunions, sont inviolables.

Article 8.

Les Membres de la Société reconnaissent que le maintien de la paix exige la réduction des armements nationaux au minimum compatible avec la sécurité nationale et avec l'exécution des obligations internationales imposées par une action commune.

Le Conseil, tenant compte de la situation géographique et des conditions spéciales de chaque État, prépare les plans de cette réduction, en vue de l'examen et de la décision des divers Gouvernements.

Ces plans doivent faire l'objet d'un nouvel examen et, s'il y a lieu, d'une révision tous les dix ans au moins.

Après leur adoption par les divers Gouvernements, la limite des armements ainsi fixée ne peut être dépassée sans le consentement du Conseil.

Considérant que la fabrication privée des munitions et du matériel de guerre soulève de graves objections, les Membres de la Société chargent le Conseil d'aviser aux mesures propres à en éviter les fâcheux effets, en tenant compte des besoins des Membres de la Société qui ne peuvent pas fabriquer les munitions et le matériel de guerre nécessaires à leur sûreté.

Les Membres de la Société s'engagent à échanger, de la manière la plus franche et la plus complète, tous renseignements relatifs à l'échelle de leurs armements, à leurs programmes militaires, navals et aériens et à la condition de celles de leurs industries susceptibles d'être utilisées pour la guerre.

Article 9.

Une Commission permanente sera formée pour donner au Conseil son avis sur l'exécution des dispositions des articles 1 et 8 et, d'une façon générale, sur les questions militaires, navales et aériennes.

Article 10.

Les Membres de la Société s'engagent à respecter et à maintenir contre toute agression extérieure l'intégrité territoriale et l'indépendance politique présente de tous les Membres de la Société. En cas d'agression, de menace ou de danger d'agression, le Conseil avise aux moyens d'assurer l'exécution de cette obligation.

Членъ 11.

Изрично се заявява, че всяка война или заплашаване съ война, независимо дали засяга прѣко или не нѣкой членъ на Обществото, интересува цялото Общество и то трѣбва да вземе нужните мѣрки за ефикасно запазване на мира на народитѣ. Въ такъвъ случай Главниятъ секретарь свиква незабавно Съвѣта по искането на който и да е членъ отъ Обществото.

Освѣнъ това се заявява, че всѣки членъ на Обществото има право по приятелски начинъ да обърне вниманието на Събраннето или на Съвѣта върху всѣко обстоятелство отъ естество да засѣгне международнитѣ отношения и което заплашва, сабдователно, да наруши мира и сговора между народитѣ, отъ които зависи мира.

Членъ 12.

Всички членове на Обществото сж съгласни, че ако се повдигне между тѣхъ споръ отъ естество да докара до скжване, тѣ ще подложатъ този споръ било на единъ арбитражъ, било на разузнаване отъ Съвѣта. Тѣ сж съгласни още, че въ никой случай не трѣбва да прибѣгватъ до война прѣди изтичането на единъ срокъ отъ три мѣсеци следъ рѣшението на арбитражъ или доклада на Съвѣта.

Въ всички прѣвидени въ тоя членъ случаи, рѣшението на арбитражъ трѣбва да бжде издадено въ единъ приличенъ срокъ и докладътъ на Съвѣта трѣбва да бжде приготвенъ въ шесть мѣсеци отъ деня, когато спорътъ му е билъ подложенъ на разглеждане.

Членъ 13.

Членоветъ на Обществото сж съгласни, че ако между тѣхъ се повдигне споръ, който по тѣхно мнѣние може да се разрѣши чрѣзъ арбитражъ и ако този споръ не може да бжде уреденъ задоволително по дипломатически пѣтъ, въпросътъ ще бжде подложенъ изцяло на арбитражъ.

Между споровѣтъ, които въобщо могатъ да бждатъ разрѣшавани чрѣзъ арбитражъ, се поставятъ ония достѣжно тълкуването на единъ договоръ, по всѣки въпросъ отъ международното право, по съществуването на всѣки фактъ, който, ако се установи, би прѣдставлялъ нарушение на едно международно задължение, или по размѣра или естеството на поправката, дължима поради такова нарушение.

Арбитражниятъ съдъ, комуто се подлага спора, е този съдъ, който странитѣ сж избрали или пъкъ сж прѣвидѣли въ тѣхни по-прѣдшнии конвенции.

Членоветъ на Обществото се задължаватъ да изпълняватъ добросъвѣстно издаденитѣ рѣшения и да не прибѣгватъ до война срѣщу всѣки членъ отъ Обществото, който се съобрази съ тия рѣшения. Ако рѣшението не бжде изпълнено, Съвѣтъ прѣдлага мѣрkitѣ, които трѣбва да осигурятъ изпълнението му.

Членъ 14.

Съвѣтъ е натоваренъ да приготви единъ проектъ за постоянно международенъ съдъ и да го прѣдстави на членоветъ на Обществото. Този съдъ ще се произнася по всички спорове отъ международенъ характеръ, които странитѣ ще му прѣдставятъ. Той ще дава сжито и съвѣщателни мнѣния по всѣки споръ или въпросъ, който му бжде прѣдставенъ отъ Съвѣта на Обществото.

Членъ 15.

Ако между членоветъ на Обществото се повдигне споръ отъ естество да докара до скжване, и ако този

Article 11.

Il est expressément déclaré que toute guerre ou menace de guerre, qu'elle affecte directement ou non l'un des Membres de la Société, intéresse la Société tout entière et que celle-ci doit prendre les mesures propres à sauvegarder efficacement la paix des Nations. En pareil cas, le Secrétaire général convoque immédiatement le Conseil, à la demande de tout Membre de la Société.

Il est, en outre, déclaré que tout Membre de la Société a le droit, à titre amical, d'appeler l'attention de l'Assemblée ou du Conseil sur toute circonstance de nature à affecter les relations internationales et qui menace par suite de troubler la paix ou la bonne entente entre nations, dont la paix dépend.

Article 12.

Tous les Membres de la Société conviennent que, s'il s'élève entre eux un différend susceptible d'entraîner une rupture, ils le soumettront soit à la procédure de l'arbitrage, soit à l'examen du Conseil. Ils conviennent encore qu'en aucun cas ils ne doivent recourir à la guerre avant l'expiration d'un délai de trois mois après la sentence des arbitres ou le rapport du Conseil.

Dans tous les cas prévus par cet article, la sentence des arbitres doit être rendue dans un délai raisonnable et le rapport du Conseil doit être établi dans les six mois à dater du jour où il aura été saisi du différend.

Article 13.

Les Membres de la Société conviennent que s'il s'élève entre eux un différend susceptible, à leur avis, d'une solution arbitrale et si ce différend ne peut se régler de façon satisfaisante par la voie diplomatique, la question sera soumise intégralement à l'arbitrage.

Parmi ceux qui sont généralement susceptibles de solution arbitrale, on déclare tels les différends relatifs à l'interprétation d'un Traité, à tout point de droit international, à la réalité de tout fait qui, s'il était établi, constituerait la rupture d'un engagement international, ou à l'étendue ou à la nature de la réparation due pour une telle rupture.

La Cour d'arbitrage à laquelle la cause est soumise est la Cour désignée par les Parties ou prévue dans leurs Conventions antérieures.

Les Membres de la Société s'engagent à exécuter de bonne foi les sentences rendues et à ne pas recourir à la guerre contre tout Membre de la Société qui s'y conformera. Faute d'exécution de la sentence, le Conseil propose les mesures qui doivent en assurer l'effet.

Article 14.

Le Conseil est chargé de préparer un projet de Cour permanente de justice internationale et de le soumettre aux Membres de la Société. Cette Cour connaîtra de tous différends d'un caractère international que les Parties lui soumettront. Elle donnera aussi des avis consultatifs sur tout différend ou tout point, dont la saisira le Conseil ou l'Assemblée.

Article 15.

S'il s'élève entre les Membres de la Société un différend susceptible d'entraîner une rupture et si ce diffé-

споръ не е подложен на прѣдвидения въ членъ 13 арбитражъ, членоветъ на Обществото се съгласяватъ да го прѣдставятъ на Съвѣта. Въ такъвъ случай, достатъчно е единъ отъ тѣхъ да увѣдоми за спора Главния Секретарь, който ще вземе всички мѣрки за една анкета и едно пълно разучване.

Въ най-късъ срокъ странитѣ трѣбва да му прѣдставятъ изложения по тѣхната работа, заедно съ всички надлежни факти и оправдателни документи. Съвѣтъ може да нареди незабавното имъ публикуване.

Съвѣтъ се старае да осигури уреждането на спора. Ако успѣе въ това, той публикува, до колкото намѣри за добръ, едно изложение на фактитѣ, обясненията имъ и текста на спогодбата.

Ако спорътъ не е можалъ да бѣде уреденъ, Съвѣтъ съставя и публикува единъ докладъ, гласуванъ било единодушно, било съ болшинство на гласоветѣ, за да изясни обстоятелствата по спора и разрѣшението му, което той прѣпоръчва като най-справедливо и най-подходящо въ случая.

Всѣки членъ отъ Обществото, прѣдставенъ въ Съвѣта, може също да публикува едно изложение на фактитѣ по спора и своитѣ собствени заключения.

Ако докладътъ на Съвѣта е приетъ единодушно, като не се смѣтатъ гласоветѣ на прѣдставителитѣ на странитѣ при установяването на това еднодушие, членоветъ на Обществото се задължаватъ да не прибѣгватъ до война противъ никоя страна, която се е съобразила съ заключенията на доклада.

Въ случай, че докладътъ на Съвѣта не се приеме отъ всички други членове, безъ прѣдставителитѣ на странитѣ въ спора, членоветъ на Обществото си запазватъ правото да дѣйствуватъ, както тѣ намѣрятъ за добръ, за поддържане на правото и справедливостта.

Ако една отъ странитѣ претендира и ако Съвѣтъ признае, че спорътъ е за въпросъ, който международното право прѣдоставя на изключителната компетентностъ на тази страна, Съвѣтъ ще констатира това въ единъ докладъ, безъ обаче да прѣпоръчва каквото и да било разрѣшение.

Съвѣтъ може, въ всички прѣдвидени въ този членъ случаи, да внесе спора въ Събранието. Събранието може да бѣде също сезирано съ спора по искане на една отъ странитѣ; това искане трѣбва да бѣде прѣдставено въ срокъ отъ четиринадесетъ дни отъ момента, когато спорътъ е билъ внесенъ въ Съвѣта.

По всѣки въпросъ, прѣдставенъ на Събранието, разпорѣданията на настоящия членъ и на чл. 12 относително дѣйността и властта на Съвѣта се прилагатъ също и за дѣйността и властта на Събранието. Докладъ, направенъ отъ Събранието съ одобрението на прѣдставителитѣ на членоветъ на Обществото, прѣдставени въ Съвѣта и на едно болшинство отъ другитѣ членове на Съвѣта, съ изключение, за всѣки случай, на прѣдставителитѣ на странитѣ, важи също така както единъ докладъ на Съвѣта, приетъ единодушно отъ членоветъ му, освѣн прѣдставителитѣ на странитѣ.

Членъ 16.

Ако единъ членъ на Обществото прибѣгне къмъ война, въпрѣки задълженията, поети чрезъ членове 12, 13 или 15, той се счита, *ipso facto*, като извършилъ военно дѣйствиенъ спрѣмо всички други членове на Обществото. Тѣзи послѣднитѣ се задължаватъ да сжсатъ веднага съ него всички търговски и финансови сношения, да запрѣтятъ всѣкакви отношения между пода-

rend n'est pas soumis à l'arbitrage prévu à l'article 13, les Membres de la Société conviennent de la porter devant le Conseil. A cet effet, il suffit que l'un d'eux avise de ce différend le Secrétaire général, qui prend toutes dispositions en vue d'une enquête et d'un examen complets.

Dans le plus bref délai, les Parties doivent lui communiquer l'exposé de leur cause avec tous faits pertinents et pièces justificatives. Le Conseil peut en ordonner la publication immédiate.

Le Conseil s'efforce d'assurer le règlement du différend. S'il y réussit, il publie, dans la mesure qu'il juge utile, un exposé relatant les faits, les explications qu'ils comportent et les termes de ce règlement.

Si le différend n'a pu se régler, le Conseil rédige et publie un rapport, voté soit à l'unanimité, soit à la majorité des voix, pour faire connaître les circonstances du différend et les solutions qu'il recommande comme les plus équitables et les mieux appropriées à l'espèce.

Tout Membre de la Société représenté au Conseil peut également publier un exposé des faits du différend et ses propres conclusions.

Si le rapport du Conseil est accepté à l'unanimité, le vote des Représentants des Parties ne comptant pas dans le calcul de cette unanimité, les Membres de la Société s'engagent à ne recourir à la guerre contre aucune Partie qui se conforme aux conclusions du rapport.

Dans le cas où le Conseil ne réussit pas à faire accepter son rapport par tous ses membres autres que les Représentants de toute Partie au différend, les Membres de la Société se réservent le droit d'agir comme ils le jugeront nécessaire pour le maintien du droit et de la justice.

Si l'une des Parties prétend et si le Conseil reconnaît que le différend porte sur une question que le droit international laisse à la compétence exclusive de cette Partie, le Conseil le constatera dans un rapport, mais sans recommander aucune solution.

Le Conseil peut, dans tous les cas prévus au présent article, porter le différend devant l'Assemblée. L'Assemblée devra de même être saisie du différend à la requête de l'une des Parties; cette requête devra être présentée dans les quatorze jours à dater du moment où le différend est porté devant le Conseil.

Dans toute affaire soumise à l'Assemblée, les dispositions du présent article et de l'article 12 relatives à l'action et aux pouvoirs du Conseil, s'appliquent également à l'action et aux pouvoirs de l'Assemblée. Il est entendu qu'un rapport fait par l'Assemblée avec l'approbation des Représentants des Membres de la Société représentés au Conseil et d'une majorité des autres Membres de la Société, à l'exclusion, dans chaque cas, des Représentants des Parties, a le même effet qu'un rapport du Conseil adopté à l'unanimité de ses membres autres que les Représentants des Parties.

Article 16.

Si un Membre de la Société recourt à la guerre, contrairement aux engagements pris aux articles 12, 13 ou 15, il est *ipso facto* considéré comme ayant commis un acte de guerre contre tous les autres Membres de la Société. Ceux-ci s'engagent à rompre immédiatement avec lui toutes relations commerciales ou financières, à interdire tous rapports entre leurs nationaux et ceux de l'État en

нищитъ си и тѣзи на държавата, която е нарушила устава и да спратъ всѣкакви финансови, търговски или лични съобщения между поданицитѣ на тази държава и тѣзи на всѣка друга държава, членъ или не на Обществото.

Въ този случай, Съвѣтътъ е длъженъ да посочи на разнитѣ заинтересовани правителства военнитѣ, морски и въздушни части, които членоветѣ на Обществото ще доставятъ респективно за образуване на въоръженитѣ сили, прѣдначинени да накаратъ да се зачитатъ задълженията на Обществото.

Освѣнъ това, членоветѣ на Обществото се съгласяватъ да си оказватъ взаимно подкрѣпа при прилагането на економическитѣ и финансови мѣрки, които ще се взематъ, по силата на този членъ, за намаляване до минимумъ на загубитѣ и несгодитѣ, които могатъ да произлязатъ отъ това. Тѣ си оказватъ сжшо взаимна подкрѣпа за устояване срѣщу всѣкаква специална мѣрка, отправена противъ единъ отъ тѣхъ отъ държавата, която е нарушила устава. Тѣ взиматъ нуждитѣ разпорѣждания, за да улеснятъ прѣминаванетоъ прѣзъ тѣхна територия на войскитѣ на всѣки членъ на Обществото, който участвува въ общата акция, за да се наложи почитането на задълженията спрѣмо Обществото.

Всѣки членъ, който се е провинилъ въ нарушение на едно отъ задълженията, произтичащи отъ устава, може да бжде изключенъ отъ Обществото. Изключванетоъ трѣбва да се произнесе чрѣзъ вотъ на всички други членове на Обществото, прѣдставени въ Съвѣта.

Членъ 17.

Въ случай на споръ между двѣ държави, отъ които само една е членъ на Обществото или нито една не е членъ, държавата или държавитѣ, чужди на Обществото, се поканватъ да се подчинятъ на задълженията, които се налагатъ на членоветѣ му за уреждане на спора, при условие, които Съвѣтътъ ще прѣдѣли за прави. Ако тази покана се приеме, постановленията на членове 12 и 16 се прилагатъ подъ резерва на измѣненията, които Съвѣтътъ ще намѣри за необходимими.

Отъ момента на изпращане на тази покана, Съвѣтътъ отваря анкета върху обстоятелствата на спора и прѣдлага такава мѣрка, която му изглежда най-добра и най-ефикасна въ особения случай.

Ако поканената държава, отказвайки да приеме задълженията на членъ на Обществото за уреждане на спора, прибѣгне къмъ война срѣщу единъ членъ на Обществото, то постановленията на членъ 16 сж приложими спрѣмо нея.

Ако двѣтѣ поканени страни откажатъ да приематъ задълженията на членове на Обществото за уреждане на спора, Съвѣтътъ може да вземе всички мѣрки и направи всички прѣдложения отъ естество да прѣдотвратятъ неприятелскитѣ дѣйствиа и доведатъ до разрѣшение на конфликта.

Членъ 18.

Всѣки международенъ договоръ или задължение, сключени въ бждаще отъ единъ членъ на Обществото, трѣбва да бждатъ веднага зарегистрирани отъ Секретарията и публикувани отъ него, щомъ като това е възможно. Никой отъ тѣзи международни договори или задължения не ще има задължителна сила прѣди да бжде зарегистриранъ.

Членъ 19.

Събрането може отъ време на време да поканва членоветѣ на Обществото да пристѣпятъ къмъ разуч-

rupture de pacte et à faire cesser toutes communications financières, commerciales ou personnelles entre les nationaux de cet Etat et ceux de tout autre Etat, Membre ou non de la Société.

En ce cas, le Conseil a le devoir de recommander aux divers Gouvernements intéressés les effectifs militaires, navals et aériens par lesquels les Membres de la Société contribueront respectivement aux forces armées destinées à faire respecter les engagements de la Société.

Les Membres de la Société conviennent, en outre, de se prêter l'un à l'autre un mutuel appui dans l'application des mesures économiques et financières à prendre en vertu du présent article pour réduire au minimum les pertes et les inconvénients qui peuvent en résulter. Ils se prêtent également un mutuel appui pour résister à toute mesure spéciale dirigée contre l'un d'eux par l'Etat en rupture de pacte. Ils prennent les dispositions nécessaires pour faciliter le passage à travers leur territoire des forces de tout Membre de la Société qui participe à une action commune pour faire respecter les engagements de la Société.

Peut être exclu de la Société tout Membre qui s'est rendu coupable de la violation d'un des engagements résultant du Pacte. L'exclusion est prononcée par le vote de tous les autres Membres de la Société représentés au Conseil.

Article 17.

En cas de différend entre deux États, dont un seulement est membre de la Société ou dont aucun n'en fait partie, l'Etat ou les États étrangers à la Société sont invités à se soumettre aux obligations qui s'imposent à ses membres aux fins de règlement du différend, aux conditions estimées justes par le Conseil. Si cette invitation est acceptée, les dispositions des articles 12 et 16 s'appliquent sous réserve des modifications jugées nécessaires par le Conseil.

Dès l'envoi de cette invitation, le Conseil ouvre une enquête sur les circonstances du différend et propose telle mesure qui lui paraît la meilleure et la plus efficace dans le cas particulier.

Si l'Etat invité, refusant d'accepter les obligations de Membre de la Société aux fins de règlement du différend, recourt à la guerre contre un membre de la Société, les dispositions de l'article 16 lui sont applicables.

Si les deux Parties invitées refusent d'accepter les obligations de Membres de la Société aux fins de règlement du différend, le Conseil peut prendre toutes mesures et faire toutes propositions de nature à prévenir les hostilités et à amener la solution du conflit.

Article 18.

Tout traité ou engagement international conclu à l'avenir par un Membre de la Société devra être immédiatement enregistré par le Secrétariat et publié par lui aussitôt que possible. Aucun de ces traités ou engagements internationaux ne sera obligatoire avant d'avoir été enregistré.

Article 19.

L'Assemblée peut, de temps à autre, inviter les Membres de la Société à procéder à un nouvel examen des

ване наново на договоритѣ, станали неприложими, както и на международнитѣ положения, чието поддържане би могло да постави въ опасностъ свѣтовния миръ.

Членъ 20.

Членовѣтѣ на Обществото признаватъ всѣки за това, което се отнася до него, че настоящиятъ уставъ отменя всички задължения или съглашения *inter se*, несъвмѣстими съ разпореджанята на Устава, и се задължаватъ тържествено да не сключватъ никакви подобни за въ бъдеще.

Ако прѣди влизането си въ Обществото, единъ членъ е поелъ несъвмѣстими съ разпореджанята на Устава задължения, той трѣбва да вземе непосредствени мѣрки, за да се освободи отъ тѣзи задължения.

Членъ 21.

Международнитѣ задължения, като договори за арбитражъ и мѣстнитѣ съглашения, като доктрината на Монро, които осигуряватъ поддържането на мира, не се считатъ като несъвмѣстими съ никое отъ постановленията на настоящия уставъ.

Членъ 22.

Слѣднитѣ принципи се прилагатъ спрямо колонии и територии, които вслѣдствие на войната сж прѣстанали да бждатъ подъ суверенитета на държавитѣ, които сж ги управлявали прѣди това и които сж населени съ народи, неспособни още да се самоуправляватъ при особено мжчнитѣ условия на сѣврѣмения свѣтъ. Благоосъстоянието и развитието на тия народи съставятъ една свещена културна мисия и за това трѣбва да се прибавитъ къмъ настоящия уставъ гаранции за изпълнението на тази мисия.

Най-добрата метода за осъществяване на практика този принципъ е да се повѣри опеката надъ горнитѣ народи на напрѣдналитѣ нации, които благодарение на своитѣ източници, опитностъ или географическо положение, сж най-пригодни да поематъ тази отговорностъ и сж съгласни да я приематъ: тѣ биха упражнили тази опека въ качество на пълномощници и въ името на Обществото.

Характерътъ на пълномощието трѣбва да е различенъ споредъ степенята на развитието на народа, географическото положение на територията, нейнитѣ економически условия и всички други подобни обстоятелства.

Извѣстни народности, които принадлежахъ по-рано къмъ отоманската империя, сж достигнали такава степенъ на развитие, че тѣхното съществуване, като самостоятелни народи, може да се признае вѣременно, при условие, че тѣхното управление ще се напхтва отъ свѣтитѣ и помощта на единъ пълномощникъ, до когато тѣ станатъ способни да се самоуправляватъ. Желанията на тѣзи народности трѣбва да бждатъ взети прѣдъ видъ при избора на пълномощника.

Степенята на развитие, въ която се намиратъ други народи, специално тѣзи на Централна Африка, изисква, щото пълномощникътъ да поеме управлението на територията при условия, които съ запрѣщението на злоупотрѣблениа, като търговия съ роби, трафикъ на оржжия и алкохолъ, ще гарантиратъ свободата на съвѣстята и на религията, безъ други ограничения, освѣнъ тѣзи, които се налагатъ за поддържането на обществения редъ и добритѣ нрави и запрѣщението да се правятъ укрѣпления или военни и морски бази и да се подлагатъ туземцитѣ на военно обучение, освѣнъ ако това е необходимо за охраната и

traités devenus inapplicables ainsi que des situations internationales, dont le maintien pourrait mettre en péril la paix du monde.

Article 20.

Les Membres de la Société reconnaissent, chacun en ce qui le concerne, que le présent Pacte abroge toutes obligations ou ententes *inter se* incompatibles avec ses termes et s'engagent solennellement à n'en pas contracter à l'avenir de semblables.

Si avant son entrée dans la Société, un Membre a assumé des obligations incompatibles avec les termes du Pacte, il doit prendre des mesures immédiates pour se dégager de ces obligations.

Article 21.

Les engagements internationaux, tels que les traités d'arbitrage, et les ententes régionales, comme la doctrine de Monroe, qui assurent le maintien de la paix, ne sont considérés comme incompatibles avec aucune des dispositions du présent Pacte.

Article 22.

Les principes suivants s'appliquent aux colonies et territoires qui, à la suite de la guerre, ont cessé d'être sous la souveraineté des États qui les gouvernaient précédemment et qui sont habités par des peuples non encore capables de se diriger eux-mêmes dans les conditions particulièrement difficiles du monde moderne. Le bien-être et le développement de ces peuples forment une mission sacrée de civilisation, et il convient d'incorporer dans le présent Pacte des garanties pour l'accomplissement de cette mission.

La meilleure méthode de réaliser pratiquement ce principe est de confier la tutelle de ces peuples aux nations développées qui, en raison de leurs ressources, de leur expérience ou de leur position géographique, sont le mieux à même d'assumer cette responsabilité et qui consentent à l'accepter: elles exerceraient cette tutelle en qualité de Mandataires et au nom de la Société.

Le caractère du mandat doit différer suivant le degré du développement du peuple, la situation géographique du territoire, ses conditions économiques et toutes autres circonstances analogues.

Certaines communautés, qui appartenaient autrefois à l'Empire ottoman, ont atteint un degré de développement tel que leur existence comme nations indépendantes peut être reconnue provisoirement, à la condition que les conseils et l'aide d'un mandataire guident leur administration jusqu'au moment où elles seront capables de se conduire seules. Les vœux de ces communautés doivent être pris d'abord en considération pour le choix du Mandataire.

Le degré de développement où se trouvent d'autres peuples, spécialement ceux de l'Afrique centrale, exige que le Mandataire y assume l'administration du territoire à des conditions qui, avec la prohibition d'abus, tels que la traite des esclaves, le trafic des armes et celui de l'alcool, garantiront la liberté de conscience et de religion, sans autres limitations que celles que peut imposer le maintien de l'ordre public et des bonnes mœurs, et l'interdiction d'établir des fortifications ou des bases militaires ou navales et de donner aux indigènes une instruction militaire, si ce n'est pour la police ou la défense du territoire et qui

за защита на територията, и които ще осигурят еднакво на всички други членове на Обществото условия на равенство при размяната и търговията.

Най-послъ има територии, като Юго-Западна Африка и известни острови въ южния Тихи Океанъ, които, вслѣдствие слабата гъстота на населението, тѣхната ограничена повърхност, тѣхното отдалечение отъ центрове на цивилизацията, тѣхното географическо положение, допираше до територията на пълномощника или други обстоятелства, не биха били подобря управлявани, освѣнъ подъ законитѣ на пълномощника, като нераздѣлна частъ отъ неговата територия, подъ резерва на гаранциитѣ, прѣвидени по-горѣ въ полза на мѣстното население.

Въ всички тѣзи случаи пълномощникътъ трѣбва да изпраща въ Съвѣта годишенъ докладъ относително териториитѣ, съ управлението на които той е натоваренъ.

Ако степента на власт, контролъ или управление, които ще упражнява пълномощникътъ, не е опрѣдѣлена отъ една прѣдшестуваща конвенция между членоветѣ на Обществото, по тѣзи въпроси Съвѣтъ изрично ще постанови.

Една постоянна комисия ще бжде натоварена да приема и проучва годишнитѣ доклади на пълномощникитѣ и да съобщава въ Съвѣта своето мнѣние върху всички въпроси, засѣгващи изпълнението на пълномощията.

Членъ 23.

Подъ резерва и съобразно постановленията на сега съществуващитѣ международни конвенции или които въ послѣдствие ще бждатъ сключени, членоветѣ на Обществото:

a) ще се стараятъ да осигурятъ и поддържатъ справедливи и хумани условия за работа на мъжете, женитѣ и дѣцата върху тѣхнитѣ собствени територии, както и въ всички страни, каждѣто се простиратъ тѣхнитѣ търговски и индустриални връзки, и за тази цѣль да учрѣдятъ и поддържатъ необходимитѣ международни организации;

b) се задължаватъ да осигурятъ справедливото третиране на мѣстнитѣ населеня въ териториитѣ, подчинени на тѣхното управление;

c) натоварватъ Обществото съ общия контролъ върху спогодбитѣ относно търговията съ жени и дѣца, трафика на опиумъ и други вредни вещества;

d) натоварватъ Обществото съ общия контролъ на търговията съ оржия и муниции съ странитѣ, гдѣто контролтътъ на тая търговия е наложителенъ за общия интересъ;

e) ще взематъ необходимитѣ мѣрки за да обезпечатъ гаранцията и поддържането на свободата на съобщенията и транзита, както и за едно справедливо третиране на търговията на всички членове на Обществото, като се взематъ прѣдъ видъ особенитѣ нужди на опустошенитѣ територии прѣзъ войната отъ 1914 — 1918;

f) ще се стараятъ да взематъ международни мѣрки за прѣдпазване и борба противъ болеститѣ.

Членъ 24.

Всички международни бюра, учрѣдени по силата на прѣдшестуващи колективни договори, ще бждатъ поставени подъ властта на Обществото, ако странитѣ се съгласятъ на това. Всички други международни бюра и комисии за уреждане на въпроси отъ международенъ

assureront également aux autres Membres de la Société des conditions d'égalité pour les échanges et le commerce.

Enfin il y a des territoires, tels que le Sud-Ouest africain et certaines îles du Pacifique austral, qui, par suite de la faible densité de leur population, de leur superficie restreinte, de leur éloignement des centres de civilisation, de leur contiguïté géographique au territoire du Mandataire, ou d'autres circonstances, ne sauraient être mieux administrés que sous les lois du mandataire, comme une partie intégrante de son territoire, sous réserve des garanties prévues plus haut dans l'intérêt de la population indigène.

Dans tous les cas le Mandataire doit envoyer au Conseil un rapport annuel concernant les territoires dont il a la charge.

Si le degré d'autorité, de contrôle ou d'administration à exercer par le Mandataire n'a pas fait l'objet d'une Convention antérieure entre les Membres de la Société, il sera expressément statué sur ces points par le Conseil.

Une Commission permanente sera chargée de recevoir et d'examiner les rapports annuels des Mandataires et de donner au Conseil son avis sur toutes les questions relatives à l'exécution des mandats.

Article 23.

Sous la réserve, et en conformité des dispositions des Conventions internationales actuellement existantes ou qui seront ultérieurement conclues, les Membres de la Société:

a) s'efforceront d'assurer et de maintenir des conditions de travail équitables et humaines pour l'homme, la femme et l'enfant sur leurs propres territoires, ainsi que dans tous pays auxquels s'étendent leurs relations de commerce et d'industrie, et, dans ce but, d'établir et d'entretenir les organisations internationales nécessaires;

b) s'engagent à assurer le traitement équitable des populations indigènes dans les territoires soumis à leur administration;

c) chargent la Société du contrôle général des accords relatifs à la traite des femmes et des enfants, du trafic de l'opium et autres drogues nuisibles;

d) chargent la Société du contrôle général du commerce des armes et des munitions avec les pays où le contrôle de ce commerce est indispensable à l'intérêt commun;

e) prendront les dispositions nécessaires pour assurer la garantie et le maintien de la liberté des communications et du transit, ainsi qu'un équitable traitement du commerce de tous les Membres de la Société, étant entendu que les nécessités spéciales des régions dévastées pendant la guerre 1914—1918 devront être prises en considération;

f) s'efforceront de prendre des mesures d'ordre international pour prévenir et combattre les maladies.

Article 24.

Tous les bureaux internationaux antérieurement établis par traités collectifs seront, sous réserve de l'assentiment des parties, placés sous l'autorité de la Société. Tous autres bureaux internationaux et toutes Commissions pour le règlement des affaires d'intérêt international qui

интересъ, които ще бъдат учредени въ послѣдствие, ще бъдат поставени подъ властта на Обществото.

За всички въпроси отъ международен интересъ, учредени чрезъ общи конвенции, но не подчинени на контрола на международни комисии и бюра, Секретарятъ на Обществото ще трѣбва, ако странитѣ го поискать и Съвѣтъ се съгласи, да събере и раздаде всички полезни свѣдѣния и да даде всѣка необходима или желана подкрѣпа.

Съвѣтъ може да рѣши, щото въ разноситѣ на Секретариата да влѣзатъ и тѣзи на всички бюра или комисии, поставени подъ властта на Обществото.

Членъ 25.

Членоветѣ на Обществото се задължаватъ да изсърдчаватъ и улесняватъ учредяването и взаимното сътрудничество на народнитѣ доброволчески организации на Червения Кръстъ, надлежно подобрени, които иматъ за цѣль подобрене на здравето, прѣдпазвателна защита противъ болести и облекчаване на страданията въ свѣта.

Членъ 26.

Измѣненіята на настоящия уставъ ще влезатъ въ сила, щомъ бъдатъ ратифицирани отъ членоветѣ на Обществото, чинто прѣдставители образуватъ Събраниято.

Всѣки членъ на Обществото е свободенъ да не приема направенитѣ поправки на устава. Въ такъвъ случай той прѣстава да принадлежи къмъ Обществото.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

I. Първоначални членове на Обществото на Народитѣ:

Съединенитѣ Американски Щати, Белгия, Боливия, Бразилия, Британска империя, Канада, Австралия, Южна Африка, Нова-Зеландия, Индия, Китай, Куба, Екваторъ, Франция, Гърция, Гватемала, Хаити, Хеджазъ, Хондурасъ, Италия, Япония, Либерия, Никарагуа, Панама, Перу, Полша, Португалия, Румѣния, Сръбско-Хърватско-Словенска държава, Сиамъ, Чехо-Словашко, Уругвай.

Държави, поканени да се присъединятъ къмъ Устава: Аргентина, Чили, Колумбия, Дания, Испания, Норвегия, Парагвай, Холандия, Персия, Салвадоръ, Швеция, Швейцария, Венецуела.

II. Първъ Главенъ Секретарь на Обществото на Народитѣ:

Съръ Джеймсъ Ерикъ Друммондъ.

ЧАСТЪ II.

Граници на България.

Членъ 27.

Границитѣ на България се опредѣлятъ както слѣдва (гл. приложената карта):

1° Съ Сръбско-Хърватско-Словенската Държава:

Отъ вливането на Тимокъ въ Дунава, обща точка на тритѣ граници на България, Румѣния и Сръбско-Хърватско-Словенската държава, къмъ югъ до една точка,

seront créés ultérieurement, seront placés sous l'autorité de la Société.

Pour toutes questions d'intérêt international réglées par des conventions générales, mais non soumises au contrôle de Commissions ou de bureaux internationaux, le Secrétariat de la Société devra, si les Parties le demandent et si le Conseil y consent, réunir et distribuer toutes informations utiles et prêter toute l'assistance nécessaire ou désirable.

Le Conseil peut décider de faire rentrer dans les dépenses du Secrétariat celles de tout bureau ou Commission placé sous l'autorité de la Société.

Article 25.

Les Membres de la Société s'engagent à encourager et favoriser l'établissement et la coopération des organisations volontaires nationales de la Croix-Rouge, dûment autorisées, qui ont pour objet l'amélioration de la santé, la défense préventive contre la maladie et l'adoucissement de la souffrance dans le monde.

Article 26.

Les amendements au présent Pacte entreront en vigueur dès leur ratification par les Membres de la Société, dont les Représentants composent le Conseil, et par la majorité de ceux dont les Représentants forment l'Assemblée.

Tout Membre de la Société est libre de ne pas accepter les amendements apportés au Pacte, auquel cas il cesse de faire partie de la Société.

ANNEXE.

I. Membres originaires de la Société des Nations.

Etats-Unis d'Amérique, Belgique, Bolivie, Brésil, Empire Britannique, Canada, Australie, Afrique du Sud, Nouvelle-Zélande, Inde, Chine, Cuba, Equateur, France, Grèce, Guatemala, Haïti, Hedjaz, Honduras, Italie, Japon, Libéria, Nicaragua, Panama, Pérou, Pologne, Portugal, Roumanie, État Serbe-Croate-Slovene, Siam, Tchéco-Slovaquie, Uruguay.

Etats invités à accéder au pacte.

Argentine, Chili, Colombie, Danemark, Espagne, Norvège, Paraguay, Pays-Bas, Perse, Salvador, Suède, Suisse, Vénézuéla.

II. Premier Secrétaire Général de la Société des Nations.

L'Honorable Sir James Eric Drummond, K. C. M. G., C. B.

PARTIE II.

Frontières de Bulgarie.

Article 27.

Les frontières de la Bulgarie seront fixées comme il suit (voir la carte annexée):

1° Avec l'État serbe-croate-slovene:

Du confluent du Timok et du Danube, point commun aux trois frontières de la Bulgarie, de la Roumanie et de l'État serbe-croate-slovene, vers le Sud et jusqu'à un point

която ще се избере по течението на Тимок, разположена близо до кота 38, на запад от Бръгово:

Течението на Тимока;

Отъ тамъ на юго-западъ до една точка източно отъ Велики Изворъ, дѣто старата граница между Сърбия и България достига р. Безденица:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто, минаваща прѣзъ котитѣ 274 и 367, като слѣдва изобичо водораздѣла на басейнитѣ на Тимокъ къмъ с. з. и на Дѣлейна и на Тополовица къмъ ю. и., като оставя на Сръбско-Хърватско-Словенската държава селата Коилово, Сипиково и Халово, (сѣщо така и шосето, което свързва тѣзи дѣ села), а на България селата Бръгово, Ракитница и Косово;

Отъ тамъ къмъ югъ до кота 1720, на около 12 километра западно — югозападно отъ Берковица;

Старата граница между България и Сърбия;

Отъ тамъ, на юго-изтокъ на разстояние отъ 1 километръ и 500 метра до кота 1929 (Сребрена Глава):

Една линия, която ще се опрѣдѣли по гребена на Комъ Балканъ;

Отъ тамъ, къмъ югъ-юго-западъ до кота 1109 (по Видличъ гора на югъ отъ Вълковия):

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто, като мине прѣзъ котитѣ 1602 и 1344 и на изтокъ отъ Горни Криводолъ и прѣсича р. Комница на около 1 километръ и 500 метра надъ Долни-Криводолъ;

Отъ тамъ до една точка на шосето Царибродъ — София, непосредствено на западъ отъ разклонението на шосето за Калотина:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто като се прѣкара на изтокъ отъ Мъзгошъ, на западъ отъ Станинци, на изтокъ отъ Бревеница и на с. и. отъ Липинци прѣзъ кота 738;

Отъ тамъ къмъ западъ-юго-западъ до една точка, която ще се избере по течението на р. Лжканица на около 1 километръ и 100 метра сѣвероизточно отъ Сливница:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто;

Отъ тамъ къмъ югъ, западно отъ Вишанъ до вливането на Лжканица въ рѣката, по която е разположено селото Долна Невля:

Нагоръ по течението на Лжканица;

Отъ тамъ къмъ югозападъ до вливането на една рѣчица въ р. Ябланица, на западъ отъ Врабча:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто, като се прокара прѣзъ кота 879 и прѣсече шосето Трънъ — Царибродъ непосредствено на югъ отъ разклонението на това шосе отъ рѣкото шосе Трънъ — Пиротъ;

Отъ тамъ на сѣверъ до вливането на р. Ябланица въ Ерма (Трънска):

Течението на р. Ябланица;

Отъ тамъ на западъ до една точка, избрана на издадената частъ отъ старата граница близо до Дъсченъ Кладенецъ:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто, като се слѣдва по гребена на Руй-Планина и се мине прѣзъ котитѣ 1199, 1466 и 1706;

Отъ тамъ къмъ югозападъ до кота 1516 (Голѣма Рудина), приблизително на 17 километра западно отъ Трънъ:

Старата българско-сръбска граница;

Отъ тамъ на югъ до една точка, избрана по рѣка Ерма (Трънска) на изтокъ отъ Стрезимировци:

Една линия, която ще се опрѣдѣли на самото мѣсто;

à choisir sur le cours de la rivière Timok, situé près de la cote 38 à l'Ouest de Bregovo:

le cours de la Timok vers l'amont;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'au point à l'Est de Vlk. Izvor, où l'ancienne frontière entre la Serbie et la Bulgarie rencontre la rivière Bezdanica:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par les cotes 274 et 367, suivant d'une façon générale la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Timok au Nord-Ouest et de la Delejna et de la Topolovitsa au Sud-Est, tout en laissant à l'Etat serbe-croate-slovène les localités de Kojilovo, Sipikovo et Halovo (ainsi que la route réunissant ces deux localités) et à la Bulgarie les localités de Bregovo, Rakitnica et Kosovo;

de là, vers le Sud et jusqu'à la cote 1720 à 12 kilomètres environ à l'Ouest-Sud-Ouest de Berkovitsa:

l'ancienne frontière entre la Bulgarie et la Serbie;

de là, vers le Sud-Est pour une distance d'environ 1 kilom. 500 et jusqu'à la cote 1929 (Srebrena gl.):

une ligne à déterminer sur la crête du Kom Balkan;

de là, vers le Sud-Sud-Ouest et jusqu'à la cote 1109 (sur le Vidlic Gora au Sud de Vlkovija):

une ligne à déterminer sur le terrain passant par les cotes 1602 et 1344 et à l'Est de Grn. Krivodol et coupant la rivière Komstica à 1 kilomètre 500 environ en amont de Dl. Krivodol;

de là, et jusqu'à un point de la route Tsaribrod—Sofiya immédiatement à l'Ouest de la bifurcation de la route de Kalotina:

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Est de Mzgos, à l'Ouest de Staninci, à l'Est de Brebevica et par la cote 738 au Nord-Est de Lipinci;

de là, vers l'Ouest-Sud-Ouest et jusqu'à un point à choisir sur le cours de la rivière Lukavica à 1 kilom. 100 environ au Nord-Est de Slivnica:

une ligne à déterminer sur le terrain;

de là, vers le Sud et jusqu'au confluent à l'Ouest de Visan de la Lukavica avec la rivière sur laquelle est situé le village de Dl. Nevlja:

le cours de la Lukavica vers l'amont;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'au confluent d'un ruisseau avec la rivière Jablanica, à l'Ouest de Vrabca:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par la cote 879 et coupant la route de Trn à Tsaribrod immédiatement au Sud de la bifurcation de cette route avec la route directe de Trn à Piro;

de là, vers le Nord et jusqu'au confluent de la Jablanica et de la rivière Jerma (Trnska):

le cours de la Jablanica;

de là, vers l'Ouest et jusqu'à un point à choisir sur l'ancienne frontière au saillant près de Descani Kladenac:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la crête de Ruj Planina et passant par les cotes 1199, 1466 et 1706;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'à la cote 1516 (Golema Rudina), à 17 kilomètres environ à l'Ouest de Trn:

l'ancienne frontière bulgaro-serbe;

de là, vers le Sud et jusqu'à un point à choisir sur la rivière Jerma (Trnska) à l'Est de Strezimirovci:

une ligne à déterminer sur le terrain;

Отъ тамъ къмъ югъ до рѣка Драговищица, непосредствено подъ вливането на рѣкитѣ близо до кота 672:

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто, като минава на западъ отъ Джинчовци, прѣзъ коти 1112 и 1329, по водораздѣла на басейнитѣ на рѣкитѣ Божичка и Мелянска и прѣзъ котитѣ 1731, 1671, 1730 и 1058;

Отъ тамъ къмъ югозападъ до старата българо-сръбска граница при кота 1333, приблизително на 10 километра на сѣверозападъ отъ точката, дѣто шосето Крива (Егри) Паланка — Кюстендилъ прѣсича тази граница;

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто, като се слѣдва водораздѣла между р. Драговищица къмъ сѣверозападъ, рѣка Ломница и р. Саволщица къмъ югоизтокъ;

Отъ тамъ къмъ югоизтокъ до кота 1445 на Малешевската планина, югозападно отъ Добралжка:

Старата българо-сръбска граница;

Отъ тамъ къмъ югъ — юго-западъ до върха Тумба (кота 1253) на Бѣласица планина, точка, дѣто се съединяватъ тритѣ граници на Гърция, България и Сръбско-Хърватско-Словенската Държава:

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто, като минава прѣзъ кота 1600 на Огражденъ планина, на изтокъ отъ Шинекъ и Бадилень, на западъ отъ Байково, като прѣсече р. Струмица на около 3 километра източно отъ кота 177 и мине на изтокъ отъ Габриново.

2° Сѣ Гърция:

Отъ по-горѣ опредѣлената точка, до точката, дѣто границата отъ 1913 година напуца водораздѣла, на басейнитѣ на Места—Кара-су на югъ и на Марица на сѣверъ, въ околноститѣ на кота 1587 (Дибикли):

Границата отъ 1913 г. между България и Гърция.

3° На югъ, съ териториитѣ, чиято съдба впоследствие ще бъде опредѣлена отъ главнитѣ съюзни и сѣружени сили:

Отъ тамъ къмъ изтокъ до кота 1295, разположена на около 18 километра западно отъ Кючук-Дервентъ:

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто, като се слѣдва водораздѣла между басейна на Марица на сѣверъ и на югъ басейнитѣ на Места—Кара-су, послѣ на рѣкитѣ, които направо се вливатъ въ Егейско море;

Отъ тукъ къмъ изтокъ до една точка, която ще се избере по старата граница отъ 1913 год. между България и Турция на около 4 километра сѣверно отъ Кючук-Дервентъ:

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто, като се слѣдва, до колкото е възможно, линията на гребенитѣ, която на югъ отдѣля басейна на Акчехисаръ (Джума) Сую;

Отъ тамъ къмъ сѣверъ до точката, дѣто срѣща р. Марица:

Границата отъ 1913 година;

Отъ тамъ до една точка, която ще се избере на около 3 километра по-долу (източно) отъ гара Хадик-К. (Кадикой):

Надолу по главното течение на Марица;

Отъ тамъ къмъ сѣверъ до една точка, която ще се избере по върха на издадената частъ, която образува границата по Софийския договоръ отъ 1915 год. на около 10 километра източно-югоизточно отъ Джисръ Мустафа-паша:

Една линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто;

de là, vers le Sud et jusqu'à la rivière Dragovishtitsa immédiatement en aval du confluent de rivières près de la cote 672:

une ligne à déterminer sur le terrain passant à l'Ouest de Dzincovczi, par les cotes 1112 et 1329, suivant la crête du partage des eaux entre les bassins des rivières Bozicka et Meljanska et passant par les cotes 1731, 1671, 1730 et 1058;

de là, vers le Sud-Ouest et jusqu'à l'ancienne frontière bulgare-serbe à la cote 1333, à 10 kilomètres environ au Nord-Ouest du point où la route de Kriva (Egri)-Palanka à Kyustendil coupe cette frontière:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne de partage des eaux entre la Dragovishtitsa au Nord-Ouest, la Lomnica et la Sovolstica au Sud-Est;

de là, vers le Sud-Est et jusqu'à la cote 1445 sur le Males Planina au Sud-Ouest de Dobrilaka:

l'ancienne frontière bulgare-serbe;

de là, vers le Sud-Sud-Ouest, jusqu'au mont Tumba (cote 1253) sur la Belashitzza Planina, point de jonction des trois frontières de la Grèce, de la Bulgarie et de l'État serbe-croate-slovène:

une ligne à déterminer sur le terrain passant par la cote 1600 sur la Ograjden Planina, passant à l'Est de Stinek et Badilen, à l'Ouest de Bajkovo, coupant la Strumitsa à 3 kilomètres environ à l'Est de la cote 177 et passant à l'Est de Gabrinovo.

2° Avec la Grèce:

Du point ci-dessus défini et jusqu'au point où la frontière de 1913 quitte la ligne de partage des eaux entre les bassins de la Mesta-Karasu au Sud et de la Maritsa (Marica) au Nord, aux environs de la cote 1587 (Dibikli): la frontière de 1913 entre la Bulgarie et la Grèce.

3° Au Sud, avec des territoires qui seront attribués ultérieurement par les Principales Puissances alliées et associées:

de là, vers l'Est jusqu'à la cote 1295 située à 18 kilomètres environ à l'Ouest de Kuchuk-Derbend:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant la ligne de partage des eaux entre le bassin de la Maritsa au Nord, et au Sud les bassins de la Mesta Karasu, puis des rivières se jetant directement dans la mer Égée;

de là, vers l'Est jusqu'en un point à choisir de l'ancienne frontière de 1913 entre la Bulgarie et la Turquie à environ 4 kilomètres au Nord de Kuchuk-Derbend:

une ligne à déterminer sur le terrain suivant autant que possible la ligne de crêtes qui limite au Sud le bassin de l'Akchhisar (Dzuma) Suju;

de là, vers le Nord jusqu'au point où elle rencontre la rivière Maritsa:

la frontière de 1913;

de là, jusqu'en un point à choisir à 3 kilomètres environ en aval de la gare de Hadi-K. (Kadikoj):

le cours principal de la Maritsa vers l'aval;

de là, vers le Nord et jusqu'en un point à choisir sur le sommet du saillant que forme la frontière du Traité de Sofia 1915 à environ 10 kilomètres à l'Est-Sud-Est de Jisr Mustafa Pasha:

une ligne à déterminer sur le terrain;

Отъ тукъ къмъ изтокъ до Черно море:
Границата споредъ Софийския договоръ отъ 1915 г.
и послѣ границата отъ 1913 год.

4° Черно море.

5° Съ Ромъния:

Отъ Черно море до Дунава:
Границата както е била на 1 Августъ 1914 год.;
Отъ тамъ до вливането на р. Тимокъ въ Дунава:
главното плавателно течение на Дунава.

Членъ 28.

Описанитѣ отъ настоящия договоръ граници сж начертани, въ опредѣленитѣ си части, върху приложената къмъ настоящия договоръ карта въ мащабъ 1/1,000,000. Въ случай на разногласие между текста и картата, мѣрдавенъ е текстътъ.

Членъ 29.

Граничните комисии, на които съставътъ е или ще бжде опредѣленъ отъ настоящия договоръ или отъ другъ договоръ между главнитѣ съюзни и сдружени Сили и отъ една или нѣколко заинтересовани Сили, ще опредѣлятъ тѣзи граници на самото мѣсто.

Тѣ ще иматъ пълната властъ не само да опредѣлятъ частитѣ, означени като „линия, която ще се опредѣли на самото мѣсто“, но още, ако една отъ заинтересованитѣ сили прѣдяви искане и комисията го намѣри за удобно, да ревизиратъ части, опредѣлени отъ административнитѣ граници (освѣтъ за съществуващитѣ прѣзъ августъ 1914 год. международни граници, дѣто ролята на комисиятъ ще се ограничава съ провѣрката на пограничните стълбове и камъни). Тѣ ще се стараятъ, въ тѣзи два случая, да се придържатъ най-близко до даденитѣ въ договоритѣ разграничения, като се държи смѣтка, до колкото е възможно, за административнитѣ граници и мѣстнитѣ економически интереси.

Рѣшенята на комисиятъ ще се взиматъ съ болшинство на гласоветѣ и ще бждатъ задължителни за заинтересованитѣ страни.

Разходите за пограничните комисии ще се поематъ по равно отъ двѣтъ заинтересовани държави.

Членъ 30.

Що се отнася до границитѣ, означени съ рѣки, терминитѣ „течение“ или „каналъ“ употребени въ постановленията на настоящия договоръ, означаватъ: отъ една страна за неплавателнитѣ рѣки — сръдната линия на течението или на главния рѣкавъ и, отъ друга страна, за плавателнитѣ рѣки, сръдната линия на главния плавателенъ каналъ. При все това, разграничителнитѣ комисии, прѣдвидени въ настоящия договоръ, ще иматъ право да опредѣлятъ, дали граничната линия въ възможнитѣ си измѣнения ще слѣдва така опредѣлената рѣка или каналъ или пъкъ ще бжде очертана окончателно въ зависимостъ отъ състоянието на рѣката или канала въ момента на влизането въ сила на настоящия договоръ.

Членъ 31.

Разнитѣ заинтересовани сили се задължаватъ да прѣдадатъ на комисиятъ всичкитѣ необходими за тѣхната работа документи, особено завѣрени прѣписи отъ протоколитѣ по опредѣлянето на настоящитѣ или старитѣ граници, всичкитѣ съществуващи въ голѣмъ мащабъ карти, геодезически данни, извършенитѣ и непубликувани снимки, свѣдѣнията досѣжно излизанията на пограничните води отъ коритото.

de la, vers l'Est et jusqu'à la Mer Noire:
la frontière du Traité de Sofia de 1915, puis la frontière de 1913.

4° La mer Noire.

5° Avec la Roumanie:

de la mer Noire jusqu'au Danube;
la frontière telle qu'elle existait au 1er août 1914;
de là jusqu'au confluent du Timok et du Danube:
le chenal principal de navigation du Danube vers l'amont.

Article 28.

Les frontières décrites par le présent Traité sont tracées, pour leurs parties définies, sur une carte au 1/1,000,000^e annexée au présent Traité. En cas de divergences entre le texte et la carte, c'est le texte qui fera foi.

Article 29.

Des Commissions de délimitation, dont la composition est ou sera fixée par le présent Traité ou par tout autre Traité entre les Principales Puissances alliées et associées et les ou l'une quelconque des Puissances intéressées, auront à tracer ces frontières sur le terrain.

Elles auront tout pouvoir, non seulement pour la détermination des fractions définies sous le nom de „ligne à déterminer sur le terrain“, mais encore si une des Puissances intéressées en fait la demande et si la Commission en approuve l'opportunité, pour la revision des fractions définies par des limites administratives (sauf pour les frontières internationales existant en août 1914, où le rôle des Commissions se bornera au récolement des poteaux ou des bornes). Elles s'efforceront, dans ces deux cas, de suivre au plus près les définitions données dans les Traités, en tenant compte autant que possible des limites administratives et des intérêts économiques locaux.

Les décisions des Commissions seront prises à la majorité des voix et seront obligatoires pour les parties intéressées.

Les dépenses des Commissions de délimitation seront supportées, par parties égales, par les deux États intéressés.

Article 30.

En ce qui concerne les frontières définies par un cours d'eau, les termes „cours“ ou „chenal“ employés dans les descriptions du présent Traité signifient: d'une part, pour les fleuves non navigables, la ligne médiane du cours d'eau ou de son bras principal, et d'autre part, pour les fleuves navigables, la ligne médiane du chenal de navigation principal. Toutefois, il appartiendra aux Commissions de délimitation, prévues par le présent Traité, de spécifier si la ligne frontière suivra, dans ses déplacements éventuels, le cours ou le chenal ainsi défini, ou si elle sera déterminée d'une manière définitive par la position du cours ou du chenal au moment de la mise en vigueur du présent Traité.

Article 31.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à fournir aux Commissions tous documents nécessaires à leurs travaux, notamment des copies authentiques des procès-verbaux de délimitation de frontières actuelles ou anciennes, toutes les cartes à grande échelle existantes, les données géodésiques, les levés exécutés et non publiés, les renseignements sur les divagations des cours d'eau frontières.

Освѣнъ това, тѣ се задължаватъ да прѣдпшаватъ на мѣстнитѣ власти да съобщатъ на комиснитѣ всички документи, особено плановетѣ, кадастритѣ и поземленитѣ книги и да имъ дадатъ, при поискване, всички свѣдѣния досѣжно собствеността, економическитѣ условия и други необходими свѣдѣния.

Членъ 32.

Разнитѣ заинтересовани Сили се задължаватъ да укажатъ съдѣйствиен на разграничителнитѣ комисии било направо или чрезъ посрѣдничеството на мѣстнитѣ власти за всичко, което се отнася до транспорта, квартируването, работнитѣ рѣци, материалитѣ (гранични стълбове, камъни), необходими за изпълнението на задачата имъ.

Членъ 33.

Разнитѣ заинтересовани Сили се задължаватъ да пазятъ засѣчениитѣ тригонометрически гранични знаци, вѣхи или камъни, поставени отъ комиснитѣ.

Членъ 34.

Пограничните стълбове ще се поставятъ на разстояние по начинъ, што да се виждатъ единъ отъ другъ; тѣ ще се номериратъ и тѣхното мѣсто и номеръ ще се нанисатъ върху картографическия документъ.

Членъ 35.

Окончателнитѣ протоколи на разграничението, картитѣ и приложени документи ще се съставятъ въ три оригинални екземпляра, отъ които два ще се прѣдставятъ, по единъ на правителствата на всѣка отъ пограничните държави и третиятъ ще се прѣдстави на правителството на Француската република, което ще издаде завѣрени прѣписи на подписавшитѣ настоящи договори Сили.

ЧАСТЪ III.

Политически клаузи.

ОТДѢЛЪ I.

Сръбско-Хърватско-Словенска държава.

Членъ 36.

България признава, както това вече сж сторили съюзнитѣ и сдружени Сили, Сръбско-Хърватско-Словенската държава.

Членъ 37.

България се отказва, въ полза на Сърбско-Хърватско-Словенската държава, отъ всички права и титри върху териториитѣ на българската монархия, разположени отвъдъ границитѣ на България, така както тѣ сж описани въ чл. 27, часть II (граница на България) и признати отъ настоящия договоръ или отъ всѣки другъ договоръ, сключенъ съ цѣль да се уредятъ настоящитѣ въпроси, като съставляващи часть отъ Сръбско-Хърватско-Словенската държава.

Членъ 38.

Една комисия, съставена отъ седемъ члена, отъ които петъ назначени отъ главнитѣ съюзни и сдружени Сили, единъ отъ Сръбско-Хърватско-Словенската държава и единъ отъ България, ще се състави въ срокъ отъ 15 дни слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ за

Ис с'engagent, en outre, à prescrire aux autorités locales de communiquer aux Commissions tous documents, notamment les plans, cadastres et livres fonciers, et de leur fournir sur leur demande tous renseignements sur la propriété, les courants économiques et autres informations nécessaires.

Article 32.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à prêter assistance aux Commissions de délimitation, soit directement, soit par l'entremise des autorités locales, pour tout ce qui concerne le transport, le logement, la main-d'œuvre, les matériaux (poteaux, bornes) nécessaires à l'accomplissement de leur mission.

Article 33.

Les diverses Puissances intéressées s'engagent à faire respecter les repères trigonométriques, signaux, poteaux ou bornes frontières placés par les Commissions.

Article 34.

Les bornes seront placées à distance de vue l'une de l'autre; elles seront numérotées et leur emplacement et leur numéro seront portés sur un document cartographique.

Article 35.

Les procès-verbaux définitifs de délimitation, les cartes et documents annexés seront établis en triple original, dont deux seront transmis au Gouvernement des Etats limitrophes, et le troisième sera transmis au Gouvernement de la République française, qui en délivrera des expéditions authentiques aux Puissances signataires du présent Traité.

PARTIE III.

Clauses politiques.

SECTION I.

Etat Serbe-Croate-Slovène.

Article 36.

La Bulgarie reconnaît, comme l'ont déjà fait les Puissances alliées et associées, l'Etat serbe-croate-slovène.

Article 37.

La Bulgarie renonce, en faveur de l'Etat serbe-croate-slovène, à tous droits et titres sur les territoires de la monarchie bulgare situés au delà des frontières de la Bulgarie, telles qu'elles sont décrites à l'article 27, Partie II (Frontières de la Bulgarie) et reconnus par le présent Traité, ou par tous autres Traités conclus en vue de régler les affaires actuelles, comme faisant partie de l'Etat serbe-croate-slovène.

Article 38.

Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par l'Etat serbe-croate-slovène et un par la Bulgarie, sera constituée dans les quinze jours qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer

да определят на самото място трасето на граничната линия, описана въ чл. 27, 1^о, част II (Граници на България).

Членъ 39.

Българските поданици, живущи въ териториите, които се дават на Сръбско-Хърватско-Словенската държава, добиватъ по право сръбското поданство, като загубятъ българското.

Българските поданици, обаче, които сж се установили въ тѣзи територии слѣдъ първи януарий 1913 г. могатъ да добиятъ сръбско-хърватско-словенско поданство само съ разрѣшението на Сръбско-Хърватско-Словенската държава.

Членъ 40.

Въ срокъ отъ двѣ години слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, българските поданици, по-възрастни отъ 18 години и които сж били установени въ териториите, които, съгласно съ настоящия договоръ, се даватъ на Сръбско-Хърватско-Словенската държава, ще иматъ право да опиратъ за бившото си поданство. Сърбо-хърватско-словените, по-възрастни отъ 18 години, които сж български поданици и живѣятъ въ България, иматъ също право да опиратъ за сръбско-хърватско-словенското поданство.

Опцията направена отъ мъжа ще влѣче слѣдъ себе си тази на жената, а опцията на родителите влѣче слѣдъ себе си тази на дѣцата имъ по-малки отъ 18 год.

Тия, които сж упражнили прѣдвиденото по-горе право на опция, трѣбва, въ срокъ отъ дванадесетъ мѣсеца слѣдъ това, да се изселитъ въ държавата, за която сж оптирали.

Тѣ ще могатъ да запазатъ недвижимите си имоти, които притежаватъ въ територията на другата държава, дѣто сж имали своето мѣстожителство прѣди да упражнятъ правото си на опция. Сжшните могатъ да взематъ съ себе си всичките си движими имущества отъ всѣко естество, безъ да имъ се налага за това каквото и да било вносно или износно мито.

Въ сжщия срокъ сърбо-хърватско-словените, български поданици, които се намиратъ въ нѣкоя друга страна, иматъ право, освѣнъ ако законите на тази страна разпореждатъ противното, или ако не сж добили чуждо поданство, да добиятъ сръбско-хърватско-словенско поданство, като се откажатъ отъ българското поданство, и като се съобразятъ съ прѣдписанията, които ще бждатъ издадени отъ сръбско-хърватско-словенската държава.

Членъ 41.

Размѣрътъ и видѣтъ на финансовите тяжести на България, които ще поеме Сръбско-Хърватско-Словенската държава, поради териториите, които се поставятъ подъ нейния суверенитетъ, ще се определятъ съобразно съ членъ 141, частъ VIII (Финансови клаузи) отъ настоящия договоръ.

Всички въпроси, които не сж уредени въ настоящия договоръ и които биха могли да се породятъ съ отстъпването на тая територия, ще се уредятъ съ отдѣлни конвенции.

ОТДѢЛЪ П.

Г ъ р ц и я .

Членъ 42.

България се отказва, въ полза на Гърция, отъ всички права и титри върху териториите на българската

sur place le tracé de la ligne frontière décrite à l'article 27, 1°, Partie II (Frontières de la Bulgarie).

Article 39.

La nationalité serbe-croate-slovene sera acquise de plein droit, à l'exclusion de la nationalité bulgare, aux ressortissants bulgares établis sur les territoires attribués à l'Etat serbe-croate-slovene.

Toutefois, les ressortissants bulgares qui se seraient établis sur ces territoires postérieurement au 1er janvier 1913, ne pourront acquérir la nationalité serbe-croate-slovene qu'avec une autorisation de l'Etat serbe-croate-slovene.

Article 40.

Dans le délai de deux ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis dans les territoires attribués à l'Etat serbe-croate-slovene en vertu du présent Traité, auront la faculté d'opter pour leur ancienne nationalité. Les Serbes-Croates-Slovenes, ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis en Bulgarie, auront de même la faculté d'opter pour la nationalité serbe-croate-slovene.

L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de 18 ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'Etat en faveur duquel elles auront opté.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'autre Etat où elles auraient eu leur domicile antérieurement à leur option. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé, de ce fait, aucun droit soit de sortie, soit d'entrée.

Dans le même délai, les Serbes-Croates-Slovenes ressortissants bulgares se trouvant en pays étranger auront, à moins de dispositions contraires de la loi étrangère, et s'ils n'ont pas acquis la nationalité étrangère le droit d'acquérir la nationalité serbe-croate-slovene, à l'exclusion de la nationalité bulgare, en se conformant aux prescriptions qui seront édictées par l'Etat serbe-croate-slovene.

Article 41.

La proportion et la nature des charges financières de la Bulgarie que l'Etat serbe-croate-slovene aura à supporter en raison du territoire placé sous sa souveraineté, seront fixées conformément à l'article 141, Partie VIII (Clauses financières), du présent Traité.

Des conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglées par le présent Traité et que pourrait faire naître la cession dudit territoire.

SECTION П.

Г р е ц е .

Article 42.

La Bulgarie renonce, en faveur de la Grèce, à tous droits et titres sur les territoires de la monarchie bulgare

монархия, разположени отвъд границите на България, така, както те са описани в чл. 27, част II (Граници на България) и признати от настоящия договор или от всеки друг договор, сключен с цел да се уредят настоящите въпроси, като съставляващи част от Гърция.

Членъ 43.

Една комисия, съставена от седем члена, от които пет назначени от главните съюзни и сдружени Сили, един от Гърция и един от България, ще се състави въ срок от 15 дни след влизането въ сила на настоящия договор, за да опрѣли на самото място трасето на граничната линия, описана в чл. 27 — 2°, част II (Граници на България).

Членъ 44.

Българските поданици, живущи въ териториите, които се дават на Гърция, добиват по право гръцко поданство, като загубват българското.

Българските поданици, обаче, които са установили въ тия територии след първи януарий 1913 год. могат да добият гръцко поданство само съ разрешението на Гърция.

Членъ 45.

Въ срок от две години след влизането въ сила на настоящия договор, българските поданици, повъзрастни от 18 години и които са били установени въ териториите, които съгласно настоящия договор, се дават на Гърция, ще имат право да опиратъ за българското поданство.

Опцията направена от мъжа ще влѣче следъ себе тази на жената, а опцията на родителите влѣче следъ себе си тази на дѣцата имъ по-малки от 18 години.

Тия, които са упражнили прѣвиденото по-горе право на опция, трѣбва въ срок от дванадесет мѣсеца следъ това да се изселатъ въ държавата, за която са опирали.

Те ще могат да запазятъ недвижимите си имоти, които притежаватъ въ територията на другата държава, дѣто са имали своето мѣстожителство прѣди да упражнятъ правото си на опция. Сакшните могат да взематъ съ себе си всичките си движими имущества отъ всичко естество, безъ да имъ се налага за това каквото и да било вносно или износно мито.

Членъ 46.

Гърция приема и се съгласява да бждатъ вписани въ единъ договоръ съ главните съюзни и сдружени Сили постановленията, които казаните Сили считатъ за необходими за защитата въ Гърция на интересите на жителите, които се различаватъ отъ болшинството отъ населението по раса, езикъ или вѣроизповѣданіе.

Гърция приема също да бждатъ вписани въ единъ договоръ съ главните съюзни и сдружени Сили постановленията, които казаните Сили считатъ за необходими за покровителството на свободата на транзита и за установяване на единъ справедливъ режимъ за търговията на другите народи.

Членъ 47.

Размѣрѣтъ и видѣтъ на финансовите тежести на България, които ще поеме гръцката държава поради териториите, които се поставятъ подъ нейния суверен-

ситуэ au delà des frontières de la Bulgarie, telles qu'elles sont décrites à l'article 27, Partie II (Frontières de la Bulgarie) et reconnus par le présent Traité ou par tous autres Traités conclus en vue de régler les affaires actuelles, comme faisant partie de la Grèce.

Article 43.

Une Commission composée de sept membres, dont cinq seront nommés par les Principales Puissances alliées et associées, un par la Grèce et un par la Bulgarie, sera constituée dans les quinze jours qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, pour fixer sur place le tracé de la ligne frontière décrite à l'article 27 — 2°, Partie II (Frontières de la Bulgarie).

Article 44.

La nationalité hellénique sera acquise de plein droit, à l'exclusion de la nationalité bulgare, aux ressortissants bulgares établis sur les territoires attribués à la Grèce.

Toutefois, les ressortissants bulgares qui se seraient établis sur ces territoires postérieurement au 1er janvier 1913 ne pourront acquérir la nationalité hellénique qu'avec l'autorisation de la Grèce.

Article 45.

Dans le délai de deux ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les ressortissants bulgares âgés de plus de 18 ans et établis dans les territoires attribués à la Grèce, conformément au présent Traité, auront la faculté d'opter pour la nationalité bulgare.

L'option du mari entraînera celle de la femme et l'option des parents entraînera celle de leurs enfants âgés de moins de 18 ans.

Les personnes ayant exercé le droit d'option ci-dessus prévu devront, dans les douze mois qui suivront, transporter leur domicile dans l'État en faveur duquel elles auront opté.

Elles seront libres de conserver les biens immobiliers qu'elles possèdent sur le territoire de l'autre État où elles auraient eu leur domicile antérieurement à leur option. Elles pourront emporter leurs biens meubles de toute nature. Il ne leur sera imposé, de ce fait, aucun droit soit de sortie, soit d'entrée.

Article 46.

La Grèce accepte, en agréant l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées, les dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger en Grèce les intérêts des habitants qui diffèrent de la majorité de la population par la race, la langue ou la religion.

La Grèce agréé également l'insertion dans un Traité avec les Principales Puissances alliées et associées des dispositions que ces Puissances jugeront nécessaires pour protéger la liberté de transit et un régime équitable pour le commerce des autres Nations.

Article 47.

La proportion et la nature des charges financières de la Bulgarie que l'État grec aura à supporter en raison du territoire placé sous sa souveraineté, seront fixées

нитетъ, ще се опредѣлятъ съобразно съ членъ 141, часть VIII (Финансови клаузи) отъ настоящия договоръ.

Всички въпроси, които не сж уредени въ настоящия договоръ и които биха могли да се породятъ съ отстъпването на тая територия, ще се уредятъ съ отдѣлни конвенции.

ОТДѢЛЪ III.

Т р а к и я.

Членъ 48.

България се отказва въ полза на главнитѣ съюзни и сдружени Сили отъ всички свои права и титри върху териториитѣ на Тракия, които принадлежаха на българската монархия и които, намирайки се отзадъ новитѣ граници на България, както тѣ сж описани въ чл. 27 — 3^о часть II (граници на България), сега не сж дадени никому.

България се задължава да признае рѣшенията на главнитѣ съюзни и сдружени Сили, относително тия територии, главно що се отнася до поданството на жителитѣ имъ.

Главнитѣ съюзни и сдружени Сили се задължаватъ да се гарантира свободата на економическитѣ изходи на България на Егейско море.

Условиата на тая гаранция ще бждатъ опредѣлени допълнително.

ОТДѢЛЪ IV.

Покровителство на малцинствата.

Членъ 49.

България се задължава да бждатъ признати, като основни закони, постановленията, съдържащи се въ настоящия отдѣлъ; никакъвъ законъ, никакъвъ правилникъ и никакво официално разпореджане да не бжде въ противорѣчие или въ несъгласие съ тия постановления и никакъвъ законъ, никакъвъ правилникъ и никакво официално разпореджане да нѣма по-голяма сила отъ тѣхъ.

Членъ 50.

България се задължава да даде на всички жители на България, безъ разлика на рождение, народност, езикъ, раса или вѣра, пълна защита на живота и свободата имъ.

Всички жители на България ще иматъ право свободно да упражняватъ, както публично така и частно, всѣка религия или вѣрване, които не сж несъвѣстими съ общественния редъ и добритѣ нрави.

Членъ 51.

България признава за български поданици по право и безъ други формалности всички лица, които иматъ мѣстожителството си въ българска територия въ деня на влизането въ сила на настоящия договоръ и които не сж поданици на нѣкоя друга държава.

Членъ 52.

Всѣко лице, родено на българска територия, добива по право българско поданство, освѣнъ ако по рождението си има право на друго поданство.

conformément à l'article 141, Partie VIII (Clauses financières) du présent Traité.

Des Conventions ultérieures régleront toutes questions qui ne seraient pas réglées par le présent Traité et que pourrait faire naître la cession dudit territoire.

SECTION III.

T h r a c e.

Article 48.

La Bulgarie renonce en faveur des Principales Puissances alliées et associées à tous ses droits et titres sur les territoires de la Thrace qui appartenaient à la Monarchie Bulgare et qui, situés au-delà des nouvelles frontières de la Bulgarie telles qu'elles sont décrites à l'Article 27 — 3°, Partie II (Frontières de la Bulgarie), ne sont actuellement l'objet d'aucune attribution.

La Bulgarie s'engage à reconnaître les dispositions que les Principales Puissances alliées et associées prendront relativement à ces territoires, notamment en ce qui concerne la nationalité des habitants.

Les Principales Puissances alliées et associées s'engagent à ce que la liberté des débouchés économiques de la Bulgarie sur la mer Egée soit garantie.

Les conditions de cette garantie seront fixées ultérieurement.

SECTION IV.

Protection des Minorités.

Article 49.

La Bulgarie s'engage à ce que les stipulations contenues dans la présente Section soient reconnues comme lois fondamentales, à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne soient en contradiction ou en opposition avec ces stipulations et à ce qu'aucune loi, aucun règlement ni aucune action officielle ne prévalent contre elles.

Article 50.

La Bulgarie s'engage à accorder à tous les habitants de la Bulgarie pleine et entière protection de leur vie et de leur liberté sans distinction de naissance, de nationalité, de langage, de race ou de religion.

Tous les habitants de la Bulgarie auront droit au libre exercice, tant public que privé, de toute foi, religion ou croyance, dont la pratique ne sera pas incompatible avec l'ordre public ou les bonnes mœurs.

Article 51.

La Bulgarie reconnaît comme ressortissants bulgares, de plein droit et sans aucune formalité, toutes les personnes domiciliées sur le territoire bulgare à la date de la mise en vigueur du présent Traité et qui ne sont pas ressortissants d'un autre État.

Article 52.

La nationalité bulgare sera acquise de plein droit, par le seul fait de la naissance sur le territoire bulgare, à toute personne ne pouvant se prévaloir d'une autre nationalité de naissance.

Членъ 53.

Всички български поданици сж равни прѣдъ закона и се ползуватъ съ еднакви граждански и политически права, безъ разлика на раса, езикъ или религия.

Различнето въ вѣрата или изповѣданнето не бива да прѣди на който и да било български поданикъ, що се отнася до ползуването му отъ гражданскитѣ и политически права и главно до допускането му на държавна служба, функции и почести, или упражняването на различни професии и занятия.

Не може да се издаватъ никакви ограничителни мѣрки противъ правото на всѣки български поданикъ свободно да се ползува отъ който и да било езикъ било въ частнитѣ си или търговски сношения, било въ религията, въ печата или въ каквито и да било издания или въ публични събрания.

Безъ да се гледа на установения отъ Българското правителство официаленъ езикъ, българскитѣ поданици, които не говорятъ български, ще иматъ всички надлежни улеснения, за да могатъ, било устно, било писмено, да се ползуватъ отъ езика си прѣдъ българскитѣ сѣдналища.

Членъ 54.

Българскитѣ поданици отъ етническитѣ, религиозни или езикови малцинства ще бждатъ третиранни еднакво и ще иматъ сжщитѣ юридически и фактически гаранции, както и останалитѣ български поданици. Тѣ ще иматъ особено еднакво право да основаватъ, управляватъ и контролиратъ, на свои срѣдства, благотворителни, черковни или обществени заведения, съ право да се ползуватъ свободно въ тѣхъ отъ езика си и да упражняватъ свободно религията си.

Членъ 55.

Българското правителство ще създаде въ учебното си дѣло въ градоветѣ и окржзитѣ, въ които живѣятъ значително число български поданици, които говорятъ другъ, а не български езикъ, надлежнитѣ улеснения, за да могатъ дѣцата на тия български поданици да се учатъ въ основнитѣ училища на своя езикъ. Това постановление нѣма да прѣчи на Българското правителство да направя задължително изучаването на българския езикъ въ тия училища.

Въ градоветѣ и окржзитѣ, въ които живѣятъ значително число български поданици отъ етническитѣ, религиозни или езикови малцинства, на тия малцинства ще се обезпечи ползуването отъ една справедлива часть отъ сумитѣ, които би били отпущани отъ хазната по държавния, общински или други бюджети, за възпитателни, религиозни или благотворителни цѣли.

Членъ 56.

България се задължава да не прѣчи на упражнението на правото на опция, което е прѣдвидено въ настоящия договоръ или въ договоритѣ, сключени отъ съюзнитѣ и сдружени Сили съ Германия, Австрия, Унгария, Русия или Турция, или пакъ помежду казанитѣ Сили и което дава възможностъ на заинтересованитѣ да добиятъ или не българско поданство.

България се задължава да признае постановленията, които главнитѣ съюзни и сдружени Сили биха счели за умѣстни, относително взаимната и доброволна емиграция на малцинства.

Article 53.

Tous les ressortissants bulgares seront égaux devant la loi et jouiront des mêmes droits civils et politiques sans distinction de race, de langage ou de religion.

La différence de religion, de croyance ou de confession ne devra nuire à aucun ressortissant bulgare en ce qui concerne la jouissance des droits civils et politiques, notamment pour l'admission aux emplois publics, fonctions et honneurs ou l'exercice des différentes professions et industries.

Il ne sera édicté aucune restriction contre le libre usage pour tout ressortissant bulgare d'une langue quelconque soit dans les relations privées ou de commerce, soit en matière de religion, de presse, ou de publications de toute nature, soit dans les réunions publiques.

Nonobstant l'établissement par le Gouvernement bulgare d'une langue officielle, des facilités appropriées seront données aux ressortissants bulgares de langue autre que le bulgare, pour l'usage de leur langue, soit oralement, soit par écrit devant les tribunaux.

Article 54.

Des ressortissants bulgares, appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, jouiront du même traitement et des mêmes garanties en droit et en fait que les autres ressortissants bulgares. Ils auront notamment un droit égal à créer, diriger et contrôler à leurs frais des institutions charitables, religieuses ou sociales, des écoles et autres établissements d'éducation, avec le droit d'y faire librement usage de leur propre langue et d'y exercer librement leur religion.

Article 55.

En matière d'enseignement public, le Gouvernement bulgare accordera dans les villes et districts où réside une proportion considérable de ressortissants bulgares de langue autre que la langue bulgare, des facilités appropriées pour assurer que dans les écoles primaires, l'instruction sera donnée, dans leur propre langue, aux enfants de ces ressortissants bulgares. Cette stipulation n'empêchera pas le gouvernement bulgare de rendre obligatoire l'enseignement de la langue bulgare dans lesdites écoles.

Dans les villes et districts, où réside une proportion considérable de ressortissants bulgares appartenant à des minorités ethniques, de religion ou de langue, ces minorités se verront assurer une part équitable dans le bénéfice et l'affectation des sommes qui pourraient être attribuées sur les fonds publics par le budget de l'État, les budgets municipaux ou autres, dans un but d'éducation, de religion, ou de charité.

Article 56.

La Bulgarie s'engage à n'apporter aucune entrave à l'exercice du droit d'option, prévu par le présent Traité ou par les Traités conclus par les Puissances alliées et associées avec l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie, la Russie ou la Turquie ou entre lesdites Puissances elles-mêmes et permettant aux intéressés de recouvrer ou non la nationalité bulgare.

La Bulgarie s'engage à reconnaître les dispositions que les Principales Puissances alliées et associées jugeront opportunes relativement à l'émigration réciproque et volontaire des minorités ethniques.

Членъ 57.

България приема, че постановленията на прѣдидущитѣ членове отъ настоящия отдѣлъ, до колкото тѣ се отнасятъ до лица, принадлежащи на расовитѣ, религиозни и езикови малцинства, съставляватъ задължения отъ международенъ интересъ и се поставятъ подъ гаранцията на Обществото на Народитѣ. Тѣ не могатъ да бъдатъ измѣнявани безъ съгласието на болшинството на Съвѣта на Обществото на Народитѣ. Съюзнитѣ и сдружени Сили, които сж прѣдставени въ тоя Съвѣтъ, взаимно се задължаватъ да не отказватъ съгласието си за всѣко измѣнение на поменатитѣ членове, когато то би било одобрено по надлежния редъ отъ едно болшинство въ Съвѣта на Обществото на Народитѣ.

България признава, че всѣки членъ отъ Обществото на Народитѣ ще има право да обърща вниманието на Съвѣта върху всѣко нарушение или опасностъ за нарушение на нѣкое отъ тия задължения, и че Съвѣтътъ ще може да дѣйствува по такъвъ начинъ и да даде такива инструкции, които счита за умѣстни и ефикасни въ случая.

България освѣнъ това приема, че въ случай на различие въ мнѣнията по юридически и фактически въпроси досѣбно тия членове, между Българското правителство и нѣкоя отъ главнитѣ съюзни и сдружени Сили или пъкъ нѣкоя отъ Силитѣ, членове на Съвѣта на Обществото на Народитѣ — това различие ще се счита като споръ отъ международенъ характеръ, съобразно съ членъ 14 отъ Устава на Обществото на Народитѣ. Българското правителство приема, щото подобни спорове, при поискване отъ противната страна, да се отнасятъ до постоянния международенъ съдъ. Рѣшението на този съдъ е безапелационно и има силата и дѣйствието на всѣко рѣшение, произнесено съгласно чл. 13 отъ Устава.

ОТДѢЛЪ V.

Общи разпореждания.

Членъ 58.

България се задължава да признае пълната сила на всички договори или спогодби, които съюзнитѣ и сдружени Сили биха сключили съ държавитѣ, образували се или които ще се образуватъ върху цѣлата или частъ отъ територията на бившата руска империя въ границитѣ ѝ отъ първи августъ 1914 год. и да признае границитѣ на тия държави, както тѣ бъдатъ опредѣлени.

България признава и се задължава да зачита независимостта на казанитѣ държави, като нѣщо постоянно и неотчуждаемо.

Съобразно съ постановленията на чл. 143, часть VIII (Финансови клаузи) и чл. 171, часть IX (Економически клаузи) отъ настоящия договоръ, България окончателно признава унищожението на Брестлитовскитѣ договори, както и на всички други договори, спогодби или конвенции, сключени отъ нея съ болшевишкото правителство въ Русия.

Съюзнитѣ и сдружени Сили изрично запазватъ правата на Русия да получи отъ България всички възврѣщания и поправки, основани върху принципитѣ на настоящия договоръ.

Article 57.

La Bulgarie agrée que, dans la mesure où les stipulations des articles précédents de la présente Section affectent des personnes appartenant à des minorités de race, de religion ou de langue, ces stipulations constituent des obligations d'intérêt international et seront placées sous la garantie de la Société des Nations. Elles ne pourront être modifiées sans l'assentiment de la majorité du Conseil de la Société des Nations. Les Puissances alliées et associées représentées dans le Conseil s'engagent respectivement à ne pas refuser leur assentiment à toute modification desdits articles, qui serait consentie en due forme par une majorité du Conseil de la Société des Nations.

La Bulgarie agrée que tout Membre du Conseil de la Société des Nations aura le droit de signaler à l'attention du Conseil toute infraction ou danger d'infraction à l'une quelconque de ces obligations, et que le Conseil pourra procéder de telle façon et donner telles instructions qui paraîtront appropriées et efficaces dans la circonstance.

La Bulgarie agrée en outre qu'en cas de divergence d'opinion, sur des questions de droit ou de fait concernant ces articles, entre le Gouvernement bulgare et l'une quelconque des Principales Puissances alliées et associées ou toute autre Puissance Membre du Conseil de la Société des Nations, cette divergence sera considérée comme un différend ayant un caractère international selon les termes de l'article 14 du Pacte de la Société des Nations. Le Gouvernement bulgare agrée que tout différend de ce genre sera, si l'autre partie le demande, déféré à la Cour permanente de Justice internationale. La décision de la Cour permanente sera sans appel et aura la même force et valeur qu'une décision rendue en vertu de l'article 13 du Pacte.

SECTION V.

Dispositions générales.

Article 58.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la pleine valeur de tous les Traités ou arrangements que les Puissances alliées et associées passeraient avec les États qui se sont constitués ou se constitueront sur tout ou partie des territoires de l'ancien Empire de Russie, tel qu'il existait au 1er août 1914, et à reconnaître les frontières de ces États, telles qu'elles seront ainsi fixées.

La Bulgarie reconnaît et s'engage à respecter, comme permanente et inaliénable, l'indépendance desdits États.

Conformément aux dispositions insérées à l'article 143, Partie VIII (Clauses financières) et à l'article 171, Partie IX (Clauses économiques), du présent Traité, la Bulgarie reconnaît définitivement l'annulation des Traités de Brest-Litovsk, ainsi que de tous autres traités, accords ou conventions passés par elle avec le Gouvernement maximaliste en Russie.

Les Puissances alliées et associées réservent expressément les droits de la Russie à obtenir de la Bulgarie toutes restitutions et réparations basées sur les principes du présent Traité.

Членъ 59.

България още отъ сега заявява, че признава и приема границитѣ на Австрия, Гърция, Польша, Ромъния, Сръбско-Хърватско-Словенската и Чехо-Словашката държави, както тѣ бждатъ опрѣдѣлени отъ главнитѣ съюзни и сдружени Сили.

Членъ 60.

България се задължава да признае пълната сила на мирнитѣ договори и допълнителнитѣ конвенции, които сж сключени или ще бждатъ сключени отъ съюзнитѣ и сдружени Сили съ Силитѣ, воювали на страната на България, да приеме постановленията, които сж взети или ще бждатъ взети досѣжно територитѣ на бившата германска Империя, на Австрия, Унгария и турската Империя и да признае новитѣ държави въ опрѣдѣлитѣ имъ по този начинъ граници.

Членъ 61.

Никой отъ жителитѣ на територитѣ, отстъпени отъ България съобразно съ настоящия договоръ, не ще може да бжде обезпокоенъ или алѣ третиранъ поради политическото му поведение отъ 28 юли 1914 год. насамъ или поради уреждането на поданството му съобразно съ настоящия договоръ.

Членъ 62.

България заявява, че признава протектората на Франция върху Мароко и се задължава да не дири, нито за себе си, нито за поданицитѣ си, никакви изгоди или правото на имунитетъ, произходящи отъ режима на капитулациитѣ въ Мароко. Всички договори, конвенции, спогодби или контракти, сключени между България и Мароко, се считатъ за обезсилени отъ 11 Октомврий 1915 г. Мароканскитѣ стоки ще се ползватъ при влизането си въ България отъ режима, който се прилага по отношение на френскитѣ стоки.

Членъ 63.

България заявява, че признава обявения на 18 декемврий 1914 година отъ Велико-Британия протекторатъ върху Египетъ и се задължава да не дири нито за себе си, нито за поданицитѣ си, никакви изгоди или правото на имунитетъ, произходящи отъ режима на капитулациитѣ въ Египетъ. Всички договори, конвенции, спогодби или контракти, сключени между България и Египетъ, се считатъ за отмиѣнени отъ 11 октомврий 1915 година. Египетскитѣ стоки ще се ползватъ при влизането си въ България отъ режима, който се прилага по отношение на британскитѣ стоки.

ЧАСТЪ IV.

Военни, морски и въздушни
клаузи.

Съ цѣлъ да се направи възможна подготовката за едно общо ограничение на въоръженията на всички нации, България се задължава да спазва строго военнитѣ морски и въздушни клаузи, които сж изложени по-долу.

Article 59.

La Bulgarie déclare dès à présent reconnaître et agréer les frontières de l'Autriche, de la Grèce, de la Hongrie, de la Pologne, de la Roumanie, de l'Etat serbe-croate-slovene et de l'Etat tchéco-slovaque, telles que ces frontières auront été fixées par les Principales Puissances alliées et associées.

Article 60.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la pleine valeur des Traités de paix et Conventions additionnelles qui sont ou seront conclus par les Puissances alliées et associées, avec les Puissances ayant combattu aux côtés de la Bulgarie, à agréer les dispositions qui ont été ou seront prises concernant les territoires de l'ancien Empire allemand, de l'Autriche, de la Hongrie et de l'Empire ottoman, et à reconnaître les nouveaux États dans les frontières qui leur sont ainsi fixées.

Article 61.

Aucun des habitants des territoires cédés par la Bulgarie en conformité du présent Traité ne pourra être inquiété ou molesté, en raison de son attitude politique depuis le 28 juillet 1914 ou en raison du règlement de sa nationalité en vertu du présent Traité.

Article 62.

La Bulgarie déclare reconnaître le protectorat de la France sur le Maroc et s'engage à ne réclamer pour elle ni pour ses nationaux le bénéfice d'aucun avantage ou immunité dérivant du régime des capitulations au Maroc. Tous traités, conventions, arrangements ou contrats conclus par la Bulgarie avec le Maroc sont considérés comme caducs à dater du 11 octobre 1915.

Les marchandises marocaines jouiront à l'entrée en Bulgarie du régime appliqué aux marchandises françaises.

Article 63.

La Bulgarie déclare reconnaître le protectorat déclaré sur l'Égypte par la Grande-Bretagne le 18 décembre 1914 et s'engage à ne réclamer pour elle ni pour ses nationaux le bénéfice d'aucun avantage ou immunité dérivant du régime des capitulations en Égypte. Tous traités, conventions, arrangements ou contrats conclus par la Bulgarie avec l'Égypte sont réputés abrogés à dater du 11 octobre 1915.

Les marchandises égyptiennes jouiront à l'entrée en Bulgarie du régime appliqué aux marchandises britanniques.

PARTIE IV.

Clauses militaires, navales et
aériennes.

En vue de rendre possible la préparation d'une limitation générale des armements de toutes les Nations, la Bulgarie s'engage à observer strictement les clauses militaires, navales et aériennes ci-après stipulées.

ОТДЪЛЪ I.

Военни клаузи.

ГЛАВА I.

Общи клаузи.

Членъ 64.

Въ течение на тритъ мѣсеца, които ще слѣдватъ влизането въ сила на настоящия договоръ, военнитѣ сили на България ще трѣба да бждатъ демобилизирани въ размѣра, прѣдписанъ по-долу.

Членъ 65.

Задължителната военна служба ще бжде прѣмахната въ България. За въ бждаще, българската армия ще бжде съставена и рекрутирана само чрезъ доброволно постъпване.

ГЛАВА II.

Численостъ и кадри на българската войска.

Членъ 66.

Общото число на военнослужащитѣ въ българската армия не трѣбва да надминава 20,000 души, включително офицеритѣ и чиновницитѣ отъ допълняющитѣ части.

Частитѣ, съставляващи българската армия, ще бждатъ опредѣлени споредъ както иска България, но като се спазватъ слѣднитѣ условия:

1. Численитѣ състави на образуванитѣ единици трѣбва задължително да се включва между максималната и минималната цифри, посочени въ таблица IV, приложена къмъ настоящия отдѣлъ.

2. Отношението на офицеритѣ, заедно съ тѣзи, които сж на служба въ штабове, управленята и учрѣжденията, не трѣбва да надминава $\frac{1}{20}$ отъ общата численостъ на войската, а това на подофицеритѣ $\frac{1}{15}$ отъ сжщия съставъ.

3. Числото на картечицитѣ, оръдията и гаубицитѣ не трѣбва да надминава количеството, опредѣлено за 1000 души, сѣтнато по общата численостъ на войската, съобразно таблица V, приложена къмъ настоящия отдѣлъ.

Българската войска ще служи изключително за поддържане на реда вкѣтрѣ въ територията на България и за пограничната полиция.

Членъ 67.

Въ никой случай нѣма да се формиратъ единици по-големи отъ дивизии, както е прѣдвидено въ таблица I, II и IV, приложени къмъ настоящия отдѣлъ. Максималната численостъ на штабове и на всички формации е показана въ таблицитѣ, приложени къмъ настоящия отдѣлъ; тѣзи числа, обаче, могатъ и да не се спазватъ въ точностъ, но въ всѣки случай не трѣбва да бждатъ надминавани.

Поддържането или формирането на всѣка друга група сили, както и каквато и да е друга организация, засѣгаща командването на войскитѣ или подготовката за война, сж забранени.

Всѣка отъ слѣднитѣ единици може да има една допълняюща часть:

- пѣхотенъ полкъ,
- коиенъ полкъ,
- полски артилерийски полкъ,
- пионерна дружина,

SECTION I.

Clauses militaires.

CHAPITRE I.

Clauses générales.

Article 64.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, les forces militaires de la Bulgarie devront être démobilisées dans la mesure prescrite ci-après.

Article 65.

Le service militaire obligatoire pour tous sera aboli en Bulgarie. L'armée bulgare ne sera, à l'avenir, constituée et recrutée que par engagements volontaires.

CHAPITRE II.

Effectifs et cadres de l'armée bulgare.

Article 66.

Le nombre total des forces militaires dans l'armée bulgare ne devra pas dépasser 20,000 hommes, y compris les officiers et les troupes des dépôts.

Les formations composant l'armée bulgare seront déterminées, au gré de la Bulgarie, mais sous les réserves suivantes:

1° Que les effectifs des unités formées seront obligatoirement compris entre le chiffre maximum et le chiffre minimum portés au tableau IV annexé à la présente Section;

2° Que la proportion des officiers, y compris le personnel des États-Majors et des Services, ne dépassera pas $\frac{1}{20}$ de l'effectif total en service, et celle des sous-officiers $\frac{1}{15}$ également de l'effectif total en service;

3° Que le nombre des mitrailleuses, canons et obusiers ne dépassera pas ceux fixés pour mille hommes de l'effectif total en service, au tableau V annexé à la présente Section.

L'armée bulgare devra être exclusivement employée au maintien de l'ordre dans l'étendue du territoire de la Bulgarie et à la police des frontières.

Article 67.

En aucun cas, il ne sera formé de grandes unités supérieures à la Division, telle qu'elle est prévue dans les tableaux I, II et IV annexés à la présente Section. Les forces maxima des États-Majors et de toutes les formations sont données dans les tableaux annexés à la présente Section; ces chiffres pourront ne pas être suivis exactement, mais, en tous cas, ils ne devront pas être dépassés.

Le maintien ou la formation de tout autre groupe de forces de même que toute autre organisation intéressant le commandement de la troupe, ou la préparation à la guerre, sont interdits.

Chacune des unités suivantes pourra avoir un dépôt:

- Régiment d'infanterie,
- Régiment de cavalerie,
- Régiment d'artillerie de campagne,
- Bataillon de pionniers.

Archives.bg

Членъ 68.

Всички мѣрки за мобилизация или имащи връзка съ мобилизацията сж забранени.

Формациитѣ, административнитѣ служби и шабоветѣ не трѣбва въ никой случай да съдържатъ допълняющы кадри.

Забранено е да се правятъ прѣдварителни разпорѣдби, имащи за цѣль реквизирането на добитъкъ или на други сръдства за военни транспорти.

Членъ 69.1)

Числото на стражаритѣ, митничаритѣ, горскитѣ стражари, мѣстнитѣ и общински полицейски агенти или други подобни служаци ще се опрѣдѣли отъ военната международна контролна комисия, прѣдвидена въ чл. 98 и не трѣбва да бжде по-гольмо отъ броя на хората, които сж изпълнявали подобни служби въ 1911 г. въ териториянитѣ прѣдѣли на България, опрѣдѣлни съгласно настоящия договоръ. Числото на ония отъ тѣзи служаци, които ще бждатъ въоръжени съ пушки, не трѣбва въ никой случай да надминава цифрата 10,000 души.

Числото на тѣзи служаци ще може се уголѣми въ бждеще само въ пропорция, съотвѣтна на увеличаването на населението въ мѣстата или общинитѣ, дѣто тѣ служатъ.

Тѣзи чиновници и служаци, включително и служациитѣ по желѣзницитѣ, не могатъ да бждатъ свиквани за да участвуватъ на каквито и да сж военни упражнени.

Освѣнъ това България ще може да образува погранична стража, които ще се рекрутира чрѣзъ доброволно постъпване и не ще надминава 3,000 души, така шото общото число на пушкитѣ въ употрѣбление въ България да не надминава 33,000.

Членъ 70.

Всѣка друга войскова формация, непрѣдвидена въ горнитѣ членове, се забранява. Сжществуващитѣ формации, които сж въ повече отъ опрѣдѣления ефективъ, ще бждатъ прѣмахнати въ срока, прѣдвиденъ въ чл. 64.

ГЛАВА III.

Попълване и военно обучение.

Членъ 71.

Всички офицери, включително офицеритѣ отъ жандармерията, митническата служба, горската стража и

1) Въ проектодоговора настоящия членъ имаше следната редакция:

Чл. 69. — Числото на стражаритѣ, митничаритѣ, горскитѣ стражари, мѣстнитѣ и общински полицейски агенти или други подобни служаци ще се опрѣдѣли отъ военната международна контролна комисия, прѣдвидена въ чл. 98 и не трѣбва да бжде по-гольмо отъ броя на хората, които сж изпълнявали подобни служби въ 1911 год. въ териториянитѣ граници на България, опрѣдѣлни съгласно настоящия договоръ.

Числото на тѣзи служаци, които ще бждатъ въоръжени съ пушки, не трѣбва въ никой случай да надминава цифрата 10,000 души.

По такъвъ начинъ, общото число на пушкитѣ въ употрѣбение въ България да не надминава 30,000.

Числото на тѣзи служаци ще може да се уголѣми въ бждеще само въ пропорция съотвѣтна на увеличаването на населението въ мѣстата или общинитѣ, дѣто тѣ служатъ.

Тѣзи чиновници и служаци, включително и служациитѣ по желѣзницитѣ, не могатъ да бждатъ свиквани, за да участвуватъ на каквито и да сж военни упражнени.

Article 68.

Toutes mesures de mobilisation ou ayant trait à la mobilisation sont interdites.

Les formations, les services administratifs et les États-Majors ne devront, en aucun cas, comprendre des cadres supplémentaires.

Il est interdit d'exécuter des mesures préparatoires en vue de la réquisition d'animaux ou d'autres moyens de transports militaires.

Article 69. 1)

Le nombre de gendarmes, douaniers, gardes forestiers, agents de la police locale ou municipale ou autres fonctionnaires analogues, sera établi par la Commission militaire interalliée de contrôle prévue à l'article 98 et ne devra pas dépasser le nombre d'hommes exerçant une fonction semblable en 1911, dans les limites territoriales de la Bulgarie fixées en conformité du présent Traité. Le nombre de ceux de ces fonctionnaires, qui seront armés du fusil, ne devra, en aucun cas, dépasser le chiffre de 10,000.

Le nombre de ces fonctionnaires ne pourra, à l'avenir, être augmenté que dans une proportion correspondant à celle des augmentations de la population dans les localités ou municipalités qui les emploient.

Ces employés et fonctionnaires, y compris ceux du service des chemins de fer, ne pourront pas être réunis pour participer à un exercice militaire quelconque.

En outre, la Bulgarie pourra constituer un corps de garde-frontières, qui devra être recruté par engagements volontaires et ne pas dépasser 3,000 hommes de façon que le nombre total des fusils en service en Bulgarie n'excède pas 33,000.

Article 70.

Toute formation de troupe non prévue par les Articles ci-dessus est interdite. Celles qui existeraient en plus de l'effectif fixé seront supprimées dans le délai prévu à l'Article 64.

CHAPITRE III.

Recrutement et instruction militaire.

Article 71.

Tous les officiers, y compris les officiers de gendarmerie, du service des douanes, des forêts ou autres ser-

1) Dans le projet de conditions de paix remis à la Délégation Bulgare le 19 Septembre 1919, cet article était ainsi conçu:

Article 69. — Le nombre de gendarmes, douaniers, gardes forestiers, agents de la police locale ou municipale ou autres fonctionnaires analogues, sera établi par la Commission militaire interalliée de contrôle prévue à l'article 98 et ne devra pas dépasser le nombre d'hommes exerçant une fonction semblable en 1911, dans les limites territoriales de la Bulgarie fixées en conformité du présent Traité.

Le nombre de ceux de ces fonctionnaires, qui seront armés du fusil, ne devra, en aucun cas, dépasser le chiffre de 10,000, de façon que le nombre total des fusils en service en Bulgarie n'excède pas 30,000.

Le nombre de ces fonctionnaires ne pourra, à l'avenir, être augmenté que dans une proportion correspondant à celle des augmentations de la population dans les localités ou municipalités qui les emploient.

Ces employés et fonctionnaires, y compris ceux du service des chemins de fer, ne pourront pas être réunis pour participer à un exercice militaire quelconque.

другитѣ служби, трѣбва да бждатъ офицери по поприще. Офицеритѣ, по настоящемъ на служба, които сж задържати въ войската, въ жандармерията или въ нѣкоя отъ горѣказанитѣ служби, трѣбва да поематъ задължението, че ще служатъ най-малко до 40 годишната си възраст. Офицеритѣ, които сега сж на служба и които не желаятъ да служатъ въ новата войска, въ жандармерията или въ нѣкоя отъ горѣказанитѣ служби, ще бждатъ освободени отъ всѣкакво военно задължение; тѣ не трѣбва да взематъ участие въ никакви военни упражнения, било теоритически, било практически.

Новоназначенитѣ офицери трѣбва да се задължатъ, че ще служатъ въ войската, въ жандармерията или въ нѣкоя отъ горѣказанитѣ служби най-малко и непрекъснато въ продължение на 20 години.

Отношението на офицеритѣ, които напуштатъ службата, по каквато и да е причина прѣди изтичането на срока на тѣхното задължение, не трѣбва да надминава всѣка година $\frac{1}{20}$ отъ прѣдвидения брой на офицеритѣ въ чл. 66. Ако това отношение бжде надминато поради непреодолими причини, недоимъкътъ, който ще остане въ кадритѣ, не ще може да бжде попълванъ съ нови назначения.

Членъ 72.

Общиятъ срокъ на задължителната служба за под-офицеритѣ и войницитѣ не трѣбва да бжде по-малкъ отъ дванадесетъ години по редъ.

Отношението на освободенитѣ отъ служба под-офицери и войници прѣди изтичането на срока на тѣхното задължение, поради здравословни причини, дисциплинарни грѣшки или поради каквато и да е друга причина, не трѣбва да надминава годишно $\frac{1}{20}$ отъ общата численостъ, опредѣлена въ чл. 66. Ако това отношение бжде, поради непреодолими причини, по-голъмо, недоимъкътъ, който ще послѣдва, не бива да се запълва чрезъ нови назначения.

ГЛАВА IV.

Училища, учебни заведения, военни дружества и сдружения.

Членъ 73.

Три мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, въ България ще остане най-много едно военно училище, което ще служи изключително за попълване съ офицери всички допуснати единици.

Числото на младежитѣ, които постъпватъ въ училището, трѣбва да бжде строго съобразено съ числото на ваканцитѣ, които ще има да се запълватъ въ офицерския кадъръ. Юнкеритѣ и кадритѣ въ училището влизатъ въ общата численостъ на войската, опредѣлена въ чл. 66.

Слѣдователно, и въ срока опредѣленъ по-горѣ, всички военни училища и подобни заведения въ България, както и разнитѣ офицерски, юнкерски, кадетски, подофицерски школи и учебни команди, съ изключение на горѣпоменатото училище, ще се закриятъ.

Членъ 74.

Разнитѣ учебни заведения, внѣ отъ прѣдвиденитѣ въ чл. 53, университети, дружества на запасни войници, туристически дружества, дружества на boys-scouts и всѣкаквъ другъ видъ сдружения и клубове не трѣбва да се занимаватъ съ военни работи. Тѣ подъ никаквъ

vices, devront être des officiers de carrière. Les officiers actuellement en service, qui sont retenus dans l'armée, dans la gendarmerie ou les services sus-indiqués, devront s'engager à servir au moins jusqu'à l'âge de 40 ans. Les officiers actuellement en service qui ne s'engageront pas dans la nouvelle armée, la gendarmerie ou les services sus indiqués, seront libérés de toute obligation militaire; ils ne devront pas prendre part à un exercice militaire quelconque, théorique ou pratique.

Les officiers nouvellement nommés devront s'engager à servir dans l'armée, dans la gendarmerie ou les services sus-indiqués pendant au moins vingt ans consécutifs.

La proportion des officiers quittant le service pour quelque cause que ce soit, avant l'expiration du terme de leur engagement, ne devra pas dépasser, chaque année, $\frac{1}{20}$ de l'effectif total des officiers prévu par l'Article 66. Si cette proportion est dépassée pour cause de force majeure, le déficit qui en résultera dans les cadres ne pourra pas être comblé par des nominations nouvelles.

Article 72.

La durée totale de l'engagement des sous-officiers et hommes de troupe ne devra pas être inférieure à douze années consécutives de service sous les drapeaux.

La proportion des hommes renvoyés avant l'expiration de la durée de leur engagement, pour des raisons de santé ou par mesure disciplinaire ou pour toute autre raison quelconque, ne devra pas dépasser $\frac{1}{20}$ par an de l'effectif total fixé par l'article 66. Si cette proportion est dépassée pour cause de force majeure, le déficit qui en résultera ne devra pas être comblé par de nouveaux engagements.

CHAPITRE IV.

Ecoles, établissements d'enseignement, sociétés et associations militaires.

Article 73.

A l'expiration du délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, il ne subsistera en Bulgarie qu'une école militaire au plus, strictement destinée au recrutement des officiers des unités autorisées.

Le nombre des élèves admis à suivre les cours de ladite école sera strictement proportionné aux vacances à pourvoir dans les cadres des officiers. Les élèves et les cadres compteront dans les effectifs fixés dans l'article 66.

En conséquence, et dans le délai ci-dessus fixé, toutes académies de guerre ou institutions similaires en Bulgarie, ainsi que les différentes écoles d'officiers, élèves officiers, cadets, sous-officiers ou élèves sous-officiers, autres que l'école ci-dessus prévue, seront supprimées.

Article 74.

Les établissements d'enseignement, autres que ceux visés par l'article 73 ci-dessus, les universités, les sociétés de soldats démobilisés, les cercles de tourisme, les sociétés de boys-scouts et les associations ou cercles de toutes sortes, ne devront pas s'occuper d'affaires militaires. Ils ne

предлогъ, не могат да получатъ разрешение да учатъ или упражняватъ своитѣ ученици или членове въ дѣйствиетѣ съ оружие.

Тѣзи учебни заведения, дружества, клубове и други сдружавания нѣма да иматъ никаква връзка съ министерството на войната или съ нѣкое друго военно учрѣждение.

Членъ 75.

Въ всички училища и учебни заведения, които се намиратъ подъ контрола на държавата или подъ ръководството на частни лица, обучението въ гимнастиката не трѣбва да обхваща никакво преподаване, никакво практическо управление въ употребата на оружие и подготовка за война.

ГЛАВА V.

Въоръжение, бойни припаси, артилерийски материалъ и укрѣпления.

Членъ 76.

Три мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, въоръженето на българската войска не трѣбва да надминава количествата, опредѣлени за 1000 души въ таблица V, приложена къмъ настоящия отдѣлъ.

Излишъците, въ сравнение съ числеността на войската, ще служатъ изключително за замѣняванията, които евентуално могат да бждатъ необходими.

Членъ 77.

Количеството на бойнитѣ припаси въ разпореждане на българската войска не трѣбва да надминава опредѣленитѣ въ таблица V, приложена къмъ настоящия отдѣлъ.

Въ продължение на три мѣсеца слѣдъ подписването на настоящия договоръ, Българското правителство ще складира съществуващитѣ по настоящемъ излишъци отъ въоръженето и бойнитѣ припаси въ мѣста, които ще му бждатъ указани отъ главнитѣ съюзни и сдружени Сили.

Никакво друго снабдяване, складове или запаси съ бойни припаси не може да има.

Членъ 78.

Числото и калибрътъ на оръдията, съставляващи нормалното неподвижно въоръжение на укрѣпенитѣ пунктове, които сега съществуватъ въ България, ще бждатъ веднага съобщени на главнитѣ съюзни и сдружени Сили и ще съставляватъ максималното въоръжение, което не може да бжде увеличено.

Въ продължение на три мѣсеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, максималното количество бойни припаси на тѣзи оръдия ще бжде намалено и поддържано въ слѣдния еднообразенъ размѣръ:

1500 снаряди на оръдие за всички калибри равни или по-малки отъ 105 м.м.;

500 снаряди на оръдие за калибритѣ, които сж по-голями отъ 105 м.м.

Никакви нови крѣпости или укрѣпления не могатъ да бждатъ строени въ България.

Членъ 79.

Фабрикацията на оръдия, бойни припаси и на всички материали ще може да се извършва най-много

seront, sous aucun prétexte, autorisés à instruire ou à exercer leurs élèves ou membres dans le maniement des armes.

Ces établissements d'enseignement, ces sociétés, cercles, ou autres associations n'auront aucune relation avec le Ministère de la Guerre ou toute autre autorité militaire.

Article 75.

Dans les écoles et établissements d'enseignement de toutes sortes, placés sous le contrôle de l'Etat ou sous une direction particulière, l'enseignement de la gymnastique ne devra comprendre aucun enseignement, aucune pratique dans le maniement des armes et dans la préparation de la guerre.

CHAPITRE V.

Armement, munitions, matériel et fortifications.

Article 76.

A l'expiration des trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, l'armement de l'armée bulgare ne devra pas dépasser les chiffres fixés pour 1,000 hommes dans le tableau V annexé à la présente Section.

Les excédents, par rapport aux effectifs, serviront uniquement aux remplacements qui pourraient éventuellement être nécessaires.

Article 77.

Les approvisionnements de munitions à la disposition de l'armée bulgare ne devront pas dépasser ceux fixés dans le tableau V annexé à la présente Section.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, le Gouvernement bulgare déposera le surplus de l'armement et des munitions existant actuellement, dans les lieux qui lui seront notifiés par les Principales Puissances alliées et associées.

Aucun autre approvisionnement, dépôt ou réserve de munitions ne sera constitué.

Article 78.

Le nombre et le calibre des pièces d'artillerie, constituant l'armement fixe normal des places fortes existant actuellement en Bulgarie, seront immédiatement portés à la connaissance des Principales Puissances alliées et associées et constitueront des maxima qui ne devront pas être dépassés.

Dans les trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, l'approvisionnement maximum de munitions pour ces pièces sera réduit et maintenu au taux uniforme de:

1,500 coups par pièce pour celles dont le calibre est égal ou inférieur à 105 millimètres;

500 coups par pièce pour celles dont le calibre est supérieur à 105 millimètres.

Aucune place forte ou fortification nouvelle ne pourront être construites en Bulgarie.

Article 79.

La fabrication d'armes, de munitions et de tout le matériel de guerre n'aura lieu que dans une seule usine

въ една работилница. Тази работилница ще бъде управлявана от държавата, която ще бъде нейн собственик и нейното производство ще бъде строго ограничено за изработване на материалите, необходими за нуждите на войската при дадената численост на войската и при въоръженето, предвидено в чл. чл. 66, 69, 77 и 78.

Въ продължение на три месеца след влизането въ сила на настоящия договор, всички други заведения, които фабрикуват, приготвяват или се занимават съ спазването, проучването на оръжия, бойни припаси или други военни материали, ще бъдат закрити или прѣобърнати въ работилници съ чисто търговско назначение.

Въ сѣкия периодъ, всички арсенали ще бъдат сѣщо така закрити и персональтъ имъ уволненъ. Ще останатъ само ония арсенали, които ще служатъ за складове на бойнитѣ припаси, държането на които е разрешено.

Всички инструменти и машини отъ заведенията и арсеналитѣ, които не сѣ необходими за нуждитѣ по фабрикуването на разрешенитѣ прѣдмети, трѣбва да бъдатъ извадени отъ употребление или прѣправени за чисто търговско употребление, съобразно съ рѣшенията на междусъюзнишката контролна военна комисия, предвидена въ чл. 98.

Членъ 80.

Въ продължение на три месеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, всичкото оръжие, всичкитѣ военни материали, включително и какъвто и да било материалъ по противоаеропланната защита отъ всѣкакъвъ видъ, които се намиратъ въ България и които надвишаватъ количествата, които е разрешено да се държатъ, ще бъдатъ прѣдани на главнитѣ съюзени и сдружени Сили.

Това прѣдаване ще се извърши въ онии пунктове на българска територия, които ще бъдатъ опрѣдлени отъ казанитѣ Сили, които ще рѣшатъ сѣщо тъй какво ще се прави съ този материалъ.

Членъ 81.

Вносътъ на оръжия, бойни припаси и воененъ материалъ отъ всѣкакъвъ видъ въ България е строго забраненъ.

Сѣщото се отнася и до фабрикуването на оръжия, бойни припаси и всѣкакъвъ видъ воененъ материалъ съ прѣдзначение за странство и за износъ.

Членъ 82.

Понеже употребяването на пламъкохвъргачки, на задушливи, отровни или други подобни газове, както и употребяването на всички течности, вещества или подобни срѣдства е забранено, то фабрикуването и вносътъ имъ въ България се строго запрѣщаватъ.

Сѣщото се отнася и до материалитѣ, прѣдзначени специално за изработване, за спазване или за употреба на споменатитѣ произведения и срѣдства.

Забранява се така сѣщо да се изработватъ или внасятъ въ България блиндирани кола, танкове и всѣкакви други оръдия, които могатъ да служатъ за военни цѣли.

au plus. Celle-ci sera gérée par l'État, qui en aura la propriété et sa production sera strictement limitée aux fabrications, qui seraient nécessaires aux effectifs militaires et aux armements visés dans les articles 66, 69, 77 et 78.

Dans les trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, tous autres établissements ayant pour objet la fabrication, la préparation, l'emmagasinage ou l'étude des armes, des munitions ou de tout autre matériel de guerre seront supprimés ou transformés pour un usage purement commercial.

Dans cette même période, tous les arsenaux seront également supprimés, à l'exception de ceux qui serviront de dépôts pour les stocks de munitions autorisés, et leur personnel sera licencié.

L'outillage des établissements ou arsenaux, dépassant les besoins de la fabrication autorisée, devra être mis hors d'usage ou transformé pour usage purement commercial, conformément aux décisions de la Commission militaire interalliée de contrôle prévue à l'article 98.

Article 80.

Dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, toutes les armes, toutes les munitions et tout le matériel de guerre, y compris le matériel quel qu'il soit de défense contre avions, qui existent, de toutes origines, en Bulgarie, et qui sont en excédent de la quantité autorisée, seront livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

Cette livraison sera effectuée sur tels points du territoire bulgare qui seront déterminés par lesdites Puissances, lesquelles décideront également de la destination à donner à ce matériel.

Article 81.

L'importation en Bulgarie d'armes, de munitions et de matériel de guerre de toute sorte est formellement interdite.

Il en sera de même de la fabrication d'armes, de munitions et de matériel de guerre de toutes sortes à destination de l'étranger et de leur exportation.

Article 82.

L'emploi des lance-flammes et celui des gaz asphyxiants, toxiques ou similaires, ainsi que de tous liquides, matières ou procédés analogues étant prohibé, la fabrication et l'importation en sont rigoureusement interdites en Bulgarie.

Il en est de même du matériel spécialement destiné à la fabrication, à la conservation ou à l'usage desdits produits ou procédés.

Sont également prohibées la fabrication et l'importation en Bulgarie des chars blindés, tanks, ou de tout autre engin similaire pouvant servir à des buts de guerre.

ТАБЛИЦА I.

Съставъ и максимална численостъ на една пѣхотна дивизия.

Единица	Максимална численостъ на всяка единица	
	Офицери	Воинши
Щабъ на пѣхотната дивизия	25	70
Щабъ на дивизионната пѣхота	3	50
Щабъ на дивизионната артилерия	4	30
3 пѣхотни полка: *) (съ численостъ 65 офицери и 2,000 войници)	195	6,000
1 ескадронъ	6	160
1 дружина окопна артилерия (3 роти)	14	500
1 дружина пионери *)	14	500
1 полски артилерийски полкъ *)	90	1,200
1 полкоедична дружина (3 роти)	18	450
1 отделение за свързка *)	11	330
Санитарна дивизионна служба	28	550
Паркове и обози	14	940
Всичко за пѣхотна дивизия	414	10,780

*) Всяки пѣхотенъ полкъ има 3 дружини. Всяка дружина се състои отъ 3 пѣхотни и 1 картечна рота.

*) Всяка дружина се състои отъ щабъ на дружината, 2 проверни роти, 1 взводъ лентоперни и 1 взводъ сигналисти.

*) Всяки полкъ има: единъ щабъ, 3 отделения, полски или плавински — всички заедно 6 батареи, въ всяка батарея по 4 сръжани или гаубици, полски или плавински.

*) Това отделение има: 1 отделение телефонисти и телеграфисти, 1 взводъ подслушвачи и една гълабна станция.

TABLEAU I.

Composition et effectifs maxima d'une division d'infanterie.

Unités	Effectifs maxima de chaque unité	
	Officiers	Hommes
État-major de la Division d'Infanterie	25	70
État-major de l'Infanterie divisionnaire	3	50
État-major de l'Artillerie divisionnaire	4	30
3 régiments d'infanterie *) [à l'effectif de 65 officiers et 2,000 hommes]	195	6,000
1 escadron	6	160
1 bataillon d'artillerie de tranchée (3 compagnies)	14	500
1 bataillon de pionniers *)	14	500
1 régiment d'artillerie de campagne *)	90	1,200
1 bataillon cycliste à 3 compagnies	18	450
1 détachement de liaison *)	11	330
Service de Santé divisionnaire	28	550
Parcs et convois	14	940
Total pour une division d'infanterie	414	10,780

*) Chaque régiment comprend: trois bataillons d'infanterie. Chaque bataillon comprend trois compagnies d'infanterie et une compagnie de mitrailleuses.

*) Chaque bataillon comprend: un état-major, deux compagnies de pionniers, une section de pontonniers et une section de projecteurs.

*) Chaque régiment comprend: un état-major, trois groupes d'artillerie de campagne ou de montagne, comprenant ensemble six batteries ayant chacune quatre canons ou obusiers de campagne ou de montagne.

*) Ce détachement comprend: un détachement de téléphonistes et télégraphistes, une section d'écoute, une section de colportiers.

ТАБЛИЦА II.

Съставъ и максимална численостъ на една конна дивизия.

Единица	Максималенъ брой на единиците въ една дивизия	Максимална численостъ на всяка единица	
		Офицери	Воинши
Щабъ на конна дивизия	1	15	50
Коненъ полкъ *)	6	30	720
Полско артилерийско отделение (3 батареи)	1	30	430
Отделение автомобилно, картечници и автомобилни оръдия *)	1	4	80
Разни служби	—	30	500
Всичко за конна дивизия 6 полка	—	259	5,380

*) Всяки полкъ има 4 ескадрона.

*) Всяко отделение има 9 кола въ бойна частъ, отъ които всѣма е въоръжена съ 1 оръдие, 1 картечна и 1 запасна картечна; 4 кола са свързка, 2 тежки камиони за продоволствени припаси, 7 автомобилни кола, отъ които 1 работилница и 4 мотоциклета.

*) Щабъ и ж.к.а. — Голѣмитъ конни единици могатъ да иматъ различно число घोдове и даже да бъдатъ съставени въ бригади независими въ границите на показаната горѣ численостъ.

TABLEAU II.

Composition et effectifs maxima d'une division de cavalerie.

Unités	Nombre maximum de ces unités dans une même division	Effectif maximum de chaque unité	
		Officiers	Hommes
État-major d'une division de cavalerie	1	15	50
Régiment de cavalerie *)	6	30	720
Groupe d'artillerie de campagne (3 batteries)	1	30	430
Groupe d'autos-mitrailleuses et d'autos-canons *)	1	4	80
Services divers	—	30	500
Total pour la division de cavalerie à 6 régiments	—	259	5,380

*) Chaque régiment comprend 4 escadrons.

*) Chaque groupe comprend 9 voitures de combat portant chacune 1 canon, 1 mitrailleuse et 1 mitrailleuse de rechange, 4 voitures de liaison, 2 camionnettes de ravitaillement, 7 camions dont 1 camion-atelier, 4 motos.

Nota. — Les grandes unités de cavalerie peuvent comprendre un nombre variable de régiments et même être constituées en brigades indépendantes dans la limite des effectifs ci-dessus.

ТАБЛИЦА III.

Съставъ и максималната численостъ на една смѣсена бригада.

Единици	Максимална численостъ на всѣхъ единици	
	Офицери	Воиници
Щабъ на бригадата	10	50
2 пѣхотни полка ¹⁾	130	4,000
1 дружина велосипедисти отъ 3 роты	18	450
1 ескадронъ конници	5	100
1 отделение полска или планинска артилерия отъ 3 батареи	20	400
1 рота окопна артилерия	5	100
Служба (включително отделение за серъжка)	10	200
Всѣщо за смѣсена бригада	198	5,350

¹⁾ Всѣхъ полка има 3 дружини. Всѣка дружина се състои отъ 3 пѣхотни и 1 картечна рота.

TABLEAU III.

Composition et effectif maxima d'une brigade mixte.

Unités	Effectif maximum de chaque unité	
	Officiers	Hommes
État-major de la brigade	10	50
2 régiments d'infanterie ¹⁾	130	4,000
1 bataillon cycliste à 3 compagnies	18	450
1 escadron de cavalerie	5	100
1 groupe d'artillerie de campagne ou de montagne à 3 batteries	20	400
1 compagnie d'artillerie de tranchée	5	100
Services (détachements de liaison compris)	10	200
Total pour une brigade mixte	198	5,350

¹⁾ Chaque régiment comprend 3 bataillons d'infanterie. Chaque bataillon comprend 3 compagnies d'infanterie et 1 compagnie de mitrailleuses.

ТАБЛИЦА IV.

Минимална численостъ на единиците, независимо отъ приетата организация. (Дивизии, смѣсени бригади и пр.).

Единици	Максимална численостъ (за единици)		Минимална численостъ	
	Офицери	Воиници	Офицери	Воиници
Пѣхотна дивизия	414	10,780	300	8,000
Конна дивизия	259	5,380	180	3,650
Смѣсена бригада	198	5,350	140	4,250
Пѣхотен полкъ	65	2,000	52	1,600
Пѣхотна дружина	16	650	12	500
Пѣхотна или картечна рота	3	100	2	120
Кавалериска дружина	18	450	12	300
Конен полкъ	30	720	20	450
Ескадронъ	6	160	3	100
Артилерийски полкъ	80	1,200	60	1,000
Полска батарея	4	150	2	120
Окопна артилерийска рота	3	150	2	100
Пионерна дружина	14	500	8	300
Планинска батарея	5	200	3	200

TABLEAU IV.

Effectif minimum des unités quelle que soit l'organisation adoptée. (Divisions, brigades mixtes, etc.)

Unités	Effectif maximum (pour mémoire)		Effectif minimum	
	Officiers	Hommes	Officiers	Hommes
Division d'infanterie	414	10,780	300	8,000
Division de Cavalerie	259	5,380	180	3,650
Brigade mixte	198	5,350	140	4,250
Régiment d'infanterie	65	2,000	52	1,600
Bataillon d'infanterie	16	650	12	500
Compagnie d'infanterie ou de mitrailleuses	3	100	2	120
Groupe cycliste	18	450	12	300
Régiment de Cavalerie	30	720	20	450
Escadron de Cavalerie	6	160	3	100
Régiment d'Artillerie	80	1,200	60	1,000
Batterie d'Artillerie de campagne	4	150	2	120
Compagnie d'Artillerie de tranchée	3	150	2	100
Bataillon de Pionniers	14	500	8	300
Batterie d'artillerie de montagne	5	200	3	200

ТАБЛИЦА V.

Максимално въоръжение и количество бойни припаси, които могат да се държатъ.

Материалъ	Количество за 1,000 души	Количество на бойни припаси за оружие (пушки, оръжия и пр.)
Пушка или карабина ¹⁾	1,150	500 патрона
Картечица тежка или лека	15	10,000 "
Минохвъргачка лека	2	1,000 снаряда
Минохвъргачка срѣдна		500 "
Оръжие или гаубица — полска или планинска	3	1,000 "

¹⁾ Автоматическитъ пушки или карабини се сѣдватъ за двѣ картечици.

Забѣлѣжка. — Никакви тежки оръжия, т. е. оръжия съ калибъръ по-голямъ отъ 105 м. м. не могатъ да се държатъ въкъ отъ воини, които съставляватъ нормалното въоръжение на укрепенитъ пунктове.

TABLEAU V.

Maximum d'armement et d'approvisionnement en munitions autorisés.

Matériel	Quantité pour 1,000 hommes	Quantité de munitions pour arme (fusils, canons, etc.)
Fusil ou carabine ¹⁾	1,150	500 coups.
Mitrailleuse lourde ou légère	15	10,000 coups.
Mortiers de tranchée légers	2	1,000 coups.
Mortiers de tranchée moyens		500 coups.
Canons ou obusiers de campagne ou de montagne	3	1,000 coups.

¹⁾ Les fusils ou carabines automatiques sont comptés comme mitrailleuses légères.

Nota. — Aucun canon lourd, c'est-à-dire d'un calibre supérieur à 105 millimètres, n'est autorisé, en dehors de ceux constituant l'armement normal des places fortes.

Archives.bg

**ОТДЕЛЪТЪ П.
Мореки клаузи.**

Членъ 83.¹⁾

Отъ дена на влизането въ сила на настоящия договоръ всички български военни кораби, включително и подводниците, се сѣтатъ окончателно прѣддани на главнитѣ съюзни и сдружени Сили.

Българини, обаче, ще има право да поддържа по Дунава и по своитѣ брѣгове, за полицията и надзора на риболовството, четири миноносци и шестъ автомобилни лодки най-много; на всички тия единици ще бждатъ отнети торпилитѣ и торпилохвъргачкитѣ. Тия единици ще бждатъ избрани отъ комисията, за която се споменава въ чл. 99.

Екипажитѣ на тия единици ще трѣбва да бждатъ съставени на съвършено граждански основи.

Корабитѣ, които България има право да запази, могатъ да бждатъ замѣстени само съ леко въоръжени патрулни кораби съ не повече отъ сто тона вместимостъ и нѣмачи воененъ характеръ.

Членъ 84.

Всички военни кораби, включително и подводниците, които по настоящемъ се намиратъ въ постройка въ България ще бждатъ развалени. Работата по развалянето на тѣзи кораби ще трѣбва да почне, колкото е възможно по-скоро, слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Членъ 85.

Всичкитѣ прѣдмети, машини и материали отъ развалениѣ български военни кораби, каквито и да сж тѣ, плаващи по повърхността или подводници, не ще могатъ да се употребяватъ за друго, освѣнъ за чисто индустриални или търговски цѣли.

Тѣ не могатъ нито да бждатъ продадени, нито отстъпени въ чужбина.

Членъ 86.

Построяването или придобиването на всѣкакви подводници, даже търговски, е забранено въ България.

Членъ 87.

Всичкото оръжие, всичкитѣ мундичи и цѣлнитѣ морски воененъ материалъ, въ това число и минитѣ и торпилитѣ, които сж принадлежали на България при подписването на примирието отъ 29-я септември 1918 г., се обявяватъ за окончателно прѣддани на главнитѣ съюзни и сдружени Сили.

Членъ 88.

Въ продължение на три мѣсеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ голѣмата безжична станция въ София не ще може да се използва безъ разрѣшението на главнитѣ съюзни и сдружени Сили, за прѣдаване на съобщения, относящи се до въпроси отъ морски, воененъ или политически характеръ и интересувачи България или нѣкоя отъ другитѣ държави, съ които България е била съюзена прѣзъ войната. Тази

¹⁾ Текстъ въ проектодоговора:

Чл. 83. — Отъ дена на влизането въ сила на настоящия договоръ, всички български военни кораби, включително и подводниците, се сѣтатъ окончателно прѣддани на Главнитѣ съюзни и сдружени Сили.

**SECTION II.
Clauses navales.**

Article 83.¹⁾

A dater de la mise en vigueur du présent Traité, tous les bâtiments de guerre bulgares, y compris les sous-marins, sont déclarés définitivement livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

Toutefois, la Bulgarie aura le droit de maintenir sur le Danube et le long de ses côtes, pour la police et la surveillance de la pêche, quatre torpilleurs et six canots automobiles au maximum; toutes ces unités seront démunies de torpilles et d'appareils lance-torpilles. Ces unités seront choisies par la Commission visée à l'article 99.

Les équipages de ces unités devront être constitués sur des bases absolument civiles.

Les bateaux que la Bulgarie est autorisée à conserver ne doivent être remplacés que par des patrouilleurs légèrement armés, ne dépassant pas plus de cent tonnes et de caractère non militaire.

Article 84.

Tous les bâtiments de guerre, y compris les sous-marins, actuellement en construction en Bulgarie, seront démolis. Le travail de démolition de ces navires devra commencer aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité.

Article 85.

Tous objets, machines et matériaux provenant de la démolition des bâtiments de guerre bulgares, quels qu'ils soient, bâtiments de surface ou sous-marins, ne pourront être utilisés que dans un but purement industriel ou commercial.

Il ne pourront être ni vendus, ni cédés à l'étranger.

Article 86.

La construction et l'acquisition de tous bâtiments sous-marins, même de commerce, sont interdites en Bulgarie.

Article 87.

Toutes les armes, toutes les munitions et tout le matériel naval de guerre, y compris les mines et les torpilles, qui appartenaient à la Bulgarie lors de la signature de l'Armistice du 29 septembre 1918, sont déclarés définitivement livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

Article 88.

Pendant les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, la station de télégraphie sans fil à grande puissance de Sofia ne devra pas être employée sans l'autorisation des Principales Puissances alliées et associées, pour transmettre des messages relatifs aux questions d'ordre naval, militaire ou politique, intéressant la Bulgarie ou un Etat quelconque allié à la Bulgarie pendant la guerre. Cette station pourra transmettre des

¹⁾ Texte du projet.

Article 83. — A dater de la mise en vigueur du présent Traité, tous les bâtiments de guerre bulgares, y compris les sous-marins, sont déclarés définitivement livrés aux Principales Puissances alliées et associées.

станции ще може да прѣдава търговски телеграми, но само подъ контрола на казанитѣ Сили, които ще опрѣдѣлятъ, каква дължина на вълнитѣ ще се употребява.

Въ продължение на сѣция срокъ България не бива да построява силни безжични станции, както на собствената си територия, тъй и върху територията на Германия, Австрия, Унгария или Турция.

ОТДѢЛЪ III.

Клаузи досѣжно военното и морското въздухоплаване.

Членъ 89.

Военнитѣ сили на България не трѣбва да включватъ никаква военна или морска авиация.

Никакъвъ управляемъ балонъ не ще бѣде запазенъ.

Членъ 90.

Въ двумѣсеченъ срокъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, личнитѣ съставъ по въздухоплаването на лице по настоящемъ въ списъцитѣ на българскитѣ сухопътни и морски сили, ще бѣде демобилизиранъ.

Членъ 91.

Воздухоплавателнитѣ апарати на съюзнитѣ и сдружени Сили ще се ползватъ въ България съ свобода на прѣминаване въ въздуха, свобода на транзитъ и на слизане, до вълното изпразване на България отъ съюзнитѣ и сдружени войски.

Членъ 92.

Въ продължение на шестъ мѣсеци отъ влизането въ сила на настоящия договоръ се забранява, въ цѣлата територия на България, фабриката, вносътъ и износътъ на въздухоплавателни апарати (aéronefs) и частитѣ имъ, както и мотори за тѣхъ и частитѣ имъ.

Членъ 93.

Съ влизането въ сила на настоящия договоръ, България ще прѣдаде на свои разности на главнитѣ съюзни и сдружени Сили цѣлия си воененъ и морски въздухоплавателенъ материалъ.

Прѣдаванетоъ ще става въ мѣстата, които ще опрѣдѣлятъ правителствата на казанитѣ Сили. То трѣбва да се привърши въ срокъ отъ три мѣсеци.

Въ този материалъ ще бѣде включенъ особено материалътъ, който е или е билъ употребяванъ или прѣд-назначенъ за военни цѣли, а именно:

Комплектитѣ аероплани и хидроплани и тѣзи, които се строятъ или се намиратъ на поправка или на монтиране;

готовитѣ управляеми балони, тѣзи, които сж въ постройка, на поправка или на монтиране;
апаратитѣ за фабриката на водородъ;
хангаритѣ за управляеми балони и всѣкакъвъ видъ подслони за въздухоплавателни апарати.

До прѣдаванетоъ имъ, управляемитѣ балони ще останатъ, на разности на България, напълнени съ водородъ. По усмотрѣнието на казанитѣ Сили, апаратитѣ за фабрикуване на водородъ, както и подслонитѣ за управляемитѣ балони, ще могатъ да бѣдатъ оставени на България до прѣдаванетоъ на управляемитѣ балони;

моторитѣ за въздухоплавателнитѣ апарати;

télégrammes commerciaux, mais seulement sous le contrôle desdites Puissances, qui fixeront les longueurs d'onde à employer.

Pendant le même délai, la Bulgarie ne devra pas construire de station de télégraphie sans fil à grande puissance, tant sur son propre territoire que sur celui de l'Allemagne, de l'Autriche, de la Hongrie ou de la Turquie.

SECTION III.

Clauses concernant l'aéronautique militaire et navale.

Article 89.

Les forces militaires de la Bulgarie ne devront comporter aucune aviation militaire ni navale.

Aucun ballon dirigeable ne sera conservé.

Article 90.

Dans le délai de deux mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, le personnel de l'Aéronautique, figurant actuellement sur les contrôles des armées bulgares de terre et de mer sera démobilisé.

Article 91.

Jusqu'à la complète évacuation du territoire bulgare par les troupes alliées et associées, les appareils d'aéronautique des Puissances alliées et associées auront en Bulgarie liberté de passage à travers les airs, liberté de transit et d'atterrissage.

Article 92.

Pendant les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, la fabrication, l'importation et l'exportation des aéronefs, pièces d'aéronefs, ainsi que des moteurs d'aéronefs et pièces de moteurs d'aéronefs, seront interdites dans tout le territoire de la Bulgarie.

Article 93.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, tout le matériel de l'Aéronautique militaire et navale devra être livré par la Bulgarie, et à ses frais, aux Principales Puissances alliées et associées.

Cette livraison devra être effectuée dans tels lieux que désigneront les Gouvernements desdites Puissances; elle devra être achevée dans un délai de trois mois.

Dans ce matériel sera compris, en particulier, le matériel qui est ou a été employé ou destiné à des buts de guerre, notamment:

Les avions et hydravions complets, ainsi que ceux en cours de fabrication, en réparation ou en montage;

Les ballons dirigeables en état de vol, en cours de fabrication, en réparation ou en montage;

Les appareils pour la fabrication d'hydrogène;

Les hangars des ballons dirigeables et abris de toute sorte pour aéronefs;

Jusqu'à leur livraison, les ballons dirigeables seront, aux frais de la Bulgarie, maintenus gonflés d'hydrogène; les appareils pour la fabrication de l'hydrogène ainsi que les abris pour les ballons dirigeables pourront, à la discrétion desdites Puissances, être laissés à la Bulgarie jusqu'à la livraison des ballons dirigeables;

Les moteurs d'aéronefs;

навеселитѣ (кошницитѣ за пѣтици);
сѣоржението (голове, картечници, автоматически
пушки, бомбохвъргачки, торпилохвъргачки, апарати за
синхронизация, апарати за визиране);
муницитѣ (патрони, снаряди, пѣлни бомби, ком-
плекти отъ бомби, складове съ взривни материали или
материалитѣ, прѣдначинени за фабрикацията имъ);
бортовитѣ инструменти;
апаратитѣ за безжиченъ телеграфъ, фотографиче-
скитѣ и киноматографически апарати, употребявани въ
въздухоплаванетоъ;
отдѣлнитѣ части, относящи се до всѣка отъ горнитѣ
категории.
Горѣозначениятъ материалъ не трѣбва да се прѣ-
мѣства безъ specially разрѣшение отъ страна на каза-
нитѣ правителства.

Les cellules;
L'armement (canons, mitrailleuses, fusils-mitrailleurs,
lance-bombes, lance-torpilles, appareils de synchronisation,
appareils de visée);
Les munitions (cartouches, obus, bombes chargées,
corps de bombes, stocks d'explosifs ou matières destinées
à leur fabrication);
Les instruments de bord;
Les appareils de télégraphie sans fil et les appareils
photographiques ou cinématographiques utilisés par l'Aéro-
nautique;
Les pièces détachées se rapportant à chacune des
catégories qui précèdent.
Le matériel ci-dessus visé ne devra pas être déplacé
sans une autorisation spéciale desdits Gouvernements.

ОТДѢЛЪ IV.

Междусъюзнически контролни комисии.

Членъ 94.

Всичкитѣ военни, морски и въздухоплавателни
клаузи, съдържащи се въ настоящия договоръ и за из-
пълнението на които е опредѣленъ срокъ, ще се из-
пълняватъ отъ България подъ надзора на междусъюз-
нически комисии, назначени за тази цѣль отъ главнитѣ
съюзни и сдружени Сили.

Горѣспоменатитѣ комисии ще прѣдставляватъ глав-
нитѣ съюзни и сдружени Сили прѣдъ Българското пра-
вителство по всичко, което се отнася до изпълнението
на военнитѣ, морскитѣ и въздухоплавателнитѣ клаузи.—
Тѣ ще съобщаватъ на българскитѣ власти рѣшенията,
които главнитѣ съюзни и сдружени Сили сж си запа-
зили правото да взематъ, или които изпълнението на
казанитѣ клаузи би наложило.

Членъ 95.

Междусъюзническитѣ контролни комисии ще мо-
гатъ да установятъ службитѣ си въ София и ще иматъ
право всѣкой пѣтъ, когато ще намѣрятъ за нуждно, да
отиватъ на което и да било мѣсто изъ територията на
България, или да пращатъ тамъ подкомисии, или да на-
товарватъ единъ или нѣколко членове да отиватъ.

Членъ 96.

Българското правителство ще трѣбва да дава на
междусъюзническитѣ контролни комисии всички свѣдѣ-
ния и документи, които тѣ ще считатъ за нуждни за
изпълнението на задачата имъ, както и всичкитѣ срѣд-
ства, както въ персоналъ тъй и въ материалъ, отъ които
казанитѣ комисии биха се нуждаели, за да осигурятъ
пълното изпълнение на военнитѣ, морски и въздухопла-
вателни клаузи.

Българското правителство ще трѣбва да назначи
единъ опълномощенъ прѣдставителъ при всѣка между-
съюзническа контролна комисия, съ задача да получава
отъ послѣдната съобщенията, които тя би имала да
отправя до Българското правителство и да ѝ дава или
доставя всички искани свѣдѣния и документи.

Членъ 97.

Издръжката и разноскитѣ на контролнитѣ коми-
сии и разноскитѣ, причинени отъ изпълнението на служ-
бата имъ, ще се поематъ отъ България.

SECTION IV.

Commissions interalliées de contrôle.

Article 94.

Toutes les clauses militaires, navales et aéronautiques,
qui sont contenues dans le présent Traité et pour l'exé-
cution desquelles une limite de temps a été fixée, seront
exécutées par la Bulgarie sous le contrôle des Commissions
interalliées nommées à cet effet par les Principales Pui-
ssances alliées et associées.

Les Commissions sus mentionnées représenteront
auprès du Gouvernement bulgare les Principales Puissances
alliées et associées, pour tout ce qui est relatif à l'exé-
cution des clauses militaires, navales ou aéronautiques.
Elles feront connaître aux autorités de la Bulgarie les
décisions que les Principales Puissances alliées et asso-
ciées se sont réservées de prendre ou que l'exécution des-
dites clauses pourrait nécessiter.

Article 95.

Les Commissions interalliées de contrôle pourront
installer leurs services à Sofia et auront la faculté, aussi
souvent qu'elles le jugeront utile, de se rendre sur un
point quelconque du territoire bulgare, ou d'y envoyer
des sous-commissions ou de charger un ou plusieurs
membres de s'y transporter.

Article 96.

Le Gouvernement bulgare devra donner aux Com-
missions interalliées de contrôle tous les renseignements
et documents qu'elles jugeront nécessaires pour l'accom-
plissement de leur mission, et tous les moyens, tant en
personnel qu'en matériel, dont les susdites Commissions
pourraient avoir besoin pour assurer la complète exé-
cution des clauses militaires, navales ou aéronautiques.

Le Gouvernement bulgare devra assigner un repré-
sentant qualifié auprès de chaque Commission interalliée
de contrôle, avec mission de recevoir de celle-ci les com-
munications qu'elle aurait à adresser au Gouvernement
bulgare et de lui fournir ou procurer tous renseignements
ou documents demandés.

Article 97.

L'entretien et les frais des Commissions de contrôle
et les dépenses occasionnées par leur fonctionnement
seront supportés par la Bulgarie.

Членъ 98.

Военната междусъюзническа контролна комисия ще има за задача особено:

1) да определя числото на стражаритѣ, митничаритѣ, горскитѣ стражари, полицейскитѣ агенти на мѣстната и общинска полиция и други подобни служаци, които България ще има право да запази съгласно чл. 69;

2) да получава отъ Българското правителство съобщенията относно мѣстонахождението на запаситѣ и складоветѣ на муниции, относно въоръженieto на укрѣпленията, на крѣпоститѣ и на укрѣпенитѣ пунктове, относно мѣстонахождението на работилницитѣ и фабрицитѣ за оружие, муниции и воененъ материалъ и относно тяхното функциониране.

Тя ще получава оружието, мунициитѣ, военни материалъ и инструментитѣ, предназначени за военни фабрики и ще определя мѣстата, дѣто ще трѣбва да става прѣдаването, ще надзирава разрушенията, изкарването отъ употребление или видоизмѣненята, прѣвидени въ настоящия договоръ.

Членъ 99.

Междусъюзническата морска контролна комисия ще има специално за задача да приеме морския воененъ материалъ, оружия и муниции и да надзирава унищожаването и разрушенията, прѣвидени въ чл. 84.

Българското правителство ще трѣбва да достави на междусъюзническата морска комисия всичкитѣ свѣдѣния и документи, които тя би намѣрила за нуждни за да се осигури пълното изпълнение на морскитѣ клаузи, особено плановетѣ на военнитѣ параходи, съставътъ на тяхнитѣ въоръжения, отличителнитѣ черти и образцитѣ на топоветѣ, мунициитѣ, торпиди, мини, взривни вѣщества, апарати за безжиченъ телеграфъ и въобще всичко, което се отнася до морския воененъ материалъ, както и всичкитѣ правилници и законодателни и административни документи.

Членъ 100.

Междусъюзническата въздухоплателна контролна комисия ще има главно за цѣль да приведе въ извѣстност въздухоплателния материалъ, намиращъ се по настоящемъ въ рѣцитѣ на Българското правителство и да надзирава работилницитѣ за аероплани, балони и мотори за въздухоплателни апарати, фабрицитѣ за оружие, муниции и взривни материали, употребявани въ въздухоплаването, да надзирава всички аеродроми, хангари, полетата за слизание, парковетѣ и складоветѣ, находящи се на българска територия и да прѣмѣства, когато трѣбва, прѣвидения материалъ и да го приема.

Българското правителство ще трѣбва да достави на междусъюзническата въздухоплателна контролна комисия всички свѣдѣния, законодателни, административни и други документи, каквито тя би счела за нуждни, за да се увѣри за пълното изпълнение на въздухоплателнитѣ клаузи, а особено единъ списъкъ за числения съставъ на всичкитѣ въздухоплателни служби въ България, също и за съществующия материалъ, който се фабрикува или е поръчанъ, единъ пъленъ списъкъ на заведенята, въ които се работи за въздухоплаването, мѣстонахождението имъ, хангаритѣ и мѣстата за слизание на въздухоплателни уреди.

Article 98.

La Commission militaire interalliée de contrôle aura notamment pour mission :

1° De fixer le nombre des gendarmes, douaniers, gardes forestiers, agents de la police locale et municipale et autres fonctionnaires analogues, que la Bulgarie sera autorisée à conserver conformément à l'article 69;

2° De recevoir du Gouvernement bulgare les notifications relatives à l'emplacement des stocks et dépôts de munitions, à l'armement des ouvrages fortifiés, forteresses et places fortes, à l'emplacement des usines ou fabriques d'armes, de munitions et de matériel de guerre et leur fonctionnement.

Elle recevra livraison des armes, munitions, matériel de guerre, outillage destiné aux fabrications de guerre, fixera les lieux où cette livraison devra être effectuée, surveillera les destructions, mises hors d'usage ou transformations prévues par le présent Traité.

Article 99.

La Commission navale interalliée de contrôle aura notamment pour mission de recevoir livraison des armes, munitions et matériel naval de guerre et de contrôler les destructions ou démolitions prévues à l'article 84.

Le Gouvernement bulgare devra fournir à la Commission navale interalliée de contrôle tous les renseignements et documents qu'elle jugera nécessaires pour s'assurer de la complète exécution des clauses navales, notamment les plans des navires de guerre, la composition de leurs armements, les caractéristiques et les modèles des canons, munitions, torpilles, mines, explosifs, appareils de télégraphie sans fil, et, en général, tout ce qui concerne le matériel naval de guerre ainsi que tous les documents législatifs, administratifs ou réglementaires.

Article 100.

La Commission aéronautique interalliée de contrôle aura notamment pour mission de recenser le matériel aéronautique, qui se trouve actuellement entre les mains du Gouvernement bulgare, et d'inspecter les usines d'avions, de ballons et de moteurs d'aéronefs, les fabriques d'armes, munitions et explosifs pouvant être employés par les aéronefs, de visiter tous aérodroms, hangars, terrains d'atterrissage, parcs et dépôts se trouvant sur le territoire bulgare et d'exercer, s'il y a lieu, le déplacement du matériel prévu et d'en prendre livraison.

Le Gouvernement bulgare devra fournir à la Commission aéronautique interalliée de contrôle tous les renseignements et documents législatifs, administratifs ou autres, qu'elle jugera nécessaires pour s'assurer de la complète exécution des clauses aéronautiques, notamment un état numérique du personnel appartenant à tous les services aéronautiques de la Bulgarie, ainsi que du matériel existant, en fabrication ou en commande, une liste complète de tous les établissements travaillant pour l'aéronautique, de leurs emplacements et de tous les hangars et terrains d'atterrissage.

ОТДѢЛЪ V.
Общи клаузи.

Членъ 101.

Слѣдъ изтичането на единъ тримѣсеченъ срокъ отъ датата на влизането въ сила на настоящия договоръ, българското законодателство трѣбва да е видоизмѣнено и да бѣде поддържано отъ Българското правителство съобразно съ настоящата часть на настоящия договоръ.

Въ сѣкия срокъ трѣбва да бѣдат взети отъ Българското правителство всички административни или други мѣрки относително изпълнението на постановленията на настоящата часть отъ настоящия договоръ.

Членъ 102.¹⁾

Слѣдните постановления на примирието отъ 29-я септември 1918 год., а именно: параграфитѣ 1, 2, 3, 6, оставатъ въ сила до колкото не противорѣчатъ на постановленията на настоящия договоръ.

Членъ 103.

България се задължава, слѣдъ влизането на настоящия договоръ въ сила да не акредитира прѣдъ никоя чужда страна никаква военна, морска или въздухоплавателна мисия и да не изпраща и да не допуца изпращането на никаква такава мисия; тя се задължава, освѣнъ това, да вземе всичките съотѣтни мѣрки, за да не позволи на българскитѣ поданици да напушатъ територията ѝ, за да постѣпватъ въ войската, морината или въ въздухоплавателната служба на нѣкоя чужда сила, или за да ѝ бѣдатъ придадени, за да ѝ подготвятъ или въобще да дадатъ съдѣйствиe за военното, морското или въздухоплавателно обучение въ нѣкоя чужда страна.

Сюзинитѣ и сдружени Сили се съгласяватъ, до колкото се отнася до тѣхъ, шото слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, да не приематъ въ войската, морината или въ въздухоплавателнитѣ си сили нито да аташиратъ къмъ тѣхъ, никой български поданикъ съ цѣль да подпомага на военното обучение и въобще да не взематъ български поданикъ като воененъ, морски, или въздухоплавателенъ инструкторъ.

При все това настоящитѣ постановления не накрѣнява никакъ правото на Франция да попълва Чуждестранния легионъ съгласно френскитѣ военни закони и правилници.

Членъ 104.

Прѣзъ всичкото врѣме, до като ще бѣде въ сила настоящия договоръ, България се задължава да приеме каквито и да било издирвания, които Съвѣта на Обществото на Народитѣ съ вотъ по вишегласие би намѣрилъ за нужди.

¹⁾ Текстъ на проектодоговора:

Чл. 102. — Слѣдните постановления на примирието отъ 29-я септември 1918 год., а именно: параграфитѣ 1, 2, 3 и 6, както и параграфитѣ 1, 2, 3 и 4 отъ военната конвенция (тайни членове) оставатъ въ сила, до колкото не противорѣчатъ на прѣдшествувашитѣ постановления.

SECTION V.
Clauses générales.

Article 101.

A l'expiration d'un délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la législation bulgare devra avoir été modifiée et devra être maintenue par le Gouvernement bulgare en conformité de la présente Partie du présent Traité.

Dans le même délai, toutes les mesures administratives ou autres relatives à l'exécution des dispositions de la présente Partie du présent Traité devront avoir été prises par le Gouvernement bulgare.

Article 102.¹⁾

Les dispositions suivantes de l'armistice du 29 septembre 1918, savoir: les paragraphes 1, 2, 3, 6 restent en vigueur, en tant qu'ils ne sont pas contraires aux stipulations du présent Traité.

Article 103.

La Bulgarie s'engage, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, à n'accréditer en aucun pays étranger aucune mission militaire, navale ou aéronautique, et à n'en envoyer et laisser partir aucune; elle s'engage, en outre, à prendre les mesures appropriées pour empêcher les ressortissants bulgares de quitter son territoire pour s'enrôler dans l'armée, la flotte ou le service aéronautique d'aucune Puissance étrangère, ou pour lui être attaché en vue d'aider à son entraînement ou, en général, de donner un concours à l'instruction militaire, navale ou aéronautique dans un pays étranger.

Les Puissances alliées et associées conviennent, en ce qui les concerne, qu'à partir de la mise en vigueur du présent Traité, elles ne devront pas enrôler dans leurs armées, leur flotte ou leurs forces aéronautiques, ni y attacher aucun ressortissant bulgare en vue d'aider à l'entraînement militaire, ou, en général, d'employer un ressortissant bulgare comme instructeur militaire, naval ou aéronautique.

Toutefois, la présente disposition ne porte aucune atteinte au droit de la France de recruter la Légion étrangère conformément aux lois et règlements militaires français.

Article 104.

Aussi longtemps que le présent Traité restera en vigueur, la Bulgarie s'engage à se prêter à toute investigation que le Conseil de la Société des Nations, votant à la majorité, jugerait nécessaire.

¹⁾ Texte du projet.

Article 102. — Les dispositions suivantes de l'armistice du 29 septembre 1918, savoir: les paragraphes 1, 2, 3, 6, ainsi que les paragraphes 1, 2, 3 et 4 de la Convention militaire (articles secrets), restent en vigueur, en tant qu'ils ne sont pas contraires aux stipulations qui précèdent.

ЧАСТЬ V.

Военно-плѣнници и гробници.

ОТДѢЛЪ I.

Военноплѣнници.

Членъ 105.

Възвръщането на българскитѣ военноплѣнници и интернирани граждански лица ще се извърши, колкото се може по-скоро, слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ и ще се изпълни съ най-голяма бързина.

Членъ 106.

Възвръщането на българскитѣ военноплѣнници и интернирани граждански лица ще се извърши съгласно условията, изложени въ чл. 105, отъ една комисия, състояща се отъ прѣдставителитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, отъ една страна, и отъ тѣзи на Българското правителство, отъ друга.

За всѣка отъ съюзнитѣ и сдружени Сили една подкомисия, състояща се изключително отъ прѣдставители на заинтересованитѣ Сили и отъ делегати на Българското правителство, ще уреди подробноститѣ по изпълнение възвръщането на военноплѣнницитѣ.

Членъ 107.

Щомъ бждатъ прѣддени на българскитѣ власти военноплѣнницитѣ и интерниранитѣ цивилни лица, ще трѣбва, съ съдѣйствието на сжитѣ власти, незабавно да се изпратятъ по мѣстожителствата имъ.

Ония отъ тѣхъ, на които мѣстожителството отъ прѣди войната се намира въ окупиранитѣ отъ войскитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили територии, ще трѣбва също да се изпратятъ тамъ слѣдъ одобрението и подъ контрола на военнитѣ власти на съюзническитѣ и сдружени окупационни войски.

Членъ 108.

Всичкитѣ разноски, произходящи отъ това възвръщане, отъ момента на тръгването, ще бждатъ за сметка на Българското правителство, което ще трѣбва да набави прѣвознитѣ сръдства и техническия персоналъ, които ще намѣри за нужди комисията, прѣдвидена въ чл. 106.

Членъ 109.¹⁾

Военноплѣнницитѣ и интерниранитѣ цивилни лица, подлежащи или осждени на наказания за нарушения на дисциплината, ще бждатъ възврътати, безъ да се дочака излежаването на наказанието или края на започнатото противъ тѣхъ прѣслѣждане.

Това разпореждане не се отнася до военноплѣнници и интернирани цивилни лица, които биха били наказани за дѣяния, извършени слѣдъ 15 октомврий 1919 г.

¹⁾ Текстъ на проектодоговора:

Чл. 109. — Военноплѣнницитѣ и интерниранитѣ цивилни лица, подлежащи или осждени на наказания за нарушения противъ дисциплината, ще бждатъ възврътати, безъ да се дочака излежаването на наказанието или края на започнатото противъ тѣхъ прѣслѣждане.

Това разпореждане не се отнася до военноплѣнници и интернирани цивилни лица, които сж наказани за дѣяния, извършени слѣдъ първи юний 1919 год.

До завръщането имъ, всичкитѣ военноплѣнници и интернирани цивилни лица оставатъ подчинени на сществуващитѣ правилници, особено по отношение на работата и на дисциплината.

PARTIE V.

Prisonniers de guerre et sépultures.

SECTION I.

Prisonniers de guerre.

Article 105.

Le rapatriement des prisonniers de guerre et internés civils ressortissants de l'État bulgare aura lieu aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité et sera effectué avec la plus grande rapidité.

Article 106.

Le rapatriement des prisonniers de guerre et internés civils bulgares sera, dans les conditions fixées à l'Article 105, assuré par les soins d'une commission composée de représentants des Puissances alliées et associées d'une part et du Gouvernement bulgare d'autre part.

Pour chacune des Puissances alliées et associées, une sous-commission composée uniquement de représentants de la Puissance intéressée et de délégués du Gouvernement bulgare réglera les détails d'exécution du rapatriement des prisonniers de guerre.

Article 107.

Dès leur remise aux mains des autorités bulgares, les prisonniers de guerre et internés civils devront, par les soins de ces dernières, être sans délai renvoyés dans leurs foyers.

Ceux d'entre eux, dont le domicile d'avant-guerre se trouve sur les territoires occupés par les troupes des Puissances alliées et associées, devront également y être renvoyés, sous réserve de l'agrément et du contrôle des Autorités militaires des armées d'occupation alliées et associées.

Article 108.

Tous les frais résultant de ce rapatriement, à partir de la mise en route, seront à la charge du Gouvernement bulgare, lequel sera tenu de fournir les moyens de transport, ainsi que le personnel technique, qui seront considérés comme nécessaires par la Commission prévue à l'article 106.

Article 109.¹⁾

Les prisonniers de guerre et internés civils, soit passibles, soit frappés de peines pour fautes contre la discipline, seront rapatriés, sans qu'il soit tenu compte de l'achèvement de leur peine ou de la procédure engagée contre eux.

Cette disposition ne s'applique pas aux prisonniers de guerre et internés civils qui seraient punis pour faits postérieurs au 15 octobre 1919.

¹⁾ Texte du projet.

Article 109. — Les prisonniers de guerre et internés civils, soit passibles, soit frappés de peines pour fautes contre la discipline, seront rapatriés, sans qu'il soit tenu compte de l'achèvement de leur peine ou de la procédure engagée contre eux.

Cette disposition ne s'applique pas aux prisonniers de guerre et internés civils qui seraient punis pour fait postérieurs, au 1-er juin 1919.

Jusqu'à leur rapatriement tous les prisonniers de guerre et internés civils restent soumis aux règlements en vigueur notamment au point de vue du travail et de la discipline.

До завръщането имъ, всичките военнопълнители и интернирани цивилни лица оставатъ подчинени на съществуващитѣ правилници, особено по отношение работата и дисциплината.

Членъ 110.

Военнопълнителитѣ и интерниранитѣ цивилни лица, подлежащи или осъдени на наказания за други дѣяния, освѣнъ нарушение на дисциплината, ще могатъ да бъдатъ задържани.

Членъ 111.

Българското правителство се задължава да приеме въ територията си, безъ разлика, всички лица, подлежащи на завръщане.

Онѣзи отъ военнопълнителитѣ или български поданици, които не биха желали да се върнатъ, ще могатъ да бъдатъ освободени отъ завръщане; но съюзнитѣ и сдружени правителства си запазватъ правото било да ги възврътатъ, било да ги пратитъ въ нѣкоя неутрална страна, било да имъ разрешатъ да останатъ на тѣхна територия.

Българското правителство се задължава да не предприема противъ тѣзи лица или противъ семейства имъ никаква изключителна мѣрка, нито да упражни по отношение на тѣхъ, поради горната причина, каквото и да е прѣслѣждане или гонение отъ каквото и да било естество.

Членъ 112.

Съюзнитѣ и сдружени правителства си запазватъ правото да поставятъ възвръщането на военнопълнителитѣ и на българскитѣ поданици, намиращи се подъ тѣхна властъ, въ зависимостъ отъ декларирането и освобождението, отъ страна на Българското правителство, на всичките военнопълнители и поданици на съюзнитѣ и сдружени Сили, които се намиратъ още задържани, противъ волята имъ, въ България.

Членъ 113.

Ще бъде учрѣдена една Междусъюзническа анкетна контролна комисия за:

- 1) да издири невзврънатитѣ съюзнически и сдружени поданици;
- 2) да установи самоличността на онѣзи, които сж изразили желанието да останатъ на българска територия;
- 3) да констатира прѣстѣпнитѣ дѣяния, подлежащи на санкциитѣ, прѣдвидени въ часть VI (Санкции) на настоящия договоръ и извършени отъ българи надъ военнопълнители и поданици на съюзнитѣ и сдружени Сили прѣзъ врѣме на тѣхното пълнителство.

Тази комисия ще се състои отъ по единъ прѣдставителъ отъ слѣдитѣ Сили: Велико-Британия, Франция, Италия, Гърция, Ромъния, Сръбско-хърватско-словенската държава.

Резултатътъ отъ анкетата ще бъде съобщенъ на всѣко едно отъ заинтересованитѣ правителства.

Българското правителство се задължава:

- 1) да дава свободенъ достъпъ на Междусъюзническата комисия и да ѝ доставя всички необходими прѣвозни сръдства, да ѝ допусне да влиза въ депата, затвори, болници и всѣкакви други помѣщения и да постави на разположение ѝ всички документи отъ публиченъ или частенъ характеръ, които биха я освѣтли въ издирванята ѝ;
- 2) да накаже българскитѣ чиновници и частни лица, които биха укрили присѣдствителето на нѣкоя по-

Jusqu'à leur rapatriement, tous les prisonniers de guerre et internés civils restent soumis aux règlements en vigueur, notamment au point de vue du travail et de la discipline.

Article 110.

Les prisonniers de guerre et internés civils, qui sont passibles ou frappés de peines pour des faits autres que des fautes contre la discipline, pourront être maintenus en détention.

Article 111.

Le Gouvernement bulgare s'engage à recevoir sur son territoire tous les individus rapatriables sans distinction.

Les prisonniers de guerre ou les nationaux bulgares, qui désireraient ne pas être rapatriés, pourront être exclus du rapatriement; mais les Gouvernements alliés et associés se réservent le droit, soit de les rapatrier, soit de les conduire dans un pays neutre, soit de les autoriser à résider sur leur territoire.

Le Gouvernement bulgare s'engage à ne prendre contre ces individus ou leurs familles aucune mesure d'exception, ni à exercer à leur rencontre, pour ce motif, aucune répression ou vexation, de quelque nature qu'elle soit.

Article 112.

Les Gouvernements alliés et associés se réservent le droit de subordonner le rapatriement des prisonniers de guerre et des ressortissants bulgares qui sont en leur pouvoir, à la déclaration et à la mise en liberté immédiate par le Gouvernement bulgare de tous les prisonniers de guerre et autres ressortissants des Puissances alliées et associées qui se trouveraient encore retenus contre leur gré en Bulgarie.

Article 113.

Une Commission interalliée d'enquête et de contrôle sera instituée pour procéder:

- 1° à la recherche des nationaux alliés et associés non rapatriés;
- 2° à l'identification de ceux qui ont manifesté le désir de rester en territoire bulgare;
- 3° à la constatation des actes criminels passibles des sanctions prévues à la Partie VI (Sanctions) du présent Traité, commis par des Bulgares sur la personne de prisonniers de guerre ou de ressortissants alliés et associés durant leur captivité.

Cette Commission comprendra un Représentant de chacune des Puissances suivantes: Empire britannique, France, Italie, Grèce, Roumanie, État serbe-croate-slovene.

Le résultat de ses enquêtes sera transmis à chacun des Gouvernements intéressés.

Le Gouvernement bulgare s'engage:

1° A donner libre accès à la Commission interalliée, à lui fournir tous les moyens de transport utiles, à la laisser pénétrer dans les camps, prisons, hôpitaux, et tous autres locaux, à mettre à sa disposition tous documents d'ordre public ou privé, qui peuvent l'éclairer dans ses recherches;

2° A prendre des sanctions contre les fonctionnaires ou particuliers bulgares qui auraient dissimulé la présence

даникъ на една съюзна или сдружена Сила или които биха прънебръгнали да съобщатъ присъствието му, слѣдъ като сж узнали за това.

Членъ 114.

Българското правителство се задължава да върне веднага, съ влизането въ сила на настоящия договоръ, всичкитъ прѣдмети, цѣнности и документи, които сж принадлежали на поданицитъ на съюзнитъ и сдружени Сили и които сж били задържани отъ българскитъ власти.

Членъ 115.

Високитъ договорищи страни заявяватъ, че се отказватъ отъ взаимното изплащане на сумитъ, дължими за издържането на военноплѣнникитъ въ респективнитъ имъ територии.

ОТДѢЛЪ П.

Гробници.

Членъ 116.

Съюзнитъ и сдружени правителства и Българското правителство ще направятъ потребното, за да се почитатъ и поддържатъ гробникитъ на войникитъ и моряцитъ, погребани върху респективнитъ имъ територии.

Тъ се задължаватъ да признаватъ всѣка комисия, натоварена отъ едно или друго правителство, да установи, впише, поддържа или въздигне подходящи паметници върху поменатитъ гробници и да улесни тая комисия при изпълнението на нейнитъ длъжности.

Тъ се съгласяватъ освѣнъ това да си правятъ взаимно всички улеснения за удовлетворение на исканията по прѣнасяне на останкитъ на своитъ войници и моряци, като се спазватъ постановленията на мѣстното законодателство и нуждитъ на обществената хигиена.

Членъ 117.

Гробникитъ на военноплѣнникитъ и интерниранитъ граждански лица, поданици на различнитъ воюващи държави, починали въ плѣнъ, ще бждатъ прилично поддържани при условията, прѣдвидени въ чл. 116 на настоящия договоръ.

Съюзнитъ и сдружени правителства отъ една страна, и Българското правителство отъ друга страна, се задължаватъ освѣнъ това да си доставатъ взаимно:

1. пълния списъкъ на починалитъ съ всички потребни свидѣния за установяване на тѣхната самоличностъ;

2. всички данни върху броя и мѣстонахождението на гробоветъ на всички починали, заровени безъ установяване на тѣхната самоличностъ.

ЧАСТЪ VI.

Санкции.

Членъ 118.

Българското правителство признава на съюзнитъ и сдружени Сили свободата да изправятъ прѣдъ тѣхнитъ военни сдилища лица, обвинени въ извършване на дѣяствия, противни на законитъ и обичаитъ на войната. Прѣдвиденитъ въ законитъ наказания ще бждатъ приложени къмъ лицата, признати за виновни. Това раз-

d'un ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, ou qui auraient négligé d'en révéler la présence après en avoir eu connaissance.

Article 114.

Le Gouvernement bulgare s'engage à restituer sans délai, dès la mise en vigueur du présent Traité, tous les objets, valeurs ou documents ayant appartenu à des ressortissants des Puissances alliées ou associées et qui auraient été retenus par les autorités bulgares.

Article 115.

Les Hautes Parties Contractantes déclarent renoncer au remboursement réciproque des sommes dues pour l'entretien des prisonniers de guerre sur leurs territoires respectifs.

SECTION II.

Sépultures.

Article 116.

Les Gouvernements alliés et associés et le Gouvernement bulgare feront respecter et entretenir les sépultures des soldats et marins inhumés sur leurs territoires respectifs.

Ils s'engagent à reconnaître toute Commission chargée par l'un ou par l'autre des Gouvernements d'identifier, enregistrer, entretenir ou élever des monuments convenables sur lesdites sépultures et à faciliter à cette Commission l'accomplissement de ses devoirs.

Ils conviennent en outre de se donner réciproquement, sous réserve des prescriptions de leur législation nationale et des nécessités de l'hygiène publique, toutes facilités pour satisfaire aux demandes de rapatriement des restes de leurs soldats et de leurs marins.

Article 117.

Les sépultures des prisonniers de guerre et internés civils ressortissants des différents États belligérants, décédés en captivité, seront convenablement entretenues dans les conditions prévues à l'article 116 du présent Traité.

Les Gouvernements alliés et associés d'une part et le Gouvernement bulgare d'autre part s'engagent en outre à se fournir réciproquement:

1° La liste complète des décédés avec tous renseignements utiles à leur identification;

2° Toutes indications sur le nombre et l'emplacement des tombes de tous les morts enterrés sans identification.

PARTIE VI.

Sanctions.

Article 118.

Le Gouvernement bulgare reconnaît aux Puissances alliées et associées la liberté de traduire devant leurs tribunaux militaires les personnes accusées d'avoir commis des actes contraires aux lois et coutumes de la guerre. Les peines prévues par les lois seront appliquées aux personnes reconnues coupables. Cette disposition s'appli-

поредане ще се прилага независимо от всяка процедура или прѣсѣдане прѣдъ правосъдието на България или нейнитѣ съюзници.

Българското правителство ще трѣбва да прѣдаде на съюзнитѣ и сдружени Сили, или на оная отъ тѣхъ, която ще поиска това, всички лица, които, обвинени въ извършване на нѣкое дѣйствиѣ, противно на законитѣ и обичаитѣ на войната, ще му бждатъ посочени било поименно, било по чина, длъжността или службата, на която тия лица сж били назначени отъ българскитѣ власти.

Членъ 119.

Лицата, извършили дѣйствиѣ противъ поданиитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, ще бждатъ изправени прѣдъ военнитѣ сѣдилища на надлежната Сила.

Лицата, извършили дѣйствиѣ противъ поданиитѣ на нѣколко съюзи или сдружени Сили, ще бждатъ изправени прѣдъ военни сѣдилища, съставени отъ членове, принадлежащи на военнитѣ сѣдилища на заинтересованитѣ Сили.

Въ всички случаи, обвиняемиятъ ще има право самъ да избере своя адвокатъ.

Членъ 120.

Българското правителство се задѣжава да достави всичкитѣ документи и свѣдѣния, отъ каквото естество и да бждатъ, щомъ тѣхното прѣдъявяване бжде счтено за нужно, за да се разкритъ напълно инкриминирани дѣяния, да се издирятъ виновнитѣ и за точната прѣцѣнка на отговорноститѣ.

ЧАСТЪ VII.

Репарации.

Членъ 121.¹⁾

България признава, че като се е присѣдинила къмъ нападателната война, която Германия и Австро-

¹⁾ Текстъ на проектодоговора:

Чл. 121. — България признава, че като се е присѣдинила къмъ нападателната война, която Германия и Австро-Унгария бѣха почнали противъ съюзнитѣ и сдружени Сили, е причинила на послѣднитѣ загуби и жертви отъ всѣкакъвъ видъ, които е длъжна да поправи напълно.

Отъ друга страна, съюзнитѣ и сдружени Сили признаватъ, че срѣдствата на България сж недостатъчни, за да позволятъ пълното изпълнение на тѣзи поправки.

Всѣдствие на това България се задѣжава да плати и съюзнитѣ и сдружени Сили се задѣжаватъ да приематъ сумата отъ два милиарда дѣсетъ и петдесетъ милиона (2,250,000,000 франка-злато прѣдставляващи поправкитѣ, които България е въ състояние да поеме.

Исполнението на тази сума ще се извърши, като се спазятъ долупоменутитѣ постановления, чрѣзъ полугодисни вноски, съ платеженъ срокъ на 1-й януарий и 1-й юлий всѣка година. Първата вноска ще се извърши на 1-й юли 1920 година.

Исполнението на 1 юлий 1920 година и 1 януарий 1921 година ще включватъ и годишна лихва 2% (два на сто) прѣсѣмтана, начиная отъ 1 януарий 1920 година, върху общия сборъ на сумата, дължима отъ България. Всѣка отъ сѣжаванитѣ полугодисни вноски ще включва и плащането на годишна лихва отъ 5% (пет на сто) върху останали неплатенъ капиталъ, както и за плащането на потребната дотация за осигуряване на погашението въ 37 години, начиная отъ 1 януарий 1921 година, на глобалната сума, дължима отъ България.

querra nonostante tutte procedure ou poursuites devant une juridiction de la Bulgarie ou de ses alliés.

Le Gouvernement bulgare devra livrer aux Puissances alliées et associées, ou à celle d'entre elles qui lui en adressera la requête, toutes personnes qui, étant accusées d'avoir commis un acte contraire aux lois et coutumes de la guerre, lui seraient désignées soit nominativement, soit par le grade, la fonction ou l'emploi auxquels ces personnes auraient été affectées par les autorités bulgares.

Article 119.

Les auteurs d'actes contre les ressortissants des Puissances alliées et associées seront traduits devant les tribunaux militaires de cette Puissance.

Les auteurs d'actes commis contre des ressortissants de plusieurs Puissances alliées et associées seront traduits devant des tribunaux militaires composés de membres appartenant aux tribunaux militaires des Puissances intéressées.

Dans tous les cas, l'accusé aura droit à désigner lui-même son avocat.

Article 120.

Le Gouvernement bulgare s'engage à fournir tous documents et renseignements, de quelque nature que ce soit, dont la production serait jugée nécessaire pour la connaissance complète des faits incriminés, la recherche des coupables et l'appréciation exacte des responsabilités.

PARTIE VII.

Réparations.

Article 121.¹⁾

La Bulgarie reconnaît qu'en s'associant à la guerre d'agression que l'Allemagne et l'Autriche-Hongrie ont en-

¹⁾ Texte du projet.

Article 121. — La Bulgarie reconnaît qu'en s'associant à la guerre d'agression que l'Allemagne et l'Autriche-Hongrie ont engagée contre les Puissances alliées et associées elle a causé à ces dernières des pertes et des sacrifices de toutes sortes dont elle devrait assurer la complète réparation.

D'autre part, les Puissances alliées et associées reconnaissent que les ressources de la Bulgarie sont insuffisantes pour lui permettre d'effectuer cette complète réparation.

En conséquence, la Bulgarie s'engage à payer et les Puissances alliées et associées s'engagent à accepter la somme de deux milliards deux cent cinquante millions (2,250,000,000) de francs or comme représentant la réparation dont la Bulgarie est capable d'assumer la charge.

Le règlement de cette somme s'effectuera, sous réserve des dispositions ci-après, au moyen de paiements semestriels venant à échéance le 1-er janvier et le 1-er juillet de chaque année. La première échéance aura lieu le 1-er juillet 1920.

Les paiements effectués le 1-er juillet 1920 et 1-er janvier 1921 comprendront un intérêt annuel de 2% (deux pour cent) calculé à dater du 1-er janvier 1920 sur le montant global de la somme due par la Bulgarie. Chacun des paiements semestriels ultérieurs comprendra le paiement d'un intérêt annuel de 5% (cinq pour cent) sur le capital demeurant impayé, ainsi que le paiement de la dotation nécessaire pour assurer l'amortissement en 37 années, à dater du 1-er janvier 1921, de la somme globale due par la Bulgarie.

Унгария бѣха почнали противъ съюзнитѣ и сдружени Сили, е причинила на послѣднитѣ загуби и жертви отъ всѣкакъв видъ, които е длъжна да поправи напълно.

Отъ друга страна, съюзнитѣ и сдружени Сили признаватъ, че срѣдствата на България сѫ недостатъчни, за да позволятъ пълното изпълнение на тѣзи поправки.

Вслѣдствие на това България се задължава да плати и съюзнитѣ и сдружени Сили се задължаватъ да приематъ сумата отъ два милиарда двѣстѣ и петдесетъ милиона (2.250.000.000) франка — злато, прѣдставляващи поправкитѣ, които България е въ състояние да поеме.

Изплащанieto на тази сума ще се извърши, като се спазватъ долуизложенитѣ постановления, чрѣзъ полугодисни вноски, съ платеженъ срокъ на 1 януари и 1 юли всѣка година. Първата вноска ще се извърши на 1 юли 1920 година.

Изплащанията на 1 юли 1920 година и 1 януарий 1921 година ще включатъ годишната лихва 2% (двѣ на сто) прѣсметана, начиная отъ 1 януарий 1920 година, върху общия сборъ на сумата, дължима отъ България. Всѣка отъ слѣдващитѣ полугодисни вноски ще включва, както годишната лихва отъ 5% (петъ на сто), така и потребната дотация за осигуряване погашението въ 37 години, начиная отъ 1 януарий 1921 година, на глобалната сума, дължима отъ България.

Тѣзи суми ще бждатъ внасяни, чрѣзъ Междусъюзническата комисия, прѣдвидена въ чл. 130, на комисията за репарациитѣ, създадена по договора съ Германия отъ 28 юний 1919 година, такава, каквато е съставена споредъ договора съ Австрия отъ 10 септемврий 1919 година, часть VIII, приложение II, § 2; тази комисия е названа въ слѣдващитѣ членове подъ името „Комисия за репарациитѣ“. Тази послѣдната ще осигури прилаганieto имъ съобразно горѣустановенитѣ правила.

Сумитѣ, които ще бждатъ внасяни въ брой, възъ основа на горнитѣ разпорѣждания, ще могатъ да се

Тѣзи суми ще бждатъ внасяни, чрѣзъ посредничеството на Междусъюзническата комисия, прѣдвидена въ чл. 130, на Комисията за репарациитѣ, създадена по договора съ Германия отъ 28 юний 1919 година, такава, каквато е съставена споредъ договора съ Австрия отъ 10 септемврий 1919 година, часть VIII, приложение II § 2; тази комисия е названа въ слѣдващитѣ членове подъ името „Комисия за репарациитѣ“. Тази послѣдната ще осигури употреблението имъ съобразно горѣустановенитѣ правила.

Комисията за репарациитѣ ще има право всѣкога да продава или да си послужи по другъ начинъ съ боноветѣ-злато, издадени срѣдцу изплащанията, които има да извърши България. Опрѣдѣляйки номиналната стойность на тѣзи бонове, тя ще държи сметка за разпорѣжданята на чл. чл. 122, 123 и 129 отъ настоящата часть, ще взема мнѣнието на междусъюзническата комисия и не може въ никой случай да надмине сбора на сумитѣ отъ капитала, дължими още отъ България.

България се задължава въ такъвъ случай да прѣдаде на Комисията за репарациитѣ чрѣзъ Междусъюзническата комисия потребното количество бонове при такива условия на форма, число, стойность и начинъ на плащане, каквито ще опрѣдѣли Комисията за репарациитѣ.

Тѣзи бонове ще съставляватъ едно прѣко задължение отъ страна на Българското правителство; но всѣки разпорѣдлениа, отнасящи се до тѣхната служба, ще бждатъ опрѣдѣлени отъ Междусъюзническата комисия. Послѣдната прѣдварително ще спадне отъ полугодиснитѣ вноски, дължими отъ България по силата на настоящия членъ, потребнитѣ суми за плащане лихвитѣ и погашениата на боноветѣ и други отнасящи се до тѣхъ тѣжести. Еwentуалнитѣ остатѣкъ ще продължава да се изплаща на сметката на Комисията за репарациитѣ.

Тѣзи бонове се освобождаватъ отъ всѣкакви такси и тежоби, установени или които могатъ да бждатъ установени въ България.

gagée contre les Puissances alliées et associées elle a causé à ces dernières des pertes et des sacrifices de toutes sortes dont elle devrait assurer la complète réparation.

D'autre part, les Puissances alliées et associées reconnaissent que les ressources de la Bulgarie sont insuffisantes pour lui permettre d'effectuer cette complète réparation.

En conséquence, la Bulgarie s'engage à payer et les Puissances alliées et associées s'engagent à accepter la somme de deux milliards deux cent cinquante millions (2.250.000.000) de francs or comme représentant la réparation dont la Bulgarie est capable d'assumer la charge.

Le règlement de cette somme s'effectuera, sous réserve des dispositions ci-après, au moyen de paiements semestriels venant à échéance le 1er janvier et le 1er juillet de chaque année. La première échéance aura lieu le 1er juillet 1920.

Les paiements effectués les 1er juillet 1920 et 1er janvier 1921 comprendront un intérêt annuel de 2% (deux pour cent) calculé à dater du 1er janvier 1920 sur le montant global de la somme due par la Bulgarie. Chacun des paiements semestriels ultérieurs comprendra, outre le versement des intérêts au taux de 5% l'an (cinq pour cent), ainsi que le paiement de la dotation nécessaire pour assurer l'amortissement en 37 années, à dater du 1er janvier 1921, de la somme globale due par la Bulgarie.

Ces sommes seront versées, par l'intermédiaire de la Commission interalliée prévue à l'article 130, à la Commission des réparations créée par le Traité avec l'Allemagne du 28 juin 1919, telle qu'elle est composée d'après le Traité avec l'Autriche du 10 septembre 1919, Partie VIII, Annexe II, § 2; cette Commission est désignée dans les articles ci-après sous le nom de Commission des réparations. Cette dernière en assurera l'affectation conformément aux règles précédemment établies.

Les paiements qui doivent être effectués en espèces en vertu des dispositions ci-dessus pourront à tout moment

Ces sommes seront versées par l'intermédiaire de la Commission interalliée prévue à l'article 130, à la Commission des réparations créé par le Traité avec l'Allemagne du 28 juin 1919, telle qu'elle est composée d'après le Traité avec l'Autriche du 10 septembre 1919, Partie VIII, Annexe II, § 2; cette Commission est désignée dans les articles ci-après sous le nom de Commission des réparations. Cette dernière en assurera l'affectation conformément aux règles précédemment établies.

La commission des réparations aura le droit à tout moment de mettre en vente ou d'employer de toute autre manière des bons-or gagés sur les paiements à effectuer par la Bulgarie. En fixant le montant nominal de ces bons, elle tiendra compte des dispositions des articles 122, 123, et 129 de la présente Partie, prendra l'avis de la Commission Interalliée et ne pourra en aucun cas dépasser le montant des sommes en capital encore dues par la Bulgarie.

La Bulgarie s'engage en pareil cas, à remettre à la Commission des réparations par l'intermédiaire de la Commission interalliée, les quantités de bons nécessaires dans telles conditions de forme, de nombre, de montant et de modes de paiement que fixera la Commission des réparations.

Ces bons constitueront une obligation directe de la part du Gouvernement bulgare; mais toutes les dispositions relatives à leur service seront fixées par la Commission Interalliée. Cette dernière prélèvera sur les versements semestriels dus par la Bulgarie en exécution du présent article les sommes nécessaires au paiement des intérêts et de l'amortissement des bons et de toutes autres charges les concernant. Le solde éventuel continuera d'être versé au compte de la Commission des réparations.

Ces bons seront libres de toutes taxes et charges de toute nature établies ou pouvant être établies en Bulgarie.

приематъ всъкога отъ Комисията за репарациитѣ, по предложение на Междусъюзническата комисия, под форма на движими и недвижими имоти, на стоки, права и концесии въ българска територия или вънъ отъ нея, на кораби, облигации, акции или цѣности отъ всъкаквъ видъ или монета отъ България или други държави, като тѣхната размѣнна стойностъ, по отношение на златото, бжде опредѣлена чрезъ единъ точенъ и справедливъ процентъ отъ самата Комисия за репарациитѣ.

Комисията за репарациитѣ ще има право всъкога да продава или да си послужи по другъ начинъ съ боноветѣ-злато, издадени срѣщу изплащанията, които има да извърши България. Опредѣляйки номиналната стойностъ на тѣзи бонове, тя ще държи смѣтка за разпорежданята на чл. чл. 122, 123 и 129 отъ настоящата часть, ще взема мнѣнието на Междусъюзническата комисия и не може въ никой случай да надмине сбора на сумитѣ отъ капитала, дължими още отъ България.

България се задължава въ таквъ случай да приладе на Комисията за репарациитѣ, чрезъ Междусъюзническата комисия, потребното количество бонове при такива условия на форма, число, стойностъ и начинъ на плащане, каквито ще опредѣли Комисията за репарациитѣ.

Тѣзи бонове ще съставляватъ едно прѣко задължение отъ страна на Българското правителство; но всички разположения, относящи се до тѣхната служба, ще бждатъ опредѣлени отъ Междусъюзническата комисия. Последната прѣдварително ще спадне отъ полугодичнитѣ вноски, дължими отъ България по силата на настоящия членъ, потребнитѣ суми за плащане на лихвитѣ и погашенията на боноветѣ и други относящи се до тѣхъ тѣжести. Евентуалнитѣ остатъкъ ще продължава да се изплаща на смѣтката на комисията за репарациитѣ.

Тѣзи бонове се освобождаватъ отъ всъкакви такси и тежоби, установени, или които могатъ да бждатъ установени въ България.

Членъ 122.

Междусъюзническата комисия ще трѣбва, отъ врѣме на врѣме, да прави изучаваня върху източниитѣ и платежната способностъ на България и слѣдъ като даде справедливата възможностъ на прѣдставителитѣ на послѣдната да бждатъ изслушани, тя ще има всички права да прѣдложи на Комисията за репарациитѣ, било намаление на едно отъ плащанията, които има да извърши България, било отлагането на това плащане, било намалението на общата сума, дължима отъ България.

Комисията за репарациитѣ ще има право, чрезъ гласуване по шиегласие и въ границитѣ на прѣдложенията, направени ѝ отъ Междусъюзническата комисия, да прави всъкакви намаления или отлагания на изплащането на дълга.

Членъ 123.

България ще има право, въ всѣко врѣме, да прави извънъ полугодичнитѣ вноски и допълнителни изплащания, които ще спаднатъ отъ общия сборъ на нейния дългъ — капиталъ.

Членъ 124.

България признава валидността на прѣхвърлянето върху съюзнитѣ и сдружени Сили на всички вземания на Германия, Австрия, Унгария и Турция отъ България, както това е прѣдвидено въ чл. 261 отъ договора за

être acceptées par la Commission des réparations sur la proposition de la Commission interalliée, sous forme de biens mobiliers et immobiliers, de marchandises, droits et concessions en territoire bulgare ou en dehors de ce territoire, de navires, obligations, actions ou valeurs de toute nature ou monnaie de la Bulgarie ou d'autres États; leur valeur de remplacement par rapport à l'or étant fixée à un taux juste et loyal par la Commission des réparations elle-même.

La Commission des réparations aura le droit à tout moment de mettre en vente ou d'employer de toute autre manière des bons-or gagés sur les paiements à effectuer par la Bulgarie. En fixant le montant nominal de ces bons, elle tiendra compte des dispositions des articles 122, 123 et 129 de la présente Partie, prendra l'avis de la Commission interalliée et ne pourra en aucun cas dépasser le montant des sommes en capital encore dues par la Bulgarie.

La Bulgarie s'engage en pareil cas à remettre à la Commission des réparations par l'intermédiaire de la Commission interalliée, les quantités de bons nécessaires dans telles conditions de forme, de nombre, de montant et de modes de paiement que fixera la Commission des réparations.

Ces bons constitueront une obligation directe de la part du Gouvernement bulgare; mais toutes les dispositions relatives à leur service seront fixées par la Commission interalliée. Cette dernière prélèvera sur les versements semestriels dus par la Bulgarie en exécution du présent article les sommes nécessaires au paiement des intérêts et de l'amortissement des bons et de toutes autres charges les concernant. Le solde éventuel continuera d'être versé au compte de la Commission des réparations.

Ces bons seront libres de toutes taxes et charges de toute nature établies ou pouvant être établies en Bulgarie.

Article 122.

La Commission interalliée devra, de temps à autre, procéder à l'examen des ressources et capacités de la Bulgarie, et, après avoir donné à ses représentants l'équitable faculté de se faire entendre, elle aura tous pouvoirs pour proposer à la Commission des réparations soit une réduction d'un des paiements à effectuer par la Bulgarie, soit le report de ce paiement, soit la réduction de la somme globale due par la Bulgarie.

La Commission des réparations aura le droit, par un vote à la majorité, et dans la limite des propositions de la Commission interalliée, de procéder à toute réduction ou à tout report de dette.

Article 123.

La Bulgarie aura la faculté, à toute époque, d'effectuer en plus de ses versements semestriels, des paiements qui viendront en déduction du montant global de sa dette en capital.

Article 124.

La Bulgarie reconnaît la validité du transfert aux Puissances alliées et associées de toutes créances de l'Allemagne, de l'Autriche, de la Hongrie et de la Turquie sur la Bulgarie tel qu'il a été prévu à l'article 261 du Traité

миръ съ Германия и въ съответнитѣ членове отъ договоритѣ съ Австрия, Унгария и Турция.

Обаче съюзнитѣ и сдружени Сили, държайки сметка за тѣзи вземания при опредѣлене на сбора на сумитѣ, които България трѣбва да плати въ изпълнение на чл. 121, се задължаватъ да не прѣдизвикватъ противъ нея никакви по-нататѣшни рекламации по това.

Членъ 125.

Свърхъ плащанията, прѣвидени въ чл. 121, България се задължава да повърне, съобразно установенитѣ отъ Междусъюзническата комисия условия, прѣдметитѣ отъ всѣкаквъ видъ и цѣнноститѣ, отнети, иззети или секвестрирани въ окупираниитѣ територии на Гърция, Ромжния и Сърбия, щомъ бжде възможно да бждатъ установени на българска територия, съ изключение на добитъка, съ който ще се постъпи съобразно съ чл. 127.

За тази цѣль правителствата на Гърция, Ромжния и Сръбско-хърватско-словенската държава ще съобщатъ на междусъюзническата комисия, въ срокъ отъ четири мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, списъка на възможнитѣ за установяване прѣдмети и стойности, за които тѣ ще може да докажатъ, че сж били задигнати отъ завзетитѣ територии и че могатъ да бждатъ намирени въ българска територия; сжшеврѣменно тѣ ще дадатъ и всички свѣдѣния отъ естество да позволятъ откриването и идентифицирането имъ.

Българското правителство се задължава да улесни чрезъ всички срѣдства, съ които разполага, издирването на казанитѣ прѣдмети и стойности и да обнародва, въ срокъ отъ три мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, законъ, който да задължава българскитѣ поданици подъ страхъ на наказания за укривателство, да деклариратъ всички прѣдмети и стойности отъ таквъ произходъ, които се намиратъ у тѣхъ.

Членъ 126.

България се задължава да издир и повърне незабавно на Гърция, Ромжния и Сръбско-хърватско-словенската държава всички документи или архиви и прѣдмети отъ археологически, исторически и художественъ интересъ, които сж били задигнати отъ тѣзи страни прѣзъ врѣме на войната.

Възникналитѣ недоразумения между горѣозначенитѣ Сили и България по поводъ на собствеността на тѣзи богатства, ще бждатъ възлагани на единъ арбитъръ, опредѣленъ отъ Междусъюзническата комисия, на когото рѣшението ще бжде окончателно.

Членъ 127.

България се задължава още да прѣдаде на Гърция, Ромжния и Сръбско-хърватско-словенската държава, прѣзъ първитѣ шестъ мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, изброенитѣ по-долу категории и количества добитъкъ:

	Гърция.	Ромжния.	Сръбско-хърватско-словенската държава.
Бикове (1½ до 3 г.)	15	60	50
Млѣчни крави (2 до 6 г.)	1.500	6.000	6.000
Коне и кобили (3 до 7 г.)	2.250	5.250	5.000
Мулета	450	1.050	1.000
Впрѣгатни волове	1.800	3.400	4.000
Овце	6.000	15.000	12.000

Прѣдаването на тѣзи животни ще се извърши въ мѣстата, които респективнитѣ правителства ще посочатъ.

de Paix avec l'Allemagne et aux articles correspondants des Traités avec l'Autriche, la Hongrie et la Turquie.

Toutefois, les Puissances alliées et associées ayant tenu compte de ces créances pour fixer le montant des sommes à payer par la Bulgarie en exécution de l'article 121, s'engagent à ne plus formuler de ce chef aucune réclamation à son encontre.

Article 125.

En sus des paiements prévus à l'article 121, la Bulgarie s'engage à restituer, dans les conditions établies par la Commission interalliée, les objets de toute sorte et les valeurs enlevés, saisis ou séquestrés dans les territoires envahis de la Grèce, de la Roumanie ou de la Serbie, lorsqu'il sera possible de les identifier sur le territoire de la Bulgarie, excepté pour le bétail au regard duquel il sera procédé conformément à l'article 127.

A cet effet, les Gouvernements de la Grèce, de la Roumanie et de l'Etat serbe-croate-slovène feront connaître à la Commission interalliée, dans le délai de quatre mois, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, la liste des objets et valeurs identifiables, au sujet desquels ils pourront justifier qu'ils ont été enlevés des territoires envahis et qu'ils peuvent être retrouvés sur le territoire bulgare; ils communiqueront en même temps tous renseignements de nature à en permettre la découverte et l'identification.

Le Gouvernement bulgare s'engage à faciliter, par tous moyens en son pouvoir, la recherche des dits objets et valeurs, et à promulguer dans les trois mois, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, une loi obligeant, sous les peines prévues pour le recel, les ressortissants bulgares à faire la déclaration de tous objets et valeurs de cette provenance se trouvant en leur possession.

Article 126.

La Bulgarie s'engage à rechercher et à restituer sans délai et respectivement à la Grèce, à la Roumanie et à l'Etat serbe-croate-slovène, tous documents ou archives et tous objets présentant un intérêt archéologique, historique ou artistique qui ont été enlevés des territoires de ces pays, au cours de la guerre.

Tous conflits nés entre les Puissances ci-dessus visées et la Bulgarie au sujet de la propriété de ces divers biens, seront déferés à un arbitre, qui sera désigné par la Commission interalliée et dont la décision sera définitive.

Article 127.

La Bulgarie s'engage, en outre, à livrer à la Grèce, à la Roumanie et à l'Etat serbe-croate-slovène dans les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, les catégories et les quantités de bétail énumérées ci-après:

	Grèce.	Roumanie.	Etat serbe-croate-slovène.
Taureaux (18 mois à 3 ans)	15	60	50
Vaches laitières (2 à 6 ans)	1.500	6.000	6.000
Chevaux et juments (3 à 7 ans)	2.250	5.250	5.000
Mulets	450	1.050	1.000
Bœufs de trait	1.800	3.400	4.000
Moutons	6.000	15.000	12.000

La livraison de ces animaux s'effectuera en tels lieux que les Gouvernements respectifs auront désignés.

Тъ ще бъдат подложени, преди предаването им, на преглед от агенти, назначени от Междусъюзническата комисия, които ще трябва да се уверят, че животните са здрави и въ нормално състояние.

Смѣтката на България нѣма да бъде завѣрена съ никаква сума по тази статия. Животните ще се считатъ като предадени въ замѣна на отнетите отъ България животни въ териториите на горѣозначените държави.

Вънъ отъ предадените по-горе предавания на добитъкъ, Междусъюзническата комисия ще има право, ако признае това за възможно, да рѣши да се предадат на Гърция, Ромъния и Сръбско-хърватско-словенската държава прѣзъ първите две години отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, такива количества добитъкъ, каквито тя намѣри за оправдателни; стойността на последните ще се отнесе въ завѣрението смѣтката на България.

Членъ 128.

Като специална компенсация за разрушенията, извършени въ каменоваглените мини въ окупираните отъ българските войски сръбски територии, България се задължава, като се има прѣдъ видъ и последното разпоредение на този членъ, да предава отъ държавната мина Перникъ на Сръбско-хърватско-словенската държава, въ продължение на 5 години, начиная отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, 50.000 тона камени въглища годишно. Тѣзи предавания ще се извършватъ франко вагонъ на Сръбско-хърватско-словенската граница по линията Пиротъ—София.

Стойността на тѣзи предавания нѣма да се минава по смѣтката на България и нѣма да се зачита сръщу предадения по чл. 121 дълъгъ.

Въ всѣки случай тѣзи предавания нѣма да се изпълняватъ, преди да бъдатъ одобрени отъ Междусъюзническата комисия, която е властна да рѣши дали и въ какви размѣри тѣ биха спънали прѣкомѣрно стопанския животъ на България.

Членъ 129. 1)

Отнасятъ се въ завѣрението на смѣтката на България, сръщу задълженията ѝ за поправки:

всички дължими суми, които Комисията за репарациите ще намѣри, че трябва да бъдатъ отнесени по смѣтката на България съгласно часть VIII (Финансови клаузи), часть IX (Економически клаузи) и часть XI (Пристанища, водни и жельзъни пѣтища) отъ настоящия договоръ.

Членъ 130.

За да се улесни изпълнението на задълженията, които България поема по настоящия договоръ, ще се образува въ София, въ най-късо време следъ влизането въ сила на тоя договоръ, една Междусъюзническа комисия.

Комисията ще бъде съставена отъ трима членове, назначени респективно отъ правителствата на Великобритания, Франция и Италия. Всѣка отъ Силите, представявана въ комисията, ще има право да се оттегли

1) Текстъ на проектодоговора:

Чл. 129 — Отнасятъ се въ завѣрението на смѣтката на България сръщу задълженията ѝ за поправки:
всички суми дължими на България съгласно часть VIII (финансови клаузи), часть IX (економически клаузи) и часть XI (пристанища, водни и жельзъни пѣтища) на настоящия договоръ.

Ils seront soumis, préalablement à leur remise, à une inspection par des agents désignés par la Commission interalliée, lesquels devront s'assurer que les animaux sont de santé et de condition normales.

Aucune somme ne sera créditée à la Bulgarie de ce chef. Les animaux seront considérés comme remis en restitution des animaux enlevés par la Bulgarie, au cours de la guerre, des territoires des pays ci-dessus désignés.

En sus des livraisons ci-dessus prévues, la Commission interalliée aura la faculté, si elle en reconnaît la possibilité, d'accorder à la Grèce, à la Roumanie et à l'État serbe-croate-slovène, dans les deux ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, telles quantités de bétail qui lui paraîtront justifiées; la valeur de ces livraisons sera portée au crédit de la Bulgarie.

Article 128.

A titre de compensation spéciale pour les destructions opérées dans les mines de charbon situées en territoire serbe occupé par les armées bulgares, la Bulgarie s'engage, sous réserve de la disposition finale du présent article, à livrer à l'État serbe-croate-slovène, pendant cinq ans, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, 50.000 tonnes de charbon par an, prélevées sur la production des mines de l'État bulgare à Pernik. Ces livraisons seront effectuées franco sur wagon à la frontière serbe-croate-slovène sur la ligne Pirot—Sofia.

La valeur de ces livraisons ne sera pas portée au crédit de la Bulgarie et ne sera pas imputée sur la dette prévue à l'article 121.

Toutefois, ces livraisons ne seront effectuées qu'après approbation de la Commission interalliée, qui appréciera souverainement si, et dans quelle mesure, elles seraient de nature à entraver à l'excès la vie économique de la Bulgarie.

Article 129. 1)

Sont portées au crédit de la Bulgarie, au titre de ses obligations de réparer:

toutes sommes dues, que la Commission des Réparations jugerait devoir être portées au crédit de la Bulgarie aux termes de la Partie VIII (Clauses financières), de la Partie IX (Clauses économiques), de la Partie XI (Ports, voies d'eau et voies ferrées) du présent Traité.

Article 130.

Afin de faciliter l'exécution par la Bulgarie des obligations qu'elle assume en exécution du présent Traité, une Commission interalliée sera constituée à Sofia dans le plus bref délai après la mise en vigueur du présent Traité.

La Commission sera composée de trois membres nommés respectivement par les Gouvernements de l'Empire britannique, de la France et de l'Italie. Chacune des Puissances représentées à la Commission aura le droit de s'en

1) Texte du projet.

Article 129. — Sont portées au crédit de la Bulgarie, au titre de ses obligations de réparer:
Toutes sommes dues à la Bulgarie aux termes de la Partie VIII (Clauses financières), de la Partie IX (Clauses économiques) et de la Partie XI (Ports, voies d'eau et voies ferrées) du présent Traité.

шест месеца след предварително за това съобщение, направено до смятата.

България ще се представява от един комисарь, който ще бъде виканъ на заседанията на комисията, когато последната намери за нужно, но не ще има право на гласъ.

Тази комисия ще бъде съставена по начина и ще има правата, предвидени въ настоящия договоръ, включително приложението къмъ настоящата часть.

Комисията ще дѣйствува, до като България изплати всичкитѣ дължими суми въ изпълнение на тази часть отъ настоящия договоръ.

Членоветѣ на комисията ще се ползватъ съ сжштитѣ дипломатически права и имунитети, съ които се ползватъ въ България дипломатическитѣ представители на приятелскитѣ сили, надлежно акредитирани.

Българското правителство се задължава да обнародва презъ първитѣ шест месеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, законъ, въ който да сж предвидени всички необходими за работата на тази комисия права. Текстътъ на този законъ трѣбва да бъде предварително одобренъ отъ Силитѣ, представявани въ тази комисия. Той трѣбва да бъде съставенъ съобразно съ принципитѣ и правилата, формулирани въ приложението на настоящата часть, както и съ всички други постановления, свързани съ това разпореждане и помѣстени въ настоящия законъ.

Членъ 131.

България се задължава да приеме, да узакони и поддържа въ сила всѣко законоположение, всички правилици и заповѣди, които би били необходими за осигуряване на пълното изпълнение на постановленията на настоящата часть.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

1. Комисията ще избира ежегодно единъ председателъ измежду своитѣ членове; тя сама ще опредѣля своитѣ методи на работа и своята процедура.

Всѣки членъ ще има право да назначава свой заместникъ, който да изпълнява работата му, когато той отсъствува.

Рѣшенията ще се взематъ по видегласне, изключая случая, кждѣто настоящия договоръ би предвидѣлъ изрично единодушно рѣшение. Възражението ще се счита като вотъ противъ разискваното предложение.

Комисията ще назначава всички агенти и чиновници, които счита необходими за изпълнение на мисията си.

Разноснитѣ и разходитѣ по комисията ще се изплащатъ отъ България; тѣ ще се прихващатъ на първо мѣсто отъ сумитѣ, които се внасятъ на комисията. Заплатитѣ на членоветѣ на комисията ще се опредѣлятъ върху рационална база, уговорена отъ време на време между правителствата, които участвуватъ въ състава на комисията.

2. България се задължава да дава на членоветѣ, представителитѣ и агентитѣ на комисията всички необходими права, за да посѣщаватъ и инспектиратъ, както това ще бъде потребно, всички мѣста, работи и обществени предприятия, находящи се въ България, както и да доставятъ на помѣнатата комисия всички документи и свѣдѣния, които би поискала.

3. Българското правителство сжщо се задължава, при всѣко полугодисно изплащане, да тури на разполо-

retirer après un préavis de six mois notifié à la Commission.

La Bulgarie sera représentée auprès d'elle par un commissaire qui sera convoqué aux séances de la Commission, toutes les fois que celle-ci le jugera nécessaire, mais qui n'aura pas le droit de vote.

Cette Commission sera constituée en la forme et possèdera les pouvoirs stipulés par le présent Traité, y compris l'Annexe à la présente Partie.

La Commission subsistera tant que n'auront pas été acquittées toutes les sommes dues par la Bulgarie en exécution de la présente Partie du présent Traité.

Les membres de la Commission jouiront des mêmes droits et immunités diplomatiques, dont jouissent en Bulgarie les agents diplomatiques dûment accrédités des Puissances amies.

Le Gouvernement bulgare s'engage à promulguer, dans les six mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, une loi prévoyant tous pouvoirs nécessaires au fonctionnement de cette Commission. Le texte de cette loi devra être préalablement approuvé par les Puissances représentées à la Commission. Il devra être rédigé en conformité avec les principes et les règles formulées dans l'Annexe à la présente Partie ainsi qu'avec toutes autres dispositions, y ayant trait, insérées au présent Traité.

Article 131.

La Bulgarie s'engage à adopter, à faire promulguer et à maintenir en vigueur toute législation, tous règlements et décrets qui pourraient être nécessaires pour assurer la complète exécution des stipulations de la présente Partie.

ANNEXE.

1° La Commission élira chaque année un Président choisi parmi ses membres; elle fixera elle-même ses méthodes de travail et sa procédure.

Chacun de ses membres aura le droit de désigner un suppléant chargé de le remplacer en son absence.

Les décisions seront prises à la majorité sauf au cas où le présent Traité prévoirait expressément un vote unanime. L'abstention est considérée comme un vote émis contre la proposition en discussion.

La Commission nommera tels agents et employés qu'elle estimera nécessaires à l'exécution de sa tâche.

Les frais et dépenses de la Commission seront acquittés par la Bulgarie; ils seront prélevés en première ligne sur les sommes qui doivent être versées à la Commission. Les traitements des membres de la Commission seront établis sur des bases raisonnables par des ententes à intervenir de temps à autre entre les Gouvernements représentés à la Commission.

2° La Bulgarie s'engage à donner aux membres, représentants et agents de la Commission, tous pouvoirs nécessaires pour visiter et inspecter, toutes les fois qu'il sera utile, tous lieux, tous travaux et entreprises publics situés en Bulgarie, et à fournir à ladite Commission tous documents et renseignements qu'elle pourrait demander.

3° Le Gouvernement bulgare s'engage également à mettre à la disposition de la Commission, lors de chaque

жение на комисията, в франкове-злато или в друга монета, определена от комисията, достатъчни суми за да може тя да направи своевременно необходимите изплащания в изпълнение на репарационните му задължения, както и на останалите задължения, тежащи върху България по силата на настоящия договор.

Законът досъжно функционирането на комисията ще съдържа списък на данъците и приходите (съществуващи или които тепърва ще се създават) които ще се считат достатъчни, за да дадат горепомнатите суми. Тоя списък ще съдържа всички приходи или постъпления от съществуващи или бъдещи концесии върху българска територия за експлоатирането на мини, рудници или карриери, от изпълнението на обществени предприятия, фабрични монополи или продажбата на всички предмети в България. Тоя списък може от време на време да се изменява съгласно единодушното съгласие на комисията.

Ако, в даден момент, така заложените пред комисията приходи се покажат недостатъчни, Българското правителство се задължава да й отреди други приходи. Ако в срок от три месеца, след като комисията отправи искане за тая цел, Българското правителство не й отреди достатъчни приходи, комисията ще има право да внесе в списъка допълнителни съществуващи или нови приходи и Българското правителство се задължава да гласува необходимите за това закони.

Във случай, че България не изпълни задълженията си, предвидени в чл. чл. 121 и 130, както и в настоящото приложение, комисията ще има право да осигури, по начин и за период, определен от нея, контрола, управлението и събирането на тия данъци и приходи, да задържа и актирира постъпленията и след като спадне административните разходи и тия по събирането, да внесе чистия приход в полза на репарационната сметка на България, под резерва на всички приоритетни права, уговорени в настоящия договор.

България се задължава, при евентуалността на такава една намеса от страна на комисията, да признава правата и властта на последната, да се съобразява с нейните решения и да спазва нейните инструкции.

4. Комисията ще има право, въгласие съ Българското правителство и независимо от неустойките на последното по неизпълнение на задълженията си, да поеме върху си контрола, администрацията и събирането на всички данъци.

5. Комисията също ще се грижи за изпълнението на всички други задачи, съ които настоящия договор би я натоварилъ.

6. Никой член на комисията няма да отговаря освен пред правителството, което го е назначило, за действията и опущенията въ свързка съ неговите функции. Никое съюзническо или сдружено правителство не се нагърбва съ отговорност за сметка на друго нѣкое правителство.

versement semestriel, des sommes suffisantes en francs or, ou toute autre monnaie que la Commission déterminera, pour lui permettre d'effectuer en temps utile les paiements nécessaires pour faire face à son obligation de réparer ainsi qu'aux autres obligations encourues par la Bulgarie en vertu du présent Traité.

La loi relative au fonctionnement de la Commission contiendra la liste des impôts, revenus (existants ou à créer) estimés suffisants en vue de fournir les sommes ci-dessus mentionnées. Cette liste comprendra tous revenus ou recettes à provenir de concessions qui ont été ou seraient accordées sur le territoire bulgare en vue de l'exploitation de mines, minières ou carrières, de l'exécution de travaux publics ou de tous monopoles de fabrication ou de vente de tous articles en Bulgarie. Elle pourra être modifiée de temps à autre avec le consentement unanime de la Commission.

Si, à une époque quelconque, les revenus ainsi affectés à la Commission apparaissent insuffisants, le Gouvernement bulgare s'engage à lui affecter d'autres revenus. Si, dans un délai de trois mois après la demande qui lui sera adressée à cet effet par la Commission, le Gouvernement bulgare ne lui affecte pas des revenus suffisants, la Commission aura le droit d'inscrire, sur cette liste, des revenus supplémentaires existant ou à créer, et le Gouvernement bulgare s'engage à promulguer toutes lois nécessaires à cet effet.

Au cas de manquement par la Bulgarie à l'exécution des obligations prévues par les articles 121 et 130 et par la présente Annexe, la Commission aura le droit d'assurer, dans la mesure et pour la durée qu'elle fixera, le contrôle, la gestion et la perception de ces impôts et revenus, d'en détenir et d'en acquitter le produit et, déduction faite des frais d'administration et de perception, d'en verser le produit net au crédit du compte des réparations de la Bulgarie, sous réserve de tous droits de priorité stipulés au présent Traité.

La Bulgarie s'engage dans l'éventualité de cette intervention de la Commission, à reconnaître les droits et pouvoirs de celle-ci, à se conformer à ses décisions et à suivre ses instructions.

4° La Commission aura le droit d'assumer, d'accord avec le Gouvernement bulgare et indépendamment de tout manquement par ce dernier à l'exécution de ses obligations, le contrôle, l'administration et la perception de tous impôts.

5° La Commission assurera également l'exécution de toutes autres tâches qui pourraient lui être assignées par le présent Traité.

6° Aucun membre de la Commission ne sera responsable, si ce n'est vis-à-vis du Gouvernement qui l'a désigné, de tout acte ou omission dérivant de sa fonction. Aucun des Gouvernements alliés ou associés n'assume de responsabilité pour le compte d'aucun autre Gouvernement.

ЧАСТЪ VIII.

Финансови клаузи.

Членъ 132.

Безъ да се нарушаватъ разпореденията на чл. 138 и съ огледъ на отгъненята, които ще могатъ да станатъ, вследствие на решение, взето единодушно отъ

PARTIE VIII.

Clauses financières.

Article 132.

Sans qu'il soit porté atteinte aux dispositions de l'article 138 et sous réserve des dérogations qui pourront être accordées à la suite d'une décision prise à l'unanimité

Междусъюзническата комисия, предвидена въ чл. 130, част VII (Репарации) отъ настоящия договоръ, установява се първа привилегия върху всичките имущества и източници на България, за уреждане на репарации и други задължения, произходящи отъ настоящия договоръ или отъ допълнителните договори и конвенции, или отъ спогодбите, сключени между България и съюзните и сдружени Сили пръвъ време на примирието, подписано на 29 септември 1918 год.

До 1 май 1921 г. Българското правителство не ще може да изнася злато или да разполага съ него и то ще запрети златото да се изнася или да се разполага съ него безъ пръдварително разръшение на Междусъюзническата комисия.

Членъ 133.¹⁾

Общиятъ разходъ по поддържането на всички съюзни и сдружени войски въ окупираниятѣ територии на България, тъй както границите сж опрѣдѣлени въ настоящия договоръ, ще бжде въ тежестъ на България отъ подписването на примирието отъ 29 септември 1918 г. до влизането въ сила на настоящия договоръ. Поддържането на войските обгръща продоволствието на хората и животните, квартируването, възнагражденията и добавъчните, заплатите и надниците, пръспиването, отоплението, освѣтлението, обѣждото, снаряжението на хората и животните, въоръженето и подвижния материалъ, въздухоплавателната служба, лѣкуването на болните и ранените, ветеринарната и ремонтната службы, всички видове пръвозни службы (като желъзопътни, морски или рѣчни, камюонни, автомобилни), съобщенията и кореспонденцията и изобщо всичките административни и технически службы, функционирането на които е необходимо за обучението на войските, за поддържането на тѣхните ефективни и бойната имъ сила.

Изплащането на всички разходи, влизащи въ горъпосочените категории, до колкото тѣ отговарятъ на покупки или реквизиции, направени отъ съюзните и сдружени правителства въ окупираниятѣ територии, ще се извърши отъ Българското правителство на съюзните и сдружени правителства въ всѣка монета, която има

1) Текстъ на проектодоговора:

Чл. 133. — Общиятъ разходъ по поддържането на всички съюзни и сдружени войски въ окупираниятѣ територии на България, въ границите, опрѣдѣлени въ съгласие съ настоящия договоръ, ще бжде въ тежестъ на България отъ подписването на примирието отъ 29 септември 1918 год. Поддържането на войските обгръща продоволствието на хората и животните, квартируването, възнагражденията и добавъчните, заплатите и надниците, пръспиването, отоплението, освѣтлението, обѣждото, снаряжението на хората и животните, въоръженето и подвижния материалъ, въздухоплавателната служба, лѣкуването на болните и ранените, ветеринарната и ремонтната службы, всички видове пръвозни службы (като желъзопътни, морски или рѣчни, камюонни, автомобилни), съобщенията и кореспонденцията и изобщо всичките административни и технически службы, функционирането на които е необходимо за обучението на войските, за поддържането на тѣхните ефективни и бойната имъ сила.

Изплащането на всички разходи, влизащи въ горъпосочените категории, до колкото тѣ отговарятъ на покупки или реквизиции, направени отъ съюзните и сдружени правителства въ окупираниятѣ територии, ще се извърши отъ Българското правителство на съюзните и сдружени правителства въ всѣка монета, която има легален курсъ въ България. Въ всички случаи, гдѣто едно съюзно или сдружено правителство е изплатило покупките си или реквизициите си въ окупирана територия съ не българска монета, тия разходи ще бждатъ изплатени въ българска монета, по общеприетия курсъ въ дена на това изплащане, или по единъ курсъ по споразумѣние.

Всички останали разходи, изброеви по-горѣ, ще бждатъ изплатени въ монетата на страната-кредитори.

par la Commission interalliée prévue à l'article 130, Partie VII (Réparations) du présent Traité, un privilège de premier rang est établi sur tous les biens et ressources de la Bulgarie, pour le règlement des réparations et autres charges résultant du présent Traité ou de traités et conventions complémentaires ou des arrangements conclus entre la Bulgarie et les Puissances alliées et associées pendant l'Armistice signé le 29 septembre 1918.

Jusqu'au 1er mai 1921, le Gouvernement bulgare ne pourra exporter de l'or ou en disposer, et il interdira que de l'or soit exporté ou qu'il en soit disposé sans autorisation préalable de la Commission interalliée.

Article 133.¹⁾

Le coût total d'entretien de toutes les armées alliées et associées dans les territoires occupés de la Bulgarie, telles que les limites en sont définies au présent Traité, sera à la charge de la Bulgarie à partir de la signature de l'Armistice du 29 septembre 1918 et jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité. L'entretien des armées comprend la subsistance des hommes et animaux, le logement et le cantonnement, les soldes et accessoires, les traitements et salaires, le couchage, le chauffage, l'éclairage, l'habillement, l'équipement, le harnachement, l'armement et le matériel roulant, les services de l'aéronautique, le traitement des malades et blessés, les services vétérinaires et de la remonte, les services des transports de toute nature (tels que par voie ferrée, maritime ou fluviale, camions automobiles), les communications et correspondances, et en général tous les services administratifs et techniques, dont le fonctionnement est nécessaire à l'entraînement des troupes, au maintien de leurs effectifs et de leur puissance militaire.

Le remboursement de toutes dépenses rentrant dans les catégories ci-dessus, en tant qu'elles correspondent à des achats ou réquisitions effectués par les Gouvernements alliés et associés dans les territoires occupés, sera payé par le Gouvernement bulgare aux Gouvernements alliés et associés en toute monnaie ayant cours légal en

1) Texte du projet.

Article 133. — Le coût total d'entretien de toutes les armées alliées et associées dans les territoires de la Bulgarie, dans les limites définies en conformité du présent Traité, sera à la charge de la Bulgarie à partir de la signature de l'Armistice du 29 septembre 1918. L'entretien des armées comprend la subsistance des hommes et animaux, le logement et le cantonnement, les soldes et accessoires, les traitements et salaires, le couchage, le chauffage, l'éclairage, l'habillement, l'équipement, le harnachement, l'armement et le matériel roulant, les services de l'aéronautique, le traitement des malades et blessés, les services vétérinaires et de la remonte, les services des transports de toute nature (tels que par voie ferrée, maritime ou fluviale, camions automobiles), les communications et correspondances, et en général tous les services administratifs et techniques, dont le fonctionnement est nécessaire à l'entraînement des troupes, au maintien de leurs effectifs et de leur puissance militaire.

Le remboursement de toutes dépenses rentrant dans les catégories ci-dessus, en tant qu'elles correspondent à des achats ou réquisitions effectués par les Gouvernements alliés et associés dans les territoires occupés, sera payé par le Gouvernement bulgare aux Gouvernements alliés et associés en toute monnaie ayant cours légal en Bulgarie. Dans tous les cas où un Gouvernement allié ou associé aura acquitté ces achats ou ces réquisitions en territoire occupé dans une monnaie autre que la monnaie bulgare, ces dépenses lui seront remboursées en monnaie bulgare au taux du change généralement admis à la date de ce remboursement ou à un taux convenu.

Toutes les autres dépenses ci-dessus énumérées seront remboursées dans la monnaie du pays créancier.

легален курсъ въ България. Въ всички случаи, гдѣто едно съюзно или сдружено правителство е изплатило покупките си или реквизициите си въ окупирана територия съ не българска монета, тия разходи ще му бждат изплатени въ българска монета, по общоприетия курсъ въ деня на това изплащане, или по единъ курсъ по споразумѣние.

Всички останали разходи, изброени по-горѣ, ще бждат изплатени въ монетата на страната-кредиторъ.

Членъ 134.

Поради придобиването на отомански територии, отстъпени въз основа на Цариградския договоръ отъ 1913 г., или на територии, чието отстъпване се потвърждава чрезъ настоящия договоръ, България се задължава да поеме частъ отъ външния отомански държавенъ дългъ до прѣди войната и се задължава да плаща, за смѣтка на сумигѣ, необходими за осигуряване на службата на тая частъ отъ отоманския дългъ и за врѣмето, прѣз което отстъпените територии сж били или оставатъ подъ нейния суверенитетъ, такива суми, каквито би установила въ послѣдствие една комисия, която ще бжде назначена, за да опредѣли въ каква степенъ отстъпването на отомански територии ще повлѣче сѣбѣ си задължението за участие въ този дългъ.

Членъ 135.

Редътъ на приоритетъ, по който България ще отстоява на финансовигѣ задължения, произтичащи за нея отъ чл. чл. 132, 133 и 134 на настоящата частъ, е опредѣленъ, както слѣдва:

1. Разходътъ на окупационните войски, тъй както е опредѣленъ въ чл. 133 на настоящата частъ;

2. Службата за частта отъ външния отомански държавенъ дългъ до войната, която ще може да се припадне на България по настоящия договоръ, или по допълнителни договори и конвенции, произтичащи отъ отстъпване на България на територии, които сж принадлежали на Отоманската империя;

3. Стойността на репарациите, произтичащи отъ настоящия договоръ или отъ допълнителни договори и конвенции.

Членъ 136.

България потвърждава прѣдаването на всички материалъ, прѣдаденъ или който ще се прѣдава отъ нея на съюзните и сдружени Сили въ изпълнение на примирието отъ 29 септември 1918 год. и признава правото на съюзните и сдружени Сили върху тоя материалъ.

Ще бжде мината на кредитъ на България, за спадане отъ дължимигѣ суми за репарации на съюзните и сдружени Сили, стойността, опредѣлена отъ Комисията за репарациите, прѣдвидена въ чл. 121, часть VII (Репарации) на настоящия договоръ, дѣйствуваща чрезъ Междусъюзническата комисия, на материала, означенъ по-горѣ, за който Комисията на репарациите намѣри, че по причина на неговия не воененъ характеръ, стойността му може да бжде мината на кредитъ на България.

Нѣма да бждатъ минати на кредитъ на България имотигѣ, принадлежащи на съюзните и сдружени правителства или на тѣхни поданици, повърнати или замѣнени въ изпълнение на конвенцията за примирието.

Членъ 137.

Прѣдшествуващите постановления не накърняватъ правото на всѣка отъ съюзните и сдружени Сили да

Bulgaria. Dans tous les cas où un Gouvernement allié ou associé aura acquitté ces achats ou ces réquisitions en territoire occupé dans une monnaie autre que la monnaie bulgare, ces dépenses lui seront remboursées en monnaie bulgare au taux du change généralement admis à la date de ce remboursement ou à un taux convenu.

Toutes les autres dépenses ci-dessus énumérées seront remboursées dans la monnaie du pays créancier.

Article 134.

En raison de l'acquisition de territoires ottomans, cédés en vertu du Traité de Constantinople 1913, ou de territoires dont la cession est confirmée par le présent Traité, la Bulgarie s'engage à prendre en charge une part de la Dette publique ottomane extérieure d'avant-guerre et elle s'engage à payer, à valoir sur les sommes nécessaires pour assurer le service de cette part de la Dette ottomane, et pour le temps où les territoires cédés ont été ou demeurent placés sous sa souveraineté, telles sommes que pourra fixer ultérieurement une Commission qui sera nommée pour déterminer dans quelle mesure la cession de territoires ottomans entraînera obligation de contribuer à cette dette.

Article 135.

L'ordre de priorité dans lequel la Bulgarie fera face aux obligations financières qui résultent pour elle des articles 132, 133 et 134 de la présente Partie est fixé comme suit:

1° Le coût des armées d'occupation tel qu'il est défini à l'article 133 de la présente Partie;

2° Le service de la part de la Dette publique ottomane extérieure d'avant-guerre qui pourra être attribuée à la Bulgarie par le présent Traité ou par des traités et conventions complémentaires du fait des cessions à la Bulgarie de territoires ayant appartenu à l'Empire Ottoman;

3° Le montant des réparations résultant du présent Traité ou de traités et conventions complémentaires.

Article 136.

La Bulgarie confirme la reddition de tout le matériel livré ou à livrer par elle aux Puissances alliées et associées en exécution de l'Armistice du 29 septembre 1918 et reconnaît le droit des Puissances alliées et associées sur ce matériel.

Sera portée au crédit de la Bulgarie, en déduction des sommes dues pour réparations aux Puissances alliées et associées, la valeur, appréciée par la Commission des réparations, prévue à l'article 121, Partie VII (Réparations) du présent Traité, agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée, du matériel désigné ci-dessus, dont la Commission des réparations estimerait qu'à raison de son caractère non militaire, la valeur doit être portée au crédit de la Bulgarie.

Ne seront pas portés au crédit de la Bulgarie les biens appartenant aux Gouvernements alliés et associés ou à leurs ressortissants rendus ou livrés à l'identique en exécution de la convention d'Armistice.

Article 137.

Les dispositions qui précèdent ne portent pas atteinte au droit de chacune des Puissances alliées et associées

разполага съ неприятелските активи и имоти, намиращи се под нейна власт в момента на влизане в сила на настоящия договор.

Членъ 138.

Правата и специалните предназначения, установени за заеми, сключени отъ българската държава или гарантирани отъ нея преди 1 августъ 1914 г., си оставатъ безъ никакви изменения.

Членъ 139.

Що се отнася до сключения отъ България заемъ вь Германия презъ м. юлий 1914 год., Комисията за репарациитъ може да поеме върху си, съгласно чл. чл. 235 и 260 на мирния договоръ съ Германия, подписанъ на 28 юний 1919 г. и съответните членове на договоритъ съ Австрия и Унгария, всички права, интереси и привилегии, отъ каквото и да било естество, на германски, австрийски и унгарски поданици, дадени съ договори и конвенции, относещи се до тоя заемъ. Българското правителство се задължава да употреби всички разполагаеми сръдства, за да улесни това отстъпване. То се задължава, освѣтъ това, да прѣхвърли на Комисията за репарациитъ въ срокъ отъ шесть мѣсеци, слѣдъ влизане въ сила на настоящия договоръ, всички права, интереси и привилегии отъ всѣкакво естество, задържани отъ български поданици, по силата на сжитиѣ договори и конвенции по заема. Стойността на всички права, интереси и привилегии, задържани отъ български поданици, ще се опредѣли отъ Комисията за репарациитъ и ще мине отъ нея на кредитъ на България за смѣтка на дължимитъ суми за поправки. България ще поеме тежестта да обезщети своитѣ поданици, ошетени при изпълнението на тоя членъ.

Въ случай че стане прѣхвърлянето на правата, интереситъ и привилегии, споменати по-горѣ и независимо отъ постановленията на прѣдшестващата членъ, Комисията за репарациитъ ще има всичкото право да видоизмѣни сроковетъ на договора и конвенциитъ относително заема и да сключи всички допълнителни конвенции, които и се видятъ необходими, при условие, разбира се, да не се уврѣдятъ никакъ: 1) правата, отстъпени съ договоритъ и конвенциитъ по заема на всички лица, освѣтъ на поданицитъ на Германия, Австрия, Унгария и България; 2) правата на носителитъ на български съкровищни бонове, емитирани въ Франция презъ 1912 и 1913 г. и платими отъ произведението на първата финансова операция, която ще направи България. Слѣдъ съгласие между странитъ, заинтересованитъ могатъ да бждатъ удовлетворени или въ наличност или съ облигации отъ заема.

Никаква спогодба, засѣгаща заема и допълнителнитъ договори и конвенции по него, не може да бжде сключена безъ да се запита Междусъюзническата комисия. Междусъюзническата комисия ще дѣйствува като прѣдставителка на Комисията за репарациитъ по всичко, което засѣга заема, винаги, когато тая послѣдната вземе такова рѣшение.

Членъ 140.

Постановленията, помѣстени въ тая часть, не могатъ да засѣгнатъ по никакъвъ начинъ залозитъ или ипотекиитъ въ полза на съюзнитъ и сдружени Сили или на тѣхнитъ поданици, правилно установени отъ Българското правителство или отъ негови поданици върху тѣмъ принадлежащи имоти и приходи, въ всички случаи, когато

de disposer des actifs et propriétés ennemis se trouvant sous leur juridiction au moment de la mise en vigueur du présent Traité.

Article 138.

Les droits et affectations spéciales institués pour les emprunts contractés par l'État bulgare ou garantis par lui antérieurement au 1er août 1914 sont maintenus sans aucune modification.

Article 139.

Quant à l'emprunt contracté par la Bulgarie en Allemagne en juillet 1914, la Commission des réparations pourra se faire céder, conformément aux articles 235 et 260 du Traité de paix avec l'Allemagne, signé le 28 juin 1919, et aux articles correspondants des Traités avec l'Autriche et la Hongrie, tous les droits, intérêts et titres de toute nature concédés à des ressortissants allemands, autrichiens et hongrois par les contrats et conventions relatifs à cet emprunt. Le Gouvernement bulgare s'engage à employer tous moyens en son pouvoir pour faciliter cette cession. Il s'engage, en outre, à transférer à la Commission des réparations, dans un délai de six mois après la mise en vigueur du présent Traité, tous les droits, intérêts et titres de toute nature détenus par des ressortissants bulgares, en vertu des mêmes contrats et conventions d'emprunt. La valeur de tous les droits, intérêts et titres détenus par des ressortissants bulgares sera fixée par la Commission des réparations et portée par elle au crédit de la Bulgarie, à valoir sur les sommes dues au titre des réparations. La Bulgarie prendra la charge d'indemniser ses ressortissants déposés en exécution du présent article.

Au cas où aurait lieu le transfert des droits, intérêts et titres, dont il est fait mention ci-dessus, et nonobstant les dispositions de l'article précédent, la Commission des réparations aura tout pouvoir de modifier les termes des contrats et conventions relatifs à l'emprunt et de conclure toutes conventions complémentaires qui lui paraîtraient nécessaires, à condition, toutefois, qu'il ne sera porté aucun préjudice: 1° à ceux des droits qui ont été accordés par les contrats et conventions d'emprunt à toutes personnes autres que des ressortissants allemands, autrichiens, hongrois ou bulgares; 2° à tous les droits des porteurs de bons du Trésor bulgare émis en France, en 1912 et 1913 et remboursables sur le produit de la première opération financière à effectuer par la Bulgarie. Après accord entre les parties, les divers intéressés pourront être remboursés soit en espèces, soit au moyen de titres de l'emprunt.

Aucun arrangement touchant à l'emprunt et aux contrats et conventions complémentaires y relatifs ne pourra être conclu sans que la Commission interalliée ait été consultée. La Commission interalliée agira comme représentant de la Commission des réparations pour tout ce qui concerne l'emprunt, chaque fois que cette dernière en aura ainsi décidé.

Article 140.

Les dispositions insérées dans la présente Partie ne peuvent affecter en aucune manière les gages ou hypothèques régulièrement constitués au profit des Puissances alliées et associées ou de leurs ressortissants par le Gouvernement bulgare ou par ses ressortissants sur les biens et revenus leur appartenant, dans tous les cas où la con-

тъзи залози и ипотечи сж прѣдшествовали положението на война между България и всѣка отъ заинтересованитѣ Сили, изключая въ границитѣ, гдѣто видоизмѣненята на тия залози и ипотечи сж изрично прѣдвидени по настоящия договоръ или въ допълнителни договори и конвенции.

Членъ 141.1)

Държавитѣ, които ще получатъ български територии съгласно настоящия договоръ, се задължаватъ да поематъ часть отъ българскитѣ държавни дългове, каквито сж били на 11 октомврий 1915 год., включая частта отъ отоманския външенъ държавенъ дългъ до войната, поета отъ България при условия, прѣдвидени въ чл. 134.

Комисията за репарациитѣ, дѣйствайки чрезъ Междусюзиническата комисия, ще опредѣли сумата на българския държавенъ дългъ на 11 октомврий 1915 г., като държи сметка за сключени дългъ слѣдъ 1 августъ 1914 г., но само за такава часть отъ този дългъ, която не е била употребена отъ България за подготовка на нападателната война. Частьта отъ българския държавенъ дългъ, която ще поеме всѣка държава, получила български територии, ще бже такава, каквато главнитѣ съюзени и сдружени Сили, дѣйствайки чрезъ Междусюзиническата комисия, намѣрятъ за справедлива, като държатъ сметка за съществуващото отношение между доходитѣ на отстъпенитѣ територии и всичкитѣ приходи на България, срѣдно за три пълни финансови години, прѣдшествоващи непосредствено Балканската война (1912 год.).

Членъ 142.

Държавитѣ, които ще получатъ български територии, съгласно настоящия договоръ, ще придобиятъ всички имоти, принадлежащи на Българското правителство и находящи се въ казанитѣ територии. Стойността на придобититѣ имоти ще се опредѣли отъ Комисията за репарациитѣ и ще се мине на кредита на България, или на Турция, ако се касае за имоти, отстъпени на България по Цариградския договоръ отъ 1913 г. и въ задължение на държавата, която получава.

Въ смисъла на настоящия членъ, имотитѣ на Българското правителство се смѣтатъ като включващи всички имоти на Короната.

Членъ 143.

България се отказва отъ всички облаги, проиятичии за нея отъ постановленията на Букурешкия и Брест-литовския договори отъ 1918 г. и отъ допълнителнитѣ договори и конвенции. Тя се задължава, освѣнъ това, да прѣхвърли респективно, било на Ромжия, било на главнитѣ съюзни или сдружени Сили, споредъ случая, всички монетни знаци, пари, цѣнни книжа и полици

1) Текстъ на проектодоговора:

Чл. 141. — Държавитѣ, които ще получатъ български територии съгласно настоящия договоръ се задължаватъ да поематъ при условия, които ще бждатъ опредѣлени по-сетнѣ, часть отъ българския държавенъ дългъ, каквито е били на 1 августъ 1914 год., включая частта отъ отоманския външенъ държавенъ дългъ до войната, поета отъ България при условията, прѣдвидени въ чл. 134. Тая часть ще бже такава, каквато главнитѣ съюзни и сдружени Сили, дѣйствайки чрезъ Междусюзиническата комисия, намѣрятъ за справедливо, като държатъ сметка за съществуващото отношение между доходитѣ на отстъпенитѣ територии и всичкитѣ приходи на България, срѣдно за три пълни финансови години, прѣдшествоващи непосредствено Балканската война (1912 год.).

stitution de ces gages et hypothèques serait antérieure à l'existence de l'état de guerre entre la Bulgarie et chacune des Puissances intéressées, sauf dans la limite où les modifications de ces gages et hypothèques sont expressément prévues aux termes du présent Traité ou des traités et conventions complémentaires.

Article 141.1)

Les Puissances cessionnaires de territoires bulgares en conformité du présent Traité, s'engagent à assumer la charge d'une part de la Dette publique bulgare telle qu'elle existait au 11 octobre 1915, y compris la portion de la Dette publique ottomane extérieure d'avant-guerre prise en charge par la Bulgarie dans les conditions fixées à l'Article 134.

La Commission des réparations agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée déterminera le montant de la Dette publique bulgare au 11 octobre 1915 en tenant compte pour la dette contractée après le 1er août 1914, de la seule fraction de cette dette qui n'aurait pas été employée par la Bulgarie à préparer la guerre d'agression. La part de la dette publique bulgare dont la charge est à assumer par chaque Puissance cessionnaire sera celle que les Principales Puissances alliées et associées, agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée, jugeront équitable, en tenant compte du rapport qui existe entre les revenus des territoires cédés et la totalité des revenus de la Bulgarie pour la moyenne des trois années financières complètes précédant immédiatement la guerre des Balkans (1912).

Article 142.

Les Puissances cessionnaires de territoires bulgares en conformité du présent Traité, acquerront tous biens et propriétés appartenant au Gouvernement bulgare et situés dans lesdits territoires. La valeur des biens et propriétés acquis sera fixée par la Commission des réparations, et portée par elle au crédit de la Bulgarie, ou de la Turquie s'il s'agit de biens et propriétés cédés à la Bulgarie par le Traité de Constantinople de 1913, et au débit de la Puissance qui acquiert.

Au sens du présent article, les biens et propriétés du Gouvernement bulgare seront considérés comme comprenant toutes les propriétés de la Couronne.

Article 143.

La Bulgarie renonce à tout bénéfice résultant pour elle des stipulations insérées dans les Traités de Bucarest et de Brest-Litowsk de 1918 et dans les traités et conventions complémentaires. Elle s'engage, en outre, à transférer respectivement, soit à la Roumanie, soit aux Principales Puissances alliées et associées suivant le cas, tous instruments monétaires, espèces, valeurs et instruments

1) Texte du projet.

Article 141. — Les Puissances cessionnaires de territoires bulgares, en conformité du présent Traité, s'engagent à assumer, dans les conditions qui seront fixées ultérieurement, la charge d'une part de la Dette publique bulgare telle qu'elle existait au 1er août 1914, y compris la portion de la Dette Publique ottomane extérieure d'avant-guerre prise en charge par la Bulgarie dans les conditions fixées à l'Article 134. Cette part sera celle que les Principales Puissances alliées et associées, agissant par l'intermédiaire de la Commission interalliée, jugeront équitable, en tenant compte du rapport qui existe entre les revenus des territoires cédés et la totalité des revenus de la Bulgarie pour la moyenne des trois années financières complètes précédant immédiatement la guerre des Balkans (1912).

или стоки, които е получила въ изпълнение на тия договори.

Сумигъ въ пари, които трѣбва да бъдат платени и монетнигъ знаци, цѣнности и стоки отъ всѣкакъвъ видъ, които трѣбва да бъдат прѣддани или прѣхвърлени по силата на постановленията на настоящия членъ, ще се употребяватъ отъ главнигъ съюзени и сдружени Сили, споредъ както се опрѣдѣли по-сетнѣ отъ казанитѣ Сили.

Членъ 144.

Българското правителство се задължава да не прави никаква сѣжика за придобиването отъ германското, австрийското, унгарското и турското правителства всички права и интереси, принадлежащи на германски, австрийски, унгарски и турски поданици, въ всички обществени прѣдприятия и всички концесии въ България, които могатъ да бъдат поискани отъ Комисията за репарациитѣ по силата на договоритѣ за миръ, сключени между германското, австрийското, унгарското или турското правителства и съюзитѣ и сдружени Сили.

Членъ 145.

България се задължава да прѣхвърли на Комисията за репарациитѣ всички взимания или права на репарации на България или на нейни поданици, които сѣ дѣйствували за неяна смѣтка, срѣщу Германия, Австрия, Унгария или Турция или тѣхнитѣ поданици и особено всички взимания и права на репарации, които произтичатъ или ще произтекатъ за нея при изпълнението на задълженитѣ, които сѣ били поети между нея и тия държави прѣзъ войната.

Всѣка сума, която Комисията за репарациитѣ ще може да получи по тия взимания и права за репарации, ще бъде мината на кредитъ на България за смѣтка на сумитѣ, дължими за репарациитѣ.

Членъ 146.

Всѣко задължение да се плаща въ наличностъ, въ изпълнение на настоящия договоръ, ще се смѣта като равноцѣнно въ злато и осѣбнъ въ случаи на противни постановления, помѣстени въ настоящия договоръ или въ допълнителнитѣ договори и конвенции, това задължение ще бъде платимо по изборъ на кредиторитѣ, въ лири стерлинги, платими въ Лондонъ, златни долари на Американскитѣ Съединени Щати, платими въ Нью-Йоркъ, златни франка, платими въ Парижъ или златни лири, платими въ Римъ.

Съобразно съ настоящия членъ златнитѣ монети, поменати по-горѣ, трѣбва да бъдат по тегло и проба (титъръ,) законно установени на 1 януарий 1914 година за всѣка отъ тѣхъ.

ЧАСТЪ IX.

Економически клаузи.

ОТДѢЛЪ I.

Търговски отношения.

ГЛАВА I.

Уредби, такси и житнически ограничения.

Членъ 147.

България се задължава да не подлага стокитѣ, сурови произведения или фабрикати, на която и да е

négociables ou marchandises, qu'elle peut avoir reçus en exécution desdits Traités.

Les sommes en espèces qui doivent être payées et les instruments monétaires, valeurs et marchandises quelconques qui doivent être livrés ou transférés en vertu des stipulations du présent article, seront employés par les Principales Puissances alliées et associées suivant les modalités à déterminer ultérieurement par les dites Puissances.

Article 144.

Le Gouvernement bulgare s'engage à ne mettre aucun obstacle à l'acquisition par les Gouvernements allemand, autrichien, hongrois ou turc, de tous droits et intérêts des ressortissants allemands, autrichiens, hongrois ou turcs dans toute entreprise d'utilité publique ou dans toute concession en Bulgarie, qui pourront être réclamés par la Commission des réparations aux termes des Traités de paix, passés entre les Gouvernements allemand, autrichien, hongrois ou turc et les Puissances alliées et associées.

Article 145.

La Bulgarie s'engage à transférer à la Commission des réparations toutes les créances ou droits à réparation de la Bulgarie, ou de ses ressortissants ayant agi pour son compte, sur l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie ou la Turquie, ou leurs ressortissants et notamment toutes les créances ou droits à réparation, qui résulteront pour elle de l'exécution des engagements qui ont été pris entre elle et ces Puissances pendant la guerre.

Toute somme que la Commission des réparations pourra recouvrer au titre de ces créances ou droits à réparations, sera portée au crédit de la Bulgarie à valoir sur les sommes dues au titre des réparations.

Article 146.

Toute obligation de payer en espèces, en exécution du présent Traité, sera considérée comme étant libellée en or et, à moins de stipulations contraires insérées dans le présent Traité ou les traités et conventions complémentaires, elle sera payable au choix des créanciers, en livres sterling payables à Londres, dollars or des États-Unis d'Amérique payables à New-York, francs or payables à Paris ou liras or payables à Rome.

Aux fins du présent article, les monnaies or ci-dessus sont convenues être du poids et du titre légalement établis au 1er janvier 1914 pour chacune d'entre elles.

PARTIE IX.

Clauses économiques.

SECTION I.

Relations commerciales.

CHAPITRE I.

Réglementation, taxes et restrictions douanières.

Article 147.

La Bulgarie s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou fabriqués de l'un quelconque

отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, внесени на българска територия, отъ кждѣто и да произхождатъ тѣ, на такси или налози, включая и вжтрѣшнитѣ данъци, различни или по-високи отъ ония, на които сж подложени сжщитѣ стоки, сурови произведения или фабрикати, на коя да е отъ казанитѣ държави или на коя да е друга чужда страна.

България нѣма да спазва или да налага никакво запрѣщение или ограничение на вноса въ българска територия на всѣкакви стоки, сурови произведения или фабрикати, отъ територитѣ на коя да е отъ съюзнитѣ и сдружени държави, отъ кждѣто и да произхождатъ, което не ще се прилага еднакво и за вноса на сжщитѣ стоки, сурови произведения или фабрикати, на коя да е друга отъ споменатитѣ държави или коя да е друга чужда страна.

Членъ 148.

България се задължава, освѣнъ това, да не установява, относително режима на вноса, разлика въ връда на търговията на коя да е отъ съюзнитѣ и сдружени държави спрѣмо една коя да е друга отъ казанитѣ държави, или спрѣмо коя да е друга чужда държава, даже чрѣзъ косвени срѣдства, като тия, произтичащи отъ митническата уредба или процедура или отъ методитѣ за провѣрка, или анализа, или отъ условията за плащане на такситѣ, или отъ методитѣ за класирането или тълкуването на тарифитѣ, или още отъ упражнението на монополи.

Членъ 149.

Относително износа, България се задължава да не подлага стокитѣ, сурови произведения или фабрикати, изнесени отъ българска територия за територитѣ на коя да е отъ съюзнитѣ и сдружени държави, на други или по-високи такси или налози, включая и вжтрѣшнитѣ данъци, отъ ония, плащани за сжщитѣ изнесени стоки за коя да е друга отъ казанитѣ държави или за друга нѣкоя чужда страна.

България нѣма да спазва или да налага никакво запрѣщение или ограничение на износа на всѣкакви стоки, излизачи отъ българска територия за коя да е съюзна или сдружена държава, което не ще се прилага еднакво за износа на сжщитѣ стоки, сурови произведения или фабрикати, за коя да е друга отъ казанитѣ държави или за друга нѣкоя чужда страна.

Членъ 150.

Всѣко благоприятствуване, освобождение отъ данъци (имунитетъ) или привилегия, засѣгащи вноса, износа или транзита на стоки, които би били отстѣпени отъ България на коя да е отъ съюзнитѣ или сдружени държави или на коя да е чужда страна, ще бждатъ едновременно и безусловно разширени за всичкитѣ съюзни и сдружени държави, безъ да има нужда да се иска това и безъ компенсация.

Членъ 151. 1)

Въ срокъ отъ една година отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, наложенитѣ отъ България такси

1) Текстъ на проектодоговора:

Чл. 151. — Въ срокъ отъ една година отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, наложенитѣ отъ България такси на вноса на съюзнитѣ и сдружени държави не могатъ да бждатъ по-високи отъ най-благоприятнитѣ такси, които сж били прилагани на тѣхния вносъ въ България на 28 юлиа 1914 год.

des Etats alliés ou associés, importés sur le territoire bulgare, quel que soit l'endroit d'où ils arrivent, à des droits ou charges y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux auxquels sont soumis les mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque desdits Etats ou d'un autre pays étranger quelconque.

La Bulgarie ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'importation sur le territoire bulgare de toutes marchandises, produits naturels ou fabriqués des territoires de l'un quelconque des États alliés ou associés de quelque endroit qu'ils arrivent, qui ne s'étendra pas également à l'importation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués d'un autre quelconque desdits États ou d'un autre pays étranger quelconque.

Article 148.

La Bulgarie s'engage, en outre, à ne pas établir, en ce qui concerne le régime des importations, de différence au détriment du commerce de l'un quelconque des États alliés ou associés par rapport à un autre quelconque desdits États, ou par rapport à un autre pays étranger quelconque, même par des moyens indirects, tels que ceux résultant de la réglementation ou de la procédure douanière, ou des méthodes de vérification ou d'analyse, ou des conditions de paiement des droits, ou des méthodes de classification ou d'interprétation des tarifs, ou encore de l'exercice de monopole.

Article 149.

En ce qui concerne la sortie, la Bulgarie s'engage à ne pas soumettre les marchandises, produits naturels ou fabriqués exportés du territoire bulgare vers les territoires de l'un quelconque des États alliés ou associés, à des droits ou charges, y compris les impôts intérieurs, autres ou plus élevés que ceux payés pour les mêmes marchandises exportées vers un autre quelconque desdits États ou vers un pays étranger quelconque.

La Bulgarie ne maintiendra ou n'imposera aucune prohibition ou restriction à l'exportation de toutes marchandises expédiées du territoire bulgare vers l'un quelconque des États alliés ou associés qui ne s'étendra pas également à l'exportation des mêmes marchandises, produits naturels ou fabriqués expédiés vers un autre quelconque desdits États ou vers un autre pays étranger quelconque.

Article 150.

Toute faveur, immunité ou privilège concernant l'importation, l'exportation ou le transit de marchandises, qui serait concédé par la Bulgarie à l'un quelconque des États alliés ou associés ou à un autre pays étranger quelconque, sera simultanément et inconditionnellement, sans qu'il soit besoin de demande ou de compensation, étendu à tous les États alliés ou associés.

Article 151. 1)

Pendant un délai d'un an à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les taxes imposées par la Bul-

1) Texte du projet.

Article 151. — Pendant un délai d'un an à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les taxes imposées par la Bulgarie aux importations des Puissances alliées et associées ne pourront être supérieures aux taxes les plus favorables qui étaient en application pour leurs importations en Bulgarie à la date du 28 juillet 1914.

на вноса на съюзните и сдружени Сили не могат да бъдат по-високи отъ най-благоприятните такси, които сж били прилагани за тѣхния вносъ въ България на 28 юлий 1914 год.

Плащането по курса на златото на митническите такси ще може да се прилага на тѣхния вносъ, подъ резерва на чл. 150, въ всички случаи, гдѣто по силата на български законъ, това плащане въ злато е било изискуемо на 28 юлий 1914 г., при условие, курсътъ за прѣвърщане на златните банкноти да бѣде периодически опредѣленъ отъ Комисията за репарациите.

ГЛАВА II.

Уредба на мореплаването.

Членъ 152.

Относително риболовството, морския каботажъ и реморкажъ, корабите и параходите на съюзните и сдружени държави ще се ползуватъ въ България, даже и въ териториалните български води, отъ същото положение, което ще иматъ параходите на най-благоприятствуваната нация.

Членъ 153.

За кораби и параходи, принадлежащи на съюзни и сдружени държави, всички удостоверения или документи, засѣгащи кораби или параходи, които сж били признати за валидни отъ България прѣди войната, или които ще могатъ по-сетнѣ да бъдатъ признати за валидни отъ главните морски държави, ще бъдатъ признати отъ България за валидни и за равнозначущи на съответните удостоверения, издадени на български кораби и параходи.

Ще бъдатъ признати по същия начинъ удостоверенията и документите, издадени на тѣхните кораби и параходи отъ правителствата на новите държави, било че иматъ или не морски брѣгъ, при условие, че тия удостоверения или документи да бъдатъ издадени въ съгласие съ общо практикуваните обичаи въ главните морски държави.

Високите договорящи страни се съгласяватъ да признаятъ знамето на параходите на всѣка съюзна или сдружена държава, която нѣма морски брѣгъ, ако параходите ѝ сж регистрирани въ едно единствено опредѣлено мѣсто, намиращи се върху нейната територия; това мѣсто ще се счита за тия параходи като тѣхно пристанище за зарегистване.

ГЛАВА III.

Нелоялна конкуренция.

Членъ 154.

България се задължава да вземе всички необходими законодателни или административни мѣрки, за да гарантира суровите произведения или фабрики, произхождащи отъ коя да е отъ съюзните и сдружени Сили срѣщу всѣкакъвъ видъ на нелоялна конкуренция въ търговските сѣлки.

България се задължава да прѣмахне и запрѣти, чрезъ възбрана и чрезъ други подходящи мѣрки, вноса и износа, както и фабрикациията, движението, продажбата и туринето въ продажба въ вътрѣшността, на всички произведения или стоки, носещи върху си или върху самата имъ изработка, или върху външната имъ опаковка, марки, имена, надписи или какви и да е знаци,

гаре aux importations des Puissances alliées et associées ne pourront être supérieures aux taxes les plus favorables qui étaient en application pour leurs importations en Bulgarie à la date du 28 juillet 1914.

Le paiement au taux de l'or des taxes douanières pourra être appliqué à leurs importations, sous réserve de l'article 150, dans tous les cas où, en vertu de la loi bulgare, ce paiement en or était exigible à la date du 28 juillet 1914, à la condition que le taux de conversion des billets or soit périodiquement fixé par la Commission des réparations.

CHAPITRE II.

Traitement de la navigation.

Article 152.

En ce qui concerne la pêche, le cabotage et le remorquage maritimes, les navires et bateaux des États alliés et associés bénéficieront en Bulgarie, même dans les eaux territoriales bulgares, du traitement qui sera accordé aux navires et bateaux de la nation la plus favorisée.

Article 153.

Dans le cas de navires et bateaux appartenant à des États alliés et associés, toutes espèces de certificats ou de documents ayant rapport aux navires et bateaux, qui étaient reconnus comme valables par la Bulgarie avant la guerre, ou qui pourront ultérieurement être reconnus comme valables par les principaux États maritimes, seront reconnus par la Bulgarie comme valables et comme équivalents aux certificats correspondants octroyés à des navires et bateaux bulgares.

Seront reconnus de la même manière les certificats et documents délivrés à leurs navires et bateaux par les Gouvernements des nouveaux États qu'ils aient ou non un littoral maritime, à condition que ces certificats et documents soient délivrés en conformité avec les usages généralement pratiqués dans les principaux États maritimes.

Les Hautes Parties Contractantes s'accordent à reconnaître le pavillon des navires de toute Puissance alliée ou associée qui n'a pas de littoral maritime, lorsqu'ils sont enregistrés en un lieu unique déterminé situé sur son territoire; ce lieu constituera pour ces navires leur port d'enregistrement.

CHAPITRE III.

Concurrence déloyale.

Article 154.

La Bulgarie s'engage à prendre toutes les mesures législatives ou administratives nécessaires pour garantir les produits naturels ou fabriqués originaires de l'une quelconque des Puissances alliées ou associées contre toute forme de concurrence déloyale dans les transactions commerciales.

La Bulgarie s'oblige à réprimer et à prohiber, par la saisie et par toutes autres sanctions appropriées, l'importation et l'exportation ainsi que la fabrication, la circulation, la vente et la mise en vente à l'intérieur, de tous produits ou marchandises portant sur eux-mêmes, ou sur leur conditionnement immédiat, ou sur leur emballage extérieur, des marques, noms, inscriptions ou signes quelcon-

съдържащи непосредствено или косвено лъжливи означения върху произхода, вида, естеството или специфичните качества на тия произведения или стоки.

Членъ 155.

България, при условие, че ще ѝ се даде взаимност по тая материя, се задължава да се съобразява съ законитѣ, както и съ административнитѣ или съдебнитѣ рѣшения, взети съгласно тия закони, които сж въ сила въ една съюзна или сдружена държава и редовно съобщавани на България отъ надлежитѣ власти, и които опредѣлятъ или уреждатъ правото на мѣстно наименование за произведенитѣ вина или спиртни пития въ страната, на която принадлежи тая областъ, или условията, при които употребата на едно мѣстно наименование може да се разрѣши; а вносътъ, износътъ, както и фабрикацията, движението, продажбата или туряне въ продажба на произведенията или стокитѣ, носящи мѣстни наименования, противно на горѣпоменатитѣ закони и рѣшения ще бждатъ запрѣтени отъ България и прѣследвани чрезъ мѣрките, прѣдписани въ прѣходящия членъ.

ГЛАВА IV.

Положение на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили.

Членъ 156.

България се задължава:

a) Да не налага на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили относително упражнението на занати, професии, търговия и индустрии, никакво изключване, което не би било еднакво приложимо къмъ всички чужденци безъ изключение.

b) Да не подлага поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени държави относително тѣхнитѣ права, прѣдвидени въ параграфъ a, на правила или ограничения, които биха нарушили прѣко или косвено постановленията на казания параграфъ, или които би били други или по-неблагоприятни отъ тия, прилагани спрямо чужди поданици на най-облагодприятствуваната нация.

c) Да не подлага поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, тѣхнитѣ имоти, права или интереси, включително и дружествата или сдруженията, въ които тѣ сж заинтересовани, на никакъвъ налогъ, такса, прѣки или косвени данъци, други или по-високи отъ ония, които се налагатъ или ще се наложатъ на нейнитѣ поданици, или на тѣхнитѣ имоти, права, или интереси, или на поданици на всѣка по-облагодприятствувана държава, или на тѣхнитѣ имоти, права или интереси.

d) Да не налага на поданицитѣ на коя да е отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, какво и да е ограничение, което не се е прилагало спрямо поданицитѣ на тия Сили на 1 юлий 1914 год., освѣтъ ако сжщото ограничение се наложи и на нейнитѣ собствени поданици.

Членъ 157.

Поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили ще се ползватъ върху българска територия отъ постоянно покровителство за тѣхната личностъ, тѣхнитѣ имоти, права и интереси и ще иматъ свободенъ достъпъ прѣдъ сдилищата.

Членъ 158.

България се задължава да признае новото поданство, което е било или ще бжде придобито отъ поданици,

ques, comportant, directement ou indirectement, de fausses indications sur l'origine, l'espèce, la nature ou les qualités spécifiques de ces produits ou marchandises.

Article 155.

La Bulgarie, à la condition qu'un traitement réciproque lui soit accordé en cette matière, s'oblige à se conformer aux lois, ainsi qu'aux décisions administratives ou judiciaires prises conformément à ces lois, en vigueur dans un Pays allié ou associé et régulièrement notifiées à la Bulgarie par les autorités compétentes, déterminant ou réglant le droit à une appellation régionale pour les vins ou spiritueux produits dans le pays auquel appartient la région, ou les conditions dans lesquelles l'emploi d'une appellation régionale peut être autorisé; et l'importation, l'exportation, ainsi que la fabrication, la circulation, la vente ou la mise en vente des produits ou marchandises portant des appellations régionales contrairement aux lois ou décisions précitées, seront interdites par la Bulgarie et réprimées par les mesures prescrites à l'article qui précède.

CHAPITRE IV.

Traitement des ressortissants des Puissances alliées et associées.

Article 156.

La Bulgarie s'engage:

a) à n'imposer aux ressortissants des Puissances alliées et associées en ce qui concerne l'exercice des métiers, professions, commerces et industries, aucune exclusion qui ne serait pas également applicable à tous les étrangers sans exception.

b) à ne soumettre les ressortissants des Puissances alliées et associées à aucun règlement ou restrictions, en ce qui concerne les droits visés au paragraphe a) qui pourraient porter directement ou indirectement atteinte aux stipulations dudit paragraphe, ou qui seraient autres ou plus désavantageux que ceux qui s'appliquent aux étrangers-ressortissants de la nation la plus favorisée;

c) à ne soumettre les ressortissants des Puissances alliées et associées, leurs biens, droits ou intérêts, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ils sont intéressés, à aucune charge, taxe ou impôts directs ou indirects, autres ou plus élevés que ceux qui sont ou pourront être imposés à ses ressortissants ou à leurs biens, droits ou intérêts, ou aux nationaux de toute Puissance plus favorisée, ou à leurs biens, droits ou intérêts.

d) à ne pas imposer aux ressortissants de l'une quelconque des Puissances alliées et associées une restriction quelconque qui n'était pas applicable aux ressortissants de ces Puissances à la date du 1er juillet 1914, à moins que la même restriction ne soit également imposée à ses propres nationaux.

Article 157.

Les ressortissants des Puissances alliées et associées jouiront sur le territoire bulgare, d'une constante protection, pour leur personne, leurs biens, droits et intérêts et auront libre accès devant les tribunaux.

Article 158.

La Bulgarie s'engage à reconnaître la nouvelle nationalité qui aurait été ou serait acquise par des ressort-

съгласно законитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили и съобразно съ рѣшенията на компетентнитѣ власти на тѣзи Сили, било чрѣзъ натурализация, било вслѣдствие на нѣкоя клауза отъ нѣкой договоръ и да освободи въ всѣко отношение тия поданици, по силата на това ново-придобито поданство, отъ всѣка зависимость спрямо държавата, отъ която произхождатъ.

Членъ 159.

Съюзнитѣ и сдружени Сили ще могатъ да назначаватъ генерални консули, консули, вице-консули и консулски агенти въ градоветѣ и пристанищата на България. България се задължава да удобрява назначенето на тия генерални консули, консули, вице-консули и консулски агенти, чинто имена ще ѝ бъдатъ съобщавани, и да ги допустие да упражняватъ своитѣ функции, съгласно приетитѣ правила и обичаи.

ГЛАВА V.

Общи клаузи.

Членъ 160.

Задълженията, наложени на България чрѣзъ погорнитѣ глава I и членъ 152 отъ глава II, ще прѣстанатъ да бждатъ въ сила петъ години слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, освѣнъ ако противното се укаже отъ текста или ако Съвѣтъ на Обществото на Народитѣ рѣши, най-малко дванадесетъ мѣсеца прѣди изтичането на тоя периодъ, щото тия задължения да останатъ въ сила за още единъ послѣдующъ периодъ съ или безъ видоизмѣнение.

Членъ 156 отъ глава IV ще остане въ сила слѣдъ този периодъ отъ петъ години, съ или безъ измѣнение, за единъ периодъ, ако таквъвъ има, какъвто опрѣдѣли болшинството отъ Съвѣта на Обществото на Народитѣ и който не ще може да надмине петъ години.

Членъ 161.

Ако Българското правителство се отдаде на международна търговия, то не ще има въ това отношение, нито ще се счита, че има, нѣкое отъ правата, привилегититѣ и имунитетитѣ на суверенитета.

ОТДѢЛЪ II.

Договори.

Членъ 162.

Отъ влизането въ сила на настоящия договоръ и като се спазватъ съдържатитѣ се въ него постановления, само ония договори, конвенции и многострани съглашения отъ економически или технически характеръ, които сж изброени по-долу или въ слѣдующитѣ членове, ще бждатъ прилагани между България и тѣзи отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, които сж страни въ тѣхъ:

1. Конвенция отъ 11 октомврий 1909 год., относително международното циркулиране на автомобилитѣ;
2. Съглашение отъ 15 май 1886 год., относително plombирането на вагонитѣ, подлежащи на митница, и протоколъ отъ 18 май 1907 година;
3. Съглашение отъ 15 май 1886 год., относително техническото единство на жельзничитѣ;

tissants d'après les lois des Puissances alliées ou associées et conformément aux décisions des autorités compétentes de ces Puissances, soit par voie de naturalisation, soit par l'effet d'une clause d'un traité et à dégager à tous les points de vue ces ressortissants, en raison de cette acquisition de nouvelle nationalité, de toute allégeance vis-à-vis de leur État d'origine.

Article 159.

Les Puissances alliées et associées pourront nommer des consuls généraux, consuls, vice-consuls et agents consulaires dans les villes et ports de Bulgarie. La Bulgarie s'engage à approuver la désignation de ces consuls généraux, consuls, vice-consuls et agents consulaires, dont les noms lui seront notifiés, et à les admettre à l'exercice de leurs fonctions conformément aux règles et usages habituels.

CHAPITRE V.

Clauses générales.

Article 160.

Les obligations imposées à la Bulgarie par le Chapitre I, et par l'article 152 du Chapitre II ci-dessus, cesseront d'être en vigueur cinq ans après la date de la mise en vigueur du présent Traité, à moins que le contraire résulte du texte ou que le Conseil de la Société des Nations décide, douze mois au moins avant l'expiration de cette période, que ces obligations seront maintenues pour une période subséquente avec ou sans amendement.

L'article 156 du Chapitre IV restera en vigueur après cette période de cinq ans, avec ou sans amendement, pour telle période, s'il en est une, que fixera la majorité du Conseil de la Société des Nations, et qui ne pourra dépasser cinq années.

Article 161.

Si le Gouvernement bulgare se livre au commerce international, il n'aura à ce point de vue, ni ne sera considéré avoir aucun des droits, privilèges et immunités de la souveraineté.

SECTION II.

Traité.

Article 162.

Dès la mise en vigueur du présent Traité et sous réserve des dispositions qui y sont contenues, les traités, conventions et accords plurilatéraux, de caractère économique ou technique, énumérés ci-après et aux articles suivants, seront seuls appliqués entre la Bulgarie et celles des Puissances alliées et associées qui y sont Parties:

- 1° Convention du 11 octobre 1909, relative à la circulation internationale des automobiles;
- 2° Accord du 15 mai 1886, relatif au plombage des wagons assujettis à la douane et Protocole du 18 mai 1907;
- 3° Accord du 15 mai 1886, relatif à l'unité technique des chemins de fer;

4. Конвенция отъ 5 юлий 1890 година, относително публикуването на митническите тарифи и организирането на международен съюз за публикуването на митническите тарифи;

5. Конвенция отъ 20 май 1875 година относително унификацията и усъвършенствуването на метрическата система;

6. Конвенция отъ 29 ноември 1906 година, относително унификацията на формулата за силните медикаменти;

7. Конвенция отъ 7 юний 1905 година, относително създаването на международен земеделчески институт въ Римъ;

8. Спогодба отъ 9 декември 1907 година, относително създаването на международен институт за обществена хигиена въ Парижъ.

Членъ 163.

Съ влизането въ сила на настоящия договоръ, високите договарящи Сили ще започнатъ отново да прилагатъ долуизброените конвенции и спогодби, до колкото се отнася до тяхъ, под условие, че България ще прилага особените нареждания, съдържащи се въ настоящия членъ:

Пощенски конвенции:

Конвенции и спогодби на Всемирния Пощенски Съюзъ, подписани въ Виена на 4 юлий 1891 година.

Конвенции и спогодби на Пощенския Съюзъ, подписани въ Вашингтонъ на 15 юний 1897 год.

Конвенции и спогодби на Пощенския Съюзъ, подписани въ Римъ на 26 май 1906 год.

Телеграфни конвенции:

Международни телеграфни конвенции, подписани въ Петроградъ на 10/22 юлий 1875 година:

Правилници и тарифи, издадени отъ международната телеграфна конвенция въ Лисабонъ, на 11 юний 1908 година.

България се задължава да не отказва съгласието си за сключването съ новите държави на специални спогодби, предвидени отъ конвенциите и спогодбите, относящи се до Всемирния Пощенски Съюзъ и до Международния Телеграфенъ Съюзъ, въ които участвуватъ казаните нови държави или къмъ които тѣ се присъединяватъ.

Членъ 164.

Съ влизането въ сила на настоящия договоръ, високите договарящи страни ще прилагатъ отново, до колкото това се касае до тяхъ, Международната радио-телеграфна конвенция отъ 5 юлий 1912 година, под условие, че България ще прилага временните правила, които ще ѝ се посочатъ отъ съюзните и сдружени Сили.

Ако въ петтѣхъ години, които ще последватъ влизането въ сила на настоящия договоръ, една нова конвенция, уреждаща международните радиотелеграфни съобщения, бжде сключена вмѣсто тая отъ 5 юлий 1912 година, тая нова конвенция ще обвърже България, даже въ случая, че тя би отказала да вземе участие въ изработването ѝ, или да я подпише.

Тая нова конвенция ще замѣни също временните мѣрки, които сж въ сила.

4. Convention du 5 juillet 1890, relative à la publication des tarifs de douane et à l'organisation d'une Union internationale pour la publication des tarifs douaniers;

5. Convention du 20 mai 1875, relative à l'unification et au perfectionnement du système métrique;

6. Convention du 29 novembre 1906, relative à l'unification de la formule des médicaments héroïques;

7. Convention du 7 juin 1905, relative à la création d'un Institut international agricole à Rome;

8. Arrangement du 9 décembre 1907 pour la création de l'Office international d'hygiène publique à Paris.

Article 163.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveau les conventions et arrangements ci-après désignés, en tant qu'ils les concernent, sous condition de l'application, par la Bulgarie des stipulations particulières contenues dans le présent article:

Conventions postales:

Conventions et arrangements de l'Union postale universelle, signés à Vienne, le 4 juillet 1891;

Conventions et arrangements de l'Union postale, signés à Washington, le 15 juin 1897;

Conventions et arrangements de l'Union postale, signés à Rome, le 26 mai 1906.

Conventions télégraphiques:

Conventions télégraphiques internationales, signées à Saint-Petersbourg, le 10/22 juillet 1875;

Règlements et tarifs arrêtés par la Conférence télégraphique internationale de Lisbonne, le 11 juin 1908.

La Bulgarie s'engage à ne pas refuser son consentement à la conclusion avec les nouveaux Etats des arrangements spéciaux prévus par les conventions et arrangements relatifs à l'Union postale universelle et à l'Union télégraphique internationale, dont lesdits nouveaux Etats font partie ou auxquels ils adhèrent.

Article 164.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes appliqueront de nouveau, en tant qu'elle les concerne, la Convention radio-télégraphique internationale du 5 juillet 1912, sous condition de l'application par la Bulgarie des règles provisoires, qui lui seront indiquées par les Puissances alliées et associées.

Si, dans les cinq années qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, une nouvelle convention réglant les relations radio-télégraphiques internationales vient à être conclue en remplacement de la convention du 5 juillet 1912, cette nouvelle convention liera la Bulgarie, même au cas où celle-ci aurait refusé soit de participer à l'élaboration de la convention, soit d'y souscrire.

Cette nouvelle convention remplacera également les règles provisoires en vigueur.

Членъ 165. ¹⁾

До сключването на нова конвенция досѣшно риболовството въ водитѣ на Дунава и прѣдначена да замѣсти конвенцията отъ 29 ноемврий 1901 год., прѣходниятъ режимъ, който ще се установи, ще се опрѣдѣли отъ единъ арбитръ, назначенъ отъ Дунавската Европейска Комисия.

Членъ 166.

България се задължава прѣди изтичането на единъ срокъ отъ дванадесетъ мѣсеца, начиная отъ влизането въ сила на настоящия договоръ:

1. да се присъедини, въ установенитѣ форми, къмъ Парижката международна конвенция отъ 20 мартъ 1883 г., за покровителството на индустриалната собственост, ревизирана въ Вашингтонъ на 2 юний 1911 год., както и къмъ Бериската международна конвенция отъ 9 септемврий 1886 година за покровителството на художественитѣ и литературни произведения, ревизирана въ Берлинъ на 13 ноемврий 1908 година и къмъ добавъчния протоколъ отъ Бернъ, отъ 20 мартъ 1914 год.;

2. да признае и покровителствува индустриалната, литературната и художествената собственост на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени страни, чрезъ ефективни законодателни мѣрпринтия, взети съобразно съ принципитѣ на казанитѣ конвенции.

Освѣнъ това, и независимо отъ горѣспоменатитѣ задължения, България се задължава да обезпечва признаването и покровителството на всѣка индустриална, литературна и художествена собственост на поданицитѣ на всѣка една отъ съюзнитѣ и сдружени страни поне въ такъвъ размѣръ, какъвто е билъ на датата 28 юний 1914 година и при сжитѣ условия.

Членъ 167.

България се задължава да се присъедини къмъ долуизброенитѣ конвенции и спогодби или пъкъ да ги ратифицира:

1. Конвенциитѣ отъ 14 мартъ 1884 година, отъ 1 декемврий 1886 година и отъ 23 мартъ 1887 година и заключителниятъ протоколъ отъ 7 юлий 1887 година, относително запазването на подводнитѣ кабели;

2. Конвенцията отъ 31 декемврий 1913 година, относително еднообразното съставяне (унификацията) на търговскитѣ статистики;

3. Конвенцията отъ 23 септемврий 1910 година, относително еднообразното съставяне (унификацията) на извѣстни правила по морския абордажъ, помощъ и спасяване;

4. Конвенцията отъ 21 декемврий 1904 година, относително освобождаването на болничнитѣ параходи отъ налози и такси въ пристанищата;

5. Конвенцията отъ 26 септемврий 1906 година, за прѣмахването на нощната работа за женитѣ;

6. Конвенцията отъ 26 септемврий 1906 година, относително запрѣщението на употребяването на бѣли фосфоръ въ фабрикацията на кибрита;

¹⁾ Текстътъ на проектодоговора:

Чл. 165. — Конвенцията отъ 25 ноемврий 1901 година, сключена между Ромѣния и България, относително риболовството въ водитѣ на Дунава, влиза отново въ сила отъ деия на влизането въ сила на настоящия договоръ и не ще може да бжде деновирана прѣзъ течението на единъ срокъ отъ 5 год., освѣнъ ако не бжде ревизирана по-рано по взаимно съгласие между договорящитѣ държави.

Article 165. ¹⁾

Jusqu'à la conclusion d'une nouvelle convention relative à la pêche dans les eaux du Danube et destinée à remplacer la Convention du 29 novembre 1901, le régime transitoire à instituer sera fixé par un arbitre désigné par la Commission européenne du Danube.

Article 166.

La Bulgarie s'engage, avant l'expiration d'un délai de douze mois à partir de la mise en vigueur du présent Traité:

1° à adhérer, dans les formes prescrites, à la Convention internationale de Paris du 20 mars 1883 pour la protection de la propriété industrielle, révisée à Washington le 2 juin 1911 ainsi qu'à la Convention internationale de Berne du 9 septembre 1886 pour la protection des œuvres littéraires et artistiques, révisée à Berlin le 13 novembre 1908 et au Protocole additionnel de Berne du 20 mars 1914;

2° à reconnaître et à protéger la propriété industrielle, littéraire et artistique des ressortissants des Pays alliés et associés par des dispositions législatives effectives prises en conformité des principes desdites conventions.

De plus et indépendamment des obligations susvisées, la Bulgarie s'engage à continuer d'assurer la reconnaissance et la protection de toute propriété industrielle, littéraire ou artistique des ressortissants de chacun des Pays alliés ou associés d'une manière au moins aussi étendue qu'à la date du 28 juillet 1914 et dans les mêmes conditions.

Article 167.

La Bulgarie s'engage à adhérer aux conventions ou accords énumérés ci-après ou à les ratifier:

1° Conventions du 14 mars 1884, du 1er décembre 1886 et du 23 mars 1887 et Protocole de clôture du 7 juillet 1887, relatifs à la protection des câbles sous-marins;

2° Convention du 31 décembre 1913, relative à l'unification des statistiques commerciales;

3° Conventions du 23 septembre 1910, relative à l'unification de certaines règles en matière d'abordage, d'assistance et de sauvetage maritimes;

4° Convention du 21 décembre 1904, relative à l'exemption pour les bâtiments hospitaliers des droits et taxes dans les ports;

5° Convention du 26 septembre 1906 pour la suppression du travail de nuit pour les femmes;

6° Convention du 26 septembre 1906 pour la suppression de l'emploi du phosphore blanc dans la fabrication des allumettes;

¹⁾ Texte du projet.

Article 165. — La convention du 29 novembre 1901 entre la Roumanie et la Bulgarie concernant la pêche dans les eaux du Danube est remise en vigueur à dater de la mise en vigueur du présent Traité et ne pourra être dénoncée pendant un délai de cinq années, à moins qu'elle ne soit révisée antérieurement d'un commun accord entre les Etats contractants.

7. Конвенциите от 18 май 1910 г. и от 4 май 1910 г., относително прѣследването на търговията съ жени;

8. Конвенцията от 4 май 1910 година, относително прѣхваването на порнографически издания;

9. Санитарните конвенции от 30 януарий 1892 година, от 15 априль 1893 година, от 3 априль 1894 година, от 19 мартъ 1897 година и от 3 декемврий 1903 година;

10. Конвенциите от 3 ноемврий 1881 год. и от 15 априль 1889 год. относително мѣрките противъ филоксерата;

11. Конвенцията от 19 мартъ 1902 година, относително покровителството на полезните за земледелието птици.

Членъ 168.

Всѣка една отъ съюзните и сдружени Сили, като се вдъхновява отъ общите принципи или отъ особените постановления на настоящия договоръ, ще нотифицира на България двустранните конвенции и договори отъ всѣкакъвъ видъ, които тя ще иска да се поставятъ отново въ сила по отношение на нея.

Нотификацията, прѣдвидена въ настоящия членъ, ще стане било направо, било чрезъ друга нѣкоя сила. България ще уведоми писмено за получаването ѝ; датата на влизането ѝ отново въ сила ще бѣде тая на нотификацията.

Съюзните и сдружени Сили се задължаватъ помежду си да поставятъ отново въ сила съ България само конвенциите и договорите, които съвпадатъ съ постановленията на настоящия договоръ.

Нотификацията ще споменава, евентуално, ония отъ разпореденіята на тѣзи конвенции или договори, които, като несъобразни съ постановленията на настоящия договоръ, не трѣбва да се считатъ като поставени отново въ сила.

Въ случай на различие въ мнѣнията, Обществото на Народите ще бѣде поканено да се произнесе.

Единъ срокъ отъ шестъ мѣсеца, който ще тече отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, ще се даде на съюзните и сдружени Сили, за да пристѣпятъ къмъ нотификацията.

Само двустранните конвенции и договори, които ще сѣ предметъ на подобна нотификация, ще бѣдатъ възстановени между всички съюзи и сдружени Сили и България; всички други сѣ, и оставатъ, отмѣнени.

Горните правила сѣ приложими къмъ всички двустранни договори и конвенции, сѣществувачи между всички съюзи и сдружени Сили и България, даже ако казаните съюзи и сдружени Сили не сѣ били въ положение на война съ нея.

Членъ 169.

България признава, че сѣ и ще останатъ отмѣнени чрезъ настоящия договоръ, всички договори, конвенции и спогодби, които тя е сключила съ Германия, Австрия, Унгария и Турция отъ 1 августъ 1914 година до влизането въ сила на настоящия договоръ.

Членъ 170.

България се задължава да осигури, по право, на съюзните и сдружени Сили и на чиновниците и на поданиците на казаните Сили, получаването на всички права и прѣимущества, отъ каквото естество и да били тѣ, които може да е отсѣпила на Германия, Австрия, Унгария или Турция, или на чиновниците и поданиците на тѣ

7° Conventions des 18 mai 1904 et 4 mai 1910, relatives à la répression de traite des blanches;

8° Convention du 4 mai 1910, relative à la suppression des publications pornographiques;

9° Conventions sanitaires du 30 janvier 1892, du 15 avril 1893, du 3 avril 1894, du 19 mars 1897 et du 3 décembre 1903;

10° Conventions des 3 novembre 1881 et 15 avril 1889, relatives aux mesures à prendre contre le phylloxera;

11° Convention du 19 mars 1902 relative à la protection des oiseaux utiles à l'agriculture.

Article 168.

Chacune des Puissances alliées ou associées, s'inspirant des principes généraux ou des stipulations particulières du présent Traité, notifiera à la Bulgarie les conventions bilatérales de toute nature, dont elle exigera la remise en vigueur avec elle.

La notification prévue au présent article sera faite soit directement soit par l'entremise d'une autre Puissance. Il en sera accusé réception par écrit par la Bulgarie; la date de la remise en vigueur sera celle de la notification.

Les Puissances alliées ou associées s'engagent entre elles, à ne remettre en vigueur avec la Bulgarie que les conventions ou traités qui sont conformes aux stipulations du présent Traité.

La notification mentionnera éventuellement celles des dispositions de ces conventions ou traités qui, n'étant pas conformes aux stipulations du présent Traité, ne seront pas considérées comme remises en vigueur.

En cas de divergence d'avis, la Société des Nations sera appelée à se prononcer.

Un délai de six mois, qui courra depuis la mise en vigueur du présent Traité, est imparti aux Puissances alliées ou associées pour procéder à la notification.

Les conventions bilatérales et Traités bilatéraux, qui auront fait l'objet d'une telle notification, seront seuls remis en vigueur entre les Puissances alliées ou associées et la Bulgarie; tous les autres sont et demeureront abrogés.

Les règles ci-dessus sont applicables à toutes conventions bilatérales ou traités bilatéraux existant entre toutes Puissances alliées et associées et la Bulgarie, même si lesdites Puissances alliées et associées n'ont pas été en état de guerre avec elle.

Article 169.

La Bulgarie reconnaît comme étant et demeurant abrogés par le présent Traité tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus avec l'Allemagne, l'Autriche, la Hongrie ou la Turquie depuis le 1er août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

Article 170.

La Bulgarie s'engage à assurer de plein droit aux Puissances alliées et associées ainsi qu'aux fonctionnaires et ressortissants desdites Puissances, le bénéfice de tous les droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a pu concéder à l'Allemagne, à l'Autriche, à la Hongrie ou à la Turquie, ou concéder aux fonctionnaires

държави, чрез договори, конвенции и спогодби, сключени преди 1 август 1914 год. до тогава, до когато тия договори, конвенции и спогодби ще бъдат въ сила.

Съюзните и сдружени Сили си запазват правото да приемат или не, полагаването от тия права и привилегии.

Чл. 171.

България признава, че сж и остават отменени всички договори, конвенции и спогодби, които тя е сключила преди 1 август 1914 г. или следъ тая дата, до влизането въ сила на настоящия договоръ, съ Русия или съ всяка друга държава или правителство, чиято територия е съставлявала по-рано част отъ Русия, както и съ Румъния, следъ 15 августъ 1916 г. до влизането въ сила на настоящия договоръ.

Чл. 172.

Въ случай, че отъ 1 августъ 1914 година една съюзна или сдружена Сила, Русия или една държава или правителство, чиято територия е съставяла по-рано част отъ Русия, е била принудена, вслѣдствие на окупация или по другъ начинъ, или поради всяка друга причина, да даде или да остави да се дадатъ чрезъ актъ, изходящъ отъ коя да е публична власт, концесии, привилегии и облаги, отъ каквото естество и да сж тѣ, на България или на български поданикъ, тия концесии, привилегии или облаги се унищожаватъ по право отъ настоящия договоръ.

Всички тежести или обезщетения, които евентуално биха могли да произлязатъ отъ това унищожение, не ще бъдатъ въ никой случай понесени отъ съюзните и сдружени Сили, нито отъ силите, държавите, правителствата или публични власти, които настоящиятъ членъ освобождава отъ тѣхните задължения.

Чл. 173.

Отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, България се задължава да признае, по право, на съюзните и сдружени Сили, както и на тѣхните поданици, полагаването отъ правата и привилегии отъ всякаво естество, които е дала отъ 1 августъ 1914 год. до влизането въ сила на настоящия договоръ, чрезъ договори, конвенции или спогодби на невоюващи държави или на поданици на тия държави, до тогава, до когато тия договори, конвенции или спогодби бъдатъ въ сила.

Чл. 174.

Ония отъ високите договорящи страни, които не сж още подписали или, следъ като сж подписали, не сж още ратифицирали конвенцията за опиума, подписана въ Хага на 23 януарий 1912 год. се съгласяватъ да се тури въ сила тая конвенция и да се изработи за тази цѣль нужното законодателство, щомъ като това бжде възможно, а най-късно въ дванадесетъ мѣсеца следъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Високите договорящи страни сж съгласни, освѣнъ това, че по отношение на тѣзи отъ тѣхъ, които не сж още ратифицирали казаната конвенция, ратификацията на настоящия договоръ да е равностойна съ ратификацията на тая конвенция и на специалния протоколъ, съставенъ въ Хага, съгласно рѣшенията на третата конференция върху опиума, държана въ 1914 година, за турянето въ сила на казаната конвенция.

et ressortissants de ces États, par traités, conventions ou accords, conclus avant le 1er août 1914, aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

Les Puissances alliées et associées se réservent le droit d'accepter ou non le bénéfice de ces droits et avantages.

Article 171.

La Bulgarie reconnaît comme étant et demeurant abrogés tous les traités, conventions ou accords qu'elle a conclus, avant le 1er août 1914 ou depuis cette date jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité, avec la Russie ou avec tout État ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie ainsi qu'avec la Roumanie, après le 15 août 1916, jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité.

Article 172.

Au cas où, depuis le 1er août 1914, une Puissance alliée ou associée, la Russie ou un État ou Gouvernement dont le territoire constituait antérieurement une partie de la Russie, aurait été contraint à la suite d'une occupation militaire, par tout autre moyen ou pour toute autre cause, d'accorder ou de laisser accorder par un acte émanant d'une autorité publique quelconque des concessions, privilèges et faveurs de quelque nature que ce soit à la Bulgarie ou à un ressortissant bulgare, ces concessions, privilèges et faveurs sont annulés de plein droit par le présent Traité.

Toutes charges ou indemnités pouvant éventuellement résulter de cette annulation ne seront en aucun cas supportées par les Puissances alliées et associées ni par les Puissances, États, Gouvernements ou autorités publiques que le présent article délie de leurs engagements.

Article 173.

Dès la mise en vigueur du présent Traité, la Bulgarie s'engage à faire bénéficier de plein droit les Puissances alliées et associées, ainsi que leurs ressortissants, des droits et avantages de quelque nature que ce soit qu'elle a concédés depuis le 1er août 1914 jusqu'à la mise en vigueur du présent Traité, par traités, conventions ou accords, à des États non belligérants ou ressortissants de ces États, aussi longtemps que ces traités, conventions ou accords resteront en vigueur.

Article 174.

Celles des Hautes Parties Contractantes qui n'auraient pas encore signé ou qui, après avoir signé, n'auraient pas encore ratifié la Convention sur l'opium, signée à la Haye le 23 janvier 1912, sont d'accord pour mettre cette Convention en vigueur, et, à cette fin, pour édicter la législation nécessaire aussitôt qu'il sera possible et, au plus tard, dans les douze mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent, en outre, pour celles d'entre elles qui n'ont pas encore ratifié ladite Convention, que la ratification du présent Traité équivaldra, à tous égards, à cette ratification et à la signature du Protocole spécial ouvert à la Haye conformément aux résolutions de la troisième Conférence sur l'opium, tenue en 1914 pour la mise en vigueur de ladite Convention.

Правителството на Французката република ще изпрати на Холандското правителство единъ завѣренъ прѣписъ отъ протокола за постъпването на ратификациитѣ на настоящия договоръ и ще покани Холандското правителство да приеме тоя договоръ като постъпване на ратификациитѣ на конвенцията отъ 23 януарий 1912 г. и като подписване на добавъчния протоколъ отъ 1914 г.

Чл. 175.

Имунитетитѣ и привилегииитѣ на чуждитѣ поданици, сѣщо както правата за сѣдимост и консулско покровителство, дадени въ България на съюзнитѣ и сдружени Сили по силата на капитулациитѣ и обичаитѣ, както и произтичащи отъ договоритѣ, ще могатъ да съставятъ прѣдметъ на специални конвенции между всѣка една отъ заинтересованитѣ съюзни и сдружени Сили и България.

Що се касае до горѣизброенитѣ прѣимущества, главнитѣ съюзни и сдружени Сили ще се ползуватъ отъ положението на най-облагодѣтелствуваната нация въ България.

Заинтересованитѣ съюзни и сдружени Сили се задължаватъ помежду си да сключватъ само такива конвенции, които сѣ съгласни съ постановленията на настоящия договоръ. Въ случай на различие въ мнѣнията помежду имъ, Обществото на Народитѣ ще бѣде поканено да се произнесе.

ОТДѢЛЪ III.

Д ъ л г о в е.

Чл. 176.

Слѣднитѣ категории парични задължения ще бѣдатъ уредени чрѣзъ провѣрочни и компенсационни служби, които ще се уредятъ отъ всѣка една отъ високитѣ договорищи страни въ срокъ отъ три мѣсеца, начиная отъ нотификацията, прѣдвидена въ алинея „d“ по-долу:

1. Дълговетѣ, изискуеми прѣди войната и дължими отъ поданици на една отъ договарящитѣ държави, живущи въ територията на тая държава, спрѣмо поданици на една противна държава, живущи въ територията на тая държава;

2. Дълговетѣ, станали изискуеми прѣзъ врѣме на войната и дължими на поданици на една отъ договарящитѣ държави, живущи на територията на тая държава и произтичащи отъ сѣлки и договори, сключени съ поданицитѣ на една противна държава, живущи въ територията на тая държава — чието пълно или частично изплащане е било прѣустановено вслѣдствие на обявяването на войната;

3. Лихвитѣ, изтекли прѣди и прѣзъ врѣме на войната и дължими на поданици на една отъ договарящитѣ Сили, произхождащи отъ цѣнности, издадени или приети отъ една противна Сила, стига само изплащането на тия лихви на поданицитѣ на тая Сила или на неутралнитѣ да не е било прѣустановено прѣзъ войната.

4. Платимитѣ капитали прѣди и прѣзъ войната, дължими на поданицитѣ на една отъ договарящитѣ страни и прѣдставящи цѣнности, издадени отъ една противна Сила, стига само изплащането на тоя капиталъ на поданицитѣ на тия Сили, или на неутралнитѣ, да не е било прѣустановено прѣзъ войната.

Сумитѣ, добити отъ ликвидациитѣ на неприятелски имоти, права и интереси, посочени въ отдѣлъ IV и приложението му, ще бѣдатъ поети въ тежестъ въ моне-

Le Gouvernement de la République française communiquera au Gouvernement des Pays-Bas une copie certifiée conforme du procès-verbal de dépôt des ratifications du présent Traité et invitera le gouvernement des Pays-Bas à accepter et recevoir ce document comme dépôt des ratifications de la Convention du 23 janvier 1912 et comme signature du Protocole additionnel de 1914.

Article 175.

Les immunités et privilèges des sujets étrangers ainsi que les droits de juridiction et de protection consulaires attribués en Bulgarie aux Puissances alliées et associées, en vertu des capitulations et usages ainsi que des traités, pourront faire l'objet de Conventions spéciales entre chacune des Puissances alliées et associées intéressées et la Bulgarie.

En ce qui concerne les avantages mentionnés ci-dessus, les Principales Puissances alliées ou associées bénéficieront du traitement de la nation la plus favorisée, en Bulgarie.

Les Puissances alliées et associées intéressées s'engagent entre elles à ne conclure que des conventions conformes aux stipulations du présent Traité. En cas de divergence d'avis entre elles, la Société des Nations sera appelée à se prononcer.

SECTION III.

D e t t e s.

Article 176.

Seront réglées par l'intermédiaire d'Offices de vérification et de compensation qui seront constitués par chacune des Hautes Parties Contractantes dans un délai de trois mois à dater de la notification prévue à l'alinéa ci-après, les catégories suivantes d'obligations pécuniaires:

1° Les dettes exigibles avant la guerre et dues par les ressortissants d'une des Puissances Contractantes, résidant sur le territoire de cette Puissance, aux ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance;

2° Les dettes devenues exigibles pendant la guerre, et dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes résidant sur le territoire de cette Puissance et résultant des transactions ou des contrats, passés avec les ressortissants d'une Puissance adverse résidant sur le territoire de cette Puissance, dont l'exécution totale ou partielle a été suspendue du fait de la déclaration de guerre;

3° Les intérêts échus avant et pendant la guerre, et dus à un ressortissant d'une des Puissances Contractantes, provenant des valeurs émises ou reprises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de ces intérêts aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre;

4° Les capitaux remboursables avant et pendant la guerre, payables aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes, représentant des valeurs émises par une Puissance adverse, pourvu que le paiement de ce capital aux ressortissants de cette Puissance ou aux neutres n'ait pas été suspendu pendant la guerre.

Les produits des liquidations des biens, droits et intérêts ennemis visés dans la Section IV et son Annexe, seront pris en charge dans la monnaie et au change prévus

тата и по камбио, прѣдвидени по-долу въ алинея 1 отъ провѣрочнитѣ и компенсаціонни служби, и разпрѣдѣлени отъ тѣхъ споредъ условіята, прѣдвидени въ казанія отдѣлъ и приложение.

Операциитѣ, прѣдвидени въ настоящия членъ, ще се извършватъ съгласно слѣднитѣ принципи и съобразно приложението къмъ настоящия отдѣлъ:

a) всѣка отъ високитѣ договорящи страни ще забрани, щомъ като влѣзе въ сила настоящия договоръ, всички изплащания, приемане на изплащане и въобще всѣкакви съобщения между заинтересованитѣ страни, относително уреждането на казанитѣ дългове, освѣнъ чрѣзъ посрѣдничеството на горѣпоменатитѣ провѣрочни и компенсаціонни служби;

b) всѣка една отъ високитѣ договорящи страни ще бѣде респективно отговорна за изплащането на казанитѣ дългове на своитѣ поданици, освѣнъ въ случая, когато дължникътъ е билъ прѣди войната въ несъстоятелностъ, въ гражданска несъстоятелностъ или въ положение на обявена невъзможностъ да плаща, или ако дългътъ се дължи отъ дружество, чиито дѣла сж били ликвидирани чрѣзъ войната, съгласно изключителното военно законодателство. Обаче дълговетѣ на жителитѣ отъ завезитѣ или окупирани отъ неприятеля територии прѣди примирieto не ще бждатъ гарантирани отъ държавитѣ, на които принадлежатъ тѣзи територии;

в) сумитѣ, дължими на поданици на една отъ договорящитѣ страни, отъ поданици на една противна страна, ще бждатъ вписани въ приходъ на провѣрочната и компенсаціонна служба на страната на длъжника и внесени на кредитора отъ службата на неговата държава;

г) дълговетѣ ще бждатъ изплатени или кредитирани въ монетата на заинтересованата съюзна и сдружена Сила (включително колонитѣ и протекторатитѣ на съюзнитѣ Сили, британскитѣ Доминиони и Индия). Ако дълговетѣ трѣбва да бждатъ уредени въ каквато и да е друга монета, тѣ ще бждатъ платени или кредитирани въ монетата на заинтересованата съюзна или сдружена Сила, (колонии, протекторатъ, британски Доминионъ или Индия). Обръщането ще стане по курса на камбиото отъ прѣди войната.

За прилагането на това постановление ще се смѣта, че курсътъ на камбиото отъ прѣди войната е равенъ на срѣдното число на курсоветѣ на телеграфическитѣ прѣводи на заинтересованата съюзна или сдружена Сила въ мѣсеца, прѣдшествующъ непосредствено обявяването на военнитѣ дѣйствия между казаната заинтересована Сила и България.

Въ случай, че съ договоръ е билъ изрично уговоренъ единъ неизмѣненъ камбиаленъ курсъ за обръщането на монетата, въ която е изразено задължението — въ монетата на заинтересованата съюзна или сдружена Сила, горното разпореждане, относно се до курса на камбиото, нѣма да бѣде прилагано.

Що се касае до новитѣ държави Полша и Чехословашко, монетата на издѣлжаването и курса на камбиото, приложими за изплащане или кредитиране на дълговетѣ ще бждатъ опрѣдѣлени отъ комисията за репарациитѣ, прѣдвидена въ часть VII (Поправки), освѣнъ ако заинтересованитѣ страни не сж се прѣварително спогодили по висящитѣ въпроси.

д) разпорежданията на настоящия членъ и на приложението не ще се прилагатъ между България, отъ една страна, и отъ друга страна една отъ съюзнитѣ или сдружени Сили, тѣхнитѣ колонии и протекторати, или британскитѣ Доминиони или Индия, освѣнъ ако въ срокъ

ci-après à l'alinéa d), par les Offices de vérification et de compensation et affectés par eux dans les conditions prévues par lesdites Section et Annexe.

Les opérations visées dans le présent article seront effectuées selon les principes suivants et conformément à l'Annexe de la présente section:

a) Chacune des Hautes Parties Contractantes interdira, dès la mise en vigueur du présent Traité tous paiements, acceptations de paiements et généralement toutes communications entre les parties intéressées, relativement au règlement desdites dettes, autrement que par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation susvisés;

b) Chacune des Hautes Parties Contractantes sera respectivement responsable du paiement desdites dettes de ses nationaux, sauf dans le cas où le débiteur était, avant la guerre, en faillite, en déconfiture ou en état d'insolvabilité déclarée ou si la dette était due par une société, dont les affaires ont été liquidées pendant la guerre conformément à la législation exceptionnelle de guerre. Néanmoins les dettes des habitants des territoires envahis ou occupés par l'ennemi avant l'Armistice ne seront pas garanties par les Etats dont ces territoires font partie;

c) Les sommes dues aux ressortissants d'une des Puissances Contractantes par les ressortissants d'une Puissance adverse seront portées au débit de l'Office de vérification et de compensation du pays du débiteur et versées au créancier par l'Office du pays de ce dernier;

d) Les dettes seront payées ou créditées dans la monnaie de celle des Puissances alliées et associées (y compris les colonies et protectorats des Puissances alliées, les Dominions britanniques et l'Inde), qui sera intéressée. Si les dettes doivent être réglées dans toute autre monnaie, elles seront payées ou créditées dans la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée (colonie, protectorat, Dominion britannique ou Inde). La conversion se fera au taux du change d'avant-guerre.

Pour l'application de cette disposition, on considère que le taux du change d'avant-guerre est égal à la moyenne des taux des transferts télégraphiques de la Puissance alliée ou associée intéressée pendant le mois précédant immédiatement l'ouverture des hostilités entre ladite Puissance intéressée et la Bulgarie.

Dans le cas où un contrat stipulerait expressément un taux fixe de change pour la conversion de la monnaie, dans laquelle l'obligation est exprimée, en la monnaie de la Puissance alliée ou associée intéressée, la disposition ci-dessus, relative aux taux du change, ne sera pas applicable.

En ce qui concerne les nouveaux Etats de Pologne et de Tchéco-Slovaquie, la monnaie de règlement et le taux du change applicables aux dettes à payer ou à créditer seront fixés par la Commission des réparations prévue par la Partie VII (Réparations), à moins que les Etats intéressés ne soient au préalable parvenus à un accord réglant les questions en suspens.

e) Les prescriptions du présent article et de l'Annexe ci-jointe ne s'appliqueront pas entre la Bulgarie d'une part et, d'autre part, l'une quelconque des Puissances alliées ou associées, leurs colonies et pays de protectorat, ou l'un quelconque des Dominions britanniques, ou l'Inde, à moins

отъ единъ мѣсецъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, не се нотифицира това на България отъ правителството на нѣкоя съюзна или сдружена Сила, на нѣкоя британски Доминионъ или на Индия, споредъ случая.

е) Съюзнитѣ и сдружени Сили, които сж се при-
сѣдинили къмъ настоящия членъ и приложението, ше
могатъ да се съгласятъ помежду си да ги приложатъ
къмъ респективнитѣ си поданици, установени на тѣхна
територия, касателно отношенията между тѣзи поданици
и българскитѣ поданици. Въ такъвъ случай, изплаща-
нията, извършени въ изпълнение на настоящитѣ нареж-
дания, ше бждатъ уредени между провѣрочнитѣ и ком-
пенсационнитѣ служби на заинтересованитѣ съюзни и
сдружени Сили.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

§ 1.

Всѣка една отъ високитѣ договорящи страни ше
учрѣди въ срокъ отъ три мѣсеца, начиная отъ нотифи-
кацията, прѣдвидена въ чл. 176 § д, една „провѣрочна
и компенсационна служба“, за плащането и събирането на
неприятелскитѣ дългове.

Внѣ отъ тѣхъ могатъ да бждатъ образувани
мѣстни служби за часть отъ територитѣ на високитѣ
договорящи страни. Тѣзи служби ше дѣйствуватъ въ
тѣзи територии, както централнитѣ служби; но всички
сношения съ службата, установена въ противната страна,
ставатъ чрѣзъ централната служба.

§ 2.

Въ настоящето приложение подъ думитѣ „неприя-
телски дългове“ се разбираатъ паричнитѣ задължения,
посочени въ параграфъ първи отъ членъ 176, подъ
„неприятелски длъжници“, — лицата, които дължатъ тѣзи
суми; подъ „неприятелски кредитори“ — лицата, на които
тѣ се дължатъ; подъ „служба-кредиторъ“ — провѣ-
рочната и компенсационна служба, функционираща въ
страната на кредитора, и подъ „служба-длъжникъ“, —
провѣрочната и компенсационната служба, функциони-
раща въ страната на длъжника.

§ 3.

Високитѣ договорящи страни ше санкциониратъ
нарушенията на параграфъ а отъ чл. 176 съ наказанията,
прѣдвидени по настоящемъ въ тѣхното законодателство
за търговия съ неприятеля. Тѣ сжщо ше забранятъ на
своя територия всѣкакъвъ сждебенъ искъ, касателно пла-
щане на неприятелскитѣ дългове, внѣ отъ случайтѣ,
прѣдвидени въ настоящия правилникъ.

§ 4.

Правителствената гаранция, прѣдвидена въ пара-
графъ б отъ членъ 176, се прилага, когато изплащането
не може да се извърши по каквато и да е причина,
освѣнъ въ случая, когато, споредъ законодателството на
страната-длъжникъ, дългътъ е билъ просрочень въ
момента на обявяването на войната, или ако въ този
моментъ длъжникътъ е билъ въ несъстоятелность, въ
гражданска несъстоятелность, или въ обявена невъзмож-
ность да плаща, или ако дългътъ е дължимъ отъ едно
дружество, чийто смѣтки сж били ликвидирани споредъ
изключителното военно законодателство. Въ този случай,
прѣдвидената процедура въ настоящето приложение ше
се приложи за изплащането на репарациитѣ.

que, dans un délai d'un mois, à dater de l'entrée en vi-
gueur du présent Traité, notification à cet effet ne soit
donnée à la Bulgarie par les Gouvernements de telle
Puissance alliée ou associée, de tel Dominion britannique,
ou de l'Inde, suivant le cas.

f) Les Puissances alliées et associées qui ont adhéré
au présent article et à l'Annexe ci-jointe, pourront con-
venir entre elles de les appliquer à leurs ressortissants
respectifs établis sur leur territoire, en ce qui concerne
les rapports entre ces ressortissants et les ressortissants
bulgares. Dans ce cas, les paiements effectués par appli-
cation de la présente disposition feront l'objet de règle-
ment entre les Offices de vérification et de compensation
alliés et associés intéressés.

ANNEXE.

§ 1.

Chacune des Hautes Parties Contractantes créera,
dans un délai de trois mois, à dater de la notification
prévue à l'article 176, § e, un „Office de vérification et
de compensation“ pour le paiement et le recouvrement
des dettes ennemies.

Il pourra être créé des Offices locaux pour une partie
des territoires des Hautes Parties Contractantes. Ces Offices
agiront sur ces territoires comme les offices centraux; mais
tous les rapports avec l'Office établi dans le pays adverse
auront lieu par l'intermédiaire de l'Office central.

§ 2.

Dans la présente Annexe, on désigne par les mots
„dettes ennemies“ les obligations pécuniaires visées au
premier paragraphe de l'article 176, par „débiteurs ennemis“
les personnes qui doivent ces sommes, par „créanciers
ennemis“ les personnes à qui elles sont dues, par „Office
créancier“ l'Office de vérification et compensation fon-
ctionnant dans le pays du créancier et par „Office débi-
teur“ l'Office de vérification et compensation fonctionnant
dans le pays du débiteur.

§ 3.

Les Hautes Parties Contractantes sanctionneront les
infractions aux dispositions du paragraphe a) de l'article 176
par les peines prévues actuellement, dans leur législation
pour le commerce avec l'ennemi. Elles interdiront égale-
ment sur leur territoire toute action en justice relative au
paiement des dettes ennemies, en dehors des cas prévus
par le présent règlement.

§ 4.

La garantie gouvernementale prévue au paragraphe
b) de l'article 176 s'applique, lorsque le recouvrement ne
peut être effectué, pour quelque cause que ce soit, sauf
dans le cas où, selon la législation du pays débiteur, la
dette était prescrite au moment de la déclaration de guerre
ou si, à ce moment, le débiteur était en faillite, en décon-
fiture ou en état d'insolvabilité déclarée ou si la dette
était due par une société dont les affaires ont été liqui-
dées conformément à la législation exceptionnelle de guerre.
Dans ce cas, la procédure prévue par la présente Annexe
s'appliquera au paiement des répartitions.

Терминът „въ несъстоятелност“, „въ гражданска несъстоятелност“ се отнасят до приложението на законодателствата, които прѣдвѣжатъ тѣзи юридически положения. Изразътъ „въ обявена невъзможистъ да плаща“ има сѣщото значение, както въ английското право.

§ 5.

Кредиторитѣ ще съобщатъ на службата-кредиторъ, въ срокъ отъ шесть мѣсеца отъ датата на учрѣдяването ѝ, дълговетѣ, които имъ се дължатъ и ще доставятъ на тая служба всички документи и свѣдѣния, които ще имъ бждатъ поискани.

Високитѣ договорящи страни ще взематъ всички полезни мѣрки да прѣслѣдватъ и наказватъ всички тайни споразумѣния, които могатъ да станатъ между кредитори и длъжници — неприятели. Службитѣ ще си съобщаватъ всички указания и свѣдѣния, които могатъ да помогнатъ да се откриятъ и наказатъ подобни тайни споразумѣния.

Високитѣ договорящи страни ще улеснятъ, до колкото е възможно, пощенскитѣ и телеграфни съобщения, на разноски на странитѣ и чрезъ службитѣ, помежду длъжници и кредитори, желаещи да дойдатъ до едно споразумѣние върху сумата на тѣхния дългъ. Службата-кредиторъ ще съобщи на службата-длъжникъ дълговетѣ, които ѝ сѣ декларирани. Службата-длъжникъ своевременно ще съобщи на службата-кредиторъ признатитѣ дългове и спорнитѣ дългове. Въ този послѣдния случай службата-длъжникъ ще покаже причинитѣ за непризнаването на дълга.

§ 6.

Когато единъ дългъ бжде признатъ напълно или отчасти, службата-длъжникъ ще кредитира веднага съ признатата сума на службата-кредиторъ, която едновременно ще бжде уведомена за този кредитъ.

§ 7.

Дългътъ се счита като признатъ въ своята цѣлостъ и сумата му ще се mine веднага въ кредитъ на службата-кредиторъ, освѣнъ, ако въ единъ срокъ отъ три мѣсеца отъ получаването на съобщението, което ще ѝ бжде направено (освѣнъ ако този срокъ бжде продълженъ съ съгласието на службата-кредиторъ), службата-длъжникъ не съобщи, че дългътъ не е признатъ.

§ 8.

Въ случай че дългътъ не бжде признатъ изцѣло или отчасти, двѣтѣ служби ще изучатъ въпроса по взаимно съгласие и ще се опитатъ да помиратъ странитѣ.

§ 9.

Службата-кредиторъ ще изплати на частнитѣ кредитори сумитѣ, внесени на нейнъ кредитъ, като използва за цѣльта сумитѣ, турени на нейно разположение отъ правителството на страната ѝ, и при условията, опрѣдѣлени отъ това правителство, като прави особено всички одрѣжки, които се смѣтатъ необходимими за рискове, разноски или комисионно право.

§ 10.

Всѣко лице, което изисква изплащането на единъ неприятелски дългъ, чиято сума не е била призната напълно или отчасти, ще трѣбва да плати на службата, въ видъ на глоба, една лихва отъ 5% върху призна-

Les termes „en failite, en déconfiture“ visent l'application des législations qui prévoient ces situations juridiques. L'expression „en état d'insolvabilité déclarée“ a la même signification qu'en droit anglais.

§ 5.

Les créanciers notifieront, à l'Office créancier, dans le délai de six mois, à dater de sa création, les dettes qui leur sont dues et fourniront à cet Office tous les documents et renseignements qui leur seront demandés.

Les Hautes Parties Contractantes prendront toutes mesures utiles pour poursuivre et punir les collusions qui pourraient se produire entre créanciers et débiteurs ennemis. Les Offices se communiqueront toutes les indications et renseignements pouvant aider à découvrir et à punir de semblables collusions.

Les Hautes Parties Contractantes faciliteront autant que possible la communication postale et télégraphique, aux frais des parties et par l'intermédiaire des Offices entre débiteurs et créanciers désireux d'arriver à un accord sur le montant de leur dette.

L'Office créancier notifiera à l'Office débiteur toutes les dettes qui lui auront été déclarées. L'Office débiteur fera, en temps utile, connaître à l'Office créancier les dettes reconnues et les dettes contestées. Dans ce dernier cas, l'Office débiteur mentionnera les motifs de la non-reconnaissance de la dette.

§ 6.

Lorsqu'une dette aura été reconnue, en tout ou partie, l'Office débiteur créditera aussitôt du montant reconnu l'Office créancier qui sera, en même temps, avisé de ce crédit.

§ 7.

La dette sera considérée comme reconnue pour sa totalité et le montant en sera immédiatement porté au crédit de l'Office créancier, à moins que, dans un délai de trois mois à partir de la réception de la notification qui lui aura été faite (sauf prolongation de ce délai acceptée par l'Office créancier), l'Office débiteur ne fasse connaître que la dette n'est pas reconnue.

§ 8.

Dans le cas où la dette ne serait pas reconnue, en tout ou partie, les deux Offices examineront l'affaire d'un commun accord et tenteront de concilier les parties.

§ 9.

L'Office créancier payera aux particuliers créanciers les sommes portées à son crédit en utilisant à cet effet les fonds mis à sa disposition par le Gouvernement de son pays et dans les conditions fixées par ce Gouvernement, en opérant notamment toute retenue jugée nécessaire pour risques, frais ou droits de commission.

§ 10.

Toute personne qui aura réclamé le paiement d'une dette ennemie dont le montant n'aura pas été reconnu en tout ou en partie devra payer à l'Office, à titre d'amende, un intérêt de 5 p. 100 sur la partie non reconnue de la

тата част на дълга. Сжшо, всъко лице, което неправилно е отказало да признае напълно или отчасти един дълг, исканъ от него, ще трѣбва да плати, въ видъ на глоба, лихва отъ 5% отъ сумата, за която отказътъ му не е билъ признатъ за оправдателенъ.

Тази лихва ще се дължи отъ деня на изтичането на срока, прѣдвиденъ въ параграфъ 7, до деня, въ който искането бжде признато за неоправдателно или дългътъ платенъ.

Службитѣ, всѣка за това, което се отнася до нея, ще се грижатъ за събирането на горѣпосоченитѣ глоби и ще бждатъ отговорни въ случай, че тѣзи глоби не могатъ да бждатъ събрани.

Глобитѣ се внасятъ на кредитъ на противната служба, която ще ги запази като разноси за изпълнението на настоящитѣ нареждания.

§ 11. 3)

Балансътъ на операциитѣ между службитѣ ще се опрѣдѣля всѣки три мѣсеци и остатъкътъ отъ смѣтката ще се уравнива отъ държавата-длъжникъ въ срокъ отъ единъ мѣсець и съ плащане въ ефективенъ, въ брой.

Обаче остатъкитѣ отъ суми, които може да се дължатъ отъ една или нѣколко съюзни или сдружени Сили, ще бждатъ задържани до пълното изплащане на сумитѣ, дължими на съюзнитѣ и сдружени Сили или на тѣхнитѣ поданици вслѣдствие на войната.

§ 12.

Съ цѣлъ да се улесни разискването между службитѣ, всѣка отъ тѣхъ ще има единъ прѣдставителъ въ града, дѣто ще функционира другата.

§ 13.

Освѣтъ при мотивирано изключение, въпроситѣ ще се разглеждатъ, до колкото е възможно, въ канцеларитѣ на службата-длъжникъ.

§ 14.

Чрѣзъ приложението на чл. 176 параграфъ б, високитѣ договорящи страни сж отговорни за изплащането на неприятелскитѣ дългове отъ тѣхнитѣ поданици-длъжници.

Службата-длъжникъ ще трѣбва слѣдователно да кредитира службата-кредиторъ съ всички признати дългове, даже и когато събирането имъ отъ частния длъжникъ бжде невъзможно. Правителствата обаче ще трѣбва да дадатъ на своята служба нуждната властъ за събирането на признатитѣ вземания.

По изключение, признатитѣ дългове, дължими отъ лица, които сж прѣтърпѣли поврѣди отъ войната, ще бждатъ вписани на кредитъ на службата, кредиторъ, само когато обезщетението, което може да имъ се дължи за тѣзи поврѣди, имъ бжде заплатено.

3) Текстъ на проектодоговора:

§ 11. — Балансътъ на операциитѣ между службитѣ ще се опрѣдѣля всѣки мѣсець и остатъкътъ отъ смѣтката ще се уравнива отъ държавата-длъжникъ въ срокъ отъ осемъ дена и съ плащане въ ефективенъ, въ брой.

Обаче, остатъкитѣ отъ суми, които може да се дължатъ отъ една или нѣколко съюзни или сдружени Сили ще бждатъ задържани до пълното изплащане на сумитѣ, дължими на съюзнитѣ и сдружени Сили или на тѣхнитѣ поданици вслѣдствие на войната.

dette. De même, toute personne qui aura indûment refusé de reconnaître tout ou partie d'une dette à elle réclamée devra payer, à titre d'amende, un intérêt de 5 p. 100 sur le montant au sujet duquel son refus n'aura pas été reconnu justifié.

Cet intérêt sera dû à partir du jour de l'expiration du délai prévu au paragraphe 7 jusqu'au jour où la réclamation aura été reconnue injustifiée ou la dette payée.

Les Offices, chacun en ce qui le concerne, poursuivront le recouvrement des amendes ci-dessus visés et seront responsables dans le cas où ces amendes ne pourront pas être recouvrées.

Les amendes seront portées au crédit de l'Office adverse, qui les conservera à titre de contribution aux frais d'exécution des présentes dispositions.

§ 11. 3)

La balance des opérations entre les Offices sera établie tous les trois mois et le solde réglé par l'État débiteur dans un délai d'un mois et par versement effectif de numéraire.

Toutefois, les soldes pouvant être dus par une ou plusieurs Puissances alliées ou associées seront retenus jusqu'au paiement intégral des sommes dues aux Puissances alliées ou associées ou à leurs ressortissants du chef de la guerre.

§ 12.

En vue de faciliter la discussion entre les Offices, chacun d'eux aura un Représentant dans la ville où fonctionnera l'autre.

§ 13.

Sauf exception motivée, les affaires seront discutées autant que possible dans les bureaux de l'Office débiteur.

§ 14.

Par application de l'article 176, paragraphe b), les Hautes Parties Contractantes sont responsables du paiement des dettes ennemies de leurs ressortissants débiteurs.

L'Office débiteur devra donc créditer l'Office créancier de toutes les dettes reconnues, alors même que le recouvrement sur le particulier débiteur aurait été impossible. Les Gouvernements devront néanmoins donner à leur Office tout pouvoir nécessaire pour poursuivre le recouvrement des créances reconnues.

Exceptionnellement, les dettes reconnues qui sont dues par des personnes ayant subi des dommages de guerre ne seront inscrites au crédit de l'Office créancier que lorsque l'indemnité qui pourrait leur être due pour ces dommages aura été payée.

3) Texte du projet.

§ 11. — La balance des opérations entre les Offices sera établie tous les mois et le solde réglé par l'État débiteur dans un délai de huitaine et par versement effectif de numéraire.

Toutefois, les soldes pouvant être dus par une ou plusieurs Puissances alliées ou associées seront retenus jusqu'au paiement intégral des sommes dues aux Puissances alliées ou associées ou à leurs ressortissants du chef de la guerre.

§ 15.

Всѣко правителство ще гарантира разноскитѣ на службата, установена на негова територия, включително и заплатитѣ на персонала.

§ 16.

Въ случай на несъгласие между двѣ служби върху съществуването на дълга или въ случай на конфликтъ между длъжника и кредитора — неприятели, или между служитѣ, спорътъ ще бжде или подложенъ на арбитражъ (ако странитѣ се съгласятъ и при условия опрѣдѣлени отъ тѣхъ по взаимно съгласие), или внесенъ въ Смѣсенія арбитраженъ съдъ, прѣдвиденъ въ сѣдвация VI отдѣлъ.

Спорътъ може, обаче, по искане на службата-кредиторъ, да бжде разгледанъ отъ обикновенитѣ съдилища въ мѣстожителството на длъжника.

§ 17.

Сумитѣ, присждени отъ смѣсенія арбитраженъ съдъ, отъ обикновенитѣ съдилища или отъ арбитражния съдъ ще се събиратъ чрезъ служитѣ, като че тѣзи суми сж признати за дължими отъ службата-длъжникъ.

§ 18.

Заинтересованитѣ правителства ще опрѣдѣлятъ единъ чиновникъ, натоваренъ да завежда дѣлата чрезъ смѣсенія арбитраженъ съдъ за смѣтка на своята служба. Този чиновникъ упражнява единъ общъ контролъ върху пълномощницитѣ или адвокатитѣ на поданицитѣ на своята държава.

Съдилището сжди по документитѣ. То може, обаче, да изслушва явилитѣ се лично страни, или пъкъ прѣдставени по тѣхно желание, било чрезъ пълномощници, удобрени отъ двѣтѣ правителства, било чрезъ горѣказания чиновникъ, който има власть да се намѣси на една страна, както и да поднови и подържа изоставеното отъ страната искане.

§ 19.

Заинтересованитѣ служби ще доставятъ на смѣсенія арбитраженъ съдъ всички сѣдѣния и документи, които притежаватъ, за да позволятъ на съда да се произнесе бързо по въпроситѣ, които му сж поставени на разглеждане.

§ 20.

Възникната жалба на една отъ странитѣ противъ задружното рѣшение на двѣтѣ служби влѣче за она, която подава жалбата, задължението да депозира една сума, която му се връща само, когато първото рѣшение бжде отмѣнено въ негова полза и въ размѣръ, въ който тя е уважена; въ таквъ случай противникътъ му трѣбва да бжде осжденъ да понесе въ сжщия размѣръ вреди и разноски. Депозитътъ може да бжде замѣненъ съ едно поръчителство прието отъ съда.

По всичкитѣ дѣла, които се разглеждатъ отъ съда ще се събира една такса въ размѣръ 5% отъ спорната сума. Таксата е въ тежестъ на страната, която губи дѣлото, освѣнъ ако съдътъ рѣши противното. Тази такса се прибавя къмъ указания по-горѣ депозитъ. Тя е сжщо независима отъ поръчителството.

Съдътъ може да присжди на една отъ странитѣ вреди и загуби въ размѣръ на разноскитѣ по процеса.

§ 15.

Chaque Gouvernement garantira les frais de l'Office installé sur son territoire, y compris les appointements du personnel.

§ 16.

En cas de désaccord entre deux Offices sur la réalité de la dette ou en cas de conflit entre le débiteur et le créancier ennemis ou entre les Offices, la contestation sera ou soumise à un arbitrage (si les parties y consentent et dans les conditions fixées par elles d'un commun accord), ou portée devant le Tribunal arbitral mixte prévu dans la Section VI ci-après.

La contestation peut toutefois, à la demande de l'Office créancier, être soumise à la juridiction des Tribunaux de droit commun du domicile du débiteur.

§ 17.

Les sommes allouées par le Tribunal arbitral mixte, par les Tribunaux de droit commun ou par le Tribunal d'arbitrage seront recouvrées par l'intermédiaire des Offices comme si ces sommes avaient été reconnues dues par l'Office débiteur.

§ 18.

Les Gouvernements intéressés désigneront un agent chargé d'introduire les instances devant le Tribunal arbitral mixte pour le compte de son office. Cet agent exercera un contrôle général sur les mandataires ou avocats des ressortissants de son pays.

Le Tribunal juge sur pièces. Il peut toutefois entendre les parties comparissant en personne ou représentées, à leur gré, soit par des mandataires agréés par les deux Gouvernements, soit par l'agent visé ci-dessus, qui a pouvoir d'intervenir aux côtés de la partie comme de reprendre et soutenir la demande abandonnée par elle.

§ 19.

Les Offices intéressés fourniront au Tribunal arbitral mixte tous renseignements et documents qu'ils auront en leur possession, afin de permettre au Tribunal de statuer rapidement sur les affaires qui lui sont soumises.

§ 20.

Les appels de l'une des parties contre la décision conjointe de deux Offices entraînent à la charge de l'appelant, une consignation qui n'est restituée que lorsque la première décision est réformée en faveur de l'appelant et dans la mesure du succès de ce dernier, son adversaire devant, en ce cas, être, dans une égale proportion, condamné aux dommages et dépens. La consignation peut être remplacée par une caution acceptée par le Tribunal.

Un droit de 5 p. 100 sur le montant de la somme en litige sera prélevé pour toutes les affaires soumises au Tribunal. Sauf décision contraire du Tribunal, le droit sera supporté par la partie perdante. Ce droit se cumulera avec la consignation visée ci-dessus. Il est également indépendant de la caution.

Le Tribunal peut allouer à l'une des Parties des dommages et intérêts à concurrence des frais du procès.

Всички суми дължими по приложение на настоящия параграфъ се минават на сметка на службата на печелившата страна, като се държи отделна сметка за тяхъ.

§ 21.

За да може бързо да се разглеждатъ дѣлата, при назначаването на персонала въ службитъ и въ смѣсеня арбитраженъ съдъ, ще се държи сметка и за знанието на езика на заинтересованата противна държава.

Самитѣ служби ще могатъ свободно да се сношаватъ по-между си и да си прѣпращатъ документи на свой езикъ.

§ 22.

Дълговетѣ ще носятъ лихви споредъ слѣднитѣ условия, освѣнъ ако противното е уговорено между заинтересованитѣ правителства:

Не се плащатъ лихви на сумитѣ, дължими като дивиденди, лихви и други периодически плащания, прѣдставляващи лихви на капитала.

Лихвата ще бѣде 5% годишно, освѣнъ ако, по силата на договоръ, законъ или по мѣстенъ обичай, кредиторътъ слѣдва да получи друга лихва. Въ таквъ случай важи тази лихва.

Лихвитѣ ще текатъ отъ деня на почване военнитѣ дѣйствия или пъкъ отъ деня на падежа, ако падежътъ на дълга, който трѣбва да се прибере е билъ прѣзъ врѣме на войната и до деня, въ който дължимата сума се внесе на сметката на службата-кредиторъ.

Дължимитѣ лихви ще се считатъ като признати дългове отъ службитѣ и ще минаватъ въ сметнитѣ условия, на сметката на службата-кредиторъ.

§ 23.

Ако вслѣдствие на рѣшение на службитѣ или на смѣсеня арбитраженъ съдъ се счете, че нѣкоя рекламация не спада въ прѣдвиденитѣ въ чл. 176 случаи, кредиторътъ има право да дири изплащането на вземането си прѣдъ обикновенитѣ съдилища или по какъвто и да било другъ правенъ начинъ.

Молбата, отправена до службата, прѣкъсва давността.

§ 24.

Високитѣ договорящи страни уговарятъ да считатъ рѣшенията на смѣсеня арбитраженъ съдъ за окончателни и да ги направатъ задължителни за поданицитѣ си.

§ 25.

Ако нѣкоя служба-кредиторъ откаже да съобщи на службата-длъжникъ нѣкоя рекламация или пъкъ да изпълни нѣкой отъ прѣдвиденитѣ въ настоящото приложение процесуални актове, имащи за цѣль да изтъкнатъ, изцѣло или отчасти, нѣкое съобщено по установения редъ искане, тя е длъжна да издаде на кредитора едно удостоверение, посочваще исканата сума и казанитѣ кредиторъ, може да дири вземането си прѣдъ обикновенитѣ съдилища или по който и да е правенъ пжтъ.

ОТДѢЛЪ IV.

Имоти, права и интереси.

Членъ 177.

Въпросътъ за имотитѣ, правата и частнитѣ интереси въ неприятелскитѣ страни ще получи своето раз-

Toute somme due par application du présent paragraphe sera portée au crédit de l'Office de la partie gagnante et fera l'objet d'un compte séparé.

§ 21.

En vue de l'expédition rapide des affaires, il sera tenu compte, pour la désignation du personnel des Offices et du Tribunal arbitral mixte, de la connaissance de la langue du pays adverse intéressé.

Les Offices pourront correspondre librement entre eux et se transmettre des documents dans leur langue.

§ 22.

Sauf accord contraire entre les Gouvernements intéressés, les dettes porteront intérêt dans les conditions suivantes:

Aucun intérêt n'est dû sur les sommes dues à titre de dividendes, intérêts ou autres paiements périodiques représentant l'intérêt du capital.

Le taux de l'intérêt sera 5% par an sauf si, en vertu d'un contrat, de la loi ou de la coutume locale, le créancier devait recevoir un intérêt d'un taux différent. Dans ce cas, c'est ce taux qui sera appliqué.

Les intérêts courront du jour de l'ouverture des hostilités ou du jour de l'échéance si la dette à recouvrer est échue au cours de la guerre, et jusqu'au jour où le montant de la dette aura été porté au crédit de l'Office créancier.

Les intérêts, en tant qu'ils sont dus, seront considérés comme des dettes reconnues par les Offices et portés, dans les mêmes conditions, au crédit de l'Office créancier.

§ 23.

Si, à la suite d'une décision des Offices ou du Tribunal arbitral mixte, une réclamation n'est pas considérée, comme rentrant dans les cas prévus dans l'article 176, le créancier aura la faculté de poursuivre le recouvrement de sa créance devant les tribunaux de droit commun ou par toute autre voie de droit.

La demande adressée à l'Office est interruptive de prescription.

§ 24.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent de considérer les décisions du Tribunal arbitral mixte comme définitives et de les rendre obligatoires pour leurs ressortissants.

§ 25.

Si un Office créancier se refuse à notifier à l'Office débiteur une réclamation ou à accomplir un acte de procédure prévu à la présente Annexe pour faire valoir, pour tout ou partie, une demande qui lui aura été dûment notifiée, il sera tenu de délivrer au créancier un certificat indiquant la somme réclamée et ledit créancier aura la faculté de poursuivre le recouvrement de la créance devant les tribunaux de droit commun ou par toute autre voie de droit.

SECTION IV.

Biens, droits et intérêts.

Article 177.

La question des biens, droits et intérêts privés en pays ennemis recevra sa solution conformément aux prin-

рѣшение съобразно съ положенитѣ въ настоящия отдѣлъ принципи и съ разпорежданята на тукъ прибавеното приложение :

a) Взетитѣ отъ България изключителни военни мѣрки и разпоредителни мѣрки, така както сж опредѣлени въ тукъ прибавеното приложение, параграфъ 3, достѣжно имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзнитѣ или сдружени сили, включително и дружествата или сдруженията, въ които тѣзи поданици сж били заинтересовани, ще бждатъ веднага вдигнати или спрѣни, ако ликвидацията имъ не е привършена и въпроснитѣ имоти, права и интереси ще бждатъ възвѣрнати на правомоещитѣ, които ще разполагатъ напълно съ тѣхъ при означенитѣ въ чл. 178 условия. Българското правителство ще отмѣни всички законодателни или административни мѣрки, които то е взело прѣзъ войната, за да забрани на дружествата отъ съюзно или сдружиническо поданство или такива, въ които сж заинтересовани съюзнически или сдружинически поданици, да се ползватъ отъ концесии или контракти въ България.

b) Подъ резерва на противни разпореждания, които биха могли да произтекатъ отъ настоящия договоръ, съюзнитѣ или сдружени Сили си запазватъ правото да задържатъ и ликвидиратъ всички имоти, права и интереси на българскитѣ поданици, или на контролиранитѣ отъ тѣхъ дружества, въ своята територия, въ своитѣ колонии, притежания и протекторати, включително и територитѣ, които имъ се отстъпватъ по силата на настоящия договоръ.

Ликвидацията ще става съгласно законитѣ на заинтересованата съюзна или сдружена държава и българскитѣ собственици не ще може да разполага съ тѣзи имоти, права и интереси, нито да ги облага съ каквато и да е тежоба, безъ съгласието на тази държава.

Не ще бждатъ смѣтани, въ смисъла на настоящия параграфъ, като български поданици, ония български поданици, които по силата на приложението на настоящия договоръ, ще придобиятъ по право поданството на нѣкоя съюзна или сдружена Сила.

c) Цѣнитѣ или обезщетенията, произтичащи отъ упражненитѣ на посоченото въ параграфъ б право, ще се опредѣлятъ, споредъ установенитѣ способи за оцѣнка и за ликвидация, отъ законодателството на страната, където имотитѣ сж били задържани или ликвидирани.

г) Въ отношенията между съюзнитѣ или сдружени Сили или тѣхнитѣ поданици отъ една страна и България или нейнитѣ поданици, отъ друга, всички изключителни военни или разпоредителни мѣрки, приложени отъ съюзнитѣ или сдружени Сили, или извършени актове,

г) Текстъ на проектодоговора :

Чл. 177. — г) Въ отношенията между Съюзнитѣ и сдружени Сили и тѣхнитѣ поданици отъ една страна и България или нейнитѣ поданици, отъ друга, всички изключителни военни или разпоредителни мѣрки, приложени отъ съюзнитѣ или сдружени сили, или извършени актове или такива, които има да се извършатъ по силата на тѣзи мѣрки, така както сж опредѣлени въ параграфитѣ 1 и 3 на тукъ прибавеното приложение, ще се считатъ за окончателни и противопоставеми на всичко лице, подъ прѣдложенитѣ въ настоящия договоръ резерви. Сж щитѣ мѣрки и всички други такива, засѣгащи имотитѣ, правата и интереситѣ на Съюзнитѣ и сдружени Сили, особено реквизициитѣ и секвестритѣ, извършени или отъ гражданскитѣ и военни власти, или пъкъ въ България отъ гражданскитѣ и военни власти или на населенията, или отъ българскитѣ войски, където и да било отъ войскитѣ на Салитѣ, съюзници на България, ще се смѣтатъ унищожени и Българското правителство ще вземе всички мѣрки за възвръщането на тѣзи имоти, права и интереси.

cipes posés dans la présente Section et aux dispositions de l'Annexe ci-jointe :

a) Les mesures exceptionnelles de guerre et les mesures de disposition, telles qu'elles sont définies dans l'Annexe ci-jointe, paragraphe 3, prises par la Bulgarie, concernant les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, seront immédiatement levées ou arrêtées lorsque la liquidation n'en aura pas été terminée, et les biens, droits et intérêts, dont il s'agit, seront restitués aux ayants droit, qui en auront la pleine jouissance dans les conditions fixées par l'article 178. Le Gouvernement bulgare rapportera toutes les dispositions législatives ou réglementaires qu'il aurait prises pendant la guerre pour interdire aux sociétés de nationalité alliée ou associée, ou dans lesquelles des ressortissants alliés ou associés sont intéressés, de bénéficier de concessions ou de contrats en Bulgarie.

b) Sous réserve des dispositions contraires qui pourraient résulter du présent Traité, les Puissances alliées ou associées se réservent le droit de retenir et de liquider tous les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares ou des sociétés contrôlées par eux sur leur territoire, dans leurs colonies, possessions et pays de protectorat, y compris les territoires qui leur ont été cédés en vertu du présent Traité.

La liquidation aura lieu conformément aux lois de l'Etat allié ou associé intéressé et le propriétaire bulgare ne pourra disposer de ces biens, droits et intérêts, ni les grever d'aucune charge, sans le consentement de cet Etat.

Ne seront pas considérés, au sens du présent paragraphe, comme ressortissants bulgares, les ressortissants bulgares qui acquièrent de plein droit la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, par application du présent Traité.

c) Les prix ou indemnités résultant de l'exercice du droit visé au paragraphe b) seront fixés d'après les modes d'évaluation et de liquidation déterminés par la législation du pays, dans lequel les biens ont été retenus ou liquidés.

d) Dans les rapports entre les Puissances alliées ou associées ou leurs ressortissants d'une part, et la Bulgarie ou ses ressortissants d'autre part, seront considérées comme définitives et opposables à toute personne, sous les réserves prévues au présent Traité, toutes mesures

г) Texte du projet.

Article 177. — d) Dans les rapports entre les Puissances alliées ou associées ou leurs ressortissants d'une part, et la Bulgarie ou ses ressortissants d'autre part, seront considérées comme définitives et opposables à toute personne, sous les réserves prévues au présent Traité, toutes mesures exceptionnelles de guerre ou de disposition mises en application par les Puissances alliées et associées, ou actes accomplis ou à accomplir en vertu de ces mesures, telles qu'elles sont définies dans les paragraphes 1 et 3 de l'Annexe ci-jointe. Les mêmes mesures et toutes autres affectant les biens, droits et intérêts des Puissances alliées et associées, notamment les actes de réquisition ou de saisie effectués ou bien par les autorités civiles ou militaires, des populations ou les troupes bulgares en quelque lieu que ce soit, ou bien en Bulgarie par les autorités civiles ou militaires ou les troupes des Puissances alliées de la Bulgarie, seront reconnues nulles et le Gouvernement bulgare prendra toutes les mesures nécessaires en vue de la restitution de ces biens, droits et intérêts.

или такива, които има да се извършат по силата на тѣзи мѣрки, така, както сж опредѣлени въ параграфитѣ 1 и 3 на тукъ прибавеното приложение, ще се считатъ за окончателни и противопоставяеми на всѣко лице, подъ прѣвидениитѣ въ настоящия договоръ резерви. Обаче, ако въ държавитѣ, посочени въ § и отъ настоящия членъ, сж взети мѣрки, които увреждатъ имотитѣ, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици и които не сж съобразни съ мѣстното законодателство, правомощия българинъ има право на обезщетение за причинената му вреда; това обезщетение се опредѣля отъ прѣвидения въ отдѣлъ VI смѣсенъ арбитраженъ съдъ. Сжитѣ мѣрки и всички други, засѣгащи имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, особено реквизициитѣ и секвестритѣ, извършени или отъ гражданскитѣ и военни власти на населенията, или отъ българскитѣ войски, кждѣто и да били, или пъкъ въ България отъ гражданскитѣ и военни власти или отъ войскитѣ на Силитѣ, съюзници на България, ще се смѣтатъ унищожени и Българското правителство ще вземе всички нуждни мѣрки за възвръщането на тѣзи имоти, права и интереси.

д) Поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили ще иматъ право на обезщетение за причиненитѣ вреди и загуби на имотитѣ, правата и интереситѣ имъ, включително дружествата и сдруженията, въ които тѣ сж били заинтересовани на българска територия, така както тѣ сжществуваше на 20 септемврий 1915 г., отъ прилагането, както на изключителнитѣ военни мѣрки, така и на разпоредителнитѣ мѣрки, съставляващи прѣдметъ на параграфитѣ 1 и 3 на тукъ прибавеното приложение. Прѣвидениитѣ по този поводъ рекламации отъ тѣзи поданици ще бждатъ разглеждани и размѣрѣтъ на обезщетенията ще бжде опредѣляни отъ смѣсенъ арбитраженъ съдъ, прѣвиденъ въ отдѣлъ VI или отъ единъ арбитъръ, посоченъ отъ въпросния съдъ; обезщетенията ще бждатъ за смѣтка на България и ще могатъ да се взематъ отъ намиращитѣ се въ територията или подъ контрола на рекламиращата държава имоти на български поданици. Тѣзи имоти ще могатъ да се задържатъ като залогъ за неприятелскитѣ задължения въ опредѣленитѣ въ параграфъ 4 на тукъ прибавеното приложение, условия. Изплащането на тия обезщетения ще може да се извършва отъ съюзната или сдружена Сила и размѣрѣтъ имъ да се вписва въ смѣтка на България.

е) Всѣки пътъ, когато поданикъ на една съюзна или сдружена Сила, собственикъ на имотъ, право или интересъ, който е билъ прѣдметъ на някаква разпоредителна мѣрка въ българската територия, изкаже такова желание, неговата рекламация, прѣвидена въ § д, ще получи удовлетворение, ако имотътъ сжествува още въ натура, чрезъ възвръщането му.

Въ такъвъ случай, България ще трѣбва да вземе всички нуждни мѣрки, за да постави отново измѣстения собственикъ въ владѣние на неговия имотъ, свободенъ отъ всички тежоби или сервитути, съ които може да е билъ обложенъ сѣкъдъ ликвидацията и да обезщети всѣко пострадалше отъ възвръщането трето лице.

Ако споменатото въ настоящия параграфъ възвръщане не може да стане, може да се сключаватъ частни спогодби, чрезъ прѣговори, водени съ посредничеството на заинтересованитѣ Сили, или на посоченитѣ въ прибавеното къмъ отдѣлъ III приложение, прѣвѣрочни и компенсационни служби, за да се обезпечи обезщетението на поданика на една съюзна или сдружена Сила за изирана въ § д вреда, чрезъ отстъпване на облаги или

exceptionnelles de guerre ou de disposition mises en application par les Puissances alliées et associées, ou actes accomplis ou à accomplir en vertu de ces mesures, telles qu'elles sont définies dans les paragraphes 1 et 3 de l'Annexe ci-jointe. Néanmoins, si dans les États visés au paragraphe i) du présent article, des mesures portant préjudice aux biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares et non conformes à la législation locale, ont été prises, l'ayant-droit bulgare aura droit à une indemnité pour le préjudice qui lui a été causé. Cette indemnité sera fixée par le Tribunal arbitral mixte prévu à la Section VI. Les mêmes mesures et toutes autres affectant les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées et associées, notamment les actes de réquisition ou de saisie effectués ou bien par les autorités civiles ou militaires, des populations ou les troupes bulgares en quelque lieu que ce soit, ou bien en Bulgarie par les autorités civiles ou militaires ou les troupes des Puissances alliées de la Bulgarie, seront reconnues nulles et le Gouvernement bulgare prendra toutes les mesures nécessaires en vue de la restitution de ces biens, droits et intérêts.

е) Les ressortissants des Puissances alliées ou associées auront droit à une indemnité pour les dommages ou préjudices causés à leurs biens, droits ou intérêts, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ils étaient intéressés sur le territoire bulgare, tel qu'il existait au 20 septembre 1915, par l'application, tant des mesures exceptionnelles de guerre que des mesures de disposition qui font l'objet des paragraphes 1 et 3 de l'Annexe ci-jointe. Les réclamations formulées à ce sujet par ces ressortissants seront examinées et le montant des indemnités sera fixé par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI ou par un arbitre désigné par ledit Tribunal; les indemnités seront à la charge de la Bulgarie et pourront être prélevées sur les biens des ressortissants bulgares, existant sur le territoire ou se trouvant sous le contrôle de l'État du réclamant. Ces biens pourront être constitués en gage des obligations ennemies, dans les conditions fixées par le paragraphe 4 de l'Annexe ci-jointe. Le paiement de ces indemnités pourra être effectué par la Puissance alliée ou associée et le montant porté au débit de la Bulgarie.

г) Toutes les fois que le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, propriétaire d'un bien, droit ou intérêt qui a fait l'objet d'une mesure de disposition sur le territoire bulgare en exprimera le désir, il sera satisfait à la réclamation prévue au paragraphe e), lorsque le bien existe encore en nature, par la restitution dudit bien.

Dans ce cas, la Bulgarie devra prendre toutes les mesures nécessaires pour remettre le propriétaire évincé en possession de son bien, libre de toutes charges ou servitudes dont il aurait été grevé après la liquidation, et indemniser tout tiers lésé par la restitution.

Si la restitution visée au présent paragraphe ne peut être effectuée, des accords particuliers, négociés par l'intermédiaire des Puissances intéressées ou des Offices de vérification et de compensation visés à l'Annexe jointe à la Section III, pourront intervenir pour assurer que le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée soit indemnisé du préjudice visé au paragraphe e) par l'attribution d'avantages ou d'équivalents, qu'il consent à accepter en

еквиваленти, които той се съгласява да приеме вместо имота, правата или интереситѣ, отъ които е билъ измѣстенъ.

Поради направенитѣ съобразно съ настоящия членъ възвръщания, опрѣдѣленитѣ по прилагане на параграфъ *d*) цѣни или обезщетения ще бждатъ намалени съ сегашната стойностъ на възврътнатия имотъ, като се държи смѣтка за обезщетенията за лишаване отъ ползуване или за поврѣди.

ж) Прѣвиденото въ параграфъ *e*) право е запазено за собственицитѣ, поданици на съюзнитѣ или сдружени Сили, върху територията на които прѣдан подписването на примирието не сж били прилагани законодателни мѣрки, налагащи обща ликвидация на неприятелскитѣ имоти, права и интереси.

з) Осѣбитъ въ случая, когато, по прилагане на параграфъ *e*), сж направени възвръщания въ натура, чистиятъ доходъ отъ ликвидациитѣ на неприятелски имоти, права и интереси, дѣто и да се намиратъ тѣ, извършени било въз основа на изключителното военно законодателство, било по прилагането на този членъ и изобщо всичкитѣ взаимания на неприятеля въ пари, ще получатъ слѣдното назначение:

1. Що се отнася до Силитѣ, които приематъ отдѣлъ III и приложението къмъ него, казанитѣ произведения и вземания ще бждатъ внесени въ кредитъ на Силата, чийто поданикъ е собственикътъ, чрезъ службата по провѣрките и компенсациитѣ, учрѣдена споредъ казанитѣ отдѣлъ и приложение; всѣки остатъкъ, който би се оказалъ въ полза на България, ще се употреби съгласно чл. 129, часть VII (Репарации) отъ настоящия договоръ.

2. Що се отнася до Силитѣ, които не приематъ отдѣлъ III и приложението къмъ него, произведеното отъ имотитѣ, правата и интереситѣ, вземанията въ пари на поданицитѣ на съюзнитѣ или сдружени Сили, задържани отъ България, ще бждатъ веднага изплатени на правомощия или на неговото правителство. Всѣка съюзна или сдружена Сила ще може да разполага съ произведеното отъ имотитѣ, правата, интереситѣ и съ вземанията въ пари на български поданици, секвестрирани отъ нея съгласно нейнитѣ закони и правилници и ще може да го употреби за изплащане установенитѣ въ този членъ или отъ параграфъ 4 на приложението къмъ него репарации и вземания. Всѣки имотъ, право и интересъ или произведение отъ ликвидацията на този имотъ, или всѣко вземане въ пари, което не би било употребено както е казано по-горѣ, ще може да бжде задържанъ отъ казаната съюзна или сдружена Сила и въ тоя случай съ стойността имъ въ брой ще се постъпи съобразно съ чл. 129 часть VII (Репарации) отъ настоящия договоръ.

и) Въ случай на ликвидация, извършени било въ новитѣ държави, подписавши настоящия договоръ, като съюзни и сдружени Сили, било въ държави, на които се дава часть отъ българска територия по този договоръ, било въ държави, които не участвуватъ въ поправкитѣ, що има да плати България, приходѣтъ отъ ликвидациитѣ, извършени отъ правителствата на казанитѣ държави, ще трѣбва да се внесе направо на собственика подъ резерва на правата на комисията за репарациитѣ, по силата на настоящия договоръ, особено по силата на чл. 121, часть VII (Репарации). Ако собственикътъ докаже прѣдъ установения отъ отдѣлъ VI на тази часть смѣсенъ арбитраженъ съдъ, или прѣдъ нѣкой арбитъръ, назначенъ отъ този съдъ, че условията на продажбата или вѣститѣ отъ правителството на съответната държава мѣрки, извън общото и законодател-

représentation du bien, des droits ou des intérêts dont il a été évincé.

En raison des restitutions effectuées conformément au présent article, les prix ou indemnités fixés par application du paragraphe *e*) seront diminués de la valeur actuelle du bien restitué, compte tenu des indemnités pour privation de jouissance ou détérioration.

g) La faculté prévue au paragraphe *f*) est réservée aux propriétaires ressortissants des Puissances alliées ou associées sur le territoire desquels des mesures législatives, ordonnant la liquidation générale des biens, droits ou intérêts ennemis, n'étaient pas en application avant la signature de l'Armistice.

h) Sauf le cas où, par application du paragraphe *f*), des restitutions en nature ont été effectuées, le produit net des liquidations de biens, droits et intérêts ennemis où qu'ils aient été situés, faites soient en vertu de la législation exceptionnelle de guerre, soit par application du présent article et généralement tous les avoirs en numéraire des ennemis recevront l'affectation suivante:

1° En ce qui concerne les Puissances adoptant la Section III et l'Annexe jointe, lesdits produits et avoirs seront portés au crédit de la Puissance dont le propriétaire est ressortissant, par l'intermédiaire de l'Office de vérification et de compensation institué par lesdites Section et Annexe; tout solde créateur en résultant en faveur de la Bulgarie sera traité conformément à l'article 129, Partie VII (Réparations) du présent Traité.

2° En ce qui concerne les Puissances n'adoptant pas la Section III et l'Annexe jointe, le produit des biens, droits et intérêts et les avoirs en numéraires des ressortissants des Puissances alliées ou associées, détenus par la Bulgarie sera immédiatement payé à l'ayant droit ou à son Gouvernement. Chaque Puissance alliée ou associée pourra disposer du produit des biens, droits et intérêts et des avoirs en numéraire des ressortissants bulgares qu'elle a saisis conformément à ses lois et règlements et pourra l'affecter au payement des réclamations et créances définies par le présent article ou par le paragraphe 4 de l'Annexe ci-jointe. Tout bien, droit ou intérêt ou produit de la liquidation de ce bien ou tout avoir en numéraire, dont il n'aura pas été disposé conformément à ce qui est dit ci-dessus, peut être retenu par ladite Puissance alliée ou associée, et, dans ce cas, sa valeur en numéraire sera traitée conformément à l'article 129 Partie VII (Réparations) du présent Traité.

i) Dans le cas des liquidations effectuées soit dans les nouveaux États signataires du présent Traité comme Puissances alliées et associées, soit dans les États auxquels une partie du territoire bulgare est transféré par le présent Traité, soit dans les États qui ne participent pas aux réparations à payer par la Bulgarie, le produit des liquidations effectuées par le Gouvernement desdits États devra être versé directement aux propriétaires sous réserve des droits de la Commission des réparations en vertu du présent Traité, notamment de l'article 121, Partie VII (Réparations). Si le propriétaire établit devant le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI de la présente Partie, ou devant un arbitre désigné par ce Tribunal, que les conditions de la vente ou que des mesures prises par le gouvernement de l'État, dont il s'agit, en dehors de sa législation générale, ont été injustement préjudiciables au prix,

ство, сж то несправедливо ошетили относно цѣната, сждѣтъ или арбитражътъ ще има право да присъди на правоимащия едно справедливо обезщетение, което трѣбва да се изплати отъ казаната държава.

к) България се задължава да обезшети своитѣ поданици за задържането или ликвидирането на имотитѣ, правата и интереситѣ въ съюзнитѣ или сдружени страни.

г) Стойността на такситѣ и данѣшитѣ върху капитала, които България е или би наложила върху имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзнитѣ или сдружени Сили отъ 29 септември 1918 год., до изтичането на три мѣсеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, или, ако се касае за имоти, права и интереси, които сж били прѣдметъ на изключителни военни мѣрки, до възвръщането, съгласно постановленията на настоящия договоръ, ще бѣде внесена на правоимащитѣ.

Членъ 178.

По отношение на възврънатитѣ, съгласно чл. 177, имоти, права и интереси на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени държави, включително и на дружествата и сдруженията, въ които сж били заинтересовани тѣзи поданици, България се задължава:

а) да постави и държи имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзнитѣ или сдружени Сили, съ изключение на случайтѣ, изрично прѣдвидени въ този договоръ, въ онова правово положение, въ което сж се намирали въ сила, съгласно законитѣ прѣди войната, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици;

б) да не подлага имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзнитѣ или сдружени държави на никакви мѣрки, засѣгащи собствеността, които не биха били приложени еднакво и къмъ имотитѣ, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици, и да плати личнитѣ обезщетения, въ случай, че тѣзи мѣрки биха били взети.

Членъ 179.

Дипломатическитѣ или консулски рекламации, прѣдставени отъ прѣдставителитѣ или агенти на съюзнитѣ или сдружени Сили и относящи се до имотитѣ, правата и частнитѣ интереси на поданицитѣ на тѣзи Сили, ще бждатъ, по искането на тия Сили, внесени въ смѣнения арбитраженъ сждѣ, прѣвиденъ въ отдѣлъ VI.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

§ 1.

Съгласно чл. 177 параграфъ 1, потвърждава се валидността на всичкитѣ мѣрки, признаващи права на собственостъ, на всички заповѣди за ликвидацията на прѣдприятия или дружества, на всички други заповѣди, правилници, рѣшения и инструкции, произходящи или издадени отъ което и да е сждилище или администрация на коя и да е отъ съюзнитѣ или сдружени Сили, или които се считатъ произходящи или издадени въ изпълнение на военноврѣмното законодателство, досѣжно неприятелскитѣ имоти, права и интереси. Интереситѣ на всички лица ще трѣба да се считатъ, че сж били законно прѣдметъ на всички правилници, заповѣди, рѣшения или инструкции, относящи се до имотитѣ, въ които влизатъ казанитѣ интереси, безразлично дали тѣзи интереси сж били или не изрично посочени въ казанитѣ заповѣди, правилници, рѣшения или инструкции. Никаква контестация не ще се повдига относно правилността на

le Tribunal ou l'arbitre aura la faculté d'accorder à l'ayant droit une indemnité équitable qui devra être payée par ledit Etat.

j) La Bulgarie s'engage à indemniser ses ressortissants en raison de la liquidation ou de la rétention de leurs biens, droits ou intérêts en Pays alliés ou associés.

k) Le montant des taxes et impôts sur le capital qui ont été levés ou pourraient être levés par la Bulgarie sur les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées depuis le 29 septembre 1918 jusqu'à l'expiration de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité ou s'il s'agit des biens, droits et intérêts qui ont été soumis à des mesures exceptionnelles de guerre, jusqu'à la restitution conforme aux dispositions du présent Traité, sera reversé aux ayants droit.

Article 178.

La Bulgarie s'engage, en ce qui concerne les biens, droits et intérêts restitués, par application de l'article 177, aux ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés:

a) à placer et maintenir, sauf les exceptions expressément prévues dans le présent Traité, les biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées dans la situation de droit où se trouvaient, du fait des lois en vigueur avant la guerre, les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares;

b) à ne soumettre les biens, droits ou intérêts des ressortissants des États alliés ou associés à aucune mesure portant atteinte à la propriété, qui ne soient pas appliquées également aux biens, droits ou intérêts de ressortissants bulgares et à payer des indemnités convenables dans le cas où ces mesures seraient prises.

Article 179.

Les réclamations diplomatiques ou consulaires formulées par les représentants ou agents des Puissances alliées ou associées et concernant les biens, droits et intérêts privés des ressortissants de ces Puissances, seront, à la demande de ces Puissances, soumises au Tribunal arbitral mixte, prévu par la Section VI.

ANNEXE.

§ 1.

Aux termes de l'article 177 paragraphe d), est confirmée la validité de toutes mesures attributives de propriété, de toutes ordonnances pour la liquidation d'entreprises ou de sociétés ou de toutes autres ordonnances, règlements, décisions ou instructions rendues ou données par tout tribunal ou administration d'une des Puissances alliées ou associées ou réputées avoir été rendues ou données par application de la législation de guerre concernant les biens, droits ou intérêts ennemis. Les intérêts de toutes personnes devront être considérés comme ayant valablement fait l'objet de tous règlements, ordonnances, décisions ou instructions concernant les biens dans lesquels sont compris les intérêts dont il s'agit, que ces intérêts aient été ou non expressément visés dans lesdits ordonnances, règlements, décisions ou instructions. Il ne sera soulevé aucune contestation relativement à la régularité d'un transfert de biens, droits ou d'intérêts effectué en vertu des

прѣхвърлянето на имоти, права и интереси, извършено по силата на горѣказанитѣ правилници, рѣшения, заповѣди или инструкции. Признава се тъй също правилността на всички мѣрки, взети срѣщу една собственост, едно прѣдприятие или дружество, безразлично дали се касае за анкета, секвестръ, наложено управление, използване, реквизиция, надзоръ или ликвидация, продажба или управление на имоти, права и интереси, събиране и изплащане на дългове, изплащане на разноси, тежоби, всѣкакви разходи, както и всѣкакви други мѣрки, взети въ изпълнение на заповѣди, правилници, рѣшения или инструкции, произхождащи, издадени или изпълнени по прилагане на изключителното военновременно законодателство, относно неприятелскитѣ имоти, права и интереси, при условие, че разпореденията на този параграфъ не ще оцетяватъ правата на собственост на поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сила, по-рано придобити, добросъвестно и срѣщу добра цѣна, съгласно закона на мѣстонахождението на имотитѣ.

§ 2.

Никаква рекламация, нито искъ на България или на нейнитѣ поданици, какдѣто и да бжде тѣхното мѣстожителство, касателно всѣкаквъ актъ или опущение, отнасящи се до имотитѣ, правата или интереситѣ на българскитѣ поданици, извършени прѣзъ войната или прѣдъ видъ пригответенитѣ за войната, могатъ да бждатъ допустивати срѣщу една съюзна и сдружена Сила, или срѣщу нѣкое лице, дѣйстващо отъ името или подъ заповѣдитѣ на която и да е юрисдикция или администрация на казаната съюзна и сдружена Сила. Също така не се допуца никаква рекламация или искъ противъ кое да е лице, по отношение на каквато и да е актъ или опущение, което произтича отъ изключителнитѣ военни мѣрки, закони и правилници на всѣка съюзна или сдружена Сила.

§ 3.

Въ чл. 177 и настоящето приложение изразътъ „изключителни военни мѣрки“ обема мѣрките отъ всѣкакво естество, законодателни, административни, съдебни или други, взети, или които ще бждатъ взети впоследствие, срѣмъ неприятелскитѣ имоти, и които сж имали или ще иматъ за резултатъ, безъ да засѣгатъ собствеността, да отнематъ на собственицитѣ разполагането съ тѣхнитѣ имоти, именно мѣрките за надзоръ, насилствено управление, секвестръ или мѣрките, които сж имали или ще иматъ за обектъ да секвестиратъ, да използватъ или да блокиратъ неприятелскитѣ имоти и това за каквато и да било мотивъ, подъ каквато и да било форма и какдѣто и да било. Извършенитѣ актове, въ изпълнение на тия мѣрки, сж всички рѣшения, инструкции, заповѣди и постановления на администрацията или сждилищата, прилагащи тия мѣрки срѣмъ неприятелскитѣ имоти, както и всички дѣйствия, извършени отъ всѣко лице, натоварено съ управлението или надзора на неприятелскитѣ имоти, като плащането на дългове, събирането на вземания, плащане на разноси, налози или разходи, събиране на възнаграждения.

„Разпоредителнитѣ мѣрки“ сж тия, които сж засѣгнали или ще засѣгатъ собствеността на неприятелскитѣ имоти, като я прѣхвърлятъ изцѣло или отчасти върху едно друго лице и безъ съгласието на неприятелския собственикъ, именно мѣрките, които заповѣдватъ про-

рѣgements, ordonnances, décisions ou instructions susvisés. Est également confirmée la validité de toutes mesures prises à l'égard d'une propriété, d'une entreprise, ou société, qu'il s'agisse d'enquête, de séquestre, d'administration forcée, d'utilisation, de réquisition, de surveillance ou de liquidation, de la vente, ou de l'administration des biens, droits et intérêts, du recouvrement et du paiement des dettes, du paiement des frais, charges, dépenses ou de toutes autres mesures quelconques effectuées en exécution d'ordonnances, de règlements, de décisions ou d'instructions rendues, données ou exécutées par tous tribunaux ou administration d'une des Puissances alliées et associées ou réputées avoir été rendues, données ou exécutées par application de la législation exceptionnelle de guerre concernant les biens, droits ou intérêts ennemis, à condition que les dispositions de ce paragraphe ne portent pas préjudice aux droits de propriété précédemment acquis de bonne foi et à un juste prix, conformément à la loi de la situation des biens, par les ressortissants des Puissances alliées et associées.

§ 2.

Aucune réclamation ni action de la Bulgarie ou de ses ressortissants, en quelque lieu qu'ils aient leur résidence, n'est recevable contre une Puissance alliée et associée ou contre une personne quelconque agissant au nom ou sous les ordres de toute juridiction ou administration de ladite Puissance alliée et associée, relativement à tout acte ou toute omission concernant les biens, droits ou intérêts des ressortissants bulgares et effectués pendant la guerre ou en vue de la préparation de la guerre. Est également irrecevable toute réclamation ou action contre toute personne à l'égard de tout acte ou omission résultant des mesures exceptionnelles de guerre, lois et règlements de toute Puissance alliée ou associée.

§ 3.

Dans l'article 177 et la présente Annexe, l'expression „mesures exceptionnelles de guerre“ comprend les mesures de toute nature, législatives, administratives, judiciaires ou autres prises ou qui seront prises ultérieurement à l'égard de biens ennemis et qui ont eu ou auront pour effet, sans affecter la propriété, d'enlever aux propriétaires la disposition de leurs biens, notamment les mesures de surveillance, d'administration forcée, de séquestre, ou les mesures qui ont eu ou auront pour objet de saisir, d'utiliser ou de bloquer les avoirs ennemis, et cela pour quelque motif, sous quelque forme et en quelque lieu que ce soit. Les actes accomplis en exécution de ces mesures sont tous les arrêtés, instructions, ordres ou ordonnances des administrations ou tribunaux appliquant ces mesures aux biens ennemis, comme tous les actes accomplis par toute personne commise à l'administration ou à la surveillance des biens ennemis tels que paiements de dettes, encaissements de créances, paiements de frais, charges ou dépenses, encaissements d'honoraires.

Les „mesures de disposition“ sont celles qui ont affecté ou affecteront la propriété des biens ennemis en en transférant tout ou partie à une autre personne que le propriétaire ennemi et sans son consentement, notamment les mesures ordonnant la vente, la liquidation, la

дажбата, ликвидацията, прѣхвърлянето на собствеността на неприятелскитѣ имоти, унищожението на титритѣ или движимитѣ цѣнности.

§ 4.

Имотитѣ, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици въ териториитѣ на една съюзна или сдружена Сила, както и чистото произведение отъ продажбата имъ, ликвидацията, или други разпоредителни мѣрки, ще могатъ да бждатъ обложени съ тежоби отъ тая съюзна или сдружена Сила: на първо мѣсто съ плащането на обезщетенията, дължими по рекламациитѣ на поданицитѣ на тази сила, касателно тѣхнитѣ имоти, права и интереси, включително дружествата и сдруженията, въ които тѣзи поданици сж били заинтересовани въ българската територия, или по вземанията, които тѣ иматъ спрѣмо българскитѣ поданици, както и по плащането на рекламациитѣ, прѣдявени за дѣйствия, извършени отъ Българското правителство или отъ всѣка българска властъ слѣдъ 11 октомврий 1915 г. и прѣди тази съюзна или сдружена Сила да е участвувала въ войната.

Размѣрътъ на тоя видъ рекламации ще може да бжде опрѣдаденъ отъ единъ арбитъръ, посоченъ отъ г. Гюставъ Адоръ, ако този послѣднитѣ се съгласи за това, или въ противенъ случай, отъ смѣсеня арбитраженъ съдъ, прѣдвиденъ въ VI отдѣлъ. Тѣ ще могатъ да бждатъ обложени съ тежоби, на второ мѣсто, за изплащането на обезщетенията, дължими по рекламациитѣ на поданицитѣ на една съюзна или сдружена Сила, досѣжно тѣхнитѣ имоти, права и интереси върху териториитѣ на други неприятелски Сили, до колкото тия обезщетения не сж били изплатени по другъ начинъ.

§ 5.

Върѣки разпореджанията на чл. 177, когато непосредствено прѣди започването на войната едно дружество, разрѣшено въ една съюзна или сдружена Сила е имало, заедно съ едно дружество, контролирано отъ него и разрѣшено въ България, права за използуване въ други страни фабрични или търговски марки, или когато то се е ползувало заедно съ това дружество отъ изключителното фабрикуване на стоки или прѣдмети за продаване въ други страни, само първото дружество ще има правото да използува тия фабрични марки въ другитѣ страни, а не и българското дружество; и общитѣ способи за фабрикация ще бждатъ прѣддени на първото дружество, върѣки всички мѣрки, взети въ приложение на българското военно-врѣменно законодателство, по отношение на второто дружество или на неговитѣ интереси, търговска собственостъ или акции. При все това, първото дружество, ако това му бжде поискано, ще достави на второто дружество модели, които ще му позволяватъ да продължи фабрикацията на стоки, които ще бждатъ консумирани въ България.

§ 6.

До момента, когато ще може да се извърши връщането съгласно чл. 177, България е отговорна за запазване на имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на съюзни или сдружени Сили, включително дружествата и сдруженията, въ които тѣзи поданици сж били заинтересовани и които сж били подложени отъ нея на изключителни военни мѣрки.

§ 7.

Съюзнитѣ или сдружени Сили трѣбва да съобщатъ, въ срокъ отъ една година отъ датата на влизането въ

dévolution de propriété des biens ennemis, l'annulation des titres ou valeurs mobilières.

§ 4.

Les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares dans les territoires d'une Puissance alliée ou associée, ainsi que le produit net de leur vente, liquidation ou autres mesures de disposition, pourront être grevés par cette Puissance alliée ou associée: en premier lieu, du paiement des indemnités dues à l'occasion des réclamations des ressortissants de cette Puissance concernant leurs biens; droits et intérêts y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés en territoire bulgare ou des créances qu'ils ont sur les ressortissants bulgares ainsi que du paiement des réclamations introduites pour des actes commis par le Gouvernement bulgare ou par toute autorité bulgare postérieurement au 11 octobre 1915 et avant que cette Puissance alliée ou associée ne participât à la guerre.

Le montant de ces sortes de réclamations pourra être fixé par un arbitre désigné par M. Gustave Ador, si celui-ci y consent, ou, à défaut, par le Tribunal arbitral mixte prévu à la Section VI. Ils pourront être grevés en second lieu, du paiement des indemnités dues à l'occasion des réclamations des ressortissants de la Puissance alliée ou associée concernant leurs biens, droits et intérêts sur le territoire des autres Puissances ennemies, en tant que ces indemnités n'ont pas été acquittées d'une autre manière.

§ 5.

Nonobstant les dispositions de l'article 177 lorsque, immédiatement avant le début de la guerre, une société autorisée dans un État allié ou associé avait, en commun avec une société contrôlée par elle et autorisée en Bulgarie, des droits à l'utilisation dans d'autres pays, de marques de fabrique ou commerciales, ou lorsqu'elle avait la jouissance avec cette société de procédés exclusifs de fabrication de marchandises ou d'articles pour la vente dans d'autres pays, la première société aura seule le droit d'utiliser ces marques de fabrique dans d'autres pays, à l'exclusion de la société bulgare; et les procédés de fabrication communs seront remis à la première société, nonobstant toute mesure prise en application de la législation de guerre bulgare à l'égard de la seconde société ou de ses intérêts, propriétés commerciales ou actions. Néanmoins, la première société, si demande lui en est faite, remettra à la seconde société des modèles permettant de continuer la fabrication de marchandises qui devront être consommées en Bulgarie.

§ 6.

Jusqu'au moment où la restitution pourra être effectuée conformément à l'article 177, la Bulgarie est responsable de la conservation des biens, droits et intérêts des ressortissants des Puissances alliées ou associées, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, qui ont été soumis par elle à une mesure exceptionnelle de guerre.

§ 7.

Les Puissances alliées ou associées devront faire connaître, dans le délai d'un an, à la date de la mise en

сила на настоящия договоръ, имотитѣ, правата и интереситѣ, върху които тѣ смѣтатъ да упражнятъ правото, предвидено въ чл. 177, параграфъ е.

§ 8.

Връщанията, предвидени отъ чл. 177, ще ставатъ по заповѣдъ на Българското правителство или на властитѣ, които го замѣстватъ. Подробни свѣдѣния върху дѣяността на администраторитѣ ще бждатъ дадени на заинтересованитѣ отъ българскитѣ власти, въз основа на искане, което ще може да бжде отпранено щомъ влѣзе въ сила тоя договоръ.

§ 9.

Имотитѣ, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици ще продължаватъ, до привършване на ликвидацията, предвидена въ чл. 177 параграфъ б, да бждатъ подложени на изключителнитѣ военни мѣрки, които сж били взети или които ще се взематъ спрямо тѣхъ.

§ 10.

България ще прѣдаде въ срокъ отъ шесть мѣсеца отъ влизане въ сила на тоя договоръ, на всѣка съюзна или сдружена Сила, всички договори, свидѣтелства, актове и други документи за собственост, които се намиратъ у нейни поданици и които се отнасятъ до имоти, права и интереси, находящи се въ територитѣ на казанитѣ съюзни или сдружени Сили, включително акциитѣ, облигациитѣ и другитѣ движими цѣнности на всички дружества, разрешени отъ законодателството на тази сила.

България ще достави въ всѣки моментъ, по искането на заинтересованата съюзна или сдружена Сила, всички свѣдѣния относително имотитѣ, правата и интереситѣ на българскитѣ поданици въ казаната съюзна или сдружена Сила, както и върху всички сдѣлки, които сж могли да бждатъ извършени слѣдъ 1 септември 1915 год., касателно казанитѣ имоти, права и интереси.

§ 11.

Подъ израза „вземания въ пари“ трѣбва да се разбиратъ всичкитѣ влогове или провизиони, направени прѣди или слѣдъ обявяване на войната, както и всички вземания, произтичащи отъ влогове, приходи или печалби, събрани отъ администраторитѣ, секвесторитѣ или други, отъ провизиони, направени въ банки или отъ всѣки други източникъ; този изразъ не включва парични суми, принадлежащи на съюзнитѣ или сдружени Сили или на тѣхнитѣ отаѣлни държави, области или общини.

§ 12.

Ще бждатъ унищожени всички пласменти, кждѣто и да сж направени тѣ, съ вземания въ пари на поданицитѣ на високитѣ договорящи страни, включително дружествата и сдруженията, въ които тѣзи поданици сж били заинтересовани, извършени отъ отговорнитѣ лица по управлението на неприятелскитѣ имоти или контролиращи това управление, или по заповѣдъ на тѣзи лица, или на всѣкаква власт. Уреждането на тѣзи вземания ще стане безъ да се държи смѣтка за тия пласменти.

§ 13.

България ще прѣдаде респективно на съюзнитѣ или сдружени Сили, въ срокъ отъ единъ мѣсець отъ датата на влизане въ сила на настоящия договоръ, или при поискване, въ който и да било моментъ слѣдъ това, всички смѣтки или счетоводни книжа, архиви, документи

vigueur du présent Traité, les biens, droits et intérêts, sur lesquels ils comptent exercer le droit prévu à l'article 177, paragraphe f.

§ 8.

Les restitutions prévues par l'article 177 seront effectuées sur l'ordre du Gouvernement bulgare ou des autorités qui lui auront été substituées. Des renseignements détaillés sur la gestion des administrateurs seront fournis aux intéressés par les autorités bulgares, sur demande qui peut être adressée dès la mise en vigueur du présent Traité.

§ 9.

Les biens, droits et intérêts des ressortissants bulgares continueront, jusqu'à l'achèvement de la liquidation prévue à l'article 177, paragraphe b), à être soumis aux mesures exceptionnelles de guerre prises ou à prendre à leur égard.

§ 10.

La Bulgarie remettra, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, à chaque Puissance alliée ou associée, tous les contrats, certificats actes et autres titres de propriété, se trouvant entre les mains de ses ressortissants et se rapportant à des biens, droits et intérêts situés sur le territoire de ladite Puissance alliée ou associée, y compris les actions, obligations ou autres valeurs mobilières de toutes sociétés autorisées par la législation de cette Puissance.

La Bulgarie fournira à tous moments, sur la demande de la Puissance alliée ou associée intéressée, tous renseignements concernant les biens, droits et intérêts des nationaux bulgares dans ladite Puissance alliée ou associée, ainsi que sur les transactions qui ont pu être effectuées depuis le 1er septembre 1915 en ce qui concerne lesdits biens, droits ou intérêts.

§ 11.

Dans le terme „avoir en numéraire“, il faut comprendre tous les dépôts ou provisions constitués avant ou après la déclaration de guerre, ainsi que tous les avoirs provenant de dépôts, de revenus ou de bénéfices encaissés par les administrateurs, séquestres ou autres, de provisions constituées en banque ou de toute autre source, à l'exclusion de toute somme d'argent appartenant aux Puissances alliées, associées ou à leurs États particuliers, provinces ou municipalités.

§ 12.

Seront annulés les placements effectués, où que ce soit, avec les avoirs en numéraire des ressortissants des Hautes Parties Contractantes, y compris les sociétés et associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, par les personnes responsables de l'administration des biens ennemis ou contrôlant cette administration, ou par l'ordre de ces personnes ou d'une autorité quelconque; le règlement de ces avoirs se fera sans tenir compte de ces placements.

§ 13.

La Bulgarie remettra respectivement aux Puissances alliées ou associées, dans le délai d'un mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, ou sur demande, à n'importe quel moment par la suite, tous les comptes ou pièces comptables, archives, documents et renseignements de

и свързания от всякакъв видъ, които могат да се намиратъ въ нейна територия и които се отнасят до имотитѣ, правата и интереситѣ на поданицитѣ на тия сили, включително дружествата и сдруженията, въ които тѣзи поданици сж били заинтересовани, които сж били прѣдметъ на една изключителна военна мѣрка или разпоредителна мѣрка, било въ България, било въ териториитѣ, които сж били скупирани отъ България или отъ нейнитѣ съюзници.

Контрольоритѣ, надзирателитѣ, управителитѣ, администраторитѣ, секвесторитѣ, ликвидаторитѣ и попечителитѣ ще бждатъ, подъ гаранция на Българското правителство, лично отговорни за незабавното прѣдаване изцѣло и въ исправностъ на тѣзи смѣтки и документи.

§ 14.

Разпорежданията на чл. 177 и на настоящето приложение, относително имотитѣ, правата и интереситѣ въ неприятелскитѣ страни и на производението отъ тѣхната ликвидация, ще се приложатъ къмъ дълговетѣ, кредититѣ и смѣткитѣ, понеже отдѣлъ III урежда само методитѣ на плащането.

За уреждане на въпроситѣ, посочени въ чл. 177, между България и съюзнитѣ и сдружени Сили, тѣхнитѣ колонии или протекторати или британскитѣ Доминиони или Индия, по отношение на които не е била направена декларацията, че приематъ III отдѣлъ, и между тѣхнитѣ респективни поданици, разпорежданията отъ отдѣлъ III досѣжно монетата, въ която ще става плащането и досѣжно размѣритѣ на камбиото и лихвитѣ, ще бждатъ приложими, освѣнъ ако правителството на заинтересованата съюзна или сдружена Сила не съобщи на България, въ шесть мѣсеца отъ деня на влизане въ сила на настоящия договоръ, че една или повече отъ казанитѣ клаузи не ще бждатъ приложими.

§ 15.

Разпорежданията на чл. 177 и на настоящето приложение се прилагатъ спрѣмо правата на индустриалната, литературната или художествената собственостъ, които сж или ще бждатъ включени въ ликвидацията на имоти, права и интереси, дружества или прѣдприятия, извършени по прилагане на изключителното военно законодателство отъ съюзнитѣ или сдружени Сили или по прилагане на разпорежданията на чл. 177, параграфъ б.

ОТДѢЛЪ V.

Договори, давности, рѣшения.

Чл. 180.

а) Договоритѣ, сключени между неприятели, ще бждатъ смѣтани като унищожени отъ момента, отъ който двѣ отъ кои да било страни сж станали неприятели, освѣнъ що се отнася до дълговетѣ и другитѣ парични задължения, които произтичатъ отъ изпълнението на единъ актъ или плащане, прѣдвидено отъ тия договори и съ огледъ на изключенията и специалнитѣ правила на известни договори или категории отъ договори, прѣдвидени по-долу или въ прибавеното приложение.

б) Ще бждатъ изключени отъ унищожение, по силата на настоящия членъ, договоритѣ, за които, въ общъ интересъ, правителствата на съюзнитѣ или сдружени Сили, чийто поданикъ е една отъ странитѣ, ще помскатъ изпълнението имъ въ срокъ отъ шесть мѣсеца отъ влизане въ сила на настоящия договоръ.

toute nature qui peuvent se trouver sur son territoire et qui concernent les biens, droits et intérêts des ressortissants de ces Puissances, y compris les sociétés ou associations dans lesquelles ces ressortissants étaient intéressés, qui ont fait l'objet d'une mesure exceptionnelle de guerre ou d'une mesure de disposition, soit en Bulgarie, soit dans les territoires qui ont été occupés par la Bulgarie ou ses alliés.

Les contrôleurs, surveillants, gérants, administrateurs, séquestres, liquidateurs et curateurs seront, sous la garantie du Gouvernement bulgare, personnellement responsables de la remise immédiate au complet et de l'exactitude de ces comptes et documents.

§ 14.

Les dispositions de l'article 177 et de la présente Annexe, relatives aux biens, droits et intérêts en pays ennemis et au produit de leur liquidation, s'appliqueront aux dettes, crédits et comptes, la Section III ne réglant que les méthodes de paiement.

Pour le règlement des questions visées par l'article 177 entre la Bulgarie et les Puissances alliées et associées, leurs colonies ou protectorats ou l'un des Dominions britanniques ou l'Inde, par rapport auxquels la déclaration n'aura pas été faite qu'elles adoptent la Section III et entre leurs nationaux respectifs, les dispositions de la Section III relatives à la monnaie dans laquelle le paiement doit être fait et au taux de change et aux intérêts seront applicables, à moins que le Gouvernement de la Puissance alliée ou associée intéressée ne notifie à la Bulgarie, dans les six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, qu'une ou plusieurs desdites clauses ne seront pas applicables.

§ 15.

Les dispositions de l'article 177 et de la présente Annexe s'appliquent aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui sont ou seront compris dans la liquidation de biens, droits, intérêts, sociétés ou entreprises, effectuée par application de la législation exceptionnelle de guerre par les Puissances alliées ou associées ou par application des stipulations de l'article 177, paragraphe б.

SECTION V.

Contrats, prescriptions, jugements.

Article 180.

a) Les contrats conclus entre ennemis seront considérés comme ayant été annulés à partir du moment où deux quelconques des parties sont devenues ennemies, sauf en ce qui concerne les dettes et autres obligations pécuniaires résultant de l'exécution d'un acte ou paiement prévu par ces contrats et sous réserve des exceptions et des règles spéciales à certains contrats ou catégories de contrats prévues ci-après ou dans l'Annexe ci-jointe.

b) Seront exceptés de l'annulation, aux termes du présent article, les contrats dont, dans un intérêt général, les Gouvernements des Puissances alliées ou associées, dont l'une des parties est un ressortissant, réclameront l'exécution, dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

Когато изпълнението на така запазените договори вълче за една от страните, вследствие промяната въ условията на търговията, една чувствителна щета, същиният арбитражен съдъ, предвиденъ въ отдѣлъ VI, може да присъди на оцетената страна едно справедливо обезщетение.

e) По силата на постановленията на конституцията и правото на Съединените Американски Щати, на Бразилия и Япония, настоящият членъ, както и чл. 183 и тукъ прибавеното приложение, не ще се прилагатъ спрямо договорите, сключени отъ поданиците на тия държави съ българските поданици, а също чл. 189 не се прилага за Съединените Американски Щати или за тѣхните поданици

z) Настоящият членъ, както и тукъ прибавеното приложение, не ще се прилагатъ спрямо договори, страни въ които сж станали неприятели поради факта, че една отъ тѣхъ е била жителъ на една територия, която минава подъ другъ суверенитетъ, доколкото тая страна ще придобие, чрезъ прилагането на настоящия договоръ, поданството на една съюзна или сдружена Сила, нито спрямо договори, сключени между поданици на съюзните и сдружени Сили, търговията между които е била забранена поради факта, че една отъ страните се е намирала въ територията на една съюзна или сдружена Сила, окупирана отъ неприятеля.

д) Ни едно разпореждане на настоящия членъ и на тукъ прибавеното приложение не може да се сѣта като унищожаваше една операция, която е била извършена законно по силата на единъ договоръ, сключенъ между неприятели съ съгласието на една отъ воюващите страни.

Членъ 181.

Прѣхвърлянето на територии, извършено въ изпълнение на настоящия договоръ, не ще засегне частните права, споменати въ Цариградския договоръ отъ 1913 год. Атинския отъ 1913 г. и Стамбулския отъ 1914 год.

Всѣко прѣхвърляне на територия отъ или на България, извършено въ изпълнение на настоящия договоръ, ще съдържа също и при сжитите условия зачитането на тия частни права.

Въ случай на несъгласие по приложението на настоящия членъ, спорътъ ще бжде подложенъ на разрѣшение на единъ арбитъръ, назначенъ отъ Съвета на Обществото на Народите.

Членъ 182. 1)

Въ случай на ненормална експлоатация или на лишаване отъ владѣние, произлизащи отъ военни дѣйствиия или мѣрки, концесията на българска територия,

1) Текстъ на проектодоговора:

Чл. 182. — Въ случай на ненормална експлоатация или на лишаване отъ владѣние, концесията на българска територия, така както е опредѣлена тя отъ настоящия договоръ, и гаранциите за приходите и начините на експлоатация, които засѣгатъ поданиците на съюзните и сдружени сили, или дружества, или сдружения, контролирани отъ тия поданици, ще могатъ, по исканieto на заинтересованите, да бждатъ продължени за срокъ, опредѣленъ отъ същесина арбитраженъ съдъ, който ще държи сметка за времето, презъ което е трѣло лишаването отъ владѣние или ненормалната експлоатация.

Разнитѣ одобрени конвенции или съглашения, сключени преди встъпването на България въ войната, между българските власти и дружествата, контролирани отъ съюзните финансови групи, се потвърждаватъ; обаче сроковете, цѣните и условията ще бждатъ ревизирани, като се държи сметка за новите економически условия. Въ случай на разногласие, ще рѣшава същиният арбитраженъ съдъ.

Lorsque l'exécution des contrats ainsi maintenus entraîne, pour une des parties, par suite du changement dans les conditions du commerce, un préjudice considérable, le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI pourra attribuer à la partie lésée une indemnité équitable.

e) En raison des dispositions de la Constitution et du droit des États-Unis d'Amérique, du Brésil et du Japon, le présent article ainsi que l'article 183 et l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats conclus par des ressortissants de ces États avec des ressortissants bulgares, et de même, l'article 189 ne s'applique pas aux États-Unis d'Amérique ou à leurs ressortissants.

z) Le présent article ainsi que l'Annexe ci-jointe ne s'appliquent pas aux contrats dont les parties sont devenues ennemies du fait que l'une d'elle était un habitant d'un territoire qui change de souveraineté, en tant que cette partie aura acquis, par application du présent Traité, la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, ni aux contrats conclus entre ressortissants des Puissances alliées ou associées entre lesquelles le commerce s'est trouvé interdit du fait que l'une des parties se trouvait dans un territoire d'une Puissance alliée ou associée occupé par l'ennemi.

d) Aucune disposition du présent article et de l'Annexe ci-jointe ne peut être regardée comme invalidant une opération, qui a été effectuée légalement en vertu d'un contrat passé entre ennemis avec l'autorisation d'une des Puissances belligérantes.

Article 181.

Les transferts de territoires effectués en exécution du présent Traité ne porteront aucune atteinte aux droits privés visés dans les Traités de Constantinople de 1913, d'Athènes de 1913 et de Stamboul de 1914.

Tous transferts de territoires effectués par ou à la Bulgarie en exécution du présent Traité comporteront également et aux mêmes conditions le respect de ces droits privés.

En cas de désaccord relatif à l'application du présent article, le différend sera soumis à un arbitre nommé par le Conseil de la Société des Nations.

Article 182. 1)

En cas d'exploitation anormale ou de dépossession résultant de faits ou de mesures de guerre, les concessions sur le territoire bulgare tel qu'il résulte du présent

1) Texte du projet.

Article 182. — En cas d'exploitation anormale ou de dépossession, les concessions sur le territoire bulgare tel qu'il résulte du présent Traité et les garanties de recettes et formules d'exploitation concernant des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des sociétés ou associations contrôlées par ces ressortissants pourront, sur la demande de l'intéressé, être prolongées pour une durée déterminée par le Tribunal arbitral mixte qui tiendra compte de la période de dépossession ou d'exploitation anormale.

Les diverses conventions approuvées, ou les accords intervenus antérieurement à l'entrée en guerre de la Bulgarie, entre les autorités bulgares et les sociétés contrôlées par des groupes financiers alliés, sont confirmés; toutefois les délais, prix et conditions seront révisés en tenant compte des nouvelles circonstances économiques. En cas de désaccord, le Tribunal arbitral mixte statuera.

така както е определена тя от настоящия договор, и гаранциите за приходите и начините на експлоатация, които засягат поданиците на съюзните и сдружени Сили, или дружества, или сдружения, контролирани от тях поданиците, ще могат, по искането на заинтересованите, което трябва да бъде представено въ срок от три месеца след влизането въ сила на настоящия договор, да бъдат продължени за срок, определен от съвместния арбитражен съд, който ще държи сметка за времето, през което е траело лишаването от властни или ненормалната експлоатация.

Разните одобрени конвенции или съглашения, сключени преди встъпването на България въ войната, между Българските власти и дружествата или сдруженията, контролирани от съюзните финансови групи, се потвърдяват; обаче сроковете, цените и условията ще бъдат ревизирани, като се държи сметка за новите економически условия. Въ случай на разногласие, ще решава съвместният арбитражен съд.

Членъ 183.

а) На територията на високите договорящи страни, въ отношенията между неприятелите, всички каквито и да било срокове, давности или процесуални просрочвания ще бъдат прѣстановени за презъ време на траене на войната, безразлично дали тѣ сж захванали да текатъ преди или следъ почването на войната; тѣ ще почнатъ отново да текатъ най-рано три месеца отъ влизането въ сила на настоящия договор. Това разпоредение ще се приложи къмъ сроковете за представяне на дивидендите или дивидентни купони и за представяне, за изплащане, на излезлите въ тиражъ или платими на всичко друго основание ценности.

б) въ случай, че поради неизпълнението на единъ актъ или едва формалностъ презъ време на войната, на българска територия сж били взети изпълнителни мѣрки, които ощетяватъ нѣкой поданикъ на съюза или сдружена Сила, рекламацията, прѣдявена отъ поданика на една съюза или сдружена Сила, ще бъде внесена въ съвместния арбитраженъ съдъ, прѣдвиденъ въ отдѣлъ VI, освѣнъ ако дѣлото не е отъ компетентността на нѣкой съдъ на съюза или сдружена Сила.

в) по искането на заинтересованите поданикъ на една съюза или сдружена Сила, съвместниятъ арбитраженъ съдъ ще произнася възстановяването на правата, уврѣдени отъ изпълнителните мѣрки, поменати въ параграфъ б, всѣкога, когато, поради специалните обстоятелства на дѣлото, това ще бъде справедливо и възможно.

Въ случай, че това възстановяване е несправедливо или невъзможно, съвместниятъ арбитраженъ съдъ ще може да присъди на уврѣдената страна едно обезщетение, което ще бъде за сметка на Българското правителство.

г) когато единъ договоръ между неприятелите е билъ унищоженъ било поради факта, че една отъ страните не е изпълнила една клауза, било поради упражненето на едно право, уговорено въ договора, уврѣдената страна ще може да се обърне къмъ съвместния арбитраженъ съдъ, за да добне удовлетворение. Въ тоя случай съдътъ ще има правата, прѣдвидени въ параграфъ в;

д) разпореденията на прѣдшестващия параграфъ отъ настоящия членъ ще се приложатъ къмъ поданиците на съюзните и сдружени Сили, които сж били ошетени по силата на прѣдвидените по-горе мѣрки,

Traité et les garanties de recettes et formules d'exploitation concernant des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des sociétés ou associations contrôlées par ces ressortissants pourront, sur la demande de l'intéressé, laquelle devra être présentée dans un délai de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, être prolongées, pour une durée déterminée par le Tribunal arbitral mixte qui tiendra compte de la période de dépossession ou d'exploitation anormale.

Les diverses conventions approuvées ou les accords intervenus antérieurement à l'entrée en guerre de la Bulgarie, entre les autorités bulgares et les sociétés ou associations contrôlées par des groupes financiers alliés, sont confirmés; toutefois les délais, prix et conditions seront révisés en tenant compte des nouvelles circonstances économiques. En cas de désaccord, le Tribunal arbitral mixte statuera.

Article 183.

a) Sur le territoire des Hautes Parties Contractantes dans les rapports entre ennemis, tous délais quelconques de prescriptions, péremption ou forclusion de procédure seront suspendus pendant la durée de la guerre, qu'ils aient commencé à courir avant le début de la guerre ou après; ils recommenceront à courir au plus tôt trois mois après la mise en vigueur du présent Traité. Cette disposition s'appliquera aux délais de présentation de coupons d'intérêts ou de dividendes, et de présentation, en vue du remboursement, des valeurs sorties au tirage ou remboursables à tout autre titre.

b) Dans le cas où, en raison du non-accomplissement d'un acte ou d'une formalité pendant la guerre, des mesures d'exécution ont été prises sur le territoire bulgare, portant préjudice à un ressortissant des Puissances alliées ou associées, la réclamation formulée par le ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, sera portée devant le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI, à moins que l'affaire ne soit de la compétence d'un Tribunal d'une Puissance alliée ou associée.

c) Sur la demande du ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée, le Tribunal arbitral mixte prononcera la restauration des droits lésés par les mesures d'exécution mentionnées au paragraphe b), toutes les fois qu'en raison des circonstances spéciales de l'affaire, cela sera équitable et possible.

Dans le cas où cette restauration serait injuste ou impossible, le tribunal arbitral mixte pourra accorder à la partie lésée une indemnité, qui sera à la charge du Gouvernement bulgare.

d) Lorsqu'un contrat entre ennemis a été invalidé, soit en raison du fait qu'une des parties n'en a pas exécuté une clause, soit en raison de l'exercice d'un droit stipulé au contrat, la partie lésée pourra s'adresser au Tribunal arbitral mixte pour obtenir réparation. Le Tribunal aura, dans ce cas, les pouvoirs prévus au paragraphe c).

e) Les dispositions des paragraphes précédents du présent article s'appliqueront aux ressortissants des Puissances alliées et associées, qui ont subi un préjudice en raison de mesures ci-dessus prévues, prises par la Bulgarie

взети отъ България въ териториитъ, въ които тя бѣ навлязла или бѣ окупирала, ако тѣ не сж били обезщетени по другъ начинъ.

е) България ще обезщети всички трети лица, уврѣдени отъ възвръщанята или отъ възстановяванята въ права, произнесени отъ смѣсеня арбитраженъ съдъ съгласно постановленята на прѣдшествуващитъ параграфи на настоящия членъ;

ж) що се отнася до търговскитъ ефекти, срокътъ отъ три мѣсеца, прѣдвиденъ въ параграфъ а, ще започне да тече отъ деня, когато ще бждатъ адигнати всички изключителни мѣрки, прилагани въ териториитъ на заинтересованата Сила, касателно търговскитъ ефекти.

Членъ 184.

Въ отношенята между неприятели, никакъвъ търговски ефектъ, издаденъ прѣди войната, не ще се счита като унищоженъ само за това, че не е билъ прѣдставенъ за приемане или изплащане въ опредѣления срокъ, нито защото теглителитъ или джирантитъ не сж получили извѣстие за неприемане или неплащане, нито защото не е билъ протестиранъ, нито защото не е била изпъанена нѣкаква формалность прѣзъ врѣме на войната.

Ако врѣмето, прѣзъ което единъ търговски ефектъ е трѣбвало да бжде прѣдставенъ за приемане или плащане или прѣзъ което съобщението за неприемане или за неплащането е трѣбвало да бжде дадено на теглителя или на джирантитъ, или прѣзъ което ефектътъ е трѣбвало да бжде протестиранъ, е натекло прѣзъ войната, и ако страната, която е трѣбвало да прѣстави или протестира ефекта, или да заяви за неприемането и неплащането му, не е извършила това прѣзъ врѣме на войната, ще ѝ се даде най-малко тримѣсеченъ срокъ, слѣдъ явзането въ сила на настоящия договоръ, за да прѣдстави ефекта, да заяви неприемането или неплащането или да протестира.

Членъ 185.

Рѣшенята, издадени отъ съдилищата на една съюзна или сдружена Сила, въ случая, когато тѣзи съдилища сж компетентни споредъ настоящия договоръ, ще се считатъ въ България като окончателни и ще бждатъ изпълнявани, безъ да има нужда отъ ескенатура.

Ако, по каквато и да било материя, е издадено едно рѣшение или е била заповѣдана нѣкаква изпълнителна мѣрка, прѣзъ врѣме на войната, отъ едно българско съдилище срѣщу единъ поданикъ на съюзнитъ или сдружени Сили, или срѣщу едно дружество или сдружение, въ което единъ отъ тѣзи поданици е билъ заинтересованъ, въ една съдебна инстанция, въ която, било поданикътъ, било дружеството, не сж могли да се защитятъ, поданикътъ на такава съюзна или сдружена Сила, който е прѣтърпѣлъ по тоя поводъ една поврѣда, ще може да добие едно възмездие, което ще бжде опредѣлено отъ смѣсеня арбитраженъ съдъ, прѣдвиденъ въ отдѣлъ VI.

По искането на поданика на съюзната или сдружена Сила, горното възмездие ще може, по заповѣдъ на смѣсеня арбитраженъ съдъ, и когато това е възможно, да бжде извършено, като се поставятъ странитъ отново въ положението, въ което сж се намирали прѣди издаването на рѣшеннето отъ българското съдилище.

Горното възмездие ще може ежщо да се добие прѣдъ смѣсеня съдъ отъ поданицитъ на съюзнитъ и сдружени Сили, които сж били ошетени отъ съдебни

en territoire envahi ou occupé, s'ils n'en ont été indemnisés autrement.

f) La Bulgarie indemnifera tout tiers lésé, par les restitutions ou restaurations de droit prononcées par le Tribunal arbitral mixte, conformément aux dispositions des paragraphes précédents du présent article.

g) En ce qui concerne les effets de commerce, le délai de trois mois, prévu au paragraphe a), partira du jour où auront pris fin définitivement les mesures exceptionnelles appliquées dans les territoires de la Puissance intéressée relativement aux effets de commerce.

Article 184.

Dans les rapports entre ennemis, aucun effet de commerce passé avant la guerre ne sera considéré comme invalidé par le seul fait de n'avoir pas été présenté pour acceptation ou pour payement dans les délais voulus, ni pour défaut d'avis aux tireurs ou aux endosseurs de non-acceptation ou de non-payement, ni en raison du défaut de protêt, ni pour défaut d'accomplissement d'une formalité quelconque pendant la guerre.

Si la période pendant laquelle un effet de commerce aurait dû être présenté à l'acceptation ou au payement, ou pendant laquelle l'avis de non-acceptation ou de non-payement aurait dû être donné au tireur ou aux endosseurs ou pendant laquelle l'effet aurait dû être protesté, est échue pendant la guerre, et si la partie qui aurait dû présenter ou protester l'effet ou donner avis de la non-acceptation ou du non-payement ne l'a pas fait pendant la guerre, il lui sera accordé, au moins trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, pour présenter l'effet, donner avis de non-acceptation ou de non-payement ou dresser protêt.

Article 185.

Les jugements rendus par les tribunaux d'une Puissance alliée ou associée, dans le cas où ces tribunaux sont compétents d'après le présent Traité, seront considérés en Bulgarie comme ayant l'autorité de la chose jugée et y seront exécutés sans qu'il soit besoin d'exequatur.

Si, en quelque matière qu'ils soient intervenus, un jugement a été rendu ou une mesure d'exécution a été ordonnée pendant la guerre, par un tribunal bulgare contre un ressortissant des Puissances alliées ou associées ou une société ou association, dans laquelle un de ces ressortissants était intéressé, dans une instance où soit le ressortissant, soit la société n'ont pas pu se défendre, le ressortissant allié ou associé qui aura subi, de ce chef, un préjudice, pourra obtenir une réparation qui sera déterminée par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI.

Sur la demande du ressortissant de la Puissance alliée ou associée, la réparation ci-dessus pourra être, sur l'ordre du Tribunal arbitral mixte et lorsque cela sera possible, effectuée en replaçant les parties dans la situation où elles se trouvaient avant le jugement rendu par le tribunal bulgare.

La réparation ci-dessus pourra être également obtenue devant le Tribunal mixte, par les ressortissants des Puissances alliées et associées, qui ont subi un préjudice du

мѣрки, взети въ врѣменно завзети или окупирани територии, ако тия поданици не сж били обезщетени другояче.

Членъ 186.

Всѣко дружество, съставено съгласно всѣки другъ законъ освѣнъ българския и притежаваще имоти, права или интереси въ България, което е или ще бжде контролирано отъ поданици на съюзнитѣ и сдружени Сили, ще има, въ течение на петъ години отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, правото да прѣхвърли своитѣ имоти, права и интереси на всѣко друго дружество, съставено съгласно българския законъ или по закона на една отъ съюзнитѣ или сдружени Сили, чито поданици го контролиратъ, и дружеството, на което имотитѣ сж прѣхвърлени, ще продължи да се ползува отъ сжитѣ права и привилегии, отъ които се е ползувало прѣдшествуващото дружество при българския законъ и споредъ настоящия договоръ. Това дружество не ще бжде подложено на никакви специални такси поради това прѣхвърляне.

Членъ 187.

По смисъла на отдѣлитѣ III, IV, V и VII изразътъ „прѣзъ врѣме на войната“ обема за всѣка съюза или сдружена Сила периода врѣме, който се простира между момента, отъ който е съществувало положението на война между България и тази сила и турянето въ дѣйствиe на настоящия договоръ.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

I. Общи разпореджания.

§ 1.

По смисъла на чл. чл. 180, 183 и 184, лицата — страни въ единъ договоръ, се ситатъ като неприятели, когато търговията между тѣхъ е била забранена или е станала незаконна по силата на законитѣ, указитѣ или правилницитѣ, на които една отъ тия страни е била подчинена, и то, било отъ деня, въ който тая търговия е била забранена, било отъ деня, отъ който тя е станала незаконна по каквѣто и да било начинъ.

§ 2.

Изключени сж отъ унищожението, прѣдвидено въ чл. 180, и оставатъ въ сила, безъ уврѣждане на правата, прѣдвидени въ чл. 177, параграфъ б, отдѣлъ IV и подъ резерва за прилагане на вътрѣшнитѣ закони, укази и правилници, издадени прѣзъ врѣме на войната отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, както и клаузитѣ на договоритѣ:

а) договоритѣ, които иматъ за цѣль прѣхвърлянето на собственостъ, движими или недвижими имоти и цѣнности, когато собственостъта е била прѣхвърлена или вещьта прѣдладена, прѣди странитѣ да сж станали неприятели;

б) арендитѣ, наемитѣ и обѣщанията за наемъ;
в) договоритѣ за ипотека, залогъ и гаранция;

г) концеснитѣ, които се отнасятъ до минитѣ, мишиеритѣ, кариеритѣ или почвенитѣ слоеве;

д) договоритѣ, сключени между частни лица и държави, области, общини и други подобни административни юридически лица и концеснитѣ, дадени отъ казанитѣ държави, области, общини или прѣдъ други подобни

fait des mesures judiciaires prises dans les territoires envahis ou occupés, s'ils n'ont pas été dédommagés autrement.

Article 186.

Toute Société, constituée conformément à toute loi, autre que la loi bulgare et possédant des biens, droits ou intérêts en Bulgarie, qui est ou sera contrôlée par des ressortissants des Puissances alliées et associées, aura, pendant cinq ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, le droit de transférer ses biens, droits et intérêts à toute autre Société constituée en conformité de la loi bulgare ou de la loi de l'un des États alliés ou associés, dont les ressortissants la contrôlent, et la Société, à qui les biens sont transférés, continuera à jouir des mêmes droits et privilèges, dont jouissait la Société précédente sous la loi bulgare et aux termes du présent Traité. Cette Société ne sera soumise à aucune taxe spéciale du fait de ce transfert.

Article 187.

Au sens des Sections III, IV, V et VII, l'expression „pendant la guerre“ comprend, pour chaque Puissance alliée ou associée, la période s'étendant entre le moment où l'état de guerre a existé entre la Bulgarie et cette Puissance et la mise en vigueur du présent Traité.

ANNEXE.

I. Dispositions générales.

§ 1.

Au sens des articles 180, 183 et 184, les personnes parties à un contrat sont considérées comme ennemies lorsque le commerce entre elles aura été interdit ou sera devenu illégal en vertu des lois, décrets ou règlements, auxquels une de ces parties étaient soumise, et ce à dater, soit du jour où ce commerce a été interdit, soit du jour où il est devenu illégal de quelque manière que ce soit.

§ 2.

Sont exceptées de l'annulation prévue à l'article 180, et restent en vigueur, sans préjudice des droits prévus à l'article 177, paragraphe b, de la Section IV, et sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes pris pendant la guerre par les Puissances alliées ou associées, ainsi que les clauses des contrats:

a) Les contrats ayant pour but le transfert de propriétés, de biens et effets mobiliers ou immobiliers, lorsque la propriété aura été transférée ou l'objet livré avant que les parties ne soient devenues ennemies;

b) Les baux, locations, et promesses de location;
c) Les contrats d'hypothèque, de gage et de nantissement;

d) Les concessions concernant les mines, minières, carrières ou gisements;

e) Les contrats passés entre des particuliers et des États, provinces, municipalités et autres personnes juridiques administratives analogues et les concessions données par lesdits États, provinces, municipalités ou autres per-

административни юридически лица, включително договоритъ и концеснитъ, сключени или дадени отъ турското правителство въ териториитъ, отстъпени на България отъ Отоманската империя прѣди влизането въ сила на настоящия договоръ.

§ 3.

Ако постановленията на единъ договоръ сж отчасти унищожени съгласно съ чл. 180 и ако раздѣлянето може да бжде извършено, другитъ разпореджания на тоя договоръ ще останатъ въ сила, подъ резерва на прилагане на вътрѣшнитъ закони, укази и правилници, прѣдвидени въ горния параграфъ 2. Ако раздѣлянето не може да стане, договорътъ ще се смѣта като изцяло унищожень.

II. Особени разпоредби за извѣстни категории договори.

Влогове въ търговскитъ и фондовитъ борси.

§ 4.

а) Правилницитъ, издадени прѣзъ врѣме на войната отъ признатитъ фондови или търговски борси, които постановяватъ ликвидация на борсовитъ влогове, изтеглени прѣди войната отъ частно лице неприятель, се потвърдяватъ отъ високитъ договорящи страни, както и всички мѣрки, взети за прилагане на тия правилници, подъ резерва:

1. Че е било изрично прѣдвидено, щото операцията да бжде подчинена на правилника на казанитъ борси;

2. Че тия правилници сж били задължителни за всички;

3. Че условията на ликвидацията сж били справедливи и разумни.

б) Прѣдшествуващиятъ параграфъ не се прилага спрямо мѣрките, взети прѣзъ врѣме на окупацията, отъ борситъ въ областитъ, които сж били окупирани отъ неприятеля.

Залогъ.

§ 5.

Ще се счита за валидна, въ случай на неплащане, продажбата на единъ залогъ, даденъ за гаранция на единъ дългъ, дължимъ отъ единъ неприятель, даже и когато не е могло да се даде уведоменение на притежателя, ако заемодавецътъ е дѣйствувалъ добросъвестно и е взелъ разумни грижи и мѣрки, и въ този случай притежателятъ не ще може да прави никакви рекламации за продажбата на залога.

Това постановление не се прилага при продажби на залози, извършени отъ неприятеля прѣзъ врѣме на окупацията въ врѣменно завзетитъ и окупирани земи.

Търговски ефекти.

§ 6.

Що се отнася до Силитъ, които сж приели отдѣлъ III и прибавеното приложение, наричанитъ задължения, сжществуващи между неприятели и произходящи отъ издаването на търговски ефекти, ще се уреждатъ, съобразно казаното приложение, чрѣзъ провѣрочни и компенсационни служби, които замѣстватъ носителя въ правата му при разнитъ начини за съдебна защита, които той има.

sonnes juridiques administratives analogues y compris les contrats et concessions conclus ou accordés par le Gouvernement turc, dans les territoires cédés à la Bulgarie par l'Empire ottoman, avant l'entrée en vigueur du présent Traité.

§ 3.

Si les dispositions d'un contrat sont en partie annulées, conformément à l'article 180 et si la disjonction peut être effectuée, les autres dispositions de ce contrat subsisteront, sous réserve de l'application des lois, décrets et règlements internes prévus au paragraphe 2 ci-dessus. Si la disjonction ne peut être effectuée, le contrat sera considéré comme annulé dans sa totalité.

II. Dispositions particulières à certaines catégories de contrats.

Positions dans les Bourses de valeurs et de commerce.

§ 4.

а) Les règlements faits pendant la guerre par les bourses de valeur ou de commerce reconnues, stipulant la liquidation des positions de bourse prises avant la guerre par un particulier ennemi, sont confirmés par les Hautes Parties Contractantes, ainsi que les mesures prises en application de ces règlements, sous réserve:

1° Qu'il ait été prévu expressément que l'opération serait soumise au règlement desdites bourses;

2° Que ces règlements aient été obligatoires pour tous

3° Que les conditions de la liquidation aient été justes et raisonnables.

б) Le paragraphe précédent ne s'applique pas aux mesures prises, pendant l'occupation, dans les bourses des régions qui ont été occupées par l'ennemi.

Gage.

§ 5.

Sera considérée comme valable, en cas de non-paiement, la vente d'un gage constitué pour garantie d'une dette due par un ennemi, alors même qu'avis n'a pu être donné au propriétaire, si le créancier a agi de bonne foi et en prenant les soins et précautions raisonnables et, dans ce cas, le propriétaire ne pourra formuler aucune réclamation en raison de la vente du gage.

Cette disposition ne s'applique pas aux ventes de gage faites par l'ennemi pendant l'occupation, dans les régions envahies ou occupées par l'ennemi.

Effets de commerce.

§ 6.

En ce qui concerne les Puissances qui ont adhéré à la Section III et à l'Annexe jointe, les obligations pécuniaires existant entre ennemis et résultant de l'émission d'effets de commerce, seront réglées conformément à ladite Annexe par l'intermédiaire des Offices de vérification et de compensation qui sont subrogés dans les droits du porteur en ce qui concerne les différents recours que possède ce dernier.

§ 7.

Ако едно лице се е задължило, било прѣди, било прѣз войната, да изплати единъ търговски ефектъ, вслѣдствие задължение, поето срѣмо него отъ друго лице, станало неприятелъ, послѣдното лице остава длъжно, въпрѣки започването на военнитѣ дѣйствия, да гарантира на първото послѣдствията отъ неговото задължение.

III. Договори за осигуровки.

§ 8.

Договоритѣ за осигуровки, сключени между едно лице и друго, станало въ послѣдствие неприятелъ, ще се уреждатъ споредъ слѣднитѣ членове.

Осигуровки противъ пожаръ.

§ 9.

Договоритѣ за осигуровки на имоти противъ пожаръ, сключени между едно лице, имаше интереси въ този имотъ, и едно лице, станало въ послѣдствие неприятелъ, не ще се считатъ анулирани съ започването на неприятелскитѣ дѣйствия или отъ обстоятелството, че лицето е станало неприятелъ или защото една отъ странитѣ не е изпълнила една клауза отъ договора прѣз време на войната или прѣз единъ периодъ отъ три мѣсеца слѣдъ войната, но ще се анулиратъ отъ първия падежъ на годишната премия, който се пада три мѣсеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Ще се изработи единъ правилникъ за неизплатенитѣ премии, на които надежитѣ сж изтекли прѣз войната, или за рекламациитѣ за загуби, прѣтрѣпни прѣз войната.

§ 10.

Ако вслѣдствие на нѣкой административенъ или законодателенъ актъ, една осигуровка срѣцу пожаръ, сключена прѣди войната, е била прѣхвърлена прѣз войната отъ първоначалния осигурителъ на другъ осигурителъ, прѣхвърлянето ще се признае и отговорността на първоначалния осигурителъ ще се счита за прѣкратена, начивая отъ деня на прѣхвърлянето. Обаче, първоначалниятъ осигурителъ ще има право, по негово искане, да бжде напълно увѣдоменъ за условията по прѣхвърлянето и ако се види, че тия условия не сж били справедливи, тѣ ще се измѣнятъ дотолкова, доколкото е необходимо да се направятъ справедливи.

Освѣнъ това, осигурениятъ ще има право, въ съгласие съ първоначалния осигурителъ, да прѣхвърли отново договора върху първоначалния осигурителъ, начивая отъ деня на поискването.

Осигуровки за животь.

§ 11.

Договоритѣ за осигуровки за животь, сключени между единъ осигурителъ и едно лице, станало въ послѣдствие неприятелъ, не ще се считатъ за унищожени поради обявяването на войната или поради обстоятелството, че лицето е станало неприятелъ.

§ 12.

Всѣка сума, станала изискуема прѣз време на войната, споредъ единъ договоръ, който въз основа на прѣдшествуващия параграфъ 11 не се счита за унищо-

§ 7.

Si une personne s'est obligée, soit avant, soit pendant la guerre, au payement d'un effet de commerce, à la suite d'un engagement pris envers elle par une autre personne devenue ennemie, celle-ci reste tenue, malgré l'ouverture des hostilités, de garantir la première des conséquences de son obligation.

III. Contrats d'assurances.

§ 8.

Les contrats d'assurances conclus entre une personne et une autre devenue par la suite ennemie seront réglés conformément aux articles suivants.

Assurances contre l'incendie.

§ 9.

Les contrats d'assurance contre l'incendie, concernant des propriétés, passés entre une personne ayant des intérêts dans cette propriété et une personne devenue par la suite ennemie, ne seront pas considérés comme annulés par l'ouverture des hostilités, ou par le fait qui la personne est devenue ennemie ou parce qu'une des parties n'a pas accompli une clause du contrat pendant la guerre, ou pendant une période de trois mois après la guerre, mais seront annulés à partir de la première échéance de la prime annuelle, survenant trois mois après la mise en vigueur du présent Traité.

Un règlement sera effectué pour les primes non payées, échues pendant la guerre, ou pour les réclamations pour les pertes encourues pendant la guerre.

§ 10.

Si, par suite d'un acte administratif ou législatif, une assurance contre l'incendie, conclue antérieurement à la guerre, a été pendant la guerre transférée de l'assureur primitif à un autre assureur, le transfert sera reconnu et la responsabilité de l'assureur primitif sera considérée comme ayant cessé à partir du jour du transfert. Cependant, l'assureur primitif aura le droit d'être, sur sa demande, pleinement informé des conditions du transfert, et s'il apparaît que ces conditions n'étaient pas équitables, elles seront modifiées pour autant que cela sera nécessaire pour les rendre équitables.

En outre, l'assuré aura droit, d'accord avec l'assureur primitif, de retransférer le contrat à l'assureur primitif à dater du jour de la demande.

Assurances sur la vie.

§ 11.

Les contrats d'assurances sur la vie passés entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie, ne seront pas considérés comme annulés par la déclaration de guerre ou par le fait que la personne est devenue ennemie.

§ 12.

Toute somme devenue exigible pendant la guerre, aux termes d'un contrat qui, en vertu du paragraphe 11, n'est pas considéré comme annulé, sera recouvrable après

жентъ, ще може да се събира слѣд войната. Тази сума ще бѣде увеличена съ 5% годишна лихва отъ датата на изискуемостта до дѣня на изплащането.

Ако договорътъ е падналъ прѣзъ войната, вслѣдствие неплащането на премиятъ или ако е станалъ недействителенъ, вслѣдствие на неизпълнение на клаузитъ му, осигурениятъ или прѣдставителятъ му или правоимащиятъ ще иматъ право въ всѣки моментъ, въ продължение на дванадесетъ мѣсеца, начиная отъ дѣня на влизането въ сила на настоящия договоръ, да искатъ отъ осигурителя стойността на полицата отъ дѣня на падането или анулирането ѝ.

Когато договорътъ е падналъ прѣзъ врѣме на войната, вслѣдствие на неизплащането на премиятъ, поради прилагането на военнитѣ мѣрки, осигурениятъ или прѣдставителятъ му или правоимащиятъ иматъ право, въ три мѣсеца отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, да възстановятъ договора, чрѣзъ изплащането на евентуално изтеклитѣ премии, увеличени съ 5% годишна лихва.

§ 13.

Ако договори за осигуровки за животь сж били сключени отъ клона на едно осигурително дружество, намиращо се въ страна, станала въ послѣдствие неприятелка, договорътъ ще трѣбва, ако нѣма противно постановление въ самия договоръ, да се води по мѣстния законъ, но осигурителятъ ще има право да иска отъ осигурения или отъ прѣдставителятъ му връщането на сумитѣ, платени възъ основа на направени или наложени искания, чрѣзъ прилагане на мѣрките, взети прѣзъ врѣме на войната, противно на условията на самия договоръ и на законитѣ и договоритѣ, сществуващи въ врѣмето, когато той е биль сключенъ.

§ 14.

Въ всички случаи, въ които, по силата на приложимия за договора законъ, осигурителятъ остава обвързанъ отъ договора, въпрѣки незаплащането на премиятъ, докато се съобщи на осигурения за падането на договора, той ще има право, тамъ, гдѣто поради войната не би могълъ да даде това увѣдомление, да събере отъ осигурения неплатенитѣ премии, увеличени съ 5% годишна лихва.

§ 15.

За прилагането на параграфитѣ 11 до 14, ще се считатъ като осигурителни договори за животь онии осигурителни договори, които се основаватъ на вѣроятноститѣ на човѣшкия животь, комбинирани съ лихвенния процентъ, за изчислението на взаимнитѣ задължения на двѣтъ страни.

Морски осигуровки.

§ 16.

Договоритѣ за морска осигуровка, включително и срочнитѣ полици на врѣме и осигуровки за пътуване, сключени между единъ осигурителъ и едно лице, станало въслѣдствие неприятелъ, ще се считатъ за унищожени въ момента, когато това лице е станало неприятелъ, освѣнъ въ случая, когато прѣдвидениятъ въ договора рискъ е почналъ прѣди този моментъ.

Въ случая, че рискътъ не е почналъ, платенитѣ като премия или друго-яче суми ще се повърнатъ отъ осигурителя.

la guerre. Cette somme sera augmentée des intérêts à 5% l'an depuis la date de son exigibilité jusqu'au jour du paiement.

Si le contrat est devenu caduc pendant la guerre, par suite du non-paiement des primes, ou s'il est devenu sans effet par suite du non-accomplissement des clauses du contrat, l'assuré ou ses représentants ou ayants droit auront droit à tout moment, pendant douze mois à dater du jour de la mise en vigueur du présent Traité, de réclamer à l'assureur la valeur de la police au jour de sa caducité ou de son annulation.

Lorsque le contrat est devenu caduc pendant la guerre, par suite du non-paiement des primes par application des mesures de guerre, l'assuré ou ses représentants, ou ayants droit, ont le droit, dans les trois mois qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, de remettre le contrat en vigueur, moyennant le paiement des primes éventuellement échues, augmentées des intérêts de 5% l'an.

§ 13.

Si des contrats d'assurance sur la vie ont été conclus par une succursale d'une Compagnie d'assurances, établie dans un pays devenu, par la suite, ennemi, le contrat devra, en l'absence de toute stipulation contraire contenue dans le contrat lui-même, être régi par la loi locale, mais l'assureur aura le droit de demander à l'assuré ou à ses représentants le remboursement des sommes payées sur des demandes faites ou imposées, par application de mesures prises pendant la guerre, contrairement aux termes du contrat lui-même, et aux lois et traités existant à l'époque où il a été conclu.

§ 14.

* Dans tous les cas où, en vertu de la loi applicable au contrat, l'assureur reste lié par le contrat nonobstant le non-paiement des primes, jusqu'à ce que l'on ait fait part à l'assuré de la déchéance du contrat, il aura le droit là où, par suite de la guerre, il n'aurait pu donner cet avertissement, de recouvrer sur l'assuré les primes non payées, augmentées des intérêts à 5 p. % l'an.

§ 15.

Pour l'application des paragraphes 11 à 14, seront considérés comme contrats d'assurances sur la vie les contrats d'assurances qui se basent sur les probabilités de la vie humaine, combinés avec le taux d'intérêt, pour le calcul des engagements réciproques des deux parties.

Assurances maritimes.

§ 16.

Les contrats d'assurance maritime, y compris les polices à temps et les polices de voyage passés entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemie, seront considérés comme annulés au moment où cette personne est devenue ennemie, sauf dans le cas où, antérieurement à ce moment, le risque prévu dans le contrat avait commencé à être couru.

Dans le cas où le risque n'a pas commencé à courir les sommes payées au moyen de primes ou autrement seront recouvrables sur l'assureur.

Въ случай, че рискътъ е почналъ, договорътъ ще се счита за валиденъ, макаръ страната да е станала неприятелъ и изплащанията на сумитъ, дължими споредъ договора, било като премии, било за нещастия по море, ще бъдатъ изискуеми слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Въ случай, че бъде сключена една конвенция за изплащане на лихви за суми, дължими отъ прѣди войната или отъ поданици на воюващитѣ държави и събрани слѣдъ войната, тѣзи лихви, въ случай на загуби, платими по силата на договора за морска осигуровка, ще трѣбва да текатъ, начиная отъ изтичането на единъ периодъ отъ една година, отъ деня на тѣзи загуби.

§ 17.

Никакъвъ договоръ за морска осигуровка съ единъ осигурителъ, станалъ въ послѣдствие неприятелъ, не ще трѣбва да се счита, че покрива нещастията по море, причинени отъ военни дѣйствиа на Силата, чийто поданикъ е осигурителътъ, както и отъ съюзницитѣ или отъ съдружницитѣ на тази Сила.

§ 18.

Ако се докаже, че едно лице, сключило прѣди войната договоръ за морска осигуровка съ единъ осигурителъ, станалъ въ послѣдствие неприятелъ, е сключило, слѣдъ започването на неприятелскитѣ дѣйствиа, новъ договоръ, покриващъ сжщия рискъ, съ единъ осигурителъ не неприятелъ, новиятъ договоръ ще се счита като замѣстилъ първоначалния, начиная отъ деня на сключването му и изтеклитѣ премии ще се уреждаатъ въз основа на принципа, че първоначалниятъ осигурителъ е билъ отговоренъ по договора само до момента на сключването на новия договоръ.

Други осигуровки.

§ 19.

Договори за осигуровки, сключени прѣди войната, между единъ осигурителъ и едно лице, станало въ послѣдствие неприятелъ, освѣнъ тѣзи, за които е дума въ параграфитѣ 9 до 18, ще се третираатъ, въ всѣко отношение, по сжщия начинъ, по който биха били третирани, споредъ казанитѣ членове, договоритѣ за осигуровки противъ пожаръ между сжщитѣ страни.

Прѣосигуровки.

§ 20.

Всички договори за прѣосигуровки съ едно лице, станало неприятелъ, ще се считатъ унищожени поради обстоятелството, че това лице е станало неприятелъ, но безъ да се накръни правото, въ случай на рискъ за животь или на морски рискъ, започналъ прѣди войната, да получи слѣдъ войната изплащането на сумитъ, дължими за тѣзи рискове.

Въ всѣки случай, ако прѣосигурената страна е била поставена, вслѣдствие нашествието, въ невъзможность да намери другъ прѣосигурителъ, договорътъ сжществува до единъ периодъ отъ три мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Ако единъ договоръ за прѣосигуровка е унищожень по силата на този членъ, ще се направи между странитѣ равномѣтка едновременно за платенитѣ и платимитѣ премии и за отговорноститѣ за прѣтрѣпени загуби

Dans le cas où le risque a commencé à courir, le contrat sera considéré comme valable bien que la partie soit devenue ennemie, et les paiements des sommes dues aux termes du contrat, soit comme primes, soit comme sinistres, seront exigibles après la mise en vigueur du présent Traité.

Dans le cas où une convention sera conclue pour le paiement d'intérêts pour des sommes dues antérieurement à la guerre, ou par des ressortissants des États belligérants, et recouvrées après la guerre, cet intérêt devra, dans le cas de pertes recouvrables en vertu de contrat d'assurance maritime, courir à partir de l'expiration d'une période d'un an à compter du jour de ces pertes.

§ 17.

Aucun contrat d'assurance maritime avec un assuré devenu par le suite ennemi ne devra être considéré comme couvrant les sinistres causés par des actes de guerre de la Puissance dont l'assureur est ressortissant, ou des alliés ou associés de cette Puissance.

§ 18.

S'il est démontré qu'une personne qui, avant la guerre, avait passé un contrat d'assurance maritime avec un assureur devenu par la suite ennemi, a passé après l'ouverture des hostilités un nouveau contrat couvrant le même risque avec un assureur non ennemi, le nouveau contrat sera considéré comme substitué au contrat primitif à compter du jour où il aura été passé, et les primes échues seront réglées sur le principe que l'assureur primitif n'aura été responsable du fait du contrat que jusqu'au moment où le nouveau contrat aura été passé.

Autres assurances.

§ 19.

Des contrats d'assurances passés avant la guerre entre un assureur et une personne devenue par la suite ennemi, autres que les contrats dont il est question dans les paragraphes 9 à 18, seront traités, à tous égards, de la même manière que seraient traités, d'après lesdits articles, les contrats d'assurances contre l'incendie, entre les mêmes parties.

Réassurances.

§ 20.

Tous les traités de réassurance passés avec une personne devenue ennemie seront considérés comme abrogés par le fait que cette personne est devenue ennemie, mais sans préjudice, dans le cas de risque sur la vie ou maritime, qui avait commencé à être couru antérieurement à la guerre, du droit de recouvrer après la guerre le paiement des sommes dues en raison de ces risques.

Toutefois, si la partie réassurée a été mise, par suite de l'invasion, dans l'impossibilité de trouver un autre réassureur, le traité subsiste jusqu'à l'expiration d'une période de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité.

Si un traité de réassurance est annulé en vertu de cet article, un compte sera établi entre les parties en ce qui concerne à la fois les primes payées et payables et les responsabilités pour pertes subies, au sujet des risques

по поводъ рисковетъ за животь или морски рискове, които биха започнали прѣди войната. Въ случай на други рискове, освѣтъ тѣзи, споменати въ параграфитѣ 11 до 18 за уреждането на смѣткитѣ ще се вземе датата, на която странитѣ сж станали неприятели, безъ да се държи смѣтка за рекламацията досѣжно загуби, прѣтърпѣни слѣдъ тази дата.

§ 21.

Постановленията на прѣдшествуващия параграфъ се разпростиратъ сжщо и върху прѣосигуровкитѣ, сжществуващи въ деня, въ който странитѣ сж станали неприятели, за особени рискове, поети отъ осигурителя въ единъ осигурителенъ договоръ и които не сж рискове за животь или морски рискове.

§ 22.

Прѣосигуровката на единъ договоръ за осигуровка за животь, направена съ особень договоръ и невалидна въ единъ общъ договоръ за прѣосигуровка, ще остане въ сила.

§ 23.

Въ случай на прѣосигуровка на единъ договоръ за морска осигуровка, станала прѣди войната, отстъпването на отстъпения рискъ на прѣосигурителя ще остане валидно, ако този рискъ е започналъ прѣди почването на неприятелскитѣ дѣйствия и договорътъ ще остане валиденъ, въпрѣки започването на неприятелскитѣ дѣйствия. Сумитѣ, дължими по силата на договора за прѣосигуровка, що се отнася до преминитѣ или до прѣтърпѣнитѣ загуби, ще се изплащатъ слѣдъ войната.

§ 24.

Постановленията на параграфитѣ 17 и 18 и последната алинея на параграфъ 16 ще се прилагатъ за договоритѣ за прѣосигуровки на морски рискове.

ОТДѢЛЪ VI.

Смѣсенъ арбитраженъ съдъ.

Членъ 188.

а) Единъ смѣсенъ арбитраженъ съдъ ще се учрѣди между всѣка отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, отъ една страна, и България отъ друга, въ срокъ отъ три мѣсеца, начиная отъ датата на влизането въ сила на настоящия договоръ. Всѣко отъ тия съдилища ще се състои отъ трима членове. Всѣко отъ заинтересованитѣ правителства ще опредѣли по единъ отъ тѣзи членове. Прѣседателятъ ще се избира слѣдъ споразумѣние между заинтересованитѣ правителства.

Въ случай, че това споразумѣние не би могло да се постигне, прѣседателятъ на съда и двѣ други лица, които могатъ, и едното и другото, въ случай на нужда, да го замѣстятъ, ще бждатъ избрани отъ Съвѣта на Обществото на Народитѣ, а до момента на неговото учрѣдяване отъ г. Гюставъ Адоръ, ако той се съгласи на това. Тѣзи лица ще принадлежатъ на Силитѣ, които останаха неутрални прѣзъ войната.

Ако въ случай на вакантно мѣсто, едно правителство не посочи въ срокъ отъ единъ мѣсець, както се прѣдвжда по-горѣ, единъ членъ на съда, този членъ ще бжде избранъ отъ противното правителство между двѣтѣ горѣспоменати лица, но не и прѣседателя.

sur la vie ou maritimes qui auraient commencé à être courus avant la guerre. Dans le cas de risques autres que ceux mentionnés aux paragraphes 11 à 18, le règlement des comptes sera établi à la date à laquelle les parties sont devenues ennemies, sans tenir compte des réclamations pour pertes subies depuis cette date.

§ 21.

Les dispositions du paragraphe précédent s'étendent également aux réassurances existant au jour où les parties sont devenues ennemies, des risques particuliers acceptés par l'assureur dans un contrat d'assurance, autres que les risques sur la vie ou maritimes.

§ 22.

La réassurance d'un contrat d'assurance sur la vie, faite par contrat particulier et non comprise dans un traité général de réassurance, restera en vigueur.

§ 23.

Dans le cas d'une réassurance effectuée avant la guerre, d'un contrat d'assurance maritime, la cession du risque cédé au réassureur restera valable si ce risque a commencé à être couru avant l'ouverture des hostilités, et le contrat de réassurance, en ce qui concerne soit des primes, soit des pertes subies, seront recouvrables après la guerre.

§ 24.

Les dispositions des paragraphes 17 et 18 et le dernier alinéa du paragraphe 16 s'appliqueront aux contrats de réassurances de risques maritimes.

SECTION VI.

Tribunal arbitral mixte.

Article 188.

a) Un Tribunal arbitral mixte sera constitué entre chacune des Puissances alliées ou associées d'une part et la Bulgarie d'autre part, dans un délai de trois mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité. Chacun de ces Tribunaux sera composé de trois membres. Chacun des Gouvernements intéressés désignera un de ces membres. Le Président sera choisi à la suite d'un accord entre les deux Gouvernements intéressés.

Au cas où cet accord ne pourrait intervenir, le Président du Tribunal et deux autres personnes susceptibles l'une et l'autre, en cas de besoin, de le remplacer, seront choisies par le Conseil de la Société des Nations et, jusqu'au moment où il sera constitué, par M. Gustave Ador, s'il y consent. Ces personnes appartiendront à des Puissances qui sont restées neutres au cours de la guerre.

Si, en cas de vacance, un Gouvernement ne pouvait pas, dans un délai d'un mois, à la désignation ci-dessus prévue d'un membre du Tribunal, ce membre sera choisi par le Gouvernement adverse parmi les deux personnes mentionnées ci-dessus, autres que le Président.

Решението на болшинството на членовете ще бъде решение на съда.

б) Съсесията арбитражни съдилища, учредени по прилагането на параграф а, ще съдят споровете, които са от тяхна компетентност, според отделните III, IV, V, VII и VIII.

Освен това, всички спорове, каквито и да са те, относно договори, сключени преди влизането в сила на настоящия договор между поданиците на съюзния и сдружени Сили и българските поданици, ще се уреждат от съсесията арбитражен съд, с изключение, обаче, на такива спорове, които по прилагането на законите на съюзния, сдружени или неутрални Сили, са от компетентността на собствените съдилища на тия последни Сили. Във този случай тези спорове ще се уреждат от тези собствени съдилища, а не от съсесията арбитражен съд. Заинтересованият поданик на една съюзна или сдружена сила ще може, обаче, да внесе делото преди съсесията арбитражен съд, освен ако законът на неговата държава не се противопоставя на това.

в) Ако броят на делата го изисква, ще трябва да се определят и други членове, за да може съсесията арбитражен съд да се раздели на няколко отделения. Всяко от тези отделения ще трябва да бъде съставено, както е казано по-горе.

г) Всяка съсесия арбитражен съд ще определя сам своето съдопроизводство дотолкова, доколкото то не е определено от постановленията на приложението към настоящия договор. Той ще бъде властен да определя разноските, които изгубилата страна трябва да плати за съдебни и други разноски.

д) Всяко правителство ще плаща възнаграждението на члена на съсесията арбитражен съд, когото то назначава, и на всички чиновници, когото ще определя да го представява преди съда. Възнаграждението на председателя ще се определя чрез специална спогодба между заинтересованият правителства и това възнаграждение, както и общите разходи за всеки съд, ще се плащат на половина от двете правителства.

е) Високите договорящи страни се задължават, щото техните съдилища и власти да оказват напредно на съсесията арбитражни съдилища всяка помощ, която могат, специално що се отнася до връчването на актовете и събирането на доказателствата.

ж) Високите договорящи страни се съгласяват да считат за окончателни решенията на съсесията арбитражен съд и да ги правят задължителни за своите поданици.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

§ 1.

Във случая на смърт или на оставка на един член от съда или ако един член на съда се намира, по каквато и да било причина в невъзможност да изпълнява длъжността си, ще се следва за заместването му същата процедура, както за назначаването му.

§ 2.

Съдът ще възприеме във своята процедура правила съобразни съв правдата и справедливостта. Той ще решава за реда и сроковете, въ които всяка страна ще трябва да представя своите заключения и ще урежда нужните формалности за представянето на доказателствата.

La décision de la majorité des membres sera celle du Tribunal.

b) Les Tribunaux arbitraux mixtes créés par application du paragraphe a) jugeront les différends qui sont de leur compétence, aux termes des Sections III, IV, V, VII et VIII.

En outre, tous les différends, quels qu'ils soient, relatifs aux contrats conclus avant la mise en vigueur du présent Traité, entre les ressortissants des Puissances alliées et associées et les ressortissants bulgares, seront réglés par le Tribunal arbitral mixte, à l'exception toutefois des différends qui, par application des lois des Puissances alliées, associées ou neutres, sont de la compétence des tribunaux nationaux de ces dernières Puissances. Dans ce cas, ces différends seront réglés par ces tribunaux nationaux, à l'exclusion du Tribunal arbitral mixte. Le ressortissant intéressé d'une Puissance alliée ou associée pourra toutefois porter l'affaire devant le Tribunal arbitral mixte à moins que sa loi nationale ne s'y oppose.

c) Si le nombre des affaires le justifie, d'autres membres devront être désignés pour que chaque Tribunal arbitral mixte puisse se diviser en plusieurs sections. Chacune de ces sections devra être composée ainsi qu'il est dit ci-dessus.

d) Chaque tribunal arbitral mixte établira lui-même sa procédure en tant qu'elle ne sera pas réglée par les dispositions de l'Annexe au présent article. Il aura pouvoir pour fixer les dépens à payer par la partie perdante pour frais et débours de procédure.

e) Chaque Gouvernement payera les honoraires du membre du Tribunal arbitral mixte qu'il nomme et de tout agent qu'il désignera pour le représenter devant le Tribunal. Les honoraires du Président seront fixés par accord spécial entre les Gouvernements intéressés et ces honoraires ainsi que les dépenses communes de chaque Tribunal seront payés par moitié par les deux Gouvernements.

f) Les Hautes Parties Contractantes s'engagent à ce que leurs tribunaux et autorités prêtent directement aux Tribunaux arbitraux mixtes toute l'aide qui sera en leur pouvoir, spécialement en ce qui concerne la transmission des notifications et la réunion des preuves.

g) Les Hautes Parties Contractantes conviennent de considérer les décisions du Tribunal arbitral mixte comme définitives, et de les rendre obligatoires pour leurs ressortissants.

ANNEXE.

§ 1.

En cas de décès ou de démission d'un membre du Tribunal, ou si un membre du Tribunal se trouve, pour une raison quelconque, dans l'impossibilité de remplir ses fonctions, la procédure, qui a été suivie pour sa nomination, sera employée pour pourvoir à son remplacement.

§ 2.

Le Tribunal adoptera pour sa procédure des règles conformes à la justice et à l'équité. Il décidera de l'ordre et des délais dans lesquels chaque partie devra présenter ses conclusions et réglera les formalités requises pour l'administration des preuves.

§ 3.

Адвокатите и съветниците на двете страни ще имат право да представяват устно и писмено на съда своята аргументация, за да поддържат или защитават дѣлата.

§ 4.

Съдът ще пази архиви за процесите и дѣлата, които ще разглежда, и за процедурата по тях, като се отбѣлзват датите.

§ 5.

Всѣка отъ заинтересованите страни ще може да назначава единъ секретаръ. Тѣзи секретари ще съставляватъ смѣсени секретариата на съда и ще бждатъ подъ неговите заповѣди. Съдътъ може да назначава и да си служи съ единъ или няколко чиновници, които ще бждатъ необходими, за да му помагатъ въ изпълнение на неговата задача.

§ 6.

Съдътъ ще рѣшава всички въпроси и спорови точки, които ще му се поднасятъ, споредъ доказателствата, свидетелствата и свѣдѣнията, които заинтересованите страни ще могатъ да представятъ.

§ 7.

България се задължава да дава на съда всички необходими условия и свѣдѣния, за да извършва анкетите си.

§ 8.

Езикътъ, на който ще се извършва процедурата, ще бжде, ако няма друга конвенция, английски, французки или италиански, споредъ това, което ще се рѣши отъ заинтересованата съюзна или сдружена Сила.

§ 9.

Мѣстото и датата на заседанията на всѣки съдъ ще се опредѣлятъ отъ прѣседателя на съда.

Членъ 189.

Ако единъ компетентенъ съдъ е издалъ или издаде присъда по дѣло, което се упоменава въ отдѣлитѣ III, IV, V, VII или VIII и ако тази присъда не е съобразна съ постановленията на казаните отдѣли, страната, която е прѣтърпяла щета отъ това, ще има право на възмездие, което ще се опредѣля отъ смѣсени арбитраженъ съдъ. По искането на поданика на една съюзна или сдружена Сила, горѣпоменатото възмездие ще може да се даде, когато това бжде възможно, отъ смѣсени арбитраженъ съдъ, като се воставятъ страните въ положението, въ което сж били прѣди издадената присъда отъ българския съдъ.

ОТДѢЛЪ VII.

Индустриална собственостъ.

Членъ 190.

Подъ резерва на постановленията на настоящия договоръ, правата на индустриална, литературна и художествена собственостъ, тъй както тази собственостъ е опредѣлена отъ Парижката и Берлинската международни конвенции, упоменати въ чл. 166, ще бждатъ

§ 3.

Les avocats et conseils des deux parties seront autorisés à présenter oralement et par écrit au Tribunal leur argumentation pour soutenir ou défendre leur cause.

§ 4.

Le Tribunal conservera les archives des procès et causes qui lui seront soumis et de la procédure y relative avec mention des dates.

§ 5.

Chacune des Puissances intéressées pourra nommer un secrétaire. Ces secrétaires constitueront le Secrétariat mixte du Tribunal et seront sous ses ordres. Le Tribunal peut nommer et employer un ou plusieurs fonctionnaires, qui seront nécessaires pour l'assister dans l'accomplissement de sa tâche.

§ 6.

Le Tribunal décidera de toutes questions et espèces qui lui seront soumises, d'après les preuves, témoignages et informations qui pourront être produits par les parties intéressées.

§ 7.

La Bulgarie s'engage à donner au Tribunal toutes facilités et informations nécessaires pour poursuivre ses enquêtes.

§ 8.

La langue dans laquelle la procédure sera poursuivie sera, à défaut de convention contraire, l'anglais, le français ou l'italien, selon ce qui sera décidé par la Puissance alliée ou associée intéressée.

§ 9.

Les lieu et date des audiences de chaque Tribunal seront déterminés par le Président du Tribunal.

Article 189.

Si un tribunal compétent a rendu ou rend un jugement dans une affaire visée par les Sections III, IV, V, VII ou VIII et si ce jugement n'est pas conforme aux dispositions desdites Sections, la partie qui aura subi, de ce chef, un préjudice aura droit à une réparation qui sera déterminée par le Tribunal arbitral mixte. Sur la demande du ressortissant d'une Puissance alliée ou associée, la réparation ci-dessus visée pourra être effectuée, lorsque cela sera possible, par le Tribunal arbitral mixte en replaçant les parties dans la situation où elles se trouvaient avant le jugement rendu par le tribunal bulgare.

SECTION VII.

Propriété industrielle.

Article 190.

Sous réserve des stipulations du présent Traité, les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, telle que cette propriété est définie par les Conventions internationales de Paris et de Berne visées à l'article 166, seront rétablis ou restaurés, à partir de la mise en vigueur

възстановени или възобновени отъ деня на влизането въ сила на настоящия договоръ, въ териториите на договорящите страни, въ полза на лицата, които сж се ползували отъ тѣхъ, въ момента, въ които положението на война започна да съществува, или на тѣхните правомощащи. Сжщо така правата, които, ако войната не бѣ станала, можеха да се придобиятъ прѣзъ врѣме на траенето на войната, вслѣствие на зявление дадено за покровителството на индустриалната собственост или за издаването на едно литературно или художествено произведение, ще бждатъ признати и установени въ полза на лицата, които биха имали право на това, начинаещъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Обаче разпореденитѣ, извършени по силата на специални мѣрки, които сж били взети прѣзъ войната отъ една законодателна, изпълнителна или административна власт на една съюзна или сдружена сила спрѣмо правата на български поданици относително индустриалната, литературната или художествената собственост, ще останатъ валидни и ще продължаватъ да иматъ пълна сила.

Никакви жалби или искове не ще могатъ да се прѣдвяватъ отъ страна на България или на български поданици противъ използването, прѣзъ врѣме на войната, отъ правителството на една съюзна или сдружена Сила или отъ всѣко лице, за смѣтка на това правителство или съ негово съгласие, на правата на индустриална, литературна или художествена собственост, нито противъ продажбата, нито противъ турането въ продажба или използването на каквито и да е произведения, апарати, артикули или прѣдмети, къмъ които се прилагатъ тѣзи права.

Ако законодателството на една отъ съюзните или сдружени Сили не постановява иначе, длжкитѣ или платени суми, по прилагането на всѣко разпореджане и на всѣко дѣйствие, извършено въ изпълнение на специалните мѣрки, посочени въ алинея 23 на настоящия членъ, ще получатъ сжщото прѣдначение, както другитѣ вземания на българскитѣ поданици, съобразно съ постановленията на настоящия договоръ и сумитѣ, получени отъ специалните мѣрки, взети отъ Българското правителство досѣжно правата на индустриална, литературна или художествена собственост на поданици на съюзните или сдружени Сили ще се считатъ и третираатъ както всички други длгове на българскитѣ поданици.

Всѣка отъ съюзните и сдружени Сили си запазва правото да приложи къмъ правата за индустриална, литературна или художествена собственост (съ изключение на фабричните или търговски марки), придобити прѣди войната, прѣзъ войната или които биха били придобити въ послѣствие, споредъ нейното законодателство, отъ български поданици, било като ги използватъ, било като даватъ позволителни за тѣхното използване, било като запазватъ надзора върху това използване, било по другъ начинъ, такива ограничения, условия или стѣснения, които биха могли да се считатъ необходими за нуждите на народната отбрана или на обществения интересъ или за обезпечение на едно справедливо отнасяне отъ страна на България спрѣмо правата на индустриална, литературна или художествена собственост, притежавани на българска територия отъ нейните поданици или за гарантиране цѣлото изпълнение на всѣчки задължения, поети отъ България по силата на настоящия договоръ. За правата на индустриална, литературна или художествена собственост, които биха

du présent Traité, dans les territoires des Hautes Parties Contractantes, en faveur des personnes qui en étaient bénéficiaires, au moment où l'état de guerre a commencé d'exister, ou de leurs ayants droit. De même les droits qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis pendant la durée de la guerre, à la suite d'une demande formée pour la protection de la propriété industrielle ou de la publication d'une œuvre littéraire ou artistique, seront reconnus et établis en faveur des personnes qui y auraient des titres, à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Toutefois, les actes faits en vertu des mesures spéciales qui auront été prises pendant la guerre, par une autorité législative, exécutive ou administrative d'une Puissance alliée ou associée à l'égard des droits des ressortissants bulgares, en matière de propriété industrielle, littéraire ou artistique, demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets.

Il n'y aura lieu à aucune revendication ou action de la part de la Bulgarie ou des ressortissants bulgares contre l'utilisation qui aura été faite pendant la durée de la guerre, par le Gouvernement d'une Puissance alliée ou associée ou par toute personne, pour le compte de ce Gouvernement ou avec son assentiment, de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, ni contre la vente, la mise en vente ou l'emploi de produits, appareils, articles ou objets quelconques auxquels s'appliquaient ces droits.

Si la législation d'une des Puissances alliées ou associées n'en a pas disposé autrement, les sommes dues ou payées, par application de tout acte et de toute opération effectués en exécution des mesures spéciales visées à l'alinéa 2 du présent article, recevront la même affectation que les autres créances des ressortissants bulgares, conformément aux dispositions du présent Traité et les sommes produites par des mesures spéciales prises par le Gouvernement bulgare, en ce qui concerne les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique des ressortissants des Puissances alliées ou associées, seront considérées et traitées comme toutes les autres dettes des ressortissants bulgares.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté d'apporter aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique (à l'exception des marques de fabrique ou de commerce) acquis avant la guerre, ou pendant sa durée, ou qui seraient acquis ultérieurement suivant sa législation par des ressortissants bulgares, soit en les exploitant, soit en accordant des licences pour leur exploitation, soit en conservant le contrôle de cette exploitation, soit autrement, telles limitations, conditions ou restrictions qui pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale, ou dans l'intérêt public, ou pour assurer un traitement équitable par la Bulgarie des droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique possédés sur le territoire bulgare par ses ressortissants, ou pour garantir l'entier accomplissement de toutes les obligations contractées par la Bulgarie en vertu du présent Traité. Pour les droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, qui seraient acquis après la mise en vigueur du présent Traité, la faculté ci-dessus réservée aux Puissances alliées ou associées, ne

били придобити съдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, горъзапазеното право за съюзнитѣ или сдружени Сили ще може да се упражнява само въ случай, когато ограниченията, условията или стѣбненіята биха могли да се считатъ необходими за нуждитѣ на народната отбрана или обществения интересъ.

Въ случай, че прѣдшествувашитѣ постановления биха се приложили отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, ще се даватъ прилични обезщетения или възнаграждения, които ще иматъ сжщото прѣдзначеніе, както всички други суми, дължими на български поданици, съобразно съ постановленията на настоящия договоръ.

Всѣка отъ съюзнитѣ или сдружени Сили си запазва правото да счита за невалидни и недѣйствителни всѣко пѣло или частично отстъпване и всѣка конхесия на права на индустриална, литературна или художествена собственостъ, станало съдъ 1 августъ 1914 год. или извършено въ послѣдствие и което може да попрѣчи на прилагането на постановленията на настоящия членъ.

Постановленията на настоящия членъ не сж приложими за правата на индустриалната, литературната или художествена собственостъ на дружества или прѣдприятия, чиято ликвидация е извършена отъ съюзнитѣ или сдружени Сили съобразно съ изключителното военно законодателство или ще се извърши по силата на чл. 177, параграфъ б.

Членъ 191.

На поданицитѣ на всѣка отъ високитѣ договорящи страни ще бжде даденъ най-малко едногодишенъ срокъ, считанъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, да извършатъ, безъ никакви сюрхтакси или каквито и да било други наказания, всѣкакви актове и формалности, да заплащатъ такси и да изпълнятъ изобщо всички задължения, прѣдвидени отъ законитѣ и правилницитѣ на всѣка държава, за да запазятъ или получатъ правата върху индустриална собственостъ, придобити до 1 августъ 1914 год. или онѣзи, които, ако войната не бѣ послѣдвала, биха могли да се придобиятъ отъ тази дата насамъ въз основа на едно завѣщение, подадено прѣди или прѣзъ врѣме на войната, както и за да протестиратъ противъ придобиването на такива права. Обаче, този членъ не може да даде никому право да получи въ Американскитѣ Съединени Щати подновяването на процедурата за интерференция, подиръ като вече е било държавно послѣдното засѣданіе.

Правата върху индустриална собственостъ, които биха били загубени вслѣдствие на неизвършването на едно дѣйствие, неизпълнението на една формалностъ, или неплащането на нѣкоя такса, ще бждатъ възстановени, съ тази, обаче, резерва, що се отнася до патентитѣ или образци, че всѣка съюзна или сдружена държава може да вземе мѣрки, каквито намѣри за справедливо необходимо, за да запази правата на трети лица, които сж използвали или употребявали патенти или образци прѣзъ врѣме, когато послѣднитѣ сж била паднали. Освѣнъ това, патентитѣ за изнамѣране или образцитѣ, принадлежащи на български поданици, които ще бждатъ подновени по този начинъ, ще се подчиняватъ и за напредъ на сжитѣ онѣзи прѣдписания, на които сж били подложени прѣзъ врѣме на войната, както и на всички постановления на настоящия договоръ.

Врѣмето отъ 1 августъ 1914 до деня, въ който ще влѣае въ сила настоящиятъ договоръ, не ще се смѣта въ срока, прѣдвиденъ, за да се започне експлоатирането на единъ патентъ или за употребяването на фабрични

pourra être exercée que dans le cas où les limitations, conditions ou restrictions pourraient être considérées comme nécessaires pour les besoins de la défense nationale ou de l'intérêt public.

Dans le cas où il serait fait application par les Puissances alliées ou associées des dispositions qui précèdent, il sera accordé des Indemnités ou des redevances raisonnables, qui recevront la même affectation que toutes les autres sommes dues à des ressortissants bulgares, conformément aux dispositions du présent Traité.

Chacune des Puissances alliées ou associées se réserve la faculté de considérer comme nulles et de nul effet toute cession totale ou partielle, et toute concession de droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique, qui auraient été effectuées depuis le 1er août 1914, ou qui le seraient à l'avenir et qui auraient pour résultat de faire obstacle à l'application des dispositions du présent article.

Les dispositions du présent article ne sont pas applicables aux droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique compris dans les Sociétés ou entreprises, dont la liquidation a été effectuée par les Puissances alliées ou associées, conformément à la législation exceptionnelle de guerre, ou sera effectuée en vertu de l'article 177, paragraphe b).

Article 191.

Un délai minimum d'une année, à partir de la mise en vigueur du présent Traité, sans surtaxe ni pénalité d'aucune sorte, sera accordé aux ressortissants de chacune des Hautes Parties Contractantes pour accomplir tout acte, remplir toute formalité, payer toute taxe et généralement satisfaire à toute obligation prescrite par les lois et règlements de chaque État pour conserver ou obtenir les droits de propriété industrielle déjà acquis au 1er août 1914 ou qui, si la guerre n'avait pas eu lieu, auraient pu être acquis depuis cette date, à la suite d'une demande faite avant la guerre ou pendant sa durée, ainsi que pour y former opposition. Toutefois, cet article ne pourra conférer aucun droit pour obtenir aux États-Unis d'Amérique la reprise d'une procédure d'interférence dans laquelle aurait été tenue l'audience finale.

Les droits de propriété industrielle qui auraient été frappés de déchéance par suite du défaut d'accomplissement d'un acte, d'exécution d'une formalité ou de paiement d'une taxe seront remis en vigueur, sous la réserve toutefois en ce qui concerne les brevets et dessins, que chaque Puissance alliée ou associée pourra prendre les mesures qu'elle jugerait équitablement nécessaires pour la sauvegarde des droits des tiers qui auraient exploité ou employé des brevets ou des dessins pendant le temps où ils étaient frappés de déchéance. De plus, les brevets d'invention ou dessins appartenant à des ressortissants bulgares et qui seront ainsi remis en vigueur, demeureront soumis aux prescriptions qui leur auraient été applicables pendant la guerre ainsi qu'à toutes les dispositions du présent Traité.

La période comprise entre le 1er août 1914 et la date de la mise en vigueur du présent Traité n'entrera pas en ligne de compte dans le délai prévu pour la mise en exploitation d'un brevet ou pour l'usage de marques de fabrique

или търговски марки или на образци; уговорено е освѣнъ това, че никакъвъ патентъ, фабрична или търговска марка или образецъ, които сж били въ сила на 1 августъ 1914 г., не могатъ да бждатъ загубени или унищожени само за това, че не сж били експлоатирани или използвани прѣди изтичането на единъ срокъ отъ двѣ години, считанъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Членъ 192.

Никакъвъ искъ не може да бжде прѣдявенъ, нито пъкъ да се упражни какъква ревандикация, отъ една страна, отъ български поданици или отъ лица, живущи или упражняващи индустрията си въ България и отъ друга страна, отъ поданици на съюзнитѣ или сдружени Сили, или отъ лица, живущи или упражняващи индустрията си върху територията на тѣзи Сили, нито пъкъ отъ трети лица, върху които послѣднитѣ сж отстъпили правата си прѣзъ врѣме на войната, по причини на обстоятелства, които сж станали върху територията на другата страна, между датата на обявяване на положението на война и онази на влизането въ сила на настоящия договоръ и които обстоятелства би могли да се считатъ, че накърняватъ права на индустриална, литературна или художествена собственостъ, съществуващи въ кой и да е моментъ прѣзъ врѣме на войната или които ще бждатъ възстановени съгласно чл. 191.

Сжщо така, никакъвъ искъ отъ страна на сжщитѣ лица не ще бжде допуснатъ за нарушение на правата върху индустриалната или художествена собственостъ, извършено кога и да е, по случай на продажба или туряне въ продажба, въ продължение на една година отъ деня на подписването на настоящия договоръ, въ територията на съюзнитѣ или сдружени Сили, отъ една страна, или на България, отъ друга, на фабрични произведения или артикули или на литературни и художествени произведения, издадени прѣзъ периода, включенъ между датата на обявяване на положението на война и деня на подписване на настоящия договоръ, нито пъкъ поради тѣхното придобиване и използване, като се подразбира, обаче, че това постановление не ще се прилага, когато притежателитѣ на правата сж имали своето мѣстожителство или пъкъ индустриални или търговски заведения, разположени въ окупираниотѣ отъ България прѣзъ врѣме на войната области.

Този членъ не ще се прилага въ отношенията между Американскитѣ Съединени Щати отъ една страна и България отъ друга.

Членъ 193.

Договоритѣ за позволителни за упражнене на права на индустриална собственостъ или за възпроизвеждане на литературни или художествени произведения, сключени прѣди положението на война между поданици на съюзнитѣ или сдружени Сили или лица, живущи върху тѣхната територия или упражняващи тамъ индустрията си, отъ една страна, и български поданици, отъ друга, ще се считатъ унищожени отъ деня на обявяването на война между България и съюзнитѣ или сдружени Сили. Но, въ всячки случаи, лицето, което първоначално се е ползувало отъ единъ договоръ отъ подобенъ родъ ще има право, въ срокъ отъ шесть мѣсеца, считанъ отъ деня на влизането въ сила на настоящия договоръ, да изиска отъ притежателя на правата да му отстъпи отново упражнението имъ при условия, които, въ случай, че не се постигне съгласие

ou de commerce ou de dessins et il est convenu en outre qu'aucun brevet, marque de fabrique ou de commerce ou dessin qui était encore en vigueur au 1er août 1914, ne pourra être frappé de déchéance ou d'annulation du seul chef de non-exploitation ou de non-usage avant l'expiration d'un délai de deux ans à partir de la mise en vigueur du présent Traité.

Article 192.

Aucune action ne pourra être intentée ni aucune revendication exercée, d'une part, par des ressortissants bulgares, ou par des personnes résidant ou exerçant leur industrie en Bulgarie, et d'autre part, par des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant ou exerçant leur industrie sur le territoire de ces Puissances, ni par les tiers auxquels ces personnes auraient cédé leurs droits pendant la guerre, à raison de faits qui se seraient produits sur le territoire de l'autre Partie, entre la date de l'état de guerre et celle de la mise en vigueur du présent Traité et qui auraient pu être considérés comme portant atteinte à des droits de propriété industrielle ou de propriété littéraire ou artistique ayant existé à un moment quelconque pendant la guerre ou qui seront rétablis conformément à l'article 191.

Aucune action ne sera également recevable de la part des mêmes personnes, pour infraction aux droits de propriété industrielle ou artistique, à aucun moment, à l'occasion de la vente ou de la mise en vente, pendant un an à dater de la signature du présent Traité sur les territoires des Puissances alliées ou associées, d'une part, ou de la Bulgarie, d'autre part, de produits ou articles fabriqués, ou d'œuvres littéraires ou artistiques publiées durant la période comprise entre la date de l'état de guerre et celle de la signature du présent Traité, ni à l'occasion de leur acquisition et de leur emploi ou usage, étant entendu toutefois que cette disposition ne s'appliquera pas lorsque les possesseurs des droits avaient leur domicile ou des établissements industriels ou commerciaux situés dans les régions occupées par la Bulgarie au cours de la guerre.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les États-Unis d'Amérique, d'une part, et la Bulgarie d'autre part.

Article 193.

Les contrats de licence d'exploitation de droits de propriété industrielle ou de reproduction d'œuvres littéraires ou artistiques conclus avant l'état de guerre entre des ressortissants des Puissances alliées ou associées ou des personnes résidant sur leur territoire, ou y exerçant leur industrie d'une part et des ressortissants bulgares d'autre part, seront considérés comme résiliés, à dater de l'état de guerre entre la Bulgarie et la Puissance alliée ou associée. Mais, dans tous les cas, le bénéficiaire primitif d'un contrat de ce genre aura le droit, dans un délai de six mois, à dater de la mise en vigueur du présent Traité, d'exiger du titulaire des droits la concession d'une nouvelle licence, dont les conditions, à défaut d'entente entre les parties, seront fixées par le tribunal dûment qualifié à cet effet, dans le pays sous la législation duquel les droits ont été acquis, sauf dans le cas de licences

за тях между страните, ще бъдат определени от компетентния за тази цел съд в страната, под чието законодателство тези права са били придобити, с изключение на случая, когато позволителите са добили по силата на права, придобити под българското законодателство; в този случай условията ще бъдат определени от Съвместния арбитражен съд, предвиден от чл. VI на настоящата част. Съдът ще може, ако трябва, да определи тогава и размера на дължимата сума, която намира за умътна поради ползването от правата през време на войната.

Позволителите относително права върху индустриална, литературна и художествена собственост, които са били отстъпени съгласно специалните законоположения през време на войната на една съюзна или сдружена сила, не могат да бъдат накарани с продължаването на едно позволение, съществуващо преди войната, но те ще останат валидни и ще продължават да имат пълна сила, а в случаи, че някой от тях позволители бъдат отстъпени на лице, което първоначално е имало договор за позволение, сключен преди войната, ще се счита, че то (позволителното) замества договора.

Когато, по силата на някакъв договор или позволение, сключени преди войната, за използване права на индустриална собственост или за възпроизвеждане или представяне на литературни, драматически и художествени произведения, са били платени суми през време на войната, тези суми ще получават същото предназначение, както другите дългове или вземания на българските поданици, съобразно с настоящия договор.

Този член не ще се прилага в отношенията между Американските Съединени Щати от една страна и България от друга.

Член 194.

Жителите на териториите, отделени от България съгласно този договор, ще запазят, въпреки това отделение и промяната на поданство, което ще последва от него, пълното ползуване в България от всички права на индустриална, литературна и художествена собственост, които те са имали, съгласно българските закони, в момента на това отделение.

Правата на индустриална, литературна и художествена собственост, които са били в сила в отделените от България територии, съгласно този договор, в момента на отделението на тези територии от България, или които ще бъдат възстановени или подновени по силата на чл. 190 ще бъдат признати от държавата, на която бъде придадена споменатата територия и ще останат в сила в тази територия за времето, което ще им се определи според българското законодателство.

Член 195.

Една специална конвенция ще уреди всички въпроси, които засягат архивите, регистрите и плановете относително службата на индустриалната, литературната и художествената собственост, както и тяхното евентуално предаване или съобщаване от българските учреждения на учрежденията на държавите, получили територии от България.

46

obtenues en vertu de droits acquis sous la législation bulgare; dans ce cas, les conditions seraient fixées par le Tribunal arbitral mixte prévu par la Section VI de la présente partie. Le Tribunal pourra, s'il y a lieu, fixer alors le montant des redevances qui lui paraîtraient justifiées, en raison de l'utilisation des droits pendant la durée de la guerre.

Les licences relatives à des droits de propriété industrielle, littéraire ou artistique qui auront été concédés, suivant la législation spéciale de guerre d'une Puissance alliée ou associée ne pourront se trouver atteintes par la continuation d'une licence existant avant la guerre, mais elles demeureront valables et continueront à avoir leurs pleins effets, et dans le cas où une de ces licences aurait été accordée au bénéficiaire primitif d'un contrat de licence passé avant la guerre, elle sera considérée comme s'y substituant.

Lorsque des sommes auront été payées pendant la guerre, en vertu de contrat ou licence quelconques intervenus avant la guerre, pour l'exploitation des droits de propriété industrielle ou pour la reproduction ou la représentation d'œuvres littéraires, dramatiques ou artistiques, ces sommes recevront la même affectation que les autres dettes ou créances des ressortissants bulgares, conformément au présent Traité.

Cet article ne sera pas applicable aux rapports entre les États-Unis d'Amérique, d'une part, et la Bulgarie d'autre part.

Article 194.

Les habitants des territoires séparés de la Bulgarie en vertu du présent Traité, conserveront, nonobstant cette séparation et le changement de nationalité qui en résultera, la pleine et entière jouissance en Bulgarie, de tous les droits de propriété industrielle et de propriété littéraire et artistique, dont ils étaient titulaires suivant la législation bulgare, au moment de cette séparation.

Les droits de propriété industrielle, littéraire et artistique en vigueur sur les territoires séparés de la Bulgarie, conformément au présent Traité, au moment de la séparation de ces territoires d'avec la Bulgarie ou qui seront rétablis ou restaurés par application de l'article 190, seront reconnus par l'État auquel sera transféré ledit territoire et demeureront en vigueur sur ce territoire, pour la durée qui leur sera accordée suivant la législation bulgare.

Article 195.

Une convention spéciale règlera toutes questions concernant les archives, registres et plans relatifs au service de la propriété industrielle, littéraire et artistique ainsi que leur transmission ou communication éventuelles, par les Offices de la Bulgarie, aux Offices des États cessionnaires des territoires de la Bulgarie.

ОТДЕЛЪТЪ VIII.

Особени постановления за прѣхвърлените територии.

Членъ 196.

Онѣзи физически и юридически лица, по-рано български поданици, които по право придобиватъ, съгласно настоящия договоръ, поданство на една съюзна или сдружена Сила, сж означени въ слѣдующитѣ постановления съ израза „бивши български поданици“. Изразътъ „български поданици“ означава ония отъ физическитѣ и юридическитѣ лица, които запазватъ българското поданство.

Членъ 197. 1)

България ще въведе веднага бившитѣ български поданици въ владѣние на тѣхнитѣ имоти, права и интереси, находящи се въ българска територия. Тѣзи имоти, права и интереси ще бждатъ възврътати свободни отъ всякаква тежоба или такси, създадени или увеличени отъ 29 септември 1918 г. насамъ.

Сумата на такситѣ и данситѣ върху капитала, събрани или увеличени отъ 29 септември 1918 г. насамъ върху имотитѣ, правата и интереситѣ на бивши български поданици, или които биха могли да се събиратъ или увеличатъ до възвръщането, съобразно съ постановленията на настоящия договоръ, или ако се касае за имоти, права или интереси, които не сж били подложени на изключителни военни мѣрки, до изтичането на три мѣсеца слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, ще се възвѣрне на правоимащитѣ.

Возвѣрнатитѣ имоти, права и интереси ще бждатъ свободни отъ всякаква такса, наложена спрямо всеки другъ имотъ или прѣдприятие, принадлежащи на сжщото лице, отъ момента когато тѣзи имоти се изтеглятъ отъ България, или тия прѣдприятия прѣстанатъ да бждатъ експлоатирани въ сжщата.

Ако такси отъ всякакъв видъ сж били платени прѣварително за имотитѣ, правата и интереситѣ, изтеглени отъ България, размѣрътъ на тия такси, платени за всеки периодъ време, слѣдващъ изтеглянето на тия имоти, права и интереси, ще се възвѣрне на правоимащитѣ.

Завѣтитѣ, даренията, стипендиитѣ и фондоветѣ отъ всякакъв видъ, основани или създадени въ България и прѣдначинени за бившитѣ български поданици, ще бждатъ турени отъ България, доколкото тѣзи фондове се намиратъ въ нейна територия, на разположенето на онази съюзна или сдружена Сила, на които казанитѣ

1) Текстътъ на проектодоговора:

Чл. 197. — България ще въведе веднага бившитѣ български поданици въ владѣние на тѣхнитѣ имоти, права и интереси, находящи се въ българска територия. Тѣзи имоти, права и интереси ще бждатъ възврътати свободни отъ всякаква тежоба или такси, създадени или увеличени отъ 29 септември 1918 г. насамъ.

Вземанията ще бждатъ изплатени въ монети, имащи законенъ курсъ въ България по време на плащането.

Завѣтитѣ, даренията, стипендиитѣ и фондоветѣ отъ всякакъв видъ, основани или създадени въ България и прѣдначинени за бившитѣ български поданици, ще бждатъ турени отъ България, до колкото тѣзи фондове се намиратъ въ нейна територия, на разположенето на онази съюзна или сдружена Сила, на която казанитѣ бивши български поданици сж настоящи поданици, и то въ положението, въ което тѣзи фондове сж се намирали на 20 септември 1915 г., като се държи сметка за редовно направенитѣ плащания за цѣлата на фонда.

SECTION VIII.

Dispositions spéciales aux territoires transférés.

Article 196.

Parmi les personnes physiques et morales, précédemment ressortissantes de la Bulgarie, celles qui acquièrent de plein droit, par application du présent Traité, la nationalité d'une Puissance alliée ou associée, sont désignées, dans les stipulations qui vont suivre, par l'expression „anciens ressortissants bulgares“. L'expression „ressortissants bulgares“ désigne les mêmes personnes qui conservent la nationalité bulgare.

Article 197. 1)

La Bulgarie remettra sans délai les anciens ressortissants bulgares en possession de leurs biens, droits et intérêts situés sur le territoire bulgare. Ces biens, droits et intérêts seront restitués libres de toute charge ou taxe créées ou augmentées depuis le 29 septembre 1918.

Le montant des taxes et impôts sur le capital qui ont été levés ou augmentés sur les biens, droits et intérêts des anciens ressortissants bulgares depuis le 29 septembre 1918, ou qui pourraient être levés ou augmentés jusqu'à la restitution conforme aux dispositions du présent Traité ou, s'il s'agit de biens, droits et intérêts qui n'ont pas été soumis à des mesures exceptionnelles de guerre, jusqu'à l'expiration de trois mois après la mise en vigueur du présent Traité, sera reversé aux ayants-droit.

Les biens, droits et intérêts restitués ne seront soumis à aucune taxe imposée à l'égard de tout autre bien, ou de toute autre entreprise appartenant à la même personne, dès l'instant que ces biens auront été retirés de Bulgarie, ou que ces entreprises auront cessé d'y être exploitées.

Si des taxes de toute nature ont été payées par anticipation pour les biens, droits et intérêts retirés de Bulgarie, la proportion de ces taxes payées pour toute période postérieure au retrait de ces biens, droits et intérêts, sera reversée aux ayants-droit.

Les legs, donations, bourses, fondations de toutes sortes fondés ou créés en Bulgarie et destinés aux anciens ressortissants bulgares, seront mis par la Bulgarie, en tant que ces fondations se trouvent sur son territoire, à la disposition de la Puissance alliée ou associée, dont lesdits anciens ressortissants bulgares sont actuellement ressort-

1) Texte du projet.

Article 197. — La Bulgarie remettra sans délai les anciens ressortissants bulgares en possession de leurs biens, droits et intérêts situés sur le territoire bulgare. Ces biens, droits et intérêts seront restitués libres de toute charge ou taxe créées ou augmentées depuis le 29 septembre 1918.

Les avoirs seront remboursés en la monnaie ayant cours légal en Bulgarie lors du paiement.

Les legs, donations, bourses, fondations de toutes sortes fondés ou créés en Bulgarie et destinés aux anciens ressortissants bulgares, seront mis par la Bulgarie, en tant que ces fondations se trouvent sur son territoire, à la disposition de la Puissance alliée ou associée, dont lesdits anciens ressortissants bulgares sont actuellement ressortissants, dans l'état où ces fondations se trouvaient à la date du 20 septembre 1915, compte tenu du paiement régulièrement effectué pour l'objet de la fondation.

бивши български поданици сж настоящи поданици, и то въ положението, въ което тѣзи фондове сж се нами- рали на 20 септември 1915 г., като се държи смѣтка за редовно направенитѣ плащания за цѣлта на фонда.

Членъ 198.

Всички договори между бивши български пода- ници, отъ една страна, и Българското правителство или български поданици, отъ друга, сключени прѣди 29 септември 1918 г. и които на тази дата сж били въ сила, оставатъ въ сила.

Обаче, ще бждатъ унищожени ония отъ горѣпосо- ченитѣ договори, чието унищожение, въ общъ интересъ, правителството на съюзната или сдружена Сила, пода- нството на която е придобилъ бившиятъ български пода- никъ, съобрази на България, въ срокъ отъ шесть мѣсеца, считанъ отъ деня на влизането въ сила на настоящия договоръ, съ изключение на дълговетѣ и други парични задължения, произходящи отъ изпълнението единъ актъ или изплащане, прѣдвидено въ тѣзи договори.

Унищожението, за което става дума по-горѣ, не ще може да се прилага, когато българскиятъ поданикъ е получилъ разрѣшение да прѣбивава въ територията, отстъпена на заинтересованата съюзна или сдружена Сила.

Членъ 199.

Ако унищожението, прѣдвидено въ чл. 198, при- чини на една отъ странитѣ значителни вреди, смѣс- ниятъ арбитраженъ съдъ, прѣдвиденъ въ отдѣлъ VI отъ настоящата часть, може да присъди на уврѣдената страна едно обезщетение, прѣсметнато само върху анга- жирания капиталъ, безъ да се държи смѣтка за изгубе- ната печалба.

Членъ 200.

По въпроси за давностъ, отсрочка и обезсилване, въ териториитѣ, откъснати отъ България, ще се прила- гатъ постановленията, прѣдвидени въ чл. чл. 183 и 184 отъ настоящия договоръ, като се подразбира, че изразътъ „начало на войната“ ще се замѣсти съ израза „дата, която ще бжде опрѣдѣлена по административенъ редъ отъ всѣка съюзна и сдружена Сила, на която дата сно- шенията между странитѣ сж ставали фактически или юридически невъзможни“, и че изразътъ „траянето на войната“ ще се замѣни съ израза „периодъ между прѣд- видената по-горѣ дата и онази, когато ще влѣзе въ сила настоящиятъ договоръ“.

Членъ 201.

България се задължава да признае, доколкото се отнасятъ до нея, всички съглашения или договори, които сж били или ще бждатъ сключени между съюзнитѣ или сдружени Сили, съ цѣлъ да се запазятъ правата и инте- реситѣ на поданицитѣ на тѣзи Сили, ангажирани въ дру- жества или сдружения, съставени споредъ българскитѣ закони и които развиватъ каква и да е дѣятностъ въ откъснатитѣ отъ България територии. Тя се задължава да улеснява всѣкакви прѣхвърляния, да възвърне всички документи или дѣлности, да достави всички свѣдѣния и, изобщо, да изпълни всички дѣйствиа и формалности, свързани съ поменатитѣ съглашения или договори.

Членъ 202.

Уреждането на въпроситѣ относно дълговетѣ, сключени прѣди 29 септември 1918 г., между България и бивши българскитѣ поданици, живущи въ България, отъ

tissants, dans l'état où ces fondations se trouvaient à la date du 20 septembre 1915, compte tenu du paiement régulièrement effectué pour l'objet de la fondation.

Article 198.

Sont maintenus tous contrats conclus avant le 29 sep- tembre 1918 et qui étaient en vigueur à cette date entre anciens ressortissants bulgares, d'une part, et le Gouver- nement ou les ressortissants bulgares, d'autre part.

Toutefois seront annulés les contrats ci-dessus visés dont, dans un intérêt général, le Gouvernement de la Puis- sance alliée ou associée dont l'ancien ressortissant bulgare a acquis la nationalité, aurait notifié la résiliation à la Bulgarie dans un délai de six mois à dater de la mise en vigueur du présent Traité, sauf en ce qui concerne les dettes et autres obligations pécuniaires résultant de l'exé- cution d'un acte ou paiement prévu à ces contrats.

L'annulation ci-dessus visée ne pourra être prononcée, lorsque le ressortissant bulgare aura été autorisé à résider sur le territoire cédé à la Puissance alliée ou associée intéressée.

Article 199.

Si l'annulation prévue à l'article 198 entraîne pour une des Parties un préjudice considérable, le Tribunal ar- bitral mixte prévu par la Section VI de la présente Partie pourra accorder à la partie lésée une indem- nité calculée uniquement sur le capital engagé et sans tenir compte du manque à gagner.

Article 200.

En matière de prescription, forclusion et déchéance, dans les territoires détachés de la Bulgarie, seront appli- cables les dispositions prévues aux articles 183 et 184 de la présente Partie, étant entendu que l'expression „début de la guerre“ doit être remplacée par l'expression „date, qui sera fixée administrativement par chaque Puissance alliée et associée, à laquelle les rapports entre les Parties sont devenus impossibles en fait ou en droit,“ et que l'expression „durée de la guerre“, doit être remplacée, par celle „période entre la date ci-dessus visée et celle de la mise en vigueur du présent Traité“.

Article 201.

La Bulgarie s'engage à reconnaître, en tant qu'ils peuvent la concerner, tous accords ou conventions conclus ou à conclure entre les Puissances alliées ou associées dans le but de sauvegarder les droits et intérêts des res- sortissants de ces Puissances, engagés dans des Sociétés ou associations constituées d'après les lois bulgares et déployant une activité quelconque dans les territoires détachés de la Bulgarie. Elle s'engage à faciliter tous transferts, à restituer tous documents ou valeurs, à fournir tous renseignements et généralement à accomplir tous actes ou formalités afférant auxdits accords ou conventions.

Article 202.

Le règlement des questions concernant les dettes contractées avant le 29 septembre 1918, entre la Bulgarie ou les ressortissants bulgares résidant en Bulgarie, d'une

една страна, и бившият български поданици, от друга, ще стане съгласно с наредбите на чл. 176 и приложението му, като се подразбира, че изразът „преди войната“, ще се замени с изречение „преди датата, която ще бъде определена по административен ред от всяка съюзна и сдружена Сила и на която дата отношенията между страните сж станали невъзможни фактически или юридически“.

Ако дълговете сж били означени в българска монета, тѣ ще бъдат изплатени в такава монета; ако ли пък сж били означени в друга монета, а не българска, тѣ ще бъдат изплатени в уговорената монета.

Членъ 203.

Безъ да се накърняват другите постановления на настоящия договоръ, Българското правителство се задължава да прѣдаде на държавата, на която сж отстъпени български територии, такава част отъ резервите, събрани отъ Българското правителство и администрация или отъ обществени или частни тѣла, дѣйстващи подъ тѣхенъ контролъ, която е прѣдначена за посрѣщане на службата на всички обществени и държавни осигуровки в тѣзи територии.

Държавите, на които ще бъдат прѣдадени тѣзи фондове, трѣба да ги употребятъ задължително за изпълнение на задълженията, произхождащи отъ тѣзи осигуровки.

Условието, при които ще стане това прѣдаване, ще бъдат определени съ специални конвенции, сключени между Българското правителство и заинтересованите правителства.

Въ случай, че тѣзи специални конвенции не бъдат сключени, съгласно прѣдидущата алинея, въ срокъ отъ три мѣсеца отъ деня на влизането въ сила на настоящия договоръ, условията на прѣдаването ще бъдат подложени, за всеки отделенъ случай, на една комисия отъ пет членове, единъ отъ които ще бъде назначенъ отъ Българското правителство и единъ отъ другото заинтересовано правителство, и трима ще бъдат назначени отъ административния съветъ на международното бюро на Труда измежду поданиците на другите държави. Тази комисия, която рѣшава съ болшинство на гласовете, е длъжна, въ три мѣсеца отъ деня на съставянето си, да приготви своите прѣдложения, които ще бъдат подложени на одобрение отъ Съвета на Обществото на Народите; рѣшенията на Съвета трѣба веднага да се считатъ като окончателни отъ България и другата заинтересована държава.

ЧАСТЪ X.

Въздухоплаване.

Членъ 204.

Въздухоплавателните апарати, принадлежащи на съюзните и сдружени Сили, ще могатъ напълно свободно да летятъ и да слизатъ въ територията и въ териториалните води на България и ще се ползватъ съ сжщите прѣимства, както и българските въздухоплавателни апарати, особено въ случай на нещастие по сухо и по море.

Членъ 205.

Въздухоплавателните апарати, принадлежащи на съюзните или сдружени Сили, прѣминавайки транзитъ

part, et les anciens ressortissants bulgares, d'autre part, sera effectué conformément aux dispositions de l'article 176 et de son annexe, étant entendu que l'expression „avant la guerre“ doit être remplacée par l'expression „avant la date, qui sera fixée administrativement par chaque Puissance alliée et associée, à laquelle les rapports entre Parties sont devenus impossibles en fait ou en droit“.

Si les dettes étaient exprimées en monnaie bulgare elles seront payées dans cette monnaie; si la dette était exprimée en toute autre monnaie que la monnaie bulgare elle sera réglée dans la monnaie stipulée.

Article 203.

Sans préjudice des autres stipulations du présent Traité, le Gouvernement bulgare s'engage à remettre à la Puissance, à laquelle des territoires bulgares sont transférés, telle fraction des réserves accumulées par le Gouvernement ou les administrations de la Bulgarie, ou par des organismes publics ou privés opérant sous leur contrôle, destinée à faire face au fonctionnement, dans ces territoires, de toutes assurances sociales et assurances d'État.

Les Puissances, auxquelles ces fonds seront remis, devront nécessairement les affecter à l'exécution des obligations résultant de ces assurances.

Les conditions de cette remise, seront réglées par des conventions spéciales, conclues entre le Gouvernement bulgare et les Gouvernements intéressés.

Dans le cas où ces conventions spéciales ne seraient pas conclues conformément à l'alinéa précédent, dans les trois mois de la mise en vigueur du présent Traité, les conditions du transfert seront, dans chaque cas, soumises à une Commission de cinq membres, dont un sera nommé par le Gouvernement bulgare et un par l'autre Gouvernement intéressé et trois seront nommés par le Conseil d'Administration du Bureau international du Travail parmi les ressortissants des autres États. Cette Commission votant à la majorité des voix, devra dans les trois mois de sa constitution adopter des recommandations à soumettre au Conseil de la Société des Nations; les décisions du Conseil devront être immédiatement considérées par la Bulgarie et par l'autre État intéressé comme définitives.

PARTIE X.

Navigation aérienne.

Article 204.

Les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées ou associées, auront pleine liberté de survol et d'atterrissage sur le territoire et les eaux territoriales de la Bulgarie et jouiront des mêmes avantages que les aéronefs bulgares, notamment en cas de détresse à terre ou en mer.

Article 205.

Les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées ou associées en transit pour un pays étranger quelconque,

за коя и да е друга чужда държава, ще имат право да летят, без да слизат, надъ територията и териториялните води на България, като се съобразяват съ правилниците, които България може да издаде и които правилници ще се прилагат еднакво към българските въздухоплавателни апарати и към онѣзи на съюзните и сдружени страни.

Членъ 206.

Установените въ България аеродроми, които сж открити за нейния публиченъ трафикъ, ще бждатъ също достъпни и за въздухоплавателните апарати, принадлежащи на съюзните и сдружени Сили, които ще бждатъ третиранни еднакво съ българските въздухоплавателни апарати, що се отнася до такси отъ всѣкакъвъ родъ, включително и такси за слизане и за обзавеждане.

Членъ 207.

Подъ резерва на настоящите постановления, правото на прѣминаване, на транзитъ и на слизане, прѣвидено въ чл. чл. 204, 205 и 206, е обусловено отъ спазването на правилниците, които България счете за нужно да издаде, като се подразбира, че тѣзи правилници ще се прилагатъ безъ разлика, както за българските въздухоплавателни апарати, така и за онѣзи на съюзните и сдружени страни.

Членъ 208.

Свидѣтелствата за поданство, за право на въздухоплаване, за право на летиене и позволителните, издадени или признати за валидни отъ коя да е съюзна или сдружена Сила, ще бждатъ приети въ България за валидни и равниосилни на свидѣтелствата и позволителните, издадени отъ България.

Членъ 209.

По отношение на вътрѣшния търговски въздушенъ трафикъ, въздухоплавателните апарати, принадлежащи на съюзните и сдружени Сили, ще се ползватъ въ България отъ положението на най-благоприятствуваната държава.

Членъ 210.

България се задължава да приложи мѣрки, необходими за да се осигури, щото всѣки български въздухоплавателенъ апаратъ, който лети надъ нейна територия, да се съобразява съ правилата за огневетъ и сигналитъ, правилата за въздуха и правилата за въздушния трафикъ върху и близо до аеродроми, тѣй както тѣзи правила сж опредѣлени отъ сключената между съюзните и сдружени Сили конвенция относно въздухоплаването.

Членъ 211.

Задълженията, наложени отъ постановленията на настоящата часть, ще бждатъ въ сила до 1 януарий 1923 год., освѣнъ ако България бжде приета по-рано въ Обществото на Народите или и бжде разрѣшено, съ съгласието на съюзните или сдружени Сили, да се присѣдени къмъ сключената между казаните Сили конвенция относно въздухоплаването.

48

jouiront du droit de survoler sans atterrir, le territoire et les eaux territoriales de la Bulgarie, sous réserve des règlements que la Bulgarie pourra établir, qui seront également applicables aux aéronefs de la Bulgarie et à ceux des Pays alliés et associés.

Article 206.

Les aérodomes établis en Bulgarie et ouverts au trafic public national seront ouverts aux aéronefs ressortissant aux Puissances alliées et associées qui seront traités sur un pied d'égalité avec les aéronefs bulgares, en ce qui concerne les taxes de toute nature, y compris les taxes d'atterrissage et d'aménagement.

Article 207.

Sous réserve des présentes dispositions, le droit de passage, de transit et d'atterrissage, prévu aux articles 204, 205 et 206 est subordonné à l'observation des règlements que la Bulgarie pourra juger nécessaire d'édicter, étant entendu que ces règlements seront appliqués sans distinction aux aéronefs bulgares et à ceux des Pays alliés et associés.

Article 208.

Les certificats de nationalité, de navigabilité, les brevets de capacité et les licences délivrés ou reconnus valables par l'une quelconque des Puissances alliées et associées, seront admis en Bulgarie comme valables et équivalents aux certificats, brevets et licences délivrés par la Bulgarie.

Article 209.

Au point de vue du trafic commercial aérien interne, les aéronefs ressortissant aux Puissances alliées et associées jouiront en Bulgarie du traitement de la nation la plus favorisée.

Article 210.

La Bulgarie s'engage à mettre en vigueur des mesures propres à assurer que tout aéronef bulgare survolant son territoire se conformera aux règles sur les feux et signaux, règles de l'air et règles sur le trafic aérien sur ou dans le voisinage des aérodomes, tels que ces règles sont fixées par la Convention passée entre les Puissances alliées et associées relativement à la navigation aérienne.

Article 211.

Les obligations imposées par les dispositions de la présente Partie resteront en vigueur jusqu'au 1er janvier 1923, à moins qu'auparavant la Bulgarie ait été admise dans la Société des Nations ou ait été autorisée, du consentement des Puissances alliées et associées, à adhérer à la Convention passée entre lesdites Puissances, relativement à la navigation aérienne.

ЧАСТЪ ХІ.

Пристанища, водни пѣтища и желѣзници.

ОТДѢЛЪ І.

Общи разпореждания.

Членъ 212.

България се задължава да разреши свободенъ транзитъ прѣзъ територията си, по най-подходящитѣ за международния транзитъ пѣтища, по желѣзници, плавателна рѣка или каналъ, на лица, стоки, кораби, параходи, вагони и пощенски вагони, произхождащи или прѣдзначени за територията на коя да е отъ съюзнитѣ и сдружени държави, съседни или не; за тая цѣль прѣминаването прѣзъ териториянитѣ води ще бѣде позволено.

Лицата, стокитѣ, корабитѣ, параходитѣ, вагонитѣ и пощенскитѣ вагони не ще се подлагатъ на никакви транзитни такси, нито на какви и да било срокове или ненужни ограничения и ще иматъ право да бждатъ третирани въ България като българскитѣ, въ всичко що се отнася до такситѣ, улесненията, а също и въ всѣко друго отношение.

Стокитѣ, които минаватъ транзитъ, ще се освобождаватъ отъ всѣкакви митнически и други подобни такси.

Всички такси или тяжести, които обрѣмняватъ транзитнитѣ транспорти, трѣбва да сж съобразни съ условията на трафика. Никакъвъ налогъ, улеснения или ограничения, не трѣбва да зависятъ било прѣко или косвено, отъ качеството на собственика или отъ поданството на кораба или друго транспортно срдство, което е било или би слѣждало да бѣде употребено върху коя да е частъ отъ цѣлия пѣть.

Членъ 213.

България се задължава да не налага, нито поддържа, какъвъ да е контролъ върху прѣвознитѣ прѣдприятия при отиване и връщане транзитъ, на емигранти прѣзъ нейна територия, освѣнъ мѣрките, нужни за да се констатира, че пѣтищитѣ минаватъ наистина транзитъ; тя не ще позволи на никакво параходно дружество или каква да е друга организация, дружество или частно лице, заинтересовано въ трафика, да участвува по какъвто и да е начинъ въ учрѣдената за тая цѣль административна служба, нито да упражнява нѣкакво прѣко или косвено влияние въ това отношение.

Членъ 214.

България се задължава да не въвежда различие, или прѣко или косвено прѣдпочитание, що се отнася до правата, такситѣ и запрѣщенията относително вноса въ нейна територия или износа отъ нейна територия и, подъ резерва на особени постановления, съдържащи се въ настоящия договоръ, що се отнася до условията и цѣната на прѣвоза на стоки или лица, прѣдзначени или произхождащи отъ нейна територия, що се отнася било до входната или изходната граница, било до естеството, собствеността или знамето на употребенитѣ прѣвозни срдства (включително въздушнитѣ транспорти), било до първоначалния или непосредственъ изходецъ пунктъ на кораба, парахода, вагона, въздухоплавателния апаратъ

PARTIE XI.

Ports, voies d'eau et voies ferrées.

SECTION I.

Dispositions générales.

Article 212.

La Bulgarie s'engage à accorder la liberté du transit à travers son territoire sur les voies les plus appropriées au transit international, par chemin de fer, par cours d'eau navigable ou par canal, aux personnes, marchandises, navires, bateaux, wagons et services postaux en provenance ou à destination des territoires de l'une quelconque des Puissances alliées et associées limitrophes ou non; et, à cet effet, la traversée des eaux territoriales sera permise.

Les personnes, marchandises, navires, bateaux, wagons et services postaux ne seront soumis à aucun droit de transit, ni à aucun délai ou restriction inutiles, et ils auront droit, en Bulgarie, au traitement national, en tout ce qui concerne les taxes et les facilités, ainsi qu'à tous autres égards.

Les marchandises en transit seront exemptes de tous droits de douane ou autres droits analogues.

Toutes taxes ou charges, grevant le transport en transit, devront être raisonnables, eu égard aux conditions du trafic. Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre, directement ou indirectement, de la qualité du propriétaire ou de la nationalité du navire ou autre moyen de transport, qui aurait été ou qui devrait être employé sur une partie quelconque du parcours total.

Article 213.

La Bulgarie s'engage à n'imposer ni maintenir un contrôle quelconque, sur les entreprises de transport, en transit aller et retour, des émigrants à travers son territoire, en dehors des mesures nécessaires pour constater que les voyageurs sont réellement en transit; elle ne permettra à aucune compagnie de navigation ni à aucune autre organisation, société ou personne privée intéressée au trafic, de participer d'une façon quelconque à un service administratif organisé dans ce but, ni d'exercer une influence directe ou indirecte à cet égard.

Article 214.

La Bulgarie s'interdit d'établir une distinction ou une préférence directe ou indirecte, en ce qui concerne les droits, taxes et prohibitions relatifs aux importations dans son territoire ou aux exportations de son territoire et, sous réserve de stipulations particulières contenues dans le présent Traité, en ce qui concerne les conditions et le prix du transport des marchandises ou des personnes à destination ou en provenance de son territoire, en raison, soit de la frontière d'entrée ou de sortie, soit de la nature de la propriété ou du pavillon des moyens de transports employés (y compris les transports aériens), soit du point de départ primitif ou immédiat du navire ou bateau, du wagon, de l'aéronef ou autre moyen de transport, de sa

или на друго прѣвозно срдство, или тѣхното крайно или междинно прѣдзначеніе, за слѣдванія маршрут, или мѣстата за прѣтоварване, било поради обстоятелството, че стокитѣ сѣ внесени или изнесени направо отъ едно българско пристанище, или косвено отъ едно чуждо пристанище, било поради това, че стокитѣ сѣ внесени или изнесени по море, по суша или по въздуха.

България се задължава особено да не установява, въ ущърбъ на пристанищата, корабитѣ и параходитѣ на една отъ съюзнитѣ или сдружени Сили, никаква свръхтакса, никаква прѣка или косвена премия за вноса или износа чрезъ българскитѣ пристанища, кораби и параходи, или чрезъ тѣзи на друга илкое Сила и особено въ форма на комбинирана тарифа, и да не подлага лицата или стокитѣ, минаващи прѣзъ едно пристанище или използващи единъ корабъ или параходъ на коя и да е съюза или сдружена Сила, на никакви формалности или какви и да е било срокове, на които тѣзи лица или стоки не би били подложени, ако минаваха прѣзъ българско пристанище или пристанище на друга държава, или ако тѣ използваха единъ български параходъ или корабъ, или параходъ или корабъ на друга държава.

Членъ 215.

Трѣбва да се взематъ отъ административна и техническа гледна точка всички ползани мѣрки, за да се съкрати, доколкото е възможно, проникването на стокитѣ прѣзъ границитѣ на България и да се осигури, като се почне отъ казанитѣ граници, изпращането и прѣнасянето на тѣзи стоки, безъ разлика, дали произхождатъ или сѣ прѣдзначени за територитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, дали сѣ транзитъ отъ или за тѣзи територии и при еднакви материални условия, особено отъ гледище на бързината и грижитѣ по пътя, на тия, съ които биха се ползували стокитѣ отъ подобенъ родъ, пътуващи по българска територия при подобни условия на прѣвозъ.

Въ частностъ, прѣвозътъ на стоки, лесно поврѣдими, трѣбва да се извършва съ точностъ и редовностъ и митническитѣ формалности ще станатъ по начинъ, да се позволи прѣкото продължаване на прѣвоза на стокитѣ чрезъ треноветѣ съ свързка.

Членъ 216.

Морскитѣ пристанища на съюзнитѣ и сдружени Сили ще се ползуватъ съ всички облаги и намалени тарифи, които иматъ по желѣзницитѣ и воднитѣ пѣтища на България, българскитѣ пристанища или кое и да е пристанище на всѣкоя друга сила.

България не ще може да откаже да участвува въ тарифитѣ или комбинации отъ тарифи, които биха имали за цѣль да осигурятъ на пристанищата на една отъ съюзнитѣ и сдружени Сили прѣимущества, еднакви на тѣзи, които тя би дала на своитѣ собствени пристанища, или на тия на илкоея друга държава.

Членъ 217.

Независимо отъ всѣко противно постановление на сществуващитѣ конвенции, България се задължава да позволи, по най-пригоднитѣ за международенъ транзитъ линии и съобразно съ сществуващитѣ тарифи, свободата на транзитъ за телеграфната кореспонденция и телефоннитѣ съобщения, произходящи или прѣдзначени да илкоея отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, граничаща съ България или не. На тѣзи кореспонденции и съобщения не ще се налага никакъвъ ненуженъ срокъ или

destination finale ou intermédiaire, de l'itinéraire suivi, ou des points de transbordement, soit du fait que les marchandises sont importées ou exportées directement par un port bulgare, ou indirectement par un port étranger, soit du fait que les marchandises sont importées ou exportées par mer, par terre ou par voie aérienne.

La Bulgarie s'interdit notamment d'établir, au préjudice des ports, navires ou bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées, aucune surtaxe, aucune prime directe ou indirecte à l'exportation ou l'importation par les ports ou par les navires ou bateaux bulgares, ou par ceux d'une autre Puissance, en particulier sous forme de tarifs combinés, et de soumettre les personnes ou les marchandises, passant par un port ou utilisant un navire ou bateau d'une quelconque des Puissances alliées ou associées, à des formalités ou à des délais quelconques, auxquels ces personnes ou ces marchandises ne seraient pas soumises, si elles passaient par un port bulgare ou par le port d'une autre Puissance, ou si elles utilisaient un navire ou bateau bulgare ou un navire ou bateau d'une autre Puissance.

Article 215.

Toutes les dispositions utiles devront être prises, au point de vue administratif et technique, pour abrégier, autant que possible, la pénétration des marchandises par les frontières de la Bulgarie et pour assurer, à partir desdites frontières, l'expédition et le transport de ces marchandises sans distinguer selon qu'elles sont en provenance ou à destination des territoires des Puissances alliées ou associées, ou en transit de ou pour ces territoires, dans des conditions matérielles, notamment au point de vue de la rapidité et des soins de route, identiques à celles dont bénéficieraient les marchandises de même nature, voyageant sur le territoire bulgare dans des conditions semblables de transport.

En particulier, le transport des marchandises périssables, sera effectué avec promptitude et régularité et les formalités douanières auront lieu de façon à permettre la continuation directe du transport des marchandises, par les trains en correspondance.

Article 216.

Les ports maritimes des Puissances alliées et associées bénéficieront de toutes les faveurs et de tous les tarifs réduits, accordés, sur les voies ferrées ou les voies navigables de la Bulgarie, au profit des ports bulgares ou d'un port quelconque d'une autre Puissance.

La Bulgarie ne pourra refuser de participer aux tarifs ou combinaisons de tarifs qui auraient pour objet d'assurer aux ports d'une des Puissances alliées et associées des avantages analogues à ceux qu'elle aurait accordés à ses propres ports ou à ceux d'une autre Puissance.

Article 217.

Nonobstant toute stipulation contraire des conventions existantes, la Bulgarie s'engage à accorder sur les lignes les plus appropriées au transit international et conformément aux tarifs en vigueur, la liberté du transit aux correspondances télégraphiques et communications téléphoniques, en provenance ou à destination de l'une quelconque des Puissances alliées et associées, limitrophe ou non. Ces correspondances et communications ne seront soumises à aucuns délai ni restriction inutiles; elles

ограничения; тѣ ще се ползуватъ въ България еднакво съ българскитѣ въ всичко, що се касае до улесненията и главно до бързината на прѣдаването. Никакъвъ налогъ, улеснение или ограничение не трѣбва да зависи прѣко или косвено отъ поданиството на изпращача или на получателя.

ОТДѢЛЪ II. Мореплаване.

ГЛАВА I.

Свобода на мореплаването.

Членъ 218.

Поданицитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, както и тѣхнитѣ имоти, параходи и кораби, ще се ползуватъ въ всички пристанища и по вътрѣшнитѣ водни пѣтища на България, въ всѣко отношение, отъ сѣщото положение, отъ което се ползуватъ българскитѣ поданици, имоти, параходи и кораби.

Въ частностъ, на параходитѣ и корабитѣ на коя и да е отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, ще бжде разрешено да прѣнасятъ всѣкакви стоки и пѣтища, прѣд-назначени или произхождащи отъ всички пристанища или мѣстности, разположени върху територията на България, до които българскитѣ параходи и кораби могатъ да иматъ достъпъ, при условия, които не ще бждатъ по-тежки отъ тия, що се прилагатъ за случая спрямо собственитѣ параходи и кораби; тѣ ще бждатъ третирани равноправно съ собственитѣ параходи и кораби, що се отнася до пристанищнитѣ и кейови облагания отъ всѣкакъвъ видъ, включително улесненията по прѣстояване, товарене и разтоваряне, право и тегоби за тонажъ, право на кей, на пилотиране, на фаръ, на карантинна и всички подобни права и тегоби, отъ каквото и да сж естество, събирани отъ името и за въ полза на правителството, на държавнитѣ чиновници, на частни лица, корпорациитѣ или заведения отъ какъвто и да сж видъ.

Въ случай, че България би дала на нѣкоя отъ съюзнитѣ и сдружени Сили или на коя да е друга чужда държава, едно прѣдпочтително положение, този режимъ ще се разпростре незабавно и безусловно върху всички съюзни и сдружени Сили.

На движението на лицата, параходитѣ и корабитѣ не ще се създаватъ други спѣнки, освѣнъ тия, що произхождатъ отъ разпоредбитѣ по митницитѣ, по полицията, отъ санитарнитѣ прѣдписания, емиграцията или имиграцията, сжщо и до вноса и износа на запрѣтенитѣ стоки. Тѣзи разумни и еднообразни разпоредби не трѣбва да спѣватъ ненужно трафика.

ГЛАВА II.

Клаузи относно Дунава.

1. Общи разпоредби за рѣчнитѣ мрѣжи, обявени за международни.

Членъ 219.

Обявява се за международенъ: Дунавътъ отъ гр. Улмъ, заедно съ всѣка плавателна частъ отъ тази рѣчна мрѣжа, която служи като естественъ достъпъ до морето на повече отъ една държава, съ или безъ прѣхвърляне

jouiront en Bulgarie du traitement national en tout ce qui concerne les facilités et notamment la célérité des transmissions. Nulle redevance, facilité ou restriction ne devra dépendre directement ou indirectement de la nationalité de l'expéditeur ou du destinataire.

SECTION II.

Navigation.

CHAPITRE I.

Liberté de navigation.

Article 218.

Les ressortissants des Puissances alliées et associées, ainsi que leurs biens, navires et bateaux, jouiront, dans tous les ports et sur les voies de navigation intérieure de la Bulgarie d'un traitement égal, à tous égards, à celui des ressortissants, des biens et des navires et bateaux bulgares.

En particulier, les navires et bateaux de l'une quelconque des Puissances alliées et associées seront autorisés à transporter des marchandises de toute nature et des passagers à destination ou en provenance de tous ports ou localités situés sur les territoires de la Bulgarie auxquels les navires et bateaux bulgares peuvent avoir accès, à des conditions, qui ne seront pas plus onéreuses que celles appliquées dans le cas de navires et bateaux nationaux; ils seront traités sur le pied d'égalité avec les navires et bateaux nationaux, en ce qui concerne les facilités et charges de ports et de quai de toute sorte, y compris les facilités de stationnement, de chargement et de déchargement, les droits et charges de tonnage, de quai, de pilotage, de phare, de quarantaine et tous droits et charges analogues, de quelque nature qu'ils soient, perçus au nom et au profit du Gouvernement, de fonctionnaires publics, de particuliers, de corporations ou d'établissements de quelque espèce que ce soit.

Au cas où la Bulgarie accorderait à l'une quelconque des Puissances alliées et associées ou à toute autre Puissance étrangère, un traitement préférentiel, ce régime sera étendu sans délai et sans conditions à toutes les Puissances alliées et associées.

Il ne sera apporté à la circulation des personnes et des navires et bateaux d'autres entraves que celles résultant des dispositions relatives aux douanes, à la police, aux prescriptions sanitaires, à l'émigration ou à l'immigration, ainsi qu'à l'importation ou à l'exportation des marchandises prohibées. Ces dispositions, raisonnables et uniformes, ne devront pas entraver inutilement le trafic.

CHAPITRE II.

Clauses relatives au Danube.

1° Dispositions communes aux réseaux fluviaux déclarés internationaux.

Article 219.

Est déclaré international: le Danube depuis Ulm ensemble toute partie navigable de ce réseau fluvial servant naturellement d'accès à la mer à plus d'un Etat, avec ou sans transbordement, d'un bateau à un autre, ainsi que

отъ единъ корабъ на други, както и страничните канали, които биха се установили, било да удвоятъ или подобрятъ естествено плавателните участъци на казаната рѣчна мрѣжа, било за съединяване на два естествено плавателни участъци на сжщата рѣка.

Едно сключено между крайбрѣжните държави съглашение може да разпростре международния режимъ върху всѣка частъ отъ горѣказаната рѣчна мрѣжа, която частъ не влиза въ общата дефиниция.

Членъ 220.

По обявенитѣ въ прѣдидущия членъ за международни пѣтища, поданицитѣ, имотитѣ и флаговетѣ на всички Сили ще се ползуватъ съ пълно равенство, така щото никакво различие да не се прави въ ущърбъ на поданицитѣ, имотитѣ и флага на коя и да е отъ тия Сили, между тѣзи и поданицитѣ, имотитѣ и флага на самата крайбрѣжна държава или на държавата, чиито поданици, имоти и флагъ се ползуватъ съ клаузата на най-благоприятствования.

Членъ 221.

Българскитѣ параходи ще могатъ да извършватъ прѣвоза, по редовни линии за пѣтици и стоки, между пристанищата на една съюзна и сдружена Сила, само съ нейното специално разрѣшение.

България се задължава да поддържа, въ полза на съюзнитѣ и сдружени Сили и на тѣхнитѣ поданици, всичкитѣ улеснения, съ които тѣ сж се ползували прѣди войната въ българскитѣ пристанища.

Членъ 222.

Такси, които могатъ да бждатъ различни по различнитѣ участъци на рѣката, могатъ да се събиратъ отъ параходитѣ, които се ползуватъ отъ плавателни пѣтища или неговитѣ достъпи, освѣнъ ако има противни разпоредби въ нѣкой сжществуващъ договоръ. Тѣ трѣбва да бждатъ изключително прѣдзначени да покринатъ, по справедливъ начинъ, разноснитѣ по поддръжане на плавателността или подобрене на рѣката и нейнитѣ достъпи, или за да се посрѣщатъ разноснитѣ, направени въ интереса на плаването. Тарифата ще бжде опрѣдѣлена споредъ тѣзи разноси и обявена въ пристанищата. Тѣзи такси ще бждатъ установени така, че да не става необходимо едно подробно прѣглеждане на товара, освѣнъ ако се подозира контрабанда или нарушение.

Членъ 223.

Транзитътъ на пѣтици, параходи и стоки ще се извършва съобразно съ общитѣ условия, опрѣдѣлени въ отдѣлъ I.

Когато двата брѣга на една международна рѣка сж частъ отъ една и сжща държава, стокитѣ, опрѣдѣлени за транзитъ, могатъ да бждатъ пломбирани или пазени отъ митнически агенти. Когато рѣката служи за граница, пѣтицитѣ и стокитѣ транзитъ се освобождаватъ отъ всѣкакви митнически формалности; товарнието и разтоварянето на стокитѣ, както качването и слизането на пѣтицитѣ, може да става само въ пристанищата, опрѣдѣлени отъ крайбрѣжната държава.

Членъ 224.

По течението, както и при устието на горѣпоменатитѣ плавателни пѣтища, не може да се събиратъ никакъвъ видъ даждии, освѣнъ тия, прѣдвидени въ настоящата частъ.

les canaux latéraux et chenaux qui seraient établis, soit pour doubler ou améliorer des sections naturellement navigables dudit réseau fluvial, soit pour réunir deux sections naturellement navigables du même cours d'eau.

Un accord conclu entre les États riverains pourra étendre le régime international à toute partie de réseau fluvial susnommé, qui ne sera pas comprise dans la définition générale.

Article 220.

Sur les voies déclarées internationales à l'article précédent, les ressortissants, les biens et les pavillons de toutes les Puissances seront traités sur le pied d'une parfaite égalité, de telle sorte qu'aucune distinction ne soit faite, au détriment des ressortissants, des biens et du pavillon d'une quelconque de ces Puissances, entre ceux-ci et les ressortissants, les biens et le pavillon de l'État riverain lui-même ou de l'État dont les ressortissants, les biens et le pavillon jouissent du traitement le plus favorable.

Article 221.

Les bateaux bulgares ne pourront exécuter le transport, par lignes régulières de voyageurs et de marchandises, entre les ports d'une Puissance alliée et associée qu'avec une autorisation spéciale de celle-ci.

La Bulgarie s'engage à maintenir en faveur des Puissances alliées et associées et de leurs ressortissants, toutes les facilités dont ceux-ci bénéficiaient avant la guerre dans les ports bulgares.

Article 222.

Des taxes, susceptibles de varier avec les différentes sections du fleuve, pourront être perçues sur des bateaux empruntant la voie navigable ou ses accès, à moins de dispositions contraires d'une convention existante. Elles devront être exclusivement destinées à couvrir d'une façon équitable les frais d'entretien de la navigabilité ou d'amélioration du fleuve et de ses accès, ou à subvenir à des dépenses faites dans l'intérêt de la navigation. Le tarif en sera calculé d'après ces dépenses et affiché dans les ports. Ces taxes seront établies de manière à ne pas rendre nécessaire un examen détaillé de la cargaison, à moins qu'il n'y ait soupçon de fraude ou de contravention.

Article 223.

Le transit des voyageurs, bateaux et marchandises s'effectuera conformément aux conditions générales fixées à la Section I.

Lorsque les deux rives d'un fleuve international font partie d'un même État, les marchandises en transit pourront être mises sous scellés ou sous la garde des agents des douanes. Lorsque le fleuve forme frontière, les marchandises et les voyageurs en transit seront exempts de toute formalité douanière; le chargement et le déchargement des marchandises, ainsi que l'embarquement et le débarquement des voyageurs, ne pourront s'effectuer que dans les ports désignés par l'État riverain.

Article 224.

Sur le parcours comme à l'embouchure des voies navigables susmentionnées, il ne pourra être perçu de redevances d'aucune espèce, autres que celles prévues à la présente Partie.

50

Тази разпоредба не ще пречи на крайбрежните държави да въвеждат мита, мѣстни октроа или потребителни такси, нито да създават разумни и еднообразни такси, събирани въ пристанищата, споредъ обявени тарифи, за употребяване на кранове, елеватори, кейове, магазини и други подобни инсталации.

Членъ 225.

Ако нѣма специална организация за изпълнение на работитѣ по поддържането и подобряването на международната частъ на една плавателна мръжа, всѣка крайбрежна държава ще бѣде задължена да вземе, до колкото е възможно, подходящи мѣрки за прѣмахване на прѣчкитѣ и опасноститѣ при плаването и за осигуряване на поддържането на плаването при добри условия.

Ако една държава прѣнебрѣгне да се съобрази съ това задължение, всѣка крайбрежна или прѣдставена въ Международната комисия държава може да се позове на юрисдикцията, установена за тая цѣль отъ Обществото на Народитѣ.

Членъ 226.

По сѣкия начинъ ще се постѣпка и въ случай, когато една крайбрежна държава прѣдприеме работи отъ естество да засегнатъ плаването въ международната частъ. Посочената въ по-горния членъ юрисдикция може да прѣдпише спирането или прѣмахването на тия постройки, като въ своитѣ рѣшения държи смѣтка за правата относно иригацията, водната сила, риболовството и другитѣ народни интереси, които, въ случай на съгласие между всички крайбрежни държави или на всички държави, прѣдставени въ Международната комисия, ще иматъ прѣдимство прѣдъ нуждитѣ на плаването.

Позоваването на юрисдикцията на Обществото на Народитѣ не ще дѣйствува отлагателно.

Членъ 227.

Опрѣдѣлениятъ въ горѣпоменатитѣ чл. чл. 220 и 222 до 226 режимъ ще бѣде замѣненъ съ този, който ще се установи въ една обща конвенция, съставена отъ съюзитѣ и сдружени Сили и одобрена отъ Обществото на Народитѣ, относно плавателнитѣ пѣтица, на които поменатата конвенция би признала международенъ характеръ. Тази конвенция ще може да се приложи главно върху цѣлата или частъ отъ горѣпоменатата рѣчна мръжа на Дунава, както и спрямо другитѣ елементи на тая рѣчна мръжа, които биха могли да се съдържатъ въ една обща дефиниция.

България се задължава, съобразно съ разпоредбитѣ на чл. 248, да се присъедини къмъ общата конвенция.

Членъ 228.

България ще отстъпи на заинтересованитѣ съюзни и сдружени Сили, въ срокъ най-много отъ три мѣсеца слѣдъ съобщението, което ще ѝ се направи за това, частъ отъ реморкьоритѣ и параходитѣ, които оставатъ записани въ пристанищата на рѣчнитѣ мръжи, посочени въ чл. 219, слѣдъ като се отдѣлятъ ония отъ тѣхъ, опрѣдѣлени за възстановяване или репарация. България ще отстъпи сѣщо материалитѣ отъ всѣкакво естество, нужни на заинтересованитѣ съюзни и сдружени Сили за използуване на тия съобщителни мръжи.

Числото на реморкьоритѣ и параходитѣ и значението на отстъпенитѣ материали, както и тѣхното разпрѣдѣление, ще бѣдатъ опрѣдѣлени отъ единъ или отъ нѣколко арбитра, посочени отъ Американскитѣ Щати,

Cette disposition ne fera pas obstacle à l'établissement, par les États riverains, de droits de douane, d'octroi local ou de consommation, non plus qu'à la création de taxes raisonnables et uniformes prélevées dans les ports, d'après des tarifs publics, pour l'usage des grues, élévateurs, quais, magasins et autres installations analogues.

Article 225.

A défaut d'une organisation spéciale relative à l'exécution des travaux d'entretien et d'amélioration de la partie internationale d'un réseau navigable, chaque État riverain sera tenu de prendre, dans la mesure convenable, les dispositions nécessaires à l'effet d'écartier tous obstacles ou dangers pour la navigation et d'assurer le maintien de la navigation dans de bonnes conditions.

Si un Etat néglige de se conformer à cette obligation, tout Etat riverain ou représenté à la Commission internationale, pourra en appeler à la juridiction instituée, à cet effet, par la Société des Nations.

Article 226.

Il sera procédé, de la même manière, dans le cas où un État riverain entreprendrait des travaux de nature à porter atteinte à la navigation dans la partie internationale. La juridiction visée à l'article précédent pourra prescrire la suspension ou la suppression de ces travaux, en tenant compte, dans ses décisions, des droits relatifs à l'irrigation, à la force hydraulique, aux pêcheries et aux autres intérêts nationaux, qui, en cas d'accord de tous les États riverains ou de tous les États représentés à la Commission internationale, auront la priorité sur les besoins de la navigation.

Le recours à la juridiction de la Société des Nations ne sera pas suspensif.

Article 227.

Le régime formulé par les articles 220 et 222 à 226 ci-dessus sera remplacé par celui qui serait institué dans une Convention générale établie par les Puissances alliées et associées et approuvée par la Société des Nations, relativement aux voies navigables dont ladite Convention reconnaîtrait le caractère international. Cette Convention pourra s'appliquer notamment à tout ou partie du réseau fluvial du Danube ci-dessus mentionné, ainsi qu'aux autres éléments de ce réseau fluvial, qui pourraient y être compris dans une définition générale.

La Bulgarie s'engage, conformément aux dispositions de l'article 248, à adhérer à ladite Convention générale.

Article 228.

La Bulgarie cédera aux Puissances alliées et associées intéressées, dans le délai maximum de trois mois après la notification qui lui en sera faite, une partie des remorqueurs et des bateaux qui resteront immatriculés dans les ports des réseaux fluviaux visés à l'article 219, après les prélèvements à opérer à titre de restitution ou de réparation. La Bulgarie cédera de même le matériel de toute nature nécessaire aux Puissances alliées et associées intéressées pour l'utilisation de ces réseaux.

Le nombre des remorqueurs et bateaux et l'importance du matériel cédés, ainsi que leur répartition, seront déterminés par un ou plusieurs arbitres désignés par les États-Unis d'Amérique, en tenant compte des besoins

като се държи сметка за законните нужди на спорящите страни и основавайки се главно на трафика на плаването въ последните пет години, които сж прѣдшествовали войната.

Всичките отстѣпени параходи трѣбва да сж снабдени съ своите апарати и принадлежности и да сж въ добро състояние, да сж годни за прѣвозъ на стоки и да сж избрани между най-новопостроените.

Когато прѣдвидените въ настоящия членъ отстѣпвания изискватъ придобиването на собствеността, която на 15 октомврий 1918 година, или слѣдъ тази дата, е принадлежала на едно частно лице, арбитрътъ или арбитритѣ ще опрѣдѣлятъ правата на бившите собственици, както и размѣра на обезщетението, което ще се плати на казаните собственици и, за всѣки отдѣленъ случай, начина за изплащането на това обезщетение. Ако арбитрътъ или арбитритѣ признаятъ, че цѣлото или частъ отъ това обезщетение трѣбва да се падне прѣко или косвено на Силите, които трѣбва да дадатъ репарации, тѣ опрѣдѣлятъ сумата, която поради това трѣбва да се мине въ кредитъ на казаните Сили.

Що се отнася до Дунава, подлежатъ сжщо тъй на рѣшението на горѣпоменатите арбитръ или арбитри всички въпроси въ свързка съ постоянното разпрѣдѣляне на параходите, чиято собственостъ или поданство би създадала споръ между държави, както и до условията на казаното разпрѣдѣляне.

Една комисиия, съставена отъ прѣдставителите на Американските Съединени Щати, на Британската империя, на Франция и на Италия, ще упражнява, до окончателното разпрѣдѣляне, контролъ върху тия параходи. Тази комисиия, за да осигури въ общъ интересъ експлоатиранието на тия параходи, ще направи врѣменно нужното чрѣзъ нѣкой мѣстенъ органъ, или ако не, тя ще прѣдприеме това сама, безъ обаче да засѣга съ това окончателното разпрѣдѣляне.

Тази приврѣременна експлоатация, въ рамките на възможното, ще бжде основана на търговски начала и чистите доходи, събрани отъ казаната комисиия за наемъ на параходите, ще бждатъ употребени по начинъ, който ще посочи Комисиията за репарациите.

2. Специални разпоредби за Дунава.

Членъ 229.

Европейската комисиия за Дунава ще упражнява отново правата, които е имала прѣди войната. Обаче, врѣменно, само прѣдставителите на Велико-Британия, на Франция, на Италия и на Ромъния ще съставятъ тази комисиия.

Членъ 230.

Отъ точката, гдѣто спира компетентността на Европейската комисиия, мрѣжата на Дунава, посочена въ чл. 219, ще бжде оставена подъ управлението на една международна комисиия, съставена както слѣдва:

Двама прѣдставители на германските крайбрѣжни държави;

Единъ прѣдставителъ отъ всѣка друга крайбрѣжна държава;

Единъ прѣдставителъ отъ всѣка некрайбрѣжна държава, която ще се прѣдставява въ бждаще въ Европейската дунавска комисиия.

Ако нѣкои отъ тия прѣдставители не могатъ да бждатъ опрѣделени въ момента, въ който настоящиятъ договоръ влиза въ сила, рѣшенията на комисиията ще бждатъ при все това валидни.

légitimes des parties en cause, et en se basant notamment sur le trafic de la navigation dans les cinq années qui ont précédé la guerre.

Tous les bâtiments cédés devront être munis de leurs agrès et appareils, être en bon état, capables de transporter des marchandises, et choisis parmi les plus récemment construits.

Lorsque les cessions prévues au présent article nécessiteront l'acquisition de la propriété qui, au 15 octobre 1918 ou depuis cette date, appartenait à une personne privée, l'arbitre ou les arbitres fixeront les droits des anciens propriétaires, ainsi que le montant de l'indemnité à payer aux dits propriétaires, et, dans chaque cas particulier, le mode de règlement de cette indemnité. Si l'arbitre ou les arbitres reconnaissent que tout ou partie de cette indemnité doit revenir directement ou indirectement à des Puissances tenues à des réparations, ils détermineront la somme à porter de ce chef au crédit desdites Puissances.

En ce qui concerne le Danube, sont également soumises à la décision de l'arbitre ou des arbitres sus mentionnés, toutes questions ayant trait à la répartition permanente des navires, dont la propriété ou la nationalité donneraient lieu à un différend entre États, et aux conditions de la dite répartition.

Une Commission formée des Représentants des États-Unis d'Amérique, de l'Empire britannique, de la France et de l'Italie sera investie, jusqu'à la répartition définitive, du contrôle de ces navires. Cette Commission fera provisoirement le nécessaire, pour assurer l'exploitation de ces navires dans l'intérêt général par un organisme local quelconque, ou, sinon, elle l'entreprendra elle-même sans cependant porter atteinte à la répartition définitive.

Cette exploitation provisoire sera, dans la mesure du possible, établie sur des bases commerciales, et les recettes nettes perçues par la dite Commission pour la location des navires, seront employées de la manière qui sera indiquée par la Commission des réparations.

2° Dispositions spéciales au Danube.

Article 229.

La Commission européenne du Danube exercera de nouveau les pouvoirs qu'elle avait avant la guerre. Toutefois et provisoirement, les représentants de la Grande-Bretagne, de la France, de l'Italie et de la Roumanie feront seuls partie de cette Commission.

Article 230.

A partir du point où cesse la compétence de la Commission européenne, le réseau du Danube visé à l'article 219 sera placé sous l'administration d'une Commission internationale composée comme suit:

2 représentants des États allemands riverains;

1 représentant de chacun des autres États riverains;

1 représentant de chacun des États non riverains représentés à l'avenir à la Commission européenne du Danube.

Si quelques-uns de ces représentants ne peuvent être désignés au moment de la mise en vigueur du présent Traité, les décisions de la Commission seront néanmoins valables.

Членъ 231.

Предвидената въ предишния членъ международна комисия ще се събере веднага, щомъ бже възможно, слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ и ще поеме временно управлението на рѣката, съгласно съ предписанията на чл. чл. 220 и 222 до 226, до като единъ окончателенъ статутъ за Дунава бже установенъ отъ Силитѣ, посочени отъ съюзнитѣ и сдружени Сили. Решенията на тази комисия ще се взематъ при болшинство на гласоветѣ. Заплатитѣ на комисаритѣ ще бждатъ опредѣлени и плащани отъ тѣхнитѣ респективни страни.

Временно, всѣки дефицитъ, който би се указалъ въ разноснитѣ по управлението на международната комисия, ще бже понесенъ по равно отъ представителитѣ въ комисията държави.

Комисията ще бже натоварена главно да уреди издаването на патенти за пилоти, разноснитѣ по пилотирането и да надзирава службата на пилотитѣ.

Членъ 232.

България се задължава да приеме режима, който ще бже установенъ за Дунава отъ една конференция на Силитѣ, посочени отъ съюзнитѣ и сдружени Сили; тази конференция, въ която представителитѣ на България ще могатъ да присѣдствуватъ, ще се събере въ срокъ отъ една година слѣдъ влизане въ сила на настоящия договоръ.

Членъ 233.

Тура се край на дадения по чл. 57 на Берлинския договоръ отъ 13 юлий 1878 година мандатъ на Австро-Унгария и отстъпенъ отъ нея на Унгария, за извършване работитѣ при Желѣзнитѣ-Врата. Комисията, натоварена съ управлението на тази частъ отъ рѣката, ще се произнесе по уреждането на смѣтнитѣ, като се съблюдаватъ финансовитѣ предписания на настоящия договоръ. Такситѣ, които биха се указали нужни, не ще ги събира въ никой случай Унгария.

Членъ 234.

Въ случай, че Чехо-Словашката държава, Сръбско-Хърватско-Словенската държава или Ромѣния, слѣдъ разрѣшение или по мандатъ на международната комисия, прѣдприематъ работи за приспособление, подобрѣние, баражи или друго върху едни отъ участъцитѣ на рѣчната мрѣжа, която прѣдставлява граница, тѣзи държави ще се ползватъ на срѣщния брѣгъ, както и по частта отъ леглото, разположено извънъ тѣхната територия, съ всички нужни улеснения за проучване, изпълнение и поддържане на тѣзи работи.

Членъ 235.

България ще бже задължена къмъ Дунавската европейска комисия да извърши всички възвръщания, репарации и обезщетения за врѣдитѣ, които тази комисия е прѣтърпѣла прѣзъ войната.

ОТДѢЛЪ III.
Желѣзници.

ГЛАВА I.

Клаузи относно международнитѣ транспорти.

Членъ 236.

Стокитѣ, произхождащи отъ територитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили и прѣдзначени за България,

Article 231.

La Commission internationale prévue à l'article précédent se réunira aussitôt que possible après la mise en vigueur du présent Traité et assumera provisoirement l'administration du fleuve en conformité des dispositions des articles 220 et 222 à 226, jusqu'à ce qu'un statut définitif du Danube soit établi par les Puissances désignées par les Puissances alliées et associées.

Les décisions de cette Commission internationale, seront prises à la majorité des voix. Les appointements des commissaires seront fixés et payés par leurs pays respectifs.

Provisoirement, tout déficit qui se produirait dans les dépenses d'administration de la Commission internationale, sera supporté à parts égales par les États représentés à la Commission.

La Commission sera chargée notamment de régler l'attribution des licences des pilotes, les frais de pilotage et de surveiller le service des pilotes.

Article 232.

La Bulgarie s'engage à agréer le régime qui sera établi pour le Danube par une Conférence des Puissances désignées par les Puissances alliées et associées; cette Conférence, à laquelle des représentants de la Bulgarie pourront être présents, se réunira dans le délai d'un an, après la mise en vigueur du présent Traité.

Article 233.

Il est mis fin au mandat donné par l'article 57 du Traité de Berlin du 13 juillet 1878 à l'Autriche-Hongrie et cédé par celle-ci à la Hongrie, pour l'exécution des travaux aux Portes-de-Fer. La Commission chargée de l'administration de cette partie du fleuve statuera sur le règlement des comptes, sous réserve des dispositions financières du présent Traité. Les taxes qui pourraient être nécessaires ne seront, en aucun cas, perçues par la Hongrie.

Article 234.

Au cas où l'Etat tchéco-slovaque, l'Etat serbo-croate-slovène ou la Roumanie entreprendraient, après autorisation ou sur mandat de la Commission internationale, des travaux d'aménagement, d'amélioration, de barrage ou autre, sur une section du réseau fluvial formant frontière, ces États jouiraient sur la rive opposée, ainsi que sur la partie du lit située hors de leur territoire, de toutes les facilités nécessaires pour procéder aux études, à l'exécution et à l'entretien de ces travaux.

Article 235.

La Bulgarie sera tenue, vis-à-vis de la Commission européenne du Danube, à toutes restitutions, réparations et indemnités pour les dommages subis pendant la guerre par cette Commission.

SECTION III.
Chemins de fer.

CHAPITRE I.

Clauses relatives aux transports internationaux.

Article 236.

Les marchandises en provenance des territoires des Puissances alliées et associées et à destination de la Bul-

R

както и стоките, транзитът прѣз България и произхождащи или прѣдначени за териториитѣ на съюзнитѣ и сдружени Сили, ще се ползуватъ по право, по българскитѣ желѣзници, по отношение на такси, които ще се събиратъ, (като се държи сметка за всички спадания и премии) съ улеснения, а въ всички други отношения, отъ най-благоприятния режимъ, прилаганъ за стоки отъ сѣщото естество, прѣнасяни по коя и да е отъ българскитѣ линии, било като вътрѣшенъ трафикъ, било като износъ, вносъ или транзитъ, при подобни условия на прѣвозъ, главно отъ гледище на дължината на пътя. Сѣщото правило ще се прилага, по искане на една или нѣколко съюзни или сдружени Сили, за стоки, поименно показани отъ тѣзи Сили, които произхождатъ отъ България и прѣдначени за тѣхнитѣ територии.

Международни тарифи, съставени споредъ прѣвиденитѣ въ прѣдшестуващата алинея такси и за които сж нужни директни товарителници, ще трѣбва да се създадатъ, щомъ като нѣкоя отъ съюзнитѣ и сдружени Сили поиска това отъ България.

Членъ 237.

Съ влизането въ сила на настоящия договоръ, високитѣ договорящи страни ще подновятъ, до колкото се отнася до тѣхъ, и подъ резервитѣ, посочени въ втория параграфъ на настоящия членъ, конвенциитѣ и спогоднитѣ, подписани въ Бернъ на 14 октомврий 1890, на 20 септемврий 1893, на 16 юлий 1895, 16 юний 1898 и 19 септемврий 1906 година, отнасящи се до прѣвоза на стоки по желѣзницитѣ.

Ако въ срокъ отъ петъ години слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ, една нова конвенция за прѣвоза по желѣзницитѣ на пътници, багажи и стоки се сключи, за да замѣсти Бериската конвенция отъ 14 октомврий 1890 година и послѣдователнитѣ прибавки, показани по горѣ, тази нова конвенция, както и допълнителнитѣ условия, уреждащи международния прѣвозъ по желѣзницитѣ, които ще могатъ да се основатъ върху нея, ще обвързватъ България, дори ако тази Сила откаже да вземе участие въ изработването на конвенцията или да се присъедини къмъ нея. До сключването на нова конвенция, България ще се съобразява съ прѣдписанията на Бериската конвенция и горѣпосоченитѣ послѣдователни прибавки, както и на допълнителнитѣ условия.

Членъ 238.

България ще бжде длъжна да съдѣйства за установяването на служби съ директни билети за пътницитѣ и тѣхнитѣ багажи, които ще ѝ бждатъ поискани отъ една или нѣколко съюзни и сдружени Сили за осигуряване по желѣзницитѣ, транзитнитѣ сношения на тия Сили помежду имъ или съ всяка друга страна, прѣзъ българска територия; България особено трѣбва да приема за това влаковетѣ и вагонитѣ, произхождащи отъ съюзнитѣ и сдружени Сили и да ги отправя, поне съ бързина, равна на тази на най-добритѣ свои влакове за дълги разстояния по сѣщитѣ линии. Въ никой случай прилаганитѣ за тия директни служби цѣни не ще бждатъ по-високи отъ цѣнитѣ, събирани по сѣщия пътъ, за вътрѣшната българска служба, извършена при сѣщитѣ условия на бързина и удобства.

При еднакви условия на бързина и удобство, тарифитѣ, които се прилагатъ за прѣвоза по българскитѣ желѣзници на емигранти, които отиватъ или идатъ отъ пристанищата на съюзнитѣ и сдружени Сили, не бива да възлизатъ никога на по-висока километрическа

гарие, ainsi que les marchandises en transit par la Bulgarie et en provenance ou à destination des territoires des Puissances alliées ou associées, bénéficieront de plein droit sur les chemins de fer bulgares, au point de vue des taxes à percevoir (compte tenu de toutes ristournes et primes), des facilités et à tous autres égards, du régime le plus favorable appliqué aux marchandises de même nature transportées sur une quelconque des lignes bulgares, soit en trafic intérieur, soit à l'exportation, à l'importation ou en transit, dans des conditions semblables de transport, notamment au point de vue de la longueur du parcours. La même règle sera appliquée sur la demande d'une ou plusieurs Puissances alliées ou associées, aux marchandises nommément désignées par ces Puissances, en provenance de la Bulgarie et à destination de leurs territoires.

Des tarifs internationaux, établis d'après les taux prévus à l'alinéa précédent et comportant des lettres de voiture directes, devront être créées lorsqu'une des Puissances alliées et associées en requerra de la Bulgarie.

Article 237.

A partir de la mise en vigueur du présent Traité, les Hautes Parties Contractantes renouvelleront, en ce qui les concerne et sous les réserves indiquées au second paragraphe du présent article, les conventions et arrangements signés à Berne le 14 octobre 1890, le 20 septembre 1893, le 16 juillet 1895, le 16 juin 1898 et le 19 septembre 1906, sur le transport des marchandises par voies ferrées.

Si, dans un délai de cinq ans après la mise en vigueur du présent Traité, une nouvelle Convention pour le transport par chemin de fer des voyageurs, des bagages et des marchandises est conclue pour remplacer la Convention de Berne du 14 octobre 1890 et les additions subséquentes visées ci-dessus, cette nouvelle Convention, ainsi que les conditions complémentaires régissant le transport international par voie ferrée qui pourront être basées sur elle, lieront la Bulgarie, même si cette Puissance refuse de prendre part à la préparation de la Convention ou d'y adhérer. Jusqu'à la conclusion d'une nouvelle convention, la Bulgarie se conformera aux dispositions de la Convention de Berne et aux additions subséquentes visées ci-dessus, ainsi qu'aux conditions complémentaires.

Article 238.

La Bulgarie sera tenue de coopérer à l'établissement des services avec billets directs pour les voyageurs et leurs bagages, qui lui seront demandés par une ou plusieurs Puissances alliées et associées pour assurer, par chemin de fer, les relations de ces Puissances entre elles ou avec tous autres Pays, en transit à travers le territoire bulgare; la Bulgarie devra notamment recevoir, à cet effet, les trains et les voitures en provenance des Puissances alliées et associées et les acheminer avec une célérité au moins égale à celle de ses meilleurs trains à long parcours sur les mêmes lignes. En aucun cas, les prix applicables à ces services directs ne seront supérieurs au prix perçus, sur le même parcours, pour les services intérieurs bulgares effectués dans les mêmes conditions de vitesse et de confort.

Les tarifs applicables, dans les mêmes conditions de vitesse et de confort, au transport des émigrants sur les chemins de fer bulgares à destination ou en provenance des ports des Puissances alliées et associées, ne pourront jamais ressortir à une taxe kilométrique supérieure à celle

такса отъ тая на най-благоприятствуваната тарифа, като се взематъ подъ внимание всички премии и спадания, съ които би се ползували по същитѣ линии емигрантитѣ, които отиватъ за или идатъ отъ кои и да е други пристанища.

Членъ 239.

България се задължава да не въвежда никаква техническа, фискална или административна мѣрка, като митническо прѣглеждане, общи полицейски мѣрки, санитарни наредби и контролъ, които да бждатъ специални за прѣдвиденитѣ въ прѣдидущи членъ директни служби или за прѣвоза на емигранти, които отиватъ за или идатъ отъ пристанищата на съюзнитѣ и сдружени Сили и които биха имали за резултатъ затрудняването или забавянето на тия служби.

Членъ 240.

Когато прѣвозътъ става отчасти по желѣзница и отчасти по актрѣшнитѣ водни пѣтища, съ или безъ директни товарителници, горнитѣ наредби ще се прилагатъ за частта отъ пѣти по желѣзница.

ГЛАВА II.

Подвиженъ материалъ.

Членъ 241.

България се задължава, щото българскитѣ вагони да бждатъ приспособени тъй че да може:

1. да бждатъ прикачвани къмъ товарнитѣ тренове, движущи се по линитѣ на ония отъ съюзнитѣ и сдружени Сили, които участвуватъ въ Бернската конвенция отъ 15 май 1886 година, измѣнена на 18 май 1907 год., безъ да се прѣчи на функционирането на спирачката съ непрѣкъснато дѣйствиe, която тия държави биха въвели прѣзь десеттѣхъ години слѣдъ влизането въ сила на настоящия договоръ;

2. да се прикачатъ вагонитѣ на тия държави къмъ всички товарни влакове, които циркулиратъ по българскитѣ линии.

Подвижниятъ материалъ на съюзнитѣ и сдружени държави ще се третира по българскитѣ линии, както се третира българскитѣ подвиженъ материалъ, що се касае до движението, поддръжката и поправкитѣ.

ГЛАВА III.

Прѣдаване на желѣзопѣтни линии.

Членъ 242.

Подъ резерва на специални нареддания относително прѣдаването на пристанищата, воднитѣ пѣтища и желѣзопѣтнитѣ линии, находящи се въ земитѣ, които се отстъпватъ по силата на настоящия договоръ, както и на финансовитѣ постановления досѣжно концессионеритѣ и пенсинитѣ на персонала, прѣдаването на желѣзопѣтнитѣ линии ще стане при слѣднитѣ условия:

1. Съоръженията и инсталациитѣ по всичкитѣ желѣзопѣтни линии ще се прѣдадатъ изцѣло и въ добро състояние;

2. Частта отъ материала, находящъ се по желѣзопѣтната мрѣжа, която трѣбва да се прѣдаде, ще се опредѣли отъ назначени отъ съюзнитѣ и сдружени Сили експертни комисии, въ които България ще бжде прѣдставена. Тия комисии ще трѣбва да взематъ подъ вни-

des tarifs les plus favorables, compte tenu de toutes primes ou ristournes, dont bénéficieraient, sur lesdits chemins de fer, les émigrants à destination ou en provenance d'autres ports quelconques.

Article 239.

La Bulgarie s'engage à n'adopter aucune mesure technique, fiscale ou administrative, telle que la visite en douane, les mesures de police générale, de police sanitaire ou de contrôle, qui serait spéciale aux services directs prévus à l'article précédent ou aux transports d'émigrants, à destination ou en provenance des ports des Puissances alliées et associées, et qui aurait pour effet d'entraver ou de retarder ces services.

Article 240.

En cas de transport, partie par chemin de fer et partie par navigation intérieure, avec ou sans lettre de voiture directe, les stipulations qui précèdent seront applicables à la partie du trajet effectuée par chemin de fer.

CHAPITRE II.

Matériel roulant.

Article 241.

La Bulgarie s'engage à ce que les wagons bulgares soient munis de dispositifs permettant:

1° de les introduire dans les trains de marchandises circulant sur les lignes de celles des Puissances alliées et associées, qui sont parties à la Convention de Berne du 15 mai 1886, modifiée le 18 mai 1907, sans entraver le fonctionnement du frein continu qui pourrait, dans les dix ans qui suivront la mise en vigueur du présent Traité, être adoptée dans ces pays;

2° d'introduire les wagons de ces Puissances dans tous les trains de marchandises circulant sur les lignes bulgares.

Le matériel roulant des Puissances alliées et associées jouira, sur les lignes bulgares, du même traitement que le matériel bulgare en ce qui concerne la circulation, l'entretien et les réparations.

CHAPITRE III.

Transfert de lignes de chemins de fer.

Article 242.

Sous réserve de stipulations particulières, relatives au transfert des ports, voies d'eau et voies ferrées situés dans les territoires transférés en vertu du présent Traité, ainsi que des dispositions financières concernant les concessionnaires et le service des pensions de retraite du personnel, le transfert des voies ferrées aura lieu dans les conditions suivantes:

1° Les ouvrages et installations de toutes les voies ferrées seront livrés au complet et en bon état;

2° La fraction à livrer du matériel existant sur le réseau sera déterminée par des Commissions d'experts désignés par les Puissances alliées et associées, dans lesquelles la Bulgarie sera représentée. Ces Commissions devront prendre en considération l'importance du matériel

мане важността на причисления към тия линии материал, според последния инвентаръ преди 29 септември 1918 година, дължината на линиите, включая спомогателните линии, естеството и важността на трафика; тѣ също ще определятъ за всеки отделенъ случай локомотивите, пътническите и товарни вагони, които трѣбва да се предаватъ, ще установятъ условията по приемането и ще определятъ необходимите врѣмenni спогодби, за да се обезпечи тѣхната поправка въ българските работилници;

3. Запасите, мобилите и инструментите ще бъдатъ предадени при същите условия, както и подвижниятъ материалъ.

Членъ 243.

Отварянето на всички нови погранични гари между България и съседните съюзни или сдружени държави, както и експлоатацията на линиите между тия гари, ще се урежда чрезъ спогодба, сключена между заинтересованите жельзопътни администрации. Въ случай, че тия администрации не могатъ да се съгласятъ върху условията на спогодбата, конфликтите ще се уреждатъ отъ експертни комисии, съставени както се определя по-горе.

ГЛАВА IV.

Прѣходни наредби.

Членъ 244.

България ще изпълни прѣдписанията досѣжно прѣвоза, които ще ѝ се дадатъ отъ една властъ, дѣйствающа отъ името на съюзните и сдружени Сили:

1. За прѣвоза на войски, извършенъ въ изпълнение на настоящия договоръ, както и за прѣвоза на материали, мунициии и продоволствени припаси за армията;

2. И врѣменно, за прѣвоза на храни за известни области, за колкото се може по-бързото възстановяване на нормалните условия за прѣвозъ и за уреждане на пощенската и телеграфна служба.

ОТДѢЛЪ IV.

Рѣшение на споровете и ревизия на постоянните клаузи.

Членъ 245.

Споровете, които могатъ да се подигнатъ между заинтересованите Сили по тълкуването и прилагането на разпореденията на настоящата частъ отъ настоящия договоръ ще се уреждатъ така, както ще се прѣвиди отъ Обществото на Народите.

Членъ 246.

Въ всѣко врѣме Обществото на Народите ще може да прѣдложи ревизия на тия отъ прѣбидущите членове, които засѣгатъ единъ постояненъ административенъ редъ.

Членъ 247.

Слѣдъ изтичането на единъ тригодишенъ срокъ отъ влизането въ сила на настоящия договоръ, разпореденията на чл. чл. 212 до 218, 221, 236, 238 до 240 ще могатъ да бъдатъ ревизирани въ всѣко врѣме отъ Съвета на Обществото на Народите.

immatriculé sur ces lignes d'après le dernier inventaire avant le 29 septembre 1918, la longueur des voies, y compris les voies de service, la nature et l'importance du trafic; elles désigneront également les locomotives, voitures et wagons à transférer dans chaque cas, fixeront les conditions de réception et régleront les arrangements provisoires nécessaires pour assurer leur réparation dans les ateliers bulgares;

3° Les approvisionnements, le mobilier et l'outillage seront livrés dans les mêmes conditions que le matériel roulant.

Article 243.

L'établissement de toutes les nouvelles gares-frontière entre la Bulgarie et les États alliés ou associés limitrophes, ainsi que l'exploitation des lignes entre ces gares, seront réglés par un arrangement conclu entre les administrations de chemins de fer intéressées. Au cas où ces administrations ne parviendraient pas à se mettre d'accord sur les conditions de cet arrangement, les conflits seraient tranchés par des Commissions d'experts constituées comme il est dit ci-dessus.

CHAPITRE IV.

Dispositions transitoires.

Article 244.

La Bulgarie exécutera les instructions qui lui seront données en matière de transport, par une autorité agissant au nom des Puissances alliées et associées:

1° Pour les transports de troupes effectués en exécution du présent Traité, ainsi que pour le transport du matériel, de munitions et d'approvisionnements à l'usage des armées;

2° Et provisoirement, pour le transport du ravitaillement de certaines régions, pour le rétablissement aussi rapide que possible des conditions normales des transports et pour l'organisation des services postaux et télégraphiques.

SECTION IV.

Jugement des litiges et révision des clauses permanentes.

Article 245.

Les différends qui pourront s'élever entre les Puissances intéressées au sujet de l'interprétation et de l'application des dispositions de la présente partie du présent Traité, seront réglés ainsi qu'il sera prévu par la Société des Nations.

Article 246.

A tout moment, la Société des Nations pourra proposer la revision de ceux des articles ci-dessus, qui ont trait à un régime administratif permanent.

Article 247.

A l'expiration d'un délai de trois ans à dater de la mise en vigueur du présent Traité, les dispositions des articles 212 à 218, 221, 236, 238 à 240 pourront, à tout moment, être révisées par le Conseil de la Société des Nations.

Ако не стане ревизия, използването на кое да е от постановленията, съдържащи се въ поменатитѣ по-горе членове, не ще може слѣдъ изтичане на срока, прѣдвиденъ въ прѣдидущия членъ, да бѣде искано отъ една отъ съюзитѣ и сдружени Сили въ полза на каква да е частъ отъ нейната територия, за която взаимностъ не ще бѣде допусната. Срокътъ отъ три години, въ течение на който не ще може да се иска взаимностъ, може да бѣде продълженъ отъ Съвѣта на Обществото на Народитѣ.

ОТДѢЛЪ V.

Специална наредба.

Членъ 248.

Безъ да се уврѣждатъ специалнитѣ задължения, които ѝ се налагатъ отъ настоящия договоръ въ полза на съюзитѣ и сдружени Сили, България се задължава да се присѣдини къмъ всѣка обща конвенция, относяща се до международния режимъ на транзита, воднитѣ писти, пристанищата и желѣзницитѣ, която би могла да се склучи между съюзитѣ и сдружени Сили, съ одобрението на Обществото на Народитѣ, въ срокъ отъ петъ години отъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

ЧАСТЪ XII.

Т р у д ъ.

ОТДѢЛЪ I.

Организация на труда.

Прѣдъ видъ, че Обществото на Народитѣ има за цѣль да установи всеобщия миръ и че такъвъ миръ не може да бѣде основанъ освѣнъ върху социалната справедливостъ;

Прѣдъ видъ, че съществуваатъ трудови условия, които налагатъ за голѣмъ брой лица несправедливостъ, бѣдствие и лишения, нѣщо което поражда таково незадоволство, щото свѣтовниятъ миръ и хармония сж поставени въ опасностъ, и прѣдъ видъ, че е наложително да се подобрятъ тия условия: напримѣръ, относително уреждането на работнитѣ часове, установяване на максималното траене на работния день и работната седмица, рекрутирането на работницитѣ, борбата срѣщу безработицата, гарантирането на една налница, която да осигурява условия за прилично сжествуване, покровителството на работницитѣ срѣщу общитѣ или професионалитѣ болести и нещастия, произхождащи отъ труда, покровителството на дѣцата, юношитѣ и женитѣ, пенсиятѣ за старостъ и инвалидитѣ пенсии, защитата на интереситѣ на работницитѣ на работа въ чужбина, утвърждаването на принципа за синдикалната свобода, организацията на професионалното и техническо образование и други подобни мѣрки;

Прѣдъ видъ на това, че невъзприемането отъ кой и да е народъ на единъ истински хуманенъ трудовъ режимъ съставлява прѣчка за усилията на другитѣ народи, желаещи да подобрятъ участъта на работницитѣ въ собственитѣ си страни;

Високитѣ договорящи страни, движими отъ чувството на справедливостъ и хуманностъ, а сжщо и отъ желанието да осигурятъ единъ свѣтовенъ траенъ миръ, се съгласиха върху слѣдующето:

A défaut de revision, le bénéfice d'une quelconque des stipulations contenues dans les articles énumérés ci-dessus ne pourra, à l'expiration du délai prévu au paragraphe précédent, être réclamé par une des Puissances alliées et associées, en faveur d'une portion quelconque de ses territoires, pour laquelle la réciprocité ne serait pas accordée. Le délai de trois ans, pendant lequel la réciprocité ne pourra être exigée, pourra être prolongé par le Conseil de la Société des Nations.

SECTION V.

Disposition particulière.

Article 248.

Sans préjudice des obligations particulières qui lui sont imposées par le présent Traité au profit des Puissances alliées et associées, la Bulgarie s'engage à adhérer à toute Convention générale concernant le régime international du transit, des voies navigables, des ports et des voies ferrées, qui pourrait être conclue entre les Puissances alliées et associées, avec l'approbation de la Société des Nations, dans un délai de cinq années à dater de la mise en vigueur du présent Traité.

PARTIE XII.

T r a v a i l.

SECTION I.

Organisation du travail.

Attendu que la Société des Nations a pour but d'établir la paix universelle et qu'une telle paix ne peut être fondée que sur la base de la justice sociale;

Attendu qu'il existe des conditions de travail impliquant pour un grand nombre de personnes l'injustice, la misère et les privations, ce qui engendre un tel mécontentement que la paix et l'harmonie universelles sont mises en danger, et attendu qu'il est urgent d'améliorer ces conditions: par exemple, en ce qui concerne la réglementation des heures de travail, la fixation d'une durée maxima de la journée et de la semaine de travail, le recrutement de la main-d'œuvre, la lutte contre le chômage, la garantie d'un salaire assurant des conditions d'existence convenables, la protection des travailleurs contre les maladies générales ou professionnelles et les accidents résultant du travail, la protection des enfants, des adolescents et des femmes, les pensions de vieillesse et d'invalidité, la défense des intérêts des travailleurs occupés à l'étranger, l'affirmation du principe de la liberté syndicale, l'organisation de l'enseignement professionnel et technique et autres mesures analogues;

Attendu que la non-adoption par une Nation quelconque d'un régime de travail réellement humain fait obstacle aux efforts des autres nations désireuses d'améliorer le sort des travailleurs dans leurs propres pays;

Les Hautes Parties Contractantes, mues par des sentiments de justice et d'humanité, aussi bien que par le désir d'assurer une paix mondiale durable, ont convenu ce qui suit:

57

ГЛАВА I.
Организация.

Членъ 249.

Основава се една постоянна организация, натоварена да работи за реализирането на програмата, изложена въ увода.

Първоначалните Членове на Обществото на Народите ще бъдат първоначални Членове на тая организация и за напредъ качеството Членъ на Обществото на Народите ще води и това на Членъ на поменатата организация.

Членъ 250.

Постоянната организация ще обема:

1. една Обща конференция отъ представители на Членовете;
2. едно Международно бюро на труда, подъ ръководството на Управителния Съветъ, предвиденъ въ членъ 255.

Членъ 251.

Общата конференция отъ представителятѣ на Членовете ще заседава всѣкога, когато това е нужно и най-малко единъ пътъ въ годината. Тя ще се състои отъ по четирима представители на всѣки Членъ, отъ които двама ще бъдат делегати на правителството, а другитѣ двама ще представляватъ респективно отъ една страна работодателитѣ, отъ друга работницитѣ на всѣка държава — членъ.

Всѣки делегатъ ще може да се придружава отъ технически съветници, броятъ на които може да бъде най-много двама за всѣки отделенъ въпросъ, вписанъ въ дневния редъ на сесията. Когато ще се поставятъ на разискване прѣдъ конференцията въпроси, интересувачи специално женитѣ, едно поне отъ лицата, посоченикато технически съветници, ще трѣбва да бъде жена.

Членовете се задължаватъ да определятъ неправителствени делегати и технически съветници въ съгласие съ най-виднитѣ професионални организации, било на работодателитѣ, било на работницитѣ на надлежната държава, при условие, че такива организации съществуватъ.

Техническиятъ съветници ще иматъ право да взематъ думата само, когато това се поиска отъ делегата, къмъ когото сж аташирани и съ специално разрешение отъ Председателя на конференцията: тѣ не ще могатъ да гласуватъ.

Всѣки делегатъ може чрезъ писмо, адресирано до председателя, да посочи единъ отъ техническиятъ си съветници за свой заместникъ и казанитѣ заместникъ, въ това качество, ще може да вземе участие въ разискванитѣ и при гласуването.

Имената на делегатитѣ и на техническиятъ имъ съветници ще бъдатъ съобщавани на Международното Бюро на Труда чрезъ правителството на всѣки Членъ.

Пълномощията на делегатитѣ и техническиятъ имъ съветници ще се подлагатъ на проверка отъ конференцията, която ще може, съ болшинство отъ двѣ трети отъ гласовете на присѣдстваващитѣ делегати, да откаже или да приеме всѣки делегатъ или технически съветникъ, когото би счела, че не е определенъ съгласно постановленията на настоящия членъ.

Членъ 252.

Всѣки делегатъ ще има право да гласува индивидуално по всички въпроси, подложени на разискване въ конференцията.

CHAPITRE I.
Organisation.

Article 249.

Il est fondé une organisation permanente chargée de travailler à la réalisation du programme exposé dans le préambule.

Les Membres originaires de la Société des Nations seront Membres originaires de cette organisation, et, désormais, la qualité de Membre de la Société des Nations entraînera celle de Membre de ladite organisation.

Article 250.

L'organisation permanente comprendra:

1. Une Conférence générale des représentants des Membres;
2. Un bureau international du Travail sous la direction du Conseil d'administration prévu à l'article 255.

Article 251.

La Conférence générale des représentants des Membres tiendra des sessions chaque fois que besoin sera et, au moins, une fois par an. Elle sera composée de quatre représentants de chacun des Membres dont deux seront les Délégués du Gouvernement et dont les deux autres représenteront respectivement, d'une part, les employeurs, d'autre part, les travailleurs ressortissant à chacun des Membres.

Chaque Délégué pourra être accompagné par des conseillers techniques dont le nombre pourra être de deux au plus pour chacune des matières distinctes inscrites à l'ordre du jour de la session. Quant des questions intéressant spécialement des femmes doivent venir en discussion à la Conférence, une au moins parmi les personnes désignées comme conseillers techniques devra être une femme.

Les Membres s'engagent à désigner les délégués et conseillers techniques non gouvernementaux d'accord avec les organisations professionnelles les plus représentatives, soit des employeurs, soit des travailleurs du pays considéré, sous la réserve que de telles organisations existent.

Les conseillers techniques ne seront autorisés à prendre la parole que sur la demande faite par le délégué auquel ils sont adjoints et avec l'autorisation spéciale du Président de la Conférence; ils ne pourront prendre part aux votes.

Un délégué peut, par une note écrite adressée au Président, désigner l'un de ses conseillers techniques comme son suppléant, et ledit suppléant, en cette qualité, pourra prendre part aux délibérations et aux votes.

Les noms des délégués et de leurs conseillers techniques seront communiqués au Bureau international du Travail par le Gouvernement de chacun des Membres.

Les pouvoirs des délégués et de leurs conseillers techniques seront soumis à la vérification de la Conférence, laquelle pourra, par une majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents, refuser d'admettre tout délégué ou tout conseiller technique qu'elle ne jugera pas avoir été désigné conformément aux termes du présent article.

Article 252.

Chaque délégué aura le droit de voter individuellement sur toutes les questions soumises aux délibérations de la Conférence.

Archives

Въ случай, когато единъ отъ Членоветъ не би посочилъ единъ отъ неправителственитъ делегати, на когото има право, другиятъ неправителственъ делегатъ ще има право да взима участие въ разискванията на конференцията, но не ще може да гласува.

Въ случай, че конференцията, по силата на правата, които ѝ дава чл. 251, откаже да приеме нѣкой делегатъ на одного отъ Членоветъ, постановленията на настоящия членъ ще се приложатъ, както ако въпросниятъ делегатъ не е билъ посоченъ.

Членъ 253.

Сесиятъ на конференцията ще ставатъ въ сѣдалището на Обществото на Народитъ или въ всѣко друго мѣсто, което би се опредѣлило отъ конференцията въ една прѣдидуща сесия съ болшинство отъ двѣ трети отъ гласоветъ на присъстваващитъ делегати.

Членъ 254.

Международното Бюро на Труда ще бжде установено въ сѣдалището на Обществото на Народитъ и ще съставлява частъ отъ институтитъ на Обществото.

Членъ 255.

Международното Бюро на Труда ще бжде поставено подъ ръководството на единъ Управителенъ Съвѣтъ, съставенъ отъ двадесетъ и четири души, които ще бждатъ посочени съгласно слѣднитъ разпорѣждания:

Управителниятъ Съвѣтъ на Международното Бюро на Труда ще бжде съставенъ както слѣдва:

Дванадесетъ души, представляващи правителствата;

Шестъ души, избрани отъ делегатитъ въ конференцията, представляващи господаритъ;

Шестъ души, избрани отъ делегатитъ въ конференцията, представляващи служащитъ и работничитъ.

Отъ дванадесеттѣ души, представляващи правителствата, осемъ ще бждатъ назначени отъ Членоветъ, посочени за тая цѣль отъ правителственитъ делегати въ конференцията, съ изключение на делегатитъ на осемтѣ горѣпоменати Членове.

Евентуалнитъ оспорвания по въпроса, кои Членове иматъ най-голямо индустриално значение, ще бждатъ разрешени отъ Съвѣта на Обществото на Народитъ.

Мандатътъ на Членоветъ на Управителния Съвѣтъ ще трае три години. Начинътъ за попълване на вакантитъ мѣста и другитъ въпроси отъ сѣщото естество ще могатъ да се уреждатъ отъ Управителния Съвѣтъ, подъ условие, да бждатъ одобрени отъ конференцията.

Управителниятъ Съвѣтъ ще избира единъ отъ членоветъ си за прѣдседателъ и ще установи своя правилникъ. Той ще опредѣля самъ кога ще се събира. Една специална сесия ще трѣбва да се свиква всѣки пѣтъ, когато най-малко десетъ члена отъ Съвѣта писмено поискатъ това.

Членъ 256.

На чело на Международното Бюро на Труда ще бжде поставенъ единъ директоръ; той ще бжде посоченъ отъ Управителния Съвѣтъ, отъ когото ще получава своитъ инструкции и спрямо когото той ще бжде отговоренъ за добрия ходъ на Бюрото, а така сѣщо за изпълнението на всички други задачи, които би му се повѣрили.

Директорътъ, или неговиятъ замѣстникъ, ще присъствуватъ на всички засѣдания на Управителния Съвѣтъ.

Dans le cas où l'un des Membres n'aurait pas désigné l'un des délégués non gouvernementaux auquel il a droit, l'autre délégué non gouvernemental aura le droit de prendre part aux discussions de la Conférence, mais n'aura pas le droit de voter.

Au cas où la Conférence, en vertu des pouvoirs que lui confère l'article 251, refuserait d'admettre l'un des délégués d'un des membres, les stipulations du présent article seront appliquées comme si ledit délégué n'avait pas été désigné.

Article 253.

Les sessions de la Conférence se tiendront au siège de la Société des Nations ou en tout autre lieu qui aura pu être fixé par la Conférence, dans une session antérieure, à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents.

Article 254.

Le Bureau international du Travail sera établi au siège de la Société des Nations et fera partie de l'ensemble des institutions de la Société.

Article 255.

Le Bureau international du Travail sera placé sous la direction d'un Conseil d'administration composé de vingt-quatre personnes, lesquelles seront désignées selon les dispositions suivantes:

Le Conseil d'administration du Bureau international du Travail sera composé comme suit:

Douze personnes représentant les Gouvernements;

Six personnes élues par les délégués à la Conférence représentant les patrons;

Six personnes élues par les délégués à la Conférence représentant les employés et ouvriers.

Sur les douze personnes représentant les Gouvernements, huit seront nommées par les Membres dont l'importance industrielle est la plus considérable et quatre seront nommées par les Membres désignés à cet effet par les délégués gouvernementaux à la Conférence, exclusion faite des délégués des huit Membres susmentionnés.

Les contestations éventuelles sur la question de savoir quels sont les Membres ayant l'importance industrielle la plus considérable seront tranchées par le Conseil de la Société des Nations.

La durée du mandat des membres du Conseil d'administration sera de trois ans. La manière de pourvoir aux sièges vacants et les autres questions de même nature pourront être réglées par le Conseil d'administration sous réserve de l'approbation de la Conférence.

Le Conseil d'administration élira l'un de ses membres comme Président et établira son règlement. Il se réunira aux époques qu'il fixera lui-même. Une session spéciale devra être tenue chaque fois que dix membres au moins du Conseil auront formulé une demande écrite à ce sujet.

Article 256.

Un Directeur sera placé à la tête du Bureau international du Travail; il sera désigné par le Conseil d'administration de qui il recevra ses instructions et vis-à-vis de qui sera responsable de la bonne marche du Bureau ainsi que de l'exécution de toutes autres tâches qui auront pu lui être confiées.

Le Directeur ou son suppléant assisteront à toutes les séances du Conseil d'administration.

Членъ 257.

Персоналът на Международното Бюро за Труда ще бъде избранъ отъ директора. Изборътъ трѣбва да падне, доколкото това е съвмѣстимо съ грижата да се добиятъ най-добри резултати, върху лица отъ различна народностъ. Едно извѣстно число отъ тия лица трѣбва да бъдатъ жени.

Членъ 258.

Функциитѣ на Международното Бюро на Труда ще обематъ събирането и прѣпращането на всички данни, отнасящи се до международното уреждане на условията на работниците и трудовия режимъ и въ частности, до изучаването на въпроситѣ, които се прѣдлагатъ да бъдатъ подложени на разискване отъ конференцията, съ цѣль да се сключатъ международни конвенции, както и до изпълнението на всички специални анкети, прѣдписани отъ конференцията.

То ще бъде натоварено да приготви дневния редъ на сесията на конференцията.

То ще си изпълнява задълженията, които му се налагатъ при всѣки международенъ споръ, съгласно постановленията на настоящата часть на настоящия договоръ.

То ще съставява и ще публикува на французки, английски и на всѣки другъ езикъ, който Управителниятъ Съвѣтъ намѣри за подходящъ, периодиченъ бюлетинъ, посвѣтенъ на изучаването на въпроситѣ, отнасящи се до индустрията и труда и прѣдставляващи международенъ интересъ.

Изобщо то ще има, освѣнъ функциитѣ, посочени въ настоящия членъ, още и всички права и функции, които конференцията би счела за умѣстно да му възложи.

Членъ 259.

Министерствата на Членоветѣ, които се занимаватъ съ работническиятъ въпроси, ще могатъ да се съобщаватъ направо съ директора чрезъ прѣдставителя на тѣхното правителство въ Управителния Съвѣтъ на Международното Бюро на Труда, или, ако нѣма такъвъ прѣдставителъ, чрезъ всѣки другъ чиновникъ, надлежно опълномощенъ и посоченъ за тая цѣль отъ заинтересованото правителство.

Членъ 260.

Международното Бюро на Труда ще може да иска съдействието на главния секретариятъ на Обществото на Народитѣ за всички въпроси, по които това съдѣйствие би могло да бъде дадено.

Членъ 261.

Всѣки единъ отъ Членоветѣ ще плаща разходите по пътуването и по прѣбиваването на своитѣ делегати и на тѣхническиятъ имъ съвѣтници, а така също и на своитѣ прѣдставители, които вземагъ участие въ сесията на конференцията и въ Управителния Съвѣтъ, споредъ случая.

Всички други разходи на Международното Бюро на Труда, на сесията на конференцията или на тия на Управителния Съвѣтъ, ще бъдатъ изплащани на Директора отъ главния секретарь на Обществото на Народитѣ отъ общия бюджетъ на Обществото.

Директорътъ ще бъде отговоренъ прѣдъ главния секретарь на Обществото на Народитѣ за изразходването на всички суми, които е получилъ съгласно постановленията на настоящия членъ.

Article 257.

Le personnel du Bureau international du Travail sera choisi par le Directeur. Le choix fait devra porter, dans toute la mesure compatible avec le souci d'obtenir le meilleur rendement, sur des personnes de différentes nationalités. Un certain nombre de ces personnes devront être des femmes.

Article 258.

Les fonctions du Bureau international du Travail comprendront la centralisation et la distribution de toutes informations concernant la réglementation internationale de la condition des travailleurs et du régime du travail et, en particulier, l'étude des questions qu'il est proposé de soumettre aux discussions de la Conférence en vue de la conclusion des Conventions internationales, ainsi que l'exécution de toutes enquêtes spéciales prescrites par la Conférence.

Il sera chargé de préparer l'ordre du jour des sessions de la Conférence.

Il s'acquittera, en conformité des stipulations de la présente Partie du présent Traité, des devoirs qui lui incombent en ce qui concerne tous différends internationaux.

Il rédigera et publiera en français, en anglais, et dans telle autre langue que le Conseil d'administration jugera convenable, un bulletin périodique consacré à l'étude des questions concernant l'industrie et le travail et présentant un intérêt international.

D'une manière générale il aura, en sus des fonctions indiquées au présent article, tous autres pouvoirs et fonctions que la Conférence jugera à propos de lui attribuer.

Article 259.

Les ministères des Membres qui s'occupent des questions ouvrières pourront communiquer directement avec le Directeur par l'intermédiaire du Représentant de leur Gouvernement au Conseil d'administration du Bureau international du Travail, ou, à défaut de ce Représentant, par l'intermédiaire de tout autre fonctionnaire dûment qualifié et désigné à cet effet par le Gouvernement intéressé.

Article 260.

Le Bureau international du Travail pourra demander le concours du secrétariat général de la Société des Nations pour toutes questions à l'occasion desquelles ce concours pourra être donné.

Article 261.

Chacun des Membres payera les frais de voyage et de séjour de ses délégués et de leurs conseillers techniques ainsi que de ses représentants prenant part aux sessions de la Conférence et du Conseil d'administration selon les cas.

Tous autres frais du Bureau international du Travail, des sessions de la Conférence ou de celles du Conseil d'administration, seront remboursés au Directeur par le Secrétaire général de la Société des Nations sur le budget général de la Société.

Le Directeur sera responsable, vis-à-vis du Secrétaire général de la Société des Nations, pour l'emploi de tous fonds à lui versés, conformément aux stipulations du présent article.

ГЛАВА II.

Функциониране.

Членъ 262.

Управителниятъ Съветъ ще опредѣли дневния редъ на сесията на конференцията, слѣдъ като изучи всички предложения, направени отъ правителството на единъ отъ Членоветъ или отъ всяка друга организация, предвидена въ чл. 251 по въпроситъ, които слѣдва да бъдатъ вписани въ тоя дневенъ редъ.

Членъ 263.

Директорътъ ще изпълнява функцията на секретаръ на конференцията и ще трѣбва да достави на всѣки отъ Членоветъ дневния редъ за всяка сесия, четири мѣсеца преди откриването на сесията и чрезъ тия членове, на неправителственитъ делегати, когато тия послѣднитъ сж били посочени.

Членъ 264.

Всѣко отъ правителствата на Членоветъ ще има право да оспорва вписването на дневенъ редъ на сесията на единъ или нѣколко отъ предвиденитъ въпроси. Мотивитъ, оправдаващи това възражение, ще трѣбва да бъдатъ изложени въ единъ обяснителенъ мемоаръ, отправенъ до директора, който ще трѣбва да го съобщи на Членоветъ на постоянната Организация.

Въпреки това, въпроситъ, срѣзку които би се направило възражение, ще останатъ вписани въ дневния редъ, ако конференцията рѣши това съ болшинство отъ двѣ трети на присѣстващитъ делегати.

Всѣки въпросъ, по който конференцията рѣши, същото болшинство отъ двѣ трети, че трѣбва да бъде разгледанъ (не както е предвидено въ предидущата алинея), ще бъде поставенъ на дневенъ редъ въ слѣдващата сесия.

Членъ 265.

Конференцията ще опредѣли правилата за своето функциониране; тя ще избере свои прѣседатели; тя може да назначава комисии, натоварени да представятъ доклади по всички въпроси, които тя смѣта, че трѣбва да се проучатъ.

Въ всички случаи, дѣто не е предвидено отъ специални постановления на настоящата частъ отъ този договоръ по-голямо болшинство, простото болшинство на гласоветъ на присѣстващитъ въ конференцията членове ще рѣшава.

Никое гласуване нѣма сила, ако числото на гласоветъ е по-малко отъ половината на числото на делегатитъ, присѣстващи на конференцията.

Членъ 266.

Конференцията може да причисли къмъ комисиятъ, които тя назначава, технически съветници, които ще иматъ съветителенъ, но не и рѣшаващъ гласъ.

Членъ 267.

Ако конференцията рѣши да приеме предложение въ връзка съ нѣкой предметъ отъ дневния редъ, тя ще трѣбва да опредѣли, дали тия предложения трѣбва да взематъ видъ: *a)* на едно „прѣпоръчване“, което да се поднесе на Членоветъ за проучване, за да му се даде сила въ видъ на народенъ законъ или по другъ начинъ; *b)* или пъкъ проектъ за международна конвенция, която да се ратифицира отъ Членоветъ.

CHAPITRE II.

Fonctionnement.

Article 262.

Le Conseil d'administration établira l'ordre du jour des sessions de la Conférence après avoir examiné toutes propositions faites par le Gouvernement d'un des Membres ou par toute autre organisation visée à l'article 251 au sujet des matières à inscrire à cet ordre du jour.

Article 263.

Le Directeur remplira les fonctions de Secrétaire de la Conférence et devra faire parvenir l'ordre du jour de chaque session, quatre mois avant l'ouverture de cette session, à chacun des Membres, et, par l'intermédiaire de ceux-ci, aux délégués non gouvernementaux, lorsque ces derniers auront été désignés.

Article 264.

Chacun des Gouvernements des Membres aura le droit de contester l'inscription à l'ordre du jour de la session, de l'un ou plusieurs des sujets prévus. Les motifs justifiant cette opposition devront être exposés dans un mémoire explicatif adressé au Directeur, lequel devra le communiquer aux Membres de l'Organisation permanente.

Les sujets auxquels il aura été fait opposition resteront néanmoins inclus à l'ordre du jour si la Conférence en décide ainsi à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les délégués présents.

Toute question au sujet de laquelle la Conférence décide, à la même majorité des deux tiers, qu'elle doit être examinée (autrement que prévu dans l'alinéa précédent), sera portée à l'ordre du jour de la session suivante.

Article 265.

La Conférence formulera les règles de son fonctionnement; elle élira son président; elle pourra nommer des commissions chargées de présenter des rapports sur toutes questions qu'elle estimera devoir mettre à l'étude.

La simple majorité des suffrages exprimés par les membres présents de la Conférence décidera dans tous les cas où une majorité plus forte n'est pas spécialement prévue par d'autres articles de la présente partie du présent Traité.

Aucun vote n'est acquis si le nombre des suffrages exprimés est inférieur à la moitié du nombre des délégués présents à la session.

Article 266.

La Conférence pourra adjoindre aux Commissions qu'elle constitue des conseillers techniques qui auront voix consultative mais non délibérative.

Article 267.

Si la conférence se prononce pour l'adoption de propositions relatives à un objet à l'ordre du jour, elle aura à déterminer si ces propositions devront prendre la forme: *a)* d'une „recommandation“ à soumettre à l'examen des Membres, en vue de lui faire porter effet sous forme de loi nationale ou autrement; *b)* ou bien d'un projet de convention internationale à ratifier par les Membres.

Въ двата случая е необходимо болшинство отъ дѣл трети отъ гласоветѣ, дадени отъ присѣдстваващитѣ делегати въ послѣдното гласуване, за да може прѣпоръчването или проектътъ за конвенция да бѣдатъ приети отъ конференцията.

Когато прави едно прѣпоръчване или проектъ за конвенция, която да се прилага навредѣ, конференцията трѣбва да вземе въ съображение странитѣ, въ които климатътъ, непълното развитие на индустриалното устройство или други особени обстоятелства правятъ индустриалнитѣ условия коренно различни и тя ще трѣбва да прѣдложи такива измѣнения, които тя би счела като необходими, за да отговарятъ на особенитѣ условия на тая страна.

Единъ екампляръ отъ прѣпоръчването или проекта за конвенция ще бѣде подписанъ отъ Прѣседателя на конференцията и отъ Директора и ще бѣде съхраняванъ отъ главния секретаръ на Обществото на Народитѣ. Главниятъ секретаръ ще прати завѣренъ приписъ отъ прѣдложението или проекта на всички Членове.

Всѣки Членъ се задължава да прѣдстави въ срокъ отъ една година отъ закриването на сесията на конференцията (или, ако, поради изключителни обстоятелства, това не е възможно за една година, тогава щомъ бѣде възможно, но въ никой случай не повече отъ осемнадесетъ мѣсеца слѣдъ закриването на сесията на конференцията), прѣпоръчването или проекта за конвенция на оная власть или власти, отъ чиято компетентность е въпроса, за да бѣде оформено въ законъ или да се взематъ други мѣрки.

Въ случай на прѣпоръчване, Членоветѣ съобщаватъ на главния секретаръ за мѣрнитѣ, които сж взети.

Въ случай на проектъ за конвенция, Членътъ, който е добилъ съгласието на компетентната власть или власти, ще съобщи на главния секретаръ формалната ратификация на конвенцията и ще вземе потребнитѣ мѣрки, за да влѣзатъ въ дѣйствиe наредбитѣ на конвенцията.

Ако едно прѣпоръчване не се послѣдва отъ нѣкакъвъ законодателенъ актъ или други мѣрки, които да турятъ въ дѣйствиe това прѣпоръчване или ако нѣкой проектъ за конвенция не получи съгласието на властта или властитѣ, отъ чиято компетентность е материята, Членътъ е освободенъ отъ всѣко друго задължение.

Въ случай, че се касае за една федеративна държава, на която правото да се присъединява къмъ нѣкоя конвенция относително труда е ограничено, правителството ще има право да счита такъвъ проектъ за конвенция, който става подъ тия ограничения, само като просто прѣпоръчване и постановленията на настоящия членъ досѣжно прѣпоръчванитѣ ще се прилагатъ въ този случай.

Горниятъ членъ ще се тълкува съгласно съ слѣдния принципъ:

Въ никой случай, като послѣствие отъ приемането отъ страна на конференцията на нѣкое прѣпоръчване или проектъ за конвенция не ще се изисква отъ никой Членъ да намалява закрилата на работници, прѣвидена вече отъ неговото законодателство.

Членъ 268.

Всѣка така ратифицирана конвенция ще се регистрирова отъ главния секретаръ на Обществото на Народитѣ, но ще обвързва само Членоветѣ, които сж я ратифицирали.

Dans les deux cas, pour qu'une recommandation ou qu'un projet de convention soient adoptés au vote final par la Conférence, une majorité des deux tiers des voix des délégués présents est requise.

En formant une recommandation ou un projet de convention d'une application générale, la Conférence devra avoir égard aux pays dans lesquels le climat, le développement incomplet de l'organisation industrielle ou d'autres circonstances particulières rendent les conditions de l'industrie essentiellement différentes, et elle aura à suggérer telles modifications qu'elle considérerait comme pouvant être nécessaires pour répondre aux conditions propres à ces pays.

Un exemplaire de la recommandation ou du projet de convention sera signé par le Président de la Conférence et le Directeur et sera déposé entre les mains du Secrétaire général de la Société des Nations. Celui-ci communiquera une copie certifiée conforme de la recommandation ou du projet de Convention à chacun des Membres.

Chacun des Membres s'engage à soumettre dans un délai d'un an à partir de la clôture de la session de la Conférence (ou, si par suite de circonstances exceptionnelles, il est impossible de procéder dans un délai d'un an, dès qu'il sera possible, mais jamais plus de dix-huit mois après la clôture de la session de la Conférence), la recommandation ou le projet de convention à l'autorité ou aux autorités dans la compétence desquelles rentre la matière, en vue de la transformer en loi ou de prendre des mesures d'un autre ordre.

S'il s'agit d'une recommandation, les Membres informeront le Secrétaire général des mesures prises.

S'il s'agit d'un projet de convention, le Membre qui aura obtenu le consentement de l'autorité ou des autorités compétentes, communiquera sa ratification formelle de la Convention au Secrétaire général et prendra telles mesures qui seront nécessaires pour rendre effectives les dispositions de ladite convention.

Si une recommandation n'est pas suivie d'un acte législatif ou d'autres mesures de nature à rendre effective cette recommandation ou bien si un projet de convention ne rencontre pas l'assentiment de l'autorité ou des autorités dans la compétence desquelles rentre la matière, le Membre ne sera soumis à aucune autre obligation.

Dans le cas où il s'agit d'un état fédératif dont le pouvoir d'adhérer à une convention sur des objets concernant le travail est soumis à certaines limitations, le Gouvernement aura le droit de considérer un projet de convention auquel s'appliquent ces limitations comme une simple recommandation et les dispositions du présent article en ce qui regarde les recommandations s'appliqueront dans ce cas.

L'article ci-dessus sera interprété en conformité du principe suivant:

En aucun cas il ne sera demandé à aucun des Membres, comme conséquence de l'adoption par la Conférence d'une recommandation ou d'un projet de convention, de diminuer la protection déjà accordée par sa législation aux travailleurs dont il s'agit.

Article 268.

Toute convention ainsi ratifiée sera enregistrée par le Secrétaire général de la Société des Nations, mais ne liera que les Membres qui l'ont ratifiée.

Членъ 269.

Всѣки проектъ, който не получи двѣ трети отъ гласоветѣ на присѣдстваващитѣ Членове при послѣдното гласуване изцѣло, може да бѣде прѣметъ на една специална конвенция между ония Членове на постоянната организация, които пожелаятъ това.

Всѣка такава частична конвенция трѣбва да бѣде съобщена отъ заинтересованитѣ правителства на главния секретарь на Обществото на Народитѣ, който ще я регистрирова.

Членъ 270.

Всѣкой Членъ се задължава да прѣдстави на Международното Бюро на Труда годишенъ докладъ за мѣрките, взети отъ него за прилагане на конвенциитѣ, които той е приелъ. Тѣзи доклади ще бѣдатъ съставени въ формата, посочена отъ Управителния Съвѣтъ и ще трѣбва да съдържатъ точнитѣ данни, които той е поискалъ. Директорътъ ще прѣдстави на най-близката сесия на конференцията резюме отъ тия доклади.

Членъ 271.

Всѣко оплакване, отправено до Международното Бюро на Труда отъ нѣкоя професионална организация на господари или работници, споредъ което нѣкой отъ Членоветѣ не е осигурилъ по задоволителенъ начинъ изпълнението на една конвенция, къмъ която той се е присѣднилъ, може да бѣде прѣпратено отъ Управителния Съвѣтъ до въпросното правителство и то може да бѣде поканено да направи по този въпросъ такова изявление, каквото то счита за умѣстно.

Членъ 272.

Ако не се получи въ разуменъ срокъ никакво изявление отъ това правителство, или ако полученото изявление не се вижда задоволително за Управителния Съвѣтъ, послѣдниятъ има право да оповѣсти полученото оплакване и при даденъ случай — отговора.

Членъ 273.

Всѣкой Членъ може да депозира жалба въ Международното Бюро на Труда противъ другъ Членъ, който, споредъ неговото мнѣние, не е осигурилъ по задоволителенъ начинъ изпълнението на една конвенция, които и единиятъ и другиятъ сж ратифицирали по силата на прѣдидущитѣ членове.

Ако намира за добръ, и прѣди да бѣде сезирана една анкетна комисия, съгласно изложената по-долу процедура, Управителниятъ Съвѣтъ може да влѣзе въ сношение съ въпросното правителство по начинъ, изложенъ въ чл. 271.

Ако Управителниятъ Съвѣтъ не намира за необходимо да съобщи жалбата на въпросното правителство или ако, слѣдъ направеното съобщение, не се получи въ разуменъ срокъ отговоръ, който Управителния Съвѣтъ да счита за задоволителенъ, Съвѣтътъ може да поиска назначаването на анкетна комисия, които да разгледа повдигнатия въпросъ и да направи докладъ по него.

Съвѣтътъ може да усвои схватата процедура, или по свое рѣшение, или по жалба на нѣкой делегатъ на конференцията.

Когато нѣкой въпросъ, възникналь при прилагането на чл. чл. 272 или 273, се внесе въ Управителния Съвѣтъ, въпросното правителство, ако нѣма прѣдставителъ въ сжщия Съвѣтъ, ще има право да опрѣдѣли

Article 269.

Tout projet qui, dans le scrutin final sur l'ensemble, ne recueillera pas la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les membres présents peut faire l'objet d'une convention particulière entre ceux des Membres de l'Organisation permanente qui en ont le désir.

Toute convention particulière de cette nature devra être communiquée par les Gouvernements intéressés au Secrétaire général de la Société des Nations, lequel la fera enregistrer.

Article 270.

Chacun des Membres s'engage à présenter au Bureau international du Travail un rapport annuel sur les mesures prises par lui pour mettre à exécution les conventions auxquelles il a adhéré. Ces rapports seront rédigés sous la forme indiquée par le Conseil d'administration et devront contenir les précisions demandées par ce dernier. Le Directeur présentera un résumé de ces rapports à la plus prochaine session de la Conférence.

Article 271.

Toute réclamation adressée au Bureau international du Travail par une organisation professionnelle ouvrière ou patronale et aux termes de laquelle l'un quelconque des Membres n'aurait pas assuré d'une manière satisfaisante l'exécution d'une convention à laquelle ledit Membre a adhéré, pourra être transmise par le Conseil d'administration au Gouvernement mis en cause et ce Gouvernement pourra être invité à faire sur la matière telle déclaration qu'il jugera convenable.

Article 272.

Si aucune déclaration n'est reçue du Gouvernement mis en cause dans un délai raisonnable, ou si la déclaration reçue ne paraît pas satisfaisante au Conseil d'administration, ce dernier aura le droit de rendre publique la réclamation reçue et, le cas échéant, la réponse faite.

Article 273.

Chacun des Membres pourra déposer une plainte au Bureau international du Travail contre un autre Membre qui, à son avis, n'assurerait pas d'une manière satisfaisante l'exécution d'une convention que l'un et l'autre auraient ratifiée en vertu des articles précédents.

Le Conseil d'administration peut, s'il le juge à propos, et avant de saisir une Commission d'enquête selon la procédure indiquée ci-après, se mettre en rapports avec le Gouvernement mis en cause de la manière indiquée à l'article 271.

Si le Conseil d'administration ne juge pas nécessaire de communiquer la plainte au Gouvernement mis en cause, ou si, cette communication ayant été faite, aucune réponse ayant satisfait le Conseil d'administration n'a été reçue dans un délai raisonnable, le Conseil pourra provoquer la formation d'une Commission d'enquête qui aura mission d'étudier la question soulevée et de déposer un rapport à ce sujet.

La même procédure pourra être engagée par le Conseil, soit d'office, soit sur la plainte d'un délégué à la Conférence.

Lorsqu'une question soulevée par l'application des articles 272 ou 273 viendra devant le Conseil d'administration, le Gouvernement mis en cause, s'il n'a pas déjà un représentant au sein du Conseil d'administration, aura

един делегат, който да вземе участие въ разискванията на Съвета по този въпросъ. Датата, на която въпросът ще се разглежда, ще се съобщи на прѣме на въпросното правителство.

Членъ 274.

Анкетната комисия ще се състави по слѣдния начинъ:

Всѣкой членъ се задължава да опредѣли въ разстояние отъ шесть мѣсеца слѣдъ влизането на тоя договоръ въ сила, три лица, компетентни по индустриалнитѣ въпроси, едно отъ които да прѣдставява господаритѣ, второто — работницитѣ и третото да е независимо отъ единитѣ и другитѣ. Всички тѣзи лица заедно образуватъ списъка, отъ който ще бъдатъ избрани членоветѣ на анкетната комисия.

Управителниятъ Съветъ ще има право да провери качеството на тѣзи лица и съ болшинство отъ двѣ трети отъ гласоветѣ на присъстваващитѣ прѣдставители да отхвърли ония, чиито качества не отговарятъ на постановленията на настоящия членъ.

По искане на Управителния съветъ, главниятъ секретаръ на Обществото на Народитѣ ще назначи три лица, избрани по едно отъ тритѣ категории на списъка, за да състави анкетната комисия и ще опредѣли, освѣнъ това, едно отъ тѣхъ за прѣдседател на комисията. Нито едно отъ тия три лица, опредѣлени по тоя начинъ, не може да принадлежи на Членъ, прѣко заинтересованъ въ жалбата.

Членъ 275.

Въ случай че една жалба бъде прѣприетена, съгласно чл. 273, на една анкетна комисия, всѣкой отъ Членоветѣ, безразлично дали е на право заинтересованъ или не въ жалбата, се задължава да тури на разположение на комисията всичкитѣ свѣдѣния, които биха се намѣрили у него и които се отнасятъ до прѣдмета на жалбата.

Членъ 276.

Слѣдъ обстойно проучване на жалбата, анкетната комисия ще приготви докладъ, въ който ще изложи своитѣ заключения по всички факти, като даде по тоя начинъ възможностъ да се опредѣли точно значението на спора, както и прѣпорѣченията, които тя мисли че трѣбва да формулира относително мѣрнитѣ, които трѣбва да се взематъ, за да се задоволи оплакването се правителство и сроковетѣ, въ които тия мѣрки трѣбва да бъдатъ взети.

Тоя докладъ ще посочи също, въ случай че е нужно, санкциитѣ отъ економически характеръ противъ въпросното правителство, които комисията ще намѣри подходящи и чие прилагане отъ страна на другитѣ правителства тя намира оправдателно.

Членъ 277.

Главниятъ секретаръ на Обществото на Народитѣ ще съобщи доклада на анкетната комисия на всѣкой отъ правителствата, заинтересовани въ спора и ще го публикува.

Всѣкой отъ заинтересованитѣ правителства, въ разстояние на единъ мѣсець, трѣбва да съобщи на главния секретаръ на Обществото на Народитѣ, дали приема или не прѣпорѣченията, съдържащи се въ доклада на комисията, и ако не, дали желае да подложи спора на постоянния Международенъ Сдѣлъ на Обществото на Народитѣ.

le droit de désigner un délégué pour prendre part aux délibérations du Conseil relatives à cette affaire. La date à laquelle ces discussions doivent avoir lieu sera notifiée en temps utile au Gouvernement mis en cause.

Article 274.

La Commission d'enquête sera constituée de la manière suivante:

Chacun des Membres s'engage à désigner, dans les six mois qui suivront la date de mise en vigueur du présent Traité, trois personnes compétentes en matières industrielles, la première représentant les patrons, la deuxième représentant les travailleurs et la troisième indépendante des uns et des autres. L'ensemble de ces personnes formera une liste sur laquelle seront choisis les membres de la Commission d'enquête.

Le Conseil d'administration aura le droit de vérifier les titres desdites personnes et de refuser, à la majorité des deux tiers des suffrages exprimés par les représentants présents, la nomination de celles dont les titres ne satisfaisaient pas aux prescriptions du présent article.

Sur la demande du Conseil d'administration, le Secrétaire général de la Société des Nations désignera trois personnes respectivement choisies dans chacune des trois catégories de la liste pour constituer la Commission d'enquête et désignera, en outre, l'une de ces trois personnes pour présider ladite Commission. Aucune des trois personnes ainsi désignées ne pourra relever d'un des Membres directement intéressés à la plainte.

Article 275.

Dans le cas où une plainte serait renvoyée, en vertu de l'article 273, devant une Commission d'enquête, chacun des Membres, qu'il soit ou non directement intéressé à la plainte, s'engage à mettre à la disposition de la Commission toute information qui se trouverait en sa possession relativement à l'objet de la plainte.

Article 276.

La Commission d'enquête, après un examen approfondi de la plainte, rédigera un rapport dans lequel elle consignera ses constatations sur tous les points de fait permettant de préciser la portée de la contestation, ainsi que les recommandations qu'elle croira devoir formuler quant aux mesures à prendre pour donner satisfaction au Gouvernement plaignant et quant aux délais dans lesquels ces mesures devraient être prises.

Ce rapport indiquera également, le cas échéant, les sanctions d'ordre économique contre le Gouvernement mis en cause que la Commission jugerait convenables et dont l'application par les autres Gouvernements lui paraîtrait justifiée.

Article 277.

Le Secrétaire général de la Société des Nations communiquera le rapport de la Commission d'enquête à chacun des Gouvernements intéressés dans le différend et en assurera la publication.

Chacun des Gouvernements intéressés devra signifier au Secrétaire général de la Société des Nations, dans le délai d'un mois, s'il accepte ou non les recommandations contenues dans le rapport de la Commission et, au cas où il ne les accepte pas, s'il désire soumettre le différend à la Cour permanente de justice internationale de la Société des Nations.

Членъ 278.

Въ случай че нѣкой членъ не вземе мѣрkitъ, прѣдвидени отъ членъ 267, достѣжно едно прѣпорѣчване или проектъ за конвенция, всѣкой другъ Членъ ще има право да отнесе въпроса до постоянния Международенъ Сждъ.

Членъ 279.

Рѣшението на постоянния Международенъ Сждъ по нѣкое оплакване или въпросъ, отнесенъ до него съгласно чл. чл. 277 или 278, не подлежи на обжалване.

Членъ 280.

Постояниятъ Международенъ Сждъ може да потвърди, измени или унищожи евентуалнитѣ заключения или прѣпорѣчвания на анкетната комисиия, като посочи мѣрkitъ отъ економически характеръ, които тя намира за подходящи да се взематъ срѣщу едно виновно правителство и чие то приложение отъ страна на другитѣ правителства той смѣта за справедливо.

Членъ 281.

Въ случай че нѣкой Членъ не се съобрази въ опредѣления срокъ съ прѣпорѣчванята, съдържащи се било въ доклада на анкетната комисиия, било въ рѣшението на постоянния Международенъ Сждъ, всѣки другъ Членъ ще може да приложи срѣмъ тоя Членъ санкции отъ економически характеръ, които докладътъ на комисиията или рѣшението на сжда обявятъ като приложими въ случая.

Членъ 282.

Виновното правителство може всѣкога да уведоми Управителния Съветъ, че е взело необходимитѣ мѣрки за да се съобрази, било съ прѣпорѣчванята на анкетната комисиия, било съ онѣзи, които се съдържатъ въ рѣшението на постоянния Международенъ Сждъ и може да замоли Съвета, той да помоли отъ своя страна главния секретаръ на Обществото на Народитѣ да състави анкетна комисиия, която да провери неговитѣ обяснения. Въ такъвъ случай наредбитѣ на чл. чл. 274, 275, 276, 277, 279 и 280 ще се приложатъ и ако докладътъ на анкетната комисиия или рѣшението на постоянния Международенъ Сждъ сж благоприятни за виновното правителство, другитѣ правителства трѣбва веднага да отмянатъ мѣрkitъ отъ економически характеръ, които сж взели противъ виновното правителство.

ГЛАВА III.

Общи прѣдписания.

Членъ 283.

Членоветѣ се задължаватъ да прилагатъ конвенциитѣ, къмъ които тѣ сж се присъединили съгласно наредбитѣ на настоящата часть на настоящия договоръ, въ онии свои колонии или владѣния и онии свои протекторати, които не се управляватъ напълно самостоятелно, при слѣднитѣ резерви:

1. Че конвенциията не ще бжде неприложима, поради мѣстнитѣ условия;

2. Че измѣненята, които биха били необходими, за да се приспособи конвенциията къмъ мѣстнитѣ условия, ще могатъ да бждатъ внесени въ нея.

Article 278.

Dans le cas où l'un des Membres ne prendrait pas, relativement à une recommandation ou à un projet de Convention, les mesures prescrites à l'article 267, tout autre Membre aura le droit d'en référer à la Cour permanente de justice internationale.

Article 279.

La décision de la Cour permanente de justice internationale concernant une plainte ou une question qui lui aurait été soumise conformément aux articles 277 ou 278 ne sera pas susceptible d'appel.

Article 280.

Les conclusions ou recommandations éventuelles de la Commission d'enquête pourront être confirmées, amendées ou annulées par la Cour permanente de justice internationale, laquelle devra, le cas échéant, indiquer les sanctions d'ordre économique qu'elle croirait convenable de prendre à l'encontre d'un Gouvernement en faute, et dont l'application pour les autres Gouvernements lui paraîtrait justifiée.

Article 281.

Si un Membre quelconque ne se conforme pas dans le délai prescrit aux recommandations éventuellement contenues soit dans le rapport de la Commission d'enquête, soit dans la décision de la Cour permanente de justice internationale, tout autre Membre pourra appliquer audit Membre les sanctions d'ordre économique que le rapport de la Commission ou la décision de la Cour auront déclarées applicables en l'espèce.

Article 282.

Le Gouvernement en faute peut, à tout moment, informer le Conseil d'administration qu'il a pris les mesures nécessaires pour se conformer soit aux recommandations de la Commission d'enquête, soit à celles contenues dans la décision de la Cour permanente de justice internationale, et peut demander au Conseil de bien vouloir faire constituer par le Secrétaire général de la Société des Nations une Commission d'enquête chargée de vérifier ses dires. Dans ce cas les stipulations des articles 274, 275, 276, 277, 279 et 280 s'appliqueront, et si le rapport de la Commission d'enquête ou la décision de la Cour permanente de justice internationale sont favorables au Gouvernement en faute, les autres Gouvernements devront aussitôt rapporter les mesures d'ordre économique qu'ils auront prises à l'encontre dudit Etat.

CHAPITRE III.

Prescriptions générales.

Article 283.

Les Membres s'engagent à appliquer les conventions auxquelles ils auront adhéré conformément aux stipulations de la présente Partie du présent Traité, à celles de leurs colonies ou possessions et à ceux de leurs protectorats qui ne se gouvernent pas pleinement eux-mêmes, cela sous les réserves suivantes:

1° Que la convention ne soit pas rendue inapplicable par les conditions locales;

2° Que les modifications qui seraient nécessaires pour adapter la convention aux conditions locales puissent être introduites dans celle-ci.

Всѣки членъ ще трѣбва да увѣдоми Международното Бюро на Труда за рѣшеніето, което мисли да взема относно всѣка отъ своитѣ колонии, владѣния и протекторати, които не се управляватъ напълно самостоятелно.

Членъ 284.

Поправки въ настоящата часть отъ настоящия договоръ, които ще се приематъ отъ конференцията съ болшинство отъ двѣ трети отъ гласоветѣ на присъстващитѣ делегати, влизатъ въ сила, слѣдъ като бждатъ ратифицирани отъ държавитѣ, които прѣдставители съставляватъ Съвѣта на Обществото на Народитѣ и отъ три четвърти отъ Членоветѣ.

Членъ 285.

Всички въпроси или мъжноти относно тълкуването на настоящата часть отъ настоящия договоръ и на конвенциитѣ, сключени въ послѣдствие отъ членоветѣ по силата на тази часть, ще бждатъ поднесени на постоянния Международенъ Сждъ.

ГЛАВА IV.

Прѣходни яѣрки.

Членъ 286.

Първата сесия на конференцията ще се състои прѣзъ октомврий 1919 г. Мѣстото и дневниятъ редъ на сесията сж опрѣдѣлени въ долуприключеното приложение.

Свикването и организацията на тази първа сесия ще станатъ отъ правителството, опрѣдѣлено за това въ казаното приложение. Правителството, при приготвяне на документитѣ, ще бжде подпомагано отъ една международна комисия, съставена споредъ както е прѣвидено въ сжщото приложение.

Разноскитѣ за тази първа сесия и за всички слѣдващи сесии, до когато необходимитѣ кредити ще могатъ да бждатъ вписани по бюджета на Обществото на Народитѣ, освѣнъ вжтнитѣ на делегатитѣ и на техническитѣ съвѣтници, ще бждатъ разпрѣдѣлени между Членоветѣ, споредъ размѣритѣ, установени за Международното Бюро на Всемирния Пощенски Съюзъ.

Членъ 287.

До конституирането на Обществото на Народитѣ, всички съобщения, които споредъ прѣдидущитѣ членове, трѣбва да се отправятъ до главния секретаръ на Обществото, ще бждатъ съхранявани отъ Директора на Международното Бюро на Труда, който ще ги донася до знание на главния секретаръ.

Членъ 288.

До създаването на постояненъ Международенъ Сждъ, спороветѣ, които споредъ настоящата часть на настоящия договоръ трѣбва да се разглеждатъ отъ него, ще се отнасятъ до единъ сждъ отъ три лица, назначени отъ Съвѣта на Обществото на Народитѣ.

ПРИЛОЖЕНИЕ.

Първа сесия на Конференцията на Труда, 1919 г.

Мѣстото на конференцията ще е Вашингтонъ.

Правителството на Американскитѣ Съединени Щати ще бжде замолено да свика Конференцията.

Chacun des Membres devra notifier au Bureau international du travail la décision qu'il se propose de prendre en ce qui concerne chacune de ses colonies ou possessions ou chacun de ses protectorats ne se gouvernant pas pleinement eux-mêmes.

Article 284.

Les amendements à la présente Partie du présent Traité, qui seront adoptés par la Conférence à la majorité des deux tiers des suffrages émis par les délégués présents, deviendront exécutoires lorsqu'ils auront été ratifiés par les États dont les représentants forment le Conseil de la Société des Nations et par les trois quarts des Membres.

Article 285.

Toutes questions ou difficultés relatives à l'interprétation de la présente Partie du présent Traité et des conventions ultérieurement conclues par les membres, en vertu de ladite Partie, seront soumises à l'appréciation de la Cour permanente de justice internationale.

CHAPITRE IV.

Mesures transitoires.

Article 286.

La première session de la Conférence aura lieu au mois d'octobre 1919. Le lieu et l'ordre du jour de la session sont arrêtés dans l'Annexe ci-jointe.

La convocation et l'organisation de cette première session seront assurées par le Gouvernement désigné à cet effet dans ladite Annexe. Le Gouvernement sera assisté, en ce qui concerne la préparation des documents, par une Commission internationale dont les membres seront désignés à la même Annexe.

Les frais de cette première session et de toute session ultérieure jusqu'au moment où les crédits nécessaires auront pu être inscrits au budget de la Société des Nations, à l'exception des frais de déplacement des délégués et des conseillers techniques, seront répartis entre les Membres dans les proportions établies pour le Bureau international de l'Union postale universelle.

Article 287.

Jusqu'à ce que la Société des Nations ait été constituée, toutes communications qui devraient être adressées, en vertu des articles précédents, au Secrétaire général de la Société seront conservées par le Directeur du Bureau international du travail, lequel en donnera connaissance au Secrétaire général.

Article 288.

Jusqu'à la création de la Cour permanente de justice internationale, les différends qui doivent lui être soumis en vertu de la présente Partie du présent Traité seront déferés à un tribunal formé de trois personnes désignées par le Conseil de la Société des Nations.

ANNEXE.

Première session de la Conférence du Travail, 1919.

Le lieu de la Conférence sera Washington.

Le Gouvernement des États-Unis d'Amérique sera prié de convoquer la Conférence.

Международният Организационен Комитет ще се състои от седем души, назначени респективно от Американските Съединени Щати, Велико-Британия, Франция, Италия, Япония, Белгия и Швейцария. Ако намира за нужно, комитетът може да покани и други Членове да назначат свои представители.

Дневният ред ще бъде следния:

1. Прилагане на принципа на 8 часов работен ден или седмицата от 48 часа.
2. Въпроси относително средствата да се предотврати безработицата и да се премахнат нейните последици.
3. Работене на женитъ:
  - a) Преди или подиръ раждане (включително въпроса за обезщетение за материнство);
  - b) нощно време;
  - c) въ неадекватни работи.
4. Работене на децата:
  - a) гранична възраст за работа;
  - b) нощен труд;
  - c) неадекватни работи.
5. Разширение и приложение на международните конвенции, приети въ Бернъ въ 1906 г., по забраняване на нощния труд за жени, заети въ индустрията и за запрещение на употребяване на бѣлия фосфоръ (жълтия) въ кибритената индустрия.

ДЪЛЪ II.

Общи принципи.

Членъ 289.

Високитѣ договорящи страни, признавайки, че физическото, моралното и умственото благосъстояние на плащанитѣ работници е отъ съществено значение отъ международна гледна точка, сѣ уредили, за постигане на тая възвишена цѣль, постоянната организация, предвидена въ отдѣлъ I и приладена къмъ оная на Обществото на Народитѣ.

Тѣ признаватъ, че разликата въ климатъ, нрави и обичаи на економическа наврѣменност и индустриални традиции, правятъ мъчно постижимо незабавното абсолютно приравнение въ трудовитѣ условия. Но, убѣдени, че трудътъ не трѣбва да се смѣта просто като търговска вещь, тѣ мислятъ, че има начини и начала за уреждане на трудовитѣ условия, които всички индустриални общества трѣбва да се стараатъ да приложатъ, до колкото особнитѣ условия, въ които тѣ се намиратъ, биха позволили това.

Между тия начини и начала, следнитѣ се виждатъ на високитѣ договорящи страни че сѣ отъ особена важност и сѣишностъ:

1. Горѣпоменатитѣ ръководитѣл принципъ гласи, че трудътъ не трѣбва да се счита като стока или търговска вещь.
2. Правото на сдружаване за всѣкакви цѣли, непротиворѣчиви на законитѣ, както за работници, така и за господари.
3. Плащане на работнитѣ на надница, достатѣчна да осигури сиосенъ животъ, споредъ схващанията за това на врѣмето и въ страната.

Le Comité international d'organisation sera composé de sept personnes désignées respectivement par les Gouvernements des États-Unis, de la Grande-Bretagne, de la France, de l'Italie, du Japon, de la Belgique et de la Suisse. Le Comité pourra, s'il le juge nécessaire, inviter d'autres Membres à se faire représenter dans son sein.

L'ordre du jour sera le suivant:

1. Application du principe de la journée de 8 heures ou de la semaine de 48 heures;
2. Questions relatives au moyen de prévenir le chômage et de remédier à ses conséquences;
3. Emploi des femmes:
  - a) Avant ou après l'accouchement (y compris la question de l'indemnité de maternité);
  - b) Pendant la nuit;
  - c) Dans les travaux insalubres.
4. Emploi des enfants:
  - a) Age d'admission au travail;
  - b) Travaux de nuit;
  - c) Travaux insalubres.
5. Extension et application des Conventions internationales adoptées à Berne en 1906 sur l'interdiction du travail de nuit des femmes employées dans l'industrie et l'interdiction de l'emploi du phosphore blanc (jaune) dans l'industrie des allumettes.

SECTION II.

Principes généraux.

Article 289.

Les Hautes Parties Contractantes, reconnaissant que le bien-être physique, moral et intellectuel des travailleurs salariés est d'une importance essentielle au point de vue international, ont établi, pour parvenir à ce but élevé, l'organisme permanent prévu à la Section I et associé à celui de la Société des Nations.

Elles reconnaissent que les différences de climat, de mœurs et d'usages d'opportunité économique et de tradition industrielle rendent difficile à atteindre, d'une manière immédiate, l'uniformité absolue dans les conditions du travail. Mais, persuadées qu'elles sont que le travail ne doit pas être considéré simplement comme un article de commerce, elle pensent qu'il y a des méthodes et des principes pour la réglementation des conditions de travail que toutes les communautés industrielles devraient s'efforcer d'appliquer, autant que les circonstances spéciales dans lesquelles elles pourraient se trouver, le permettraient.

Parmi ces méthodes et principes, les suivants paraissent aux Hautes Parties Contractantes être d'une importance particulière et urgente.

1. Le principe dirigeant ci-dessus énonce que le travail ne doit pas être considéré simplement comme une marchandise ou un article de commerce.
2. Le droit d'association en vue de tous objets non contraires aux lois, aussi bien pour les salariés que pour les employeurs.
3. Le paiement aux travailleurs d'un salaire leur assurant un niveau de vie convenable tel qu'on le comprend dans leur temps et dans leur pays.

4. Възприемане на осем часов работен ден или 48 часова седмица като цел, която трябва да се постигне, дѣто още не е постигната.

5. Възприемане на седмична почивка най-малко двадесет и четири часа, която би трѣбвало да включва недѣлата винаги, когато това е възможно.

6. Прѣмахване на дѣтския труд и задължение да се прокаратъ необходимитѣ ограничения относно труда на юношитѣ, за да могатъ тѣ да продължатъ възпитанието си и да се осигури физическото имъ развитие.

7. Принципътъ, че мъже и жени трѣбва да получаватъ еднаква надница за работа отъ еднаква стойностъ.

8. Правилата, издадени отъ всѣка държава досѣжно условията на труда, трѣбва да осигурятъ справедливо економическото положение на всички работници, законно живущи въ страната.

9. Всѣка държава трѣбва да организира инспекционна служба, въ която да влизатъ и жени, за да се обезпечи прилагането на законитѣ и правилнитѣ за покровителство на работницитѣ.

Безъ да заявяватъ, че тия принципи и тия методи сж пълни или окончателни, високитѣ договорящи страни сж на мнѣние, че тѣ сж такива, щото могатъ да ржководятъ политиката на Обществото на Народитѣ; и че, ако бждатъ възприети отъ индустриалнитѣ общества, които сж членове на Обществото на Народитѣ, и ако на практика бждатъ запазени непожкнатии отъ едно съобщитѣлно инспекторско тѣло, тѣ ще дадатъ на работницитѣ въ свѣта неизчислими благодѣния.

4. L'adoption de la journée de huit heures ou de la semaine de quarante-huit heures comme but à atteindre partout où il n'a pas encore été obtenu.

5. L'adoption d'un repos hebdomadaire de vingt-quatre heures au minimum, qui devrait comprendre le dimanche toutes les fois que ce sera possible.

6. La suppression du travail des enfants et l'obligation d'apporter au travail des jeunes gens des deux sexes les limitations nécessaires pour leur permettre de continuer leur éducation et d'assurer leur développement physique.

7. Le principe du salaire égal, sans distinction de sexe, pour un travail de valeur égale.

8. Les règles édictées dans chaque pays au sujet des conditions du travail devront assurer un traitement économique équitable à tous les travailleurs résidant légalement dans le pays.

9. Chaque État devra organiser un service d'inspection, qui comprendra des femmes, afin d'assurer l'application des lois et règlements pour la protection de travailleurs.

Sans proclamer que ces principes et ces méthodes sont ou complets, ou définitifs, les Hautes Parties Contractantes sont d'avis qu'ils sont propres à guider la politique de la Société des Nations; et que, s'ils sont adoptés par les communautés industrielles qui sont membres de la Société des Nations, et s'ils sont maintenus intacts dans la pratique par un corps approprié d'inspecteurs, ils répandront des bienfaits incalculables sur les salariés du monde.

ЧАСТЪ XIII.

Разни клаузи.

Членъ 290.

България се задължава да признае и одобри конвенциитѣ, които сж сключени или ще бждатъ сключени между съюзнитѣ или сдружени Сили или пъкъ между нѣкои отъ тѣхъ, съ която и да е друга държава, относително търговията съ оржие и спиртни литиета, както и до другитѣ въпроси, разглеждани въ „Генералнитѣ актове“ — Берлински отъ 26 февруарий 1885 и Брюкселски отъ 2 юний 1890, както и конвенциитѣ, които сж ги допълнили или измѣнили.

Членъ 291.

Високитѣ договорящи страни, като признаватъ установенитѣ въ полза на Швейцария гаранции чрѣзъ договоритѣ отъ 1815 год. и особено чрѣзъ Акта отъ 20 ноемврий 1815 г., гаранции, които съставляватъ международни задължения за поддържане на мира, констатираатъ, при все това, че постановленията на тѣзи договори и конвенции, декларации и други допълнителни актове относително неутрализираната зона Савоя, тѣй както е опрѣдѣлена въ алинея 1 на чл. 92 отъ заключителния актъ на Виенския Конгресъ и въ алинея 2 на чл. 3 отъ Парижкия договоръ отъ 29 ноемврий 1815 г., не отговарятъ вече на днешнитѣ условия. Слѣдователно, високитѣ договорящи страни взематъ актъ отъ споразумѣнието, постигнато между Француското и Швейцарско правителства за отмѣненето на постановленията досѣжно тази зона, които сж и оставатъ отмѣнени.

PARTIE XIII.

Clauses diverses.

Article 290.

La Bulgarie s'engage à reconnaître et agréer les conventions passées ou à passer par les Puissances alliées ou associées ou certaines d'entre elles avec toute autre Puissance, relativement au commerce des armes et des spiritueux ainsi qu'aux autres matières traitées dans les Actes généraux de Berlin du 26 février 1885 et de Bruxelles du 2 juillet 1890, et les conventions qui les ont complétées ou modifiées.

Article 291.

Les Hautes Parties Contractantes, tout en reconnaissant les garanties stipulées en faveur de la Suisse par les Traités de 1815 et notamment l'Acte du 20 novembre 1815, garanties qui constituent des engagements internationaux pour le maintien de la paix, constatent cependant que les stipulations de ces traités et conventions, déclarations et autres actes complémentaires relatifs à la zone neutralisée de Savoie, telle qu'elle est déterminée par l'alinéa 1 de l'article 92 de l'Acte final du Congrès de Vienne et par l'alinéa 2 de l'article 3 du Traité de Paris du 20 novembre 1815, ne correspondent plus aux circonstances actuelles. En conséquence, les Hautes Parties Contractantes prennent acte de l'accord intervenu entre le Gouvernement français et le Gouvernement suisse pour l'abrogation des stipulations relatives à cette zone qui sont et demeurent abrogées.

Високитѣ договорящи страни признаватъ сѣщо, че постановленията на договоритѣ отъ 1815 г. и другитѣ допълнителни актове достѣжно свободнитѣ зони Горна-Савоя и областъта Же, не отговарятъ вече на днешнитѣ условия и че на Франция и Швейцария се пада да уредятъ по между си, по общо съгласие, режима въ тѣзи територии, при условия, които двѣтѣ страни сѣтатъ за пригодни.

ПРИЛОЖЕНИЯ.

I.

Швейцарскитѣ Федераленъ Сѣвътъ е увѣдомилъ Француското правителство на 5 май 1919 год., че слѣдъ като е проучилъ въ сѣщия духъ на искрено приятелство постановленията на чл. 435 отъ условията на мира, прѣдставени на Германия отъ съюзнитѣ и саружени Сили, той съ задоволство е дошелъ до заключение, че му е възможно да се съгласи съ него при слѣднитѣ бѣлѣжки и резерви:

1. Неутрализираната зона Горна-Савоя:

a) Разбира се, че до като Федералнитѣ Камари не ратифициратъ спогодбата, постигната между двѣтѣ правителства достѣжно отмѣнението на постановленията за неутралната Савойска зона, нищо окончателно нѣма да има по този въпросъ, нито отъ едната, нито отъ другата страна.

b) Съгласието, дадено отъ Швейцарското правителство за отмѣнение на горѣпоменатитѣ постановления, прѣдполага, съгласно съ възприетия текстъ, признаването на гаранцитѣ, установени въ полза на Швейцария съ договоритѣ отъ 1815 год. и особено съ декларацията отъ 20 ноемврий 1815 год.

c) Спогодбата между Француското и Швейцарското правителства за отмѣнението на горѣпоменатитѣ постановления ще се счита валидна само, ако договорътъ за миръ съдържа члена тѣя, както е редактиранъ. Освѣнъ това, сключващитѣ договора за миръ страни трѣбва да потърсятъ да добиятъ съгласието на Силитѣ, подписавши договоритѣ отъ 1815 год. и декларацията отъ 20 ноемврий 1815 год., които не сж подписали настоящия договоръ за миръ.

2. Свободната зона Горна-Савоя и областъта Же:

a) Швейцарскитѣ Федераленъ Сѣвътъ заявява, че прави най-изрични резерви що се отнася до тѣлкуването, което трѣбва да се даде на поменатата въ послѣдната алинея на горѣпоменатия членъ декларация, която ще се помѣсти въ договора за миръ, дѣто се казва, че „постановленията на договоритѣ отъ 1815 год. и на другитѣ допълнителни актове, достѣжно свободнитѣ зони Горна-Савоя и областъта Же, не отговарятъ вече на днешнитѣ условия“. Защото Федералнитѣ Сѣвътъ не би желалъ отъ приемането отъ негова страна на тази редакция да може да се заключи, че се съгласява да се прѣмахне една изпитана институция, които има за цѣлъ да постави съсѣдни области подъ облагитѣ на единъ специаленъ режимъ, пригоденъ къмъ тѣхното географическо и економическо положение.

Споредъ схващанията на Федералния Сѣвътъ, не се касае да се отмѣни митническата система на зонитѣ, тѣя както е установена съ горѣпоменатитѣ договори, а единствено да се уредатъ, по начинъ по-пригоденъ къмъ сегашнитѣ економически условия, способитѣ за обмѣна между заинтересуванитѣ области. До прѣшадствува-

Les Hautes Parties Contractantes reconnaissent de même que les stipulations des traités de 1815 et des autres actes complémentaires relatifs aux zones franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex ne correspondent plus aux circonstances actuelles et qu'il appartient à la France et à la Suisse de régler entre elles, d'un commun accord, le régime de ces territoires, dans les conditions jugées opportunes par les deux pays.

ANNEXES.

I.

Le Conseil fédéral suisse a fait connaître au Gouvernement français en date du 5 mai 1919, qu'après avoir examiné dans un même esprit de sincère amitié, la disposition de l'article 435 des Conditions de paix présentées à l'Allemagne par les Puissances alliées et associées, il a été assez heureux pour arriver à la conclusion qu'il lui était possible d'y acquiescer sous les considérations et réserves suivantes:

1° Zone neutralisée de la Haute-Savoie:

a) Il sera entendu qu'aussi longtemps que les Chambres fédérales n'auront pas ratifié l'accord intervenu entre les deux Gouvernements concernant l'abrogation des stipulations relatives à la zone neutralisée de Savoie, il n'y aura rien de définitif de part ni d'autre à ce sujet.

b) L'assentiment donné par le Gouvernement suisse à l'abrogation des stipulations susmentionnées présuppose, conformément au texte adopté, la reconnaissance de garanties formulées en faveur de la Suisse par les Traités de 1815 et notamment par la Déclaration du 20 novembre 1815.

c) L'accord entre les Gouvernements français et suisse pour l'abrogation des stipulations susmentionnées ne sera considéré comme valable que si le Traité de Paix contient l'article tel qu'il a été rédigé. En outre, les Parties contractantes du Traité de Paix devront chercher à obtenir le consentement des Puissances signataires des Traités de 1815 et de la Déclaration du 20 novembre 1815, qui ne sont pas signataires du Traité de Paix actuel.

2° Zone franche de la Haute-Savoie et du pays de Gex:

a) Le Conseil fédéral déclare faire les réserves les plus expresses en ce qui concerne l'interprétation à donner à la déclaration mentionnée au dernier alinéa de l'article ci-dessus à insérer dans le Traité de Paix, où il est dit que „les stipulations des Traités de 1815 et des autres actes complémentaires relatifs aux zones franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex ne correspondent plus aux circonstances actuelles“. Le Conseil fédéral ne voudrait pas, en effet, que de son adhésion à cette rédaction il pût être conclu qu'il se rallierait à la suppression d'une institution ayant pour but de placer des contrées voisines au bénéfice d'un régime spécial approprié à leur situation géographique et économique et qui à fait ses preuves. Dans la pensée du Conseil fédéral, il s'agirait non pas de modifier la structure douanière des zones, telle qu'elle a été instituée par les traités susmentionnés, mais uniquement de régler d'une façon mieux appropriée aux conditions économiques actuelles les modalités des échanges entre les régions intéressées. Les observations qui précèdent ont été inspirées au Conseil fédéral par la lecture du projet de convention relatif à la constitution future

щитъ забѣлжки Федералниятъ Съвѣтъ е дошелъ слѣдъ прочитане на проекта за конвенция досѣжно бѣдещето устройство на зонитъ, който бѣ приключенъ къмъ нотата на Французкото правителство отъ 26 априлъ. Като прави горѣпоменатитѣ резерви, Федералниятъ Съвѣтъ заявява, че е готовъ да проучи, въ най-приятелски духъ, всички прѣдложения, които Французкото правителство ще счете за нужно да му направи по този въпросъ.

б) Прието е, че постановленията на договоритѣ отъ 1815 год. и другитѣ допълнителни актове досѣжно свободнитѣ земи, ще останатъ въ сила, до когато една нова спогодба се постигне между Швейцария и Франция за уреждане на режима въ тѣзи територии.

II.

Французкото правителство е отправило до Швейцарското правителство на 18 май 1919 г., въ отговоръ на съобщението, приведено въ прѣдшествоващия параграфъ, слѣдната нота :

Съ нота отъ 5 май 1919 г., Швейцарската легация въ Парижъ благоволи да съобщи на правителството на Французката република съгласието на Федералното правителство за прѣдложения членъ, който да се помѣсти въ договора за миръ между съюзнитѣ и сдружени правителства, отъ една страна, и Германия, отъ друга.

Французкото правителство съ задоволство взема актъ отъ така постигнатата спогодба и по негово искане проектътъ за въпросния членъ, приетъ отъ съюзнитѣ и сдружени правителства, е помѣстенъ подъ № 435 въ условията за миръ, прѣдставени на германскитѣ пълномощници.

Швейцарското правителство е прѣдставило въ нотата си отъ 5 май по сѣкия въпросъ, разни забѣлжки и резерви.

Що се отнася до ония забѣлжки, които засѣгатъ свободнитѣ зони Горна-Савоя и областта Же, французкото правителство има честь да изтъкне, че постановлението, прѣдметъ на послѣдната алинея на чл. 435, е толкова ясно, че никакво съмнѣние не би могло да има върху значението му, особено що се отнася до дезинтересирането по този въпросъ въ бѣдеще на всички Сили, освѣнъ Франция и Швейцария.

Що се отнася до него, правителството на републиката, имайки грижата да бди надъ интереситѣ на въпроснитѣ французки територии и като се вдъхновява въ това отношение отъ тѣхното особено положение, не губи изъ прѣдъ видъ ползата да имъ осигури единъ пригоденъ митнически режимъ и да уреди по начинъ, който отговаря по-добрѣ на днешнитѣ условия, способитѣ за обмѣна между тѣзи територии и съседнитѣ швейцарски земи, държейки смѣтка за взаимнитѣ интереси.

Разбира се отъ само себе, че това въ нищо не ще накърни правата на Франция да установи въ тази областъ своята митническа линия на политическата си граница, тъй както това е въ други части на нейнитѣ териториални граници и както Швейцария отъ дълго врѣме е сторила сѣщото въ собственитѣ си граници въ тази областъ.

По този поводъ правителството на републиката съ задоволство взема актъ отъ приятелското разположение, съ което Швейцарското правителство заявява, че е готово да проучи всички французки прѣдложения, цѣлящи едно съглашение, което да замѣсти настоящия режимъ въ казанитѣ свободни зони и които французкото правителство ще прѣстави въ сѣкия приятелски духъ.

des zones, qui se trouvait annexé à la note du Gouvernement français datée du 26 avril. Tout en faisant les réserves susmentionnées, le Conseil fédéral se déclare prêt à examiner dans l'esprit le plus amical toutes les propositions que le Gouvernement français jugera à propos de lui faire à ce sujet.

b) Il est admis que les stipulations des Traités de 1815 et autres actes complémentaires concernant des zones franches resteront en vigueur jusqu'au moment où un nouvel arrangement sera intervenu entre la Suisse et la France pour régler le régime de ces territoires.

II.

Le Gouvernement français a adressé au Gouvernement suisse, le 18 mai 1919, la note ci-après en réponse à la communication rapportée au paragraphe précédent :

Par une note en date du 5 mai dernier, la Légation de Suisse à Paris a bien voulu faire connaître au Gouvernement de la République française l'adhésion du Gouvernement fédéral au projet d'article à insérer dans le Traité de Paix entre les Gouvernements alliés et associés, d'une part, et l'Allemagne d'autre part.

Le Gouvernement français a pris très volontiers acte de l'accord ainsi intervenu, et, sur sa demande, le projet d'article en question, accepté par les Gouvernements alliés et associés, a été inséré sous le № 435 dans les Conditions de Paix présentées aux Plénipotentiaires allemands.

Le Gouvernement suisse a formulé, dans sa note du 5 mai sur cette question, diverses considérations et réserves.

En ce qui concerne celles de ces observations qui sont relatives aux zones franches de la Haute-Savoie et du Pays de Gex, le Gouvernement français a l'honneur de faire remarquer que la stipulation qui fait l'objet du dernier alinéa de l'article 435, est d'une telle clarté qu'aucun doute ne saurait être émis sur sa portée, spécialement en ce qui concerne le désintéressement qu'elle implique désormais à l'égard de cette question de la part des Puissances autres que la France et la Suisse.

En ce qui le concerne, le Gouvernement de la République, soucieux de veiller sur les intérêts des territoires français dont il s'agit et s'inspirant à cet égard de leur situation particulière, ne perd pas de vue l'utilité de leur assurer un régime douanier approprié, et de régler d'une façon répondant mieux aux circonstances actuelles les modalités des échanges entre ces territoires et les territoires suisses voisins, en tenant compte des intérêts réciproques.

Il va de soi que cela ne saurait en rien porter atteinte au droit de la France d'établir dans cette région sa ligne douanière à sa frontière politique, ainsi qu'il est fait sur les autres parties de ses limites territoriales et ainsi que la Suisse l'a fait elle-même depuis longtemps sur ses propres limites dans cette région.

Le Gouvernement de la République prend très volontiers acte à ce propos des dispositions amicales dans lesquelles le Gouvernement Suisse se déclare prêt à examiner toutes les propositions françaises, faites en vue de l'arrangement à substituer au régime actuel des dites zones franches, et que le Gouvernement français entend formuler dans le même esprit amical.

Отъ друга страна, правителството на републиката не се съмнява, че временното поддържане на режима отъ 1815 год. досѣжно свободнитѣ зони, посочени въ тази дилеа на нотата на Швейцарската легация отъ 5 май и който, явно е, че има за задача да улесни прѣминаването отъ настоящия режимъ къмъ уговорения режимъ, не ще съставлява, по никакъвъ начинъ, причина, за да се забави въвеждането на новото положение, признато за необходимо отъ двѣтъ правителства. Сжщата забѣлѣжка се отнася и до ратифицирането отъ страна на Федералнитѣ Камари, прѣвидено въ дилеа а параграфъ 1 на швейцарската нота отъ 5 май, подъ насловъ „неутрализирана зона Горна-Савоя“.

Членъ 292.

Високитѣ договорящи страни признаватъ, че сж получили и взели актъ отъ Договора, подписанъ отъ правителството на Француската република на 17 юлиа 1918 съ Негова Свѣтлость Князътъ на Монако, който опредѣля отношенията на Франция съ Княжеството.

Членъ 293.

Високитѣ договорящи страни съгласяватъ, че ако нѣма по-нататъкъ противни постановления, прѣседателътъ на коя и да е комисиа, опредѣлена отъ настоящия договоръ, да има право, въ случай на равенство въ гласоветѣ, да опредѣли второ гласуване.

Членъ 294.

Сюзнитѣ или сдружени Сили признаватъ, че когато религиознитѣ християнски мисии сж били поддържани отъ български дружества или лица върху тѣхна територия или територия, която е повѣрена на тѣхното правителство въ съгласие съ настоящия договоръ, имуществата на тѣзи мисии или мисионерски дружества, включително притежанията на търговскитѣ дружества, чиито приходи сж прѣдизначени за издръжка на миситѣ, да продължаватъ да бждатъ употребявани за мисионерски цѣли. За да се осигури доброто изпълнение на това задължение, сюзнитѣ и сдружени правителства ще прѣддадатъ казанитѣ имущества на управители съвѣти, назначени или утвърдени отъ правителствата и съставени отъ лица, изповѣдащи религията на мисията, за чиито имущества се касае.

Сюзнитѣ и сдружени правителства, като продължаватъ да упражняватъ пълненъ контролъ относително лицата, които управляватъ тия мисии, ще запазватъ интереситѣ на миситѣ.

България, като взема актъ отъ прѣдшествувачитѣ задължения, заявява, че приема всички споразумѣния, сключени или които ще се сключатъ между заинтересованитѣ сюзни и сдружени правителства за изпълнение дѣлото на казанитѣ мисии или търговски дружества и се отказва отъ всѣкакви рекламации по тѣхенъ адресъ.

Членъ 295.

Подъ резерва на постановленията на настоящия договоръ, България се задължава да не прѣдъява, на право или косвенно, противъ коя и да било отъ сюзнитѣ или сдружени Сили, подписали настоящия договоръ, никакви парични рекламации за никой фактъ, прѣдшествуващъ влизането въ сила на настоящия договоръ.

Настоящото постановление е равносилно на пълно и окончателно отказване отъ всѣкакви рекламации отъ този видъ, за напрѣд погасени, които и да сж заинтересованитѣ.

D'autre part, le Gouvernement de la République ne doute pas que le maintien provisoire du régime de 1815, relatif aux zones franches, visé par cet alinéa de la note de la Légation de Suisse du 5 mai, et qui a évidemment pour motif de ménager le passage du régime actuel au régime conventionnel ne constituera en aucune façon une cause de retard à l'établissement du nouvel état de choses reconnu nécessaire par les deux Gouvernements. La même observation s'applique à la ratification par les Chambres fédérales prévue à l'alinéa a) du primo de la note suisse du 5 mai, sous la rubrique „zone neutralisée de la Haute-Savoie“.

Article 292.

Les Hautes Parties Contractantes reconnaissent avoir pris connaissance et donner acte du Traité signé par le Gouvernement de la République française le 17 juillet 1918 avec Son Altesse Sérénissime le Prince de Monaco et définissant les rapports de la France et de la Principauté.

Article 293.

Les Hautes Parties Contractantes conviennent qu'en l'absence de stipulations ultérieures contraires, le Président de toute Commission établie par le présent Traité aura droit, en cas de partage des voix, à émettre un second vote.

Article 294.

Les Puissances alliées et associées conviennent que, lorsque des missions religieuses chrétiennes étaient entretenues par des sociétés ou par des personnes bulgares sur des territoires leur appartenant ou confiés à leur Gouvernement en conformité du présent Traité, les propriétés de ces missions ou sociétés de missions, y compris les propriétés des sociétés de commerce dont les profits sont affectés à l'entretien des missions, devront continuer à recevoir une affectation de mission. A l'effet d'assurer la bonne exécution de cet engagement, les Gouvernements alliés et associés remettront lesdites propriétés à des Conseils d'administration, nommés ou approuvés par les Gouvernements et composés de personnes ayant les croyances religieuses de la mission, dont la propriété est en question.

Les Gouvernements alliés et associés, en continuant d'exercer un plein contrôle en ce qui concerne les personnes par lesquelles ces missions sont dirigées, sauvegarderont les intérêts de ces missions.

La Bulgarie, donnant acte des engagements qui précèdent, déclare agréer tous arrangements passés ou à passer par les Gouvernements alliés et associés intéressés pour l'accomplissement de l'œuvre des dites missions ou sociétés de commerce et se désiste de toute réclamation à leur égard.

Article 295.

Sous réserves des dispositions du présent Traité, la Bulgarie s'engage à ne présenter, directement ou indirectement, contre aucune des Puissances alliées et associées, signataires du présent Traité, aucune réclamation pécuniaire, pour aucun fait antérieur à la mise en vigueur du présent Traité.

La présente stipulation vaudra désistement complet et définitif de toutes réclamations de cette nature, désormais éteintes, quels qu'en soient les intéressés.

Членъ 296.

България приема и признава валидни и задължителни всички решения и постановления, относящи се до българските параходи и българските стоки, както и всички определения и решения относително плащането на разносните, постановени от кое и да е призово съдилище на съюзните и сдружени Сили и се задължава да не представя отъ името на своите поданици никакви рекламации относително тези решения или определения.

Съюзните и сдружени Сили си запазват правото да разследват, въ каквито условия те определят, решенията и определенията на Българското правосъдие по призовете, било че тези решения и определения засягат правото на собственост на поданици на казаните сили, било на неутрални поданици. България се задължава да достави прѣписи отъ всички документи, съставляващи дѣла, включително издадени решения и определения, както и да приеме и изпълни прѣпоръченията, прѣдставени слѣд казаното разузнаване на дѣлата.

За да намали до минимумъ загубите, последвали отъ потопяването на параходи и товари прѣз време на войната и да улесни изваждането на параходите и товарите, които могат да се спасят, както и уреждането на частните рекламации, произхождащи по сѣция поводъ, Българското правителство се задължава да достави всички свѣдѣния, които притежава и които могат да бждат полезни на правителствата на съюзните и сдружени Сили или на техните поданици, що се отнася до параходите, повредени или потопени отъ българските морски сили прѣз време на войната.

Настоящиятъ договоръ, съставенъ на французки, английски и италиански, ще бжде ратифициранъ. Въ случай на разногласие, французкиятъ текстъ ще бжде мѣрдавенъ, съ изключение на часть I (Уставъ на Обществото на Народите) и часть XII (Трудъ), по отношение на които французкиятъ и английскиятъ текстове ще бждатъ равностойни.

Прѣдаването на ратификациите ще стане въ Парижъ, по възможностъ най-скоро.

Силите, чинто правителства сж възъ отъ Европа, ще могатъ само да съобщатъ, чрезъ своя дипломатически прѣдставителъ въ Парижъ, на правителството на Француската Република, че тяхната ратификация е дадена и въ този случай, трѣбва да прѣдадатъ документа щомъ това е възможно.

Единъ пръвъ протоколъ за прѣдаване на ратификациите ще бжде съставенъ, щомъ като договорътъ бжде ратифициранъ отъ България, отъ една страна, и отъ три отъ главните съюзни и сдружени Сили, отъ друга.

Отъ датата на този пръвъ протоколъ, договорътъ веднага влиза въ сила между договорящите страни, които сж го ратифицирали.

За прѣсметане на всички срокове, прѣдвидени отъ настоящия договоръ, тази дата ще бжде датата на влизането въ сила.

Въ всѣко друго отношение договорътъ ще влѣзе въ сила за всѣка държава отъ датата на прѣдаването на ратификацията.

Француското правителство ще връчи на всички подписавши Сили по единъ завѣренъ прѣписъ отъ протоколите за прѣдаването на ратификациите.

Article 296.

La Bulgarie accepte et reconnaît comme valables et obligatoires toutes décisions et tous ordres concernant les navires bulgares et les marchandises bulgares ainsi que toutes décisions et ordres relatifs au paiement des frais et rendus par l'une quelconque des juridictions de prises des Puissances alliées et associées et s'engage à ne présenter au nom de ses nationaux aucune réclamation relativement à ces décisions ou ordres.

Les Puissances alliées et associées se réservent le droit d'examiner, dans telles conditions qu'elles détermineront, les décisions et ordres des juridictions bulgares en matière de prises, que ces décisions et ordres affectent les droits de propriété des ressortissants desdites Puissances ou ceux des ressortissants neutres. La Bulgarie s'engage à fournir des copies de tous les documents constituant le dossier des affaires, y compris les décisions et ordres rendus, ainsi qu'à accepter et à exécuter les recommandations présentées après ledit examen des affaires.

Afin de réduire au minimum les pertes résultant du coulage de navires et de cargaisons au cours de la guerre et afin de faciliter la récupération des navires et des cargaisons qui peuvent être sauvés ainsi que le règlement des réclamations privées s'y rapportant, le Gouvernement bulgare s'engage à fournir tous les renseignements en sa possession qui pourraient être utiles aux Gouvernements des Puissances alliées et associées ou à leurs ressortissants en ce qui concerne les navires coulés ou endommagés par les forces navales bulgares pendant la période des hostilités.

Le présent Traité, rédigé en français, en anglais et en italien sera ratifié. En cas de divergence, le texte français fera foi, excepté dans la Partie I (Pacte de la Société des Nations) et la Partie XII (Travail), dans lesquelles les textes français et anglais auront même valeur.

Le dépôt des ratifications sera effectué à Paris, le plus tôt qu'il sera possible.

Les Puissances, dont le Gouvernement a son siège hors d'Europe, auront la faculté de se borner à faire connaître au Gouvernement de la République française, par leur représentant diplomatique à Paris, que leur ratification a été donnée et, dans ce cas, elles devront en transmettre l'instrument aussitôt que faire se pourra.

Un premier procès-verbal de dépôt des ratifications sera dressé dès que le Traité aura été ratifié par la Bulgarie d'une part et par trois des Principales Puissances alliées et associées d'autre part.

Dès la date de ce premier procès-verbal, le Traité entrera en vigueur entre les Hautes Parties Contractantes, qui l'auront ratifié.

Pour le calcul de tous délais prévus par le présent Traité cette date sera la date de mise en vigueur.

A tous autres égards le Traité entrera en vigueur pour chaque Puissance, à la date du dépôt de sa ratification.

Le Gouvernement français remettra à toutes les Puissances signataires une copie certifiée conforme des procès-verbaux de dépôt des ratifications.

Въ удостоверение на което горѣпоменатитѣ пълномощници подписаха настоящия договоръ.

Направенъ въ Ньоя-на-Сена на двадесетъ и седми ноемрий хилядо деветстотниъ и деветнадесета година въ единъ екземпляръ, който ще бжде депозиранъ въ архивитѣ на правителството на Француската Република и отъ който завѣрени прѣписи трѣбва да бждатъ връчени на всѣка отъ подписавшитѣ Сили.

En foi de quoi les Plénipotentiaires susnommés ont signé le présent Traité.

Fait à Neuilly-sur-Seine, le vingt-sept novembre mil neuf cent dix-neuf en un seul exemplaire qui restera déposé dans les Archives du Gouvernement de la République française et dont les expéditions authentiques devront être remises à chacune des Puissances signataires.

ПРОТОКОЛЪ

За да се опрѣдѣлятъ точно условията, при които ще трѣбва да бждатъ изпълнени извѣстни клаузи отъ договора, подписанъ днесъ, високитѣ договорящи страни се споразумѣха върху слѣдното:

1. Списъкътъ на лицата, които, съгласно чл. 118 алинея 2, България ще трѣбва да прѣдаде на съюзенитѣ и сдружени сили, ще бжде отправенъ на Българското правителство прѣзъ течение на мѣсеца, който ще послѣдва влизането въ сила на договора.

2. Ще бждатъ възбудени прѣслѣдвания противъ лицата, които биха извършили прѣстѣпни дѣяния при ликвидацията на българскитѣ имоти; съюзенитѣ и сдружени Сили ще приематъ свѣдѣнията и доказателствата, които Българското правителство ще може да имъ достави въ това отношение.

Направенъ на френски, английски и италиянски, въ Ньои-на-Сена, на двадесетъ и седми ноемврий хилядо деветстотинъ деветнадесета година, като въ случай на разногласие, френскиятъ текстъ е мѣрдавенъ.

ПРОТОКОЛЪ

ЗА ПОДПИСВАНЕТО.

Договорътъ и протоколътъ съ днешна дата ще могатъ да бждатъ подписани до 5 декемврий 1919 г., 12 часа по обѣдъ, отъ Силитѣ, които сж сложили вече подписитѣ си или сж се съгласили да приематъ договора за миръ, Спогодбитѣ, Протокола и Декларацията сключени на 10 септемврий 1919 год. въ Сень-Жерменъ-анъ-Ле.

Направенъ въ Ньои-на-Сена, на двадесетъ и седми ноемврий хилядо деветстотинъ и деветнадесета година.

PROTOCOLE.

En vue de préciser les conditions dans lesquelles devront être exécutées certaines clauses du Traité signé à la date de ce jour, il est entendu entre les hautes parties contractante que:

1° La liste des personnes que, conformément à l'article 118, alinea 2, la Bulgarie devra livrer aux Puissances alliées et associées, sera adressée au Gouvernement bulgare dans le mois qui suivra la mise en vigueur du Traité.

2° Des poursuites seront exercées contre les personnes qui auraient commis des actes délictueux en ce qui concerne la liquidation des biens bulgares, et les Puissances alliées et associées recevront les renseignements et preuves que le Gouvernement bulgare pourra fournir à ce sujet.

Fait en français, en anglais et en italien, le texte français faisant foi en cas de divergence, à Neuilly-sur-Seine, le vingt-sept Novembre mil neuf cent dix-neuf.

PROTOCOLE

CONCERNANT LA SIGNATURE.

Les Traité et Protocole en date de ce jour pourront être signés jusqu'au 5 Décembre 1919, à midi, par les Puissances ayant déjà apposé leur signature ou accédé aux Traité de paix, Arrangements, Protocole et Déclaration, conclus à Saint-Germain-en-Laye, le 10 Septembre 1919.

Fait à Neuilly-sur-Seine, le vingt-sept Novembre mil neuf cent dix-neuf.

63 63

Nous approuvons, ratifions et confirmons ledit Traité promettant de le faire exécuter et observer selon sa forme et teneur, sans permettre qu'il y soit contrevenu en aucune sorte ou manière que ce soit. En foi de quoi, Nous avons signé les présentes lettres de ratification et y avons fait apposer le sceau de l'Etat.

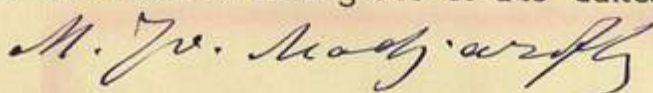
Donné au Palais de Sofia,
le *quinzième* jour du mois de *Février* de l'an de grâce mil-neuf-cent-vingt.

Président du Conseil des Ministres, Ministre de la Guerre, et, par interim, Ministre des Travaux Publics, Voies et Communications:

Le Ministre des Affaires Etrangères et des Cultes:

archives.bg